

გივი კაპანაძე

ქართული მედია და საქართველოს
საგარეო პოლიტიკა

თბილისი

2013

ნაშრომში გაანალიზებულია ქართულ მედიაში უკანასკნელი ოცდახუთი წლის განმავლობაში (“პერესტროიკის” პერიოდიდან 2012 წლის ბოლომდე) გამოქვეყნებული მასალები, რომლებიც საქართველო-თურქეთისა და საქართველო-ირანის ურთიერთობის პრობლემებს ეძღვნება.

წიგნი, ძირითადად, განკუთვნილია უმაღლესი სასწავლებლების ჟურნალისტიკის მიმართულების სტუდენტებისათვის, მაგრამ ეფიქრობთ, რომ იგი გარკვეულ სამსახურს გაუწევს ყველას, ვინც დაინტერესებულია ჩვენს სამხრეთელ მეზობლებთან – თურქეთთან და ირანთან საქართველოს ურთიერთობით და ქართულ მედიაში ამ საკითხის გაშუქების მდგომარეობით.

რედაქტორი: ნოდარ ტაბიძე, ფილოლოგიის მეცნ.
დოქტორი, აკადემიკოსი

რეცენზენტები: გელა სანითიძე, ისტორიის მეცნ.
დოქტორი, პროფესორი

ზაზა ცოტნიაშვილი, ფილოლოგიის მეცნ. დოქტორი,
პროფესორი

ISBN 978-9941-411-60-1

სარჩევი

1. თურქეთი ჩვენი მტერი თუ მეგობარი?-----	4
ისევ უნდა გვეშინოდეს თუ არა?-----	4
აჭარის სტატუსი-----	17
დეპორტირებული მესხები-ქართველები თუ თურქები?-----	20
“ჩვენებურები”-----	48
ხდება თუ არა “რელიგიის ექსპორტი”?-----	58
რა ვუყოთ დაკარგულ ტერიტორიებს?-----	80
როგორი პარტნიორია?-----	86

2. ი რ ა ნ ი

წარმოადგენს თუ არა საფრთხეს მსოფლიოსთვის?--	116
ემუქრება თუ არა ომი საქართველოს?-----	132
საქართველო ვაშინგტონსა და თეირანს შორის--	145
ირანი და სამხრეთ კავკასია უცხოურ მედიაში-----	162

3. ციტირებული წყაროები და ლიტერატურა-----	188
---	-----

თურქეთი ჩვენი მტერი თუ მეგობარი?

ისევ უნდა გვეშინოდეს თუ არა ?

ისტორიიდან ცნობილია, თუ რა დაძაბული ურთიერთობები ჰქონდა საქართველოს თურქეთთან და ირანთან. საუკუნეების განმავლობაში ისინი ჩვენს სამშობლოს თავიანთ პროვინციებად თელიდნენ და როგორც ასეთს, მწარედაც გესჯიდნენ, როცა, მათი შეფასებით, ეურჩებოდით. ყოველივე ამის გამო ქართველი ხალხის შეგნებაში გამომუშავდა წარმოდგენა მათზე, როგორც მტერზე, და ეს წარმოდგენა თან გედევდა ლამის მთელი ჩვენი ისტორიის მანძილზე.

შიში და უნდობლობა თურქეთისა და ირანის მიმართ ჩვენში მოსახლეობის გარკვეულ ნაწილს საბჭოთა კავშირის არსებობის ბოლო წლებამდე გამოჰყვა, ფიქრობდნენ რა, რომ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ შესაძლებელი იყო მათი აგრესიის მსხვერპლი გაემხდარიყავით, რასაც, ბუნებრივია, მიეყვადით დასკვნამდე, რომ სჯობდა ისევყველაფერი ძველებურად დარჩენილიყო. ეხმაურებოდა რა ამ მოვლენას, ზურაბ გაგნიძე გაზეთ “საქართველოს რესპუბლიკაში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “საქართველო მსოფლიო სტრუქტურებში” წერდა: “გვეშინია ომის; გვეშინია, გვეშინია აღმოსავლეთის სამყაროსი, განსაკუთრებით თურქეთის და ირანის; გვეშინია რისკის. არადა ეს რისკი აუცილებელია თავისუფლების დაბრუნებისათვის, დამოუკიდებლობის აღდგენისათვის. კატეგორიულად უნდა განვაცხადოთ, რომ დღეისათვის ჩვენი “შიში” თურქეთის მიმართ, “შიში” ირანის მიმართ, “შიში” დამოუკიდებლად არსებობის, რისკისა და ბრძოლის მიმართ, რუსეთის მზაკვარ იმპერიას აწყოებს და მის წისქვილზე ასხამს წყალს...

საქართველომ უნდა გაჭრას ფანჯარა აღმოსავლეთისაკენ. ჩვენ მჭიდრო კონტაქტები უნდა დავამყაროთ, როგორც თურქეთთან, ისე ირანთან. გამოვიყენოთ ისტორიული წარსული, ისტორიული ტრადიციები” (21.20.04.1991).

საბედნიეროდ, დღესდღეობით ჩვენი ხალხი გათავისუფლებულია შიშისაგან, რომელზეც ზ. გაგნიძე საუბრობდა. ისიც მისასალმებელია, რომ დამოუკიდებელი საქართველოს ყველა ხელისუფლების პოლიტიკაც თურქეთისა და ირანის მიმართ თანამედროვე რეალობის ადეკვატურია და ყველა მათგანმა მოახერხა ამ ქვეყნებთან ისეთი ურთიერთობის დამყარება, რომელიც ცალმხრივად შეიძლება დავახასიათოთ, როგორც მეგობრული, რაც განსაკუთრებით ითქმის თურქეთთან მიმართებაში.

თურქულ-ქართული ურთიერთობების თემაზე მომზადებულ მასალათაგან, რომლებიც ქართულ მედიაში გამოქვეყნდა და რომელთა გაცნობის საშუალებაც მოგვეცა, ჩვენი განსაკუთრებული ყურადღება მიიპყრო ალი ალთუნის ორმა სტატიამ: „ვიყოთ რეალისტები” და „როგორ უნდა განვითარდეს ურთიერთობები”. ეს არც არის გასაკვირი. მათი ავტორი თურქი ქართველია, თურქეთის მოქალაქე, რომელმაც განათლება, და როგორც ჩანს, საფუძემდებანიც, ჩვენს ქვეყანაში მიიღო. ჯერ ფილოლოგიის ფაკულტეტი დაამთავრა, შემდეგ კი აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტის ასპირანტურა. აქედან გამომდინარე, იგი კარგად იცნობს როგორც ერთ, ისე მეორე ქვეყანასა და მათ პრობლემებს, როგორც თურქი, ისე ქართველი ხალხის მენტალიტეტს.

დასახელებული სტატიებიდან ჩანს, რომ ალი ალთუნი საკმაოდ ღრმად არის ჩახედული პრობლემებში, რომელთა შესახებაც მსჯელობს და საინტერესო მოსაზრებებსაც გვთავაზობს. იგრძნობა ისიც, რომ იგი ორივე სახელმწიფოს პატრიოტია და სწორედ ეს გარემოება განაპირობებს მის

პოზიციას განხილულ საკითხებზე, რომელიც, ვფიქრობთ, მისაღები უნდა იყოს ქველასათვის, ვისაც თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობები აღელვებს და ამ ურთიერთობების ურთიერთხელსაყრელი მიმართულებით განვითარება სურს და სჯერა, რომ არც ერთ და არც მეორე მხარეს სხვა ალტერნატივა არ გააჩნია.

პირველი სტატია 1991 წლის 31 მაისს გამოქვეყნდა გაზეთ „ლიტერატურულ საქართველოში“, ანუ მაშინ, როცა ჯერ კიდევ საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში ვიმყოფებოდით. ამ დროისათვის დამოუკიდებლობა თუმცა გამოცხადებული გექონდა, მაგრამ საქართველოს უზენაესი საბჭოს მიერ იმავე წლის 9 აპრილს მიღებულ შესაბამის დეკლარაციას არსებითად მხოლოდ სიმბოლური მნიშვნელობა ჰქონდა. არც ერთი სახელმწიფოს მიერ არ ვყოფილვართ არც დე-ფაქტოდ და არც დე-იურედ ცნობილი, მით უმეტეს არაეისტან გექონია დიპლომატიური ურთიერთობა. გამომდინარე აქედან, იმ პერიოდში ჩვენ არც დამოუკიდებელი საგარეო პოლიტიკის წარმოების საშუალება გაგვაჩნდა. თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ საბჭოთა იმპერიის ნგრევის პერსპექტივა უკვე აშკარად ჩანდა და ამ პერსპექტივის რეალიზებასაც დიდი დრო აღარ დასჭირდებოდა.

იმ ხანებში დაიწყეს ჩვენში ფიქრი მომავალი დამოუკიდებელი საქართველოს საგარეო პოლიტიკის კონტურებზეც, რომელთა ფარგლებში უპირველესად ჩვენი დიდი სამხრეთელი მეზობელი – თურქეთიც მოიაზრებოდა.

ალი ალთუნი წერს: „ქართველი კაცის ცნობიერებაში ჯერ კიდევ არ გამქრალა შიში, რომ საქართველო დამოუკიდებლობის მოპოვების შემთხვევაში თურქეთის მსხვერპლი შეიქმნება. თურქეთ-საქართველოს შესახებ უამრავი მითქმა-მოთქმა და პუბლიკაცია არსებობს, როგორც ოფიციალურ, ისე არაოფიციალურ პრესაში. ჩვენი მიზანია; ამ საკითხში სიცხადე შევიტანოთ... ეს უბრალო

მცდელობა იმ კაცისა, რომელიც თურქეთის მოქალაქეა, წარმოშობით ქართველია, ძალზე დაინტერესებულია თურქეთ-საქართველოს ნორმალური ურთიერთობით და გრძნობს პასუხისმგებლობას ორივე ქვეყნის წინაშე". (11,31.05.1991).

უნდა ითქვას, რომ იმ პერიოდში საზოგადოების არც თუ ისე მცირე ნაწილს, მათ შორის საქმეში საკმარისად ჩახედულებსაც, მართლაც სჯეროდა, რომ ჩვენი „ისტორიული მტრები“ ისევ მტრებად რჩებოდნენ და დამოუკიდებელი საქართველოსთვის მათ ძველებურად შეუძლოთ დიდი პრობლემების შექმნა, თვით თავისუფლების ხელყოფაც კი.

პოლიტიკური მიმომხილველის, პოლიტიკურ მეცნიერებათა ასოციაციის წევრის სოსო ცინცაძის სტატიაში „ვიმსჯელოთ კომპეტენტურად“, რომელიც 1989 წლის აგვისტოში დაიბეჭდა გაზეთ „თბილისში“, ვკითხულობთ: „ზოგიერთმა ჩვენმა ისტორიკოსმა კარგა ხანია წამოჭრა დამოუკიდებელი საქართველოსთვის ირან-თურქეთის, განსაკუთრებით თურქეთის მხრივ მოსალოდნელი მომაკედინებელი საფრთხის საკითხი. მათ პირველ ყოვლისა იმიტომ ესახებათ თითქმის შეუძლებლად საქართველოს დამოუკიდებლობა, რომ თურმე თურქეთისა და ირანის პირისპირ აღმოეჩნდებოდა; ჩრდილოეთიდან დახმარება გამორიცხული იქნება, ხოლო საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და სოლიდარობის იმედზე კი მტერი იყოსო“ (7,9.08.1989).

იცნობს, რა ჩვენში მავანთა და მავანთა შორის დასადგურებულ ასეთ განწყობას, ალი ალთუნი ცდილობს გააქარწყლოს იგი და დაუმტკიცოს ქართველ მკითხველს, რომ მისი ქვეყანა ის აღარ არის, რასაც საუკუნეების განმავლობაში წარმოადგენდა, კარდინალურად შეიცვალა ამ უკანასკნელის ძირითადი პრიორიტეტები და რომ ორ მეზობელ სახელმწიფოს დღევანდელ ეტაპზე საკმაოდ ბევრი

საერთო ინტერესი აქვს, საიდანაც გამომდინარე მათ სერი-
სერიოზული შესაძლებლობანი გააჩნიათ ისტორიული
მტრობა გულითად მეგობრობად გადააქციონ.

ავტორი განაგრძობს: „საქართველოში ცხოვრების
თერთმეტი წლის მანძილზე, განსაკუთრებით ბოლო
წლებში, ხშირად მომისმენია, რომ თურქეთი საქართველოს
ერთ-ერთი ყველაზე უბოროტესი და საშინელი მტერია. ეს,
ადრე, მართლაც ასე იყო და ამაში დაერწმუნდებით, თუ
გადაეხედავთ ისტორიულ წარსულს, დღევანდელი თურქეთი
ოსმალეთის იმპერიის პირდაპირი მემკვიდრე არ არის. ამის
დასტურია თურქეთის რესპუბლიკის უახლოესი ისტორიის
საშინაო თუ საგარეო პოლიტიკა“ (11,31.05.1991).

ზემოაღნიშნულ ცვლილებებს თურქეთში სათავე დაუდო
ქემალ ათათურქის ხელმძღვანელობით ამ ქვეყანაში 1923
წელს განხორციელებულმა რევოლუციამ, რის შედეგადაც
აქ დაემხო სულთნის რეჟიმი, სახელმწიფო გამოცხადდა
რესპუბლიკად, რომელმაც აღიარა ევროპული ფასეულობა-
ნი. ამასთან დაკავშირებით, სტატიაში ნათქვამია: „როგორც
ცნობილია, რესპუბლიკის დაარსების დღიდან თურქეთს
ორიენტაცია აქვს აღებული დასავლეთისკენ, ყველანაირად
ცდილობს ააშენოს დემოკრატიული საზოგადოება და
ევროპული ტიპის ქვეყანა (თუმცა 1923 წლიდან
რესპუბლიკის ცხოვრებაში მრავალ არადემოკრატიულ
მოქმედებათა მიუხედავად, ევროპული დემოკრატიის
მთავარი ხაზიდან არ გადაუხვევია“ (11,31.05.1991).

ქემალ ათათურქის სიცოცხლეშიც და მისი
გარდაცვალებიდან კიდევ ათეული წლების განმავლობაში
საქართველო საბჭოთა იმპერიის შემადგენლობაში რჩებოდა
და მას არ ჰქონდა შესაძლებლობა გამოეცადა თავის თავზე
თურქეთის პოლიტიკაში განხორციელებული ცვლილებების
ავკარგიანობა. ასეთი შესაძლებლობა მხოლოდ
დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ მოგვეცა. როგორც
ცნობილია, სსრკს დაშლის შემდეგ პირველ ხანებში ჩვენ

ძალზე გეიჭირდა და სწორედ ამ დროს თურქეთმა დახმარების ხელი გამოგვიწოდა. დაგვეხმარა პოლიტიკურად, ფინანსურად, ეკონომიკურად. სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, იმ პერიოდში ჩვენი მოსახლეობის მნიშვნელოვანი ნაწილი ამ ქვეყანასთან ვაჭრობით ირჩენდა თავს.

თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობა განსაკუთრებით განვითარდა ჩვენს ქვეყანაში ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის პრემიერ-მინისტრის სულეიმან დემირელის ვიზიტის შემდეგ, რომელიც 1992 წლის ზაფხულში შედგა. სადილზე, რომელიც ამ შემთხვევის გამო მის საპატივცემულოდ გაიმართა, საქართველოს სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარემ ედუარდ შევარდნაძემ მიმართა რა სტუმარს, თქვა: „ჩვენი ქვეყნების ათასწლოვანი მეზობლობის განმავლობაში ამ მიწაზე თქვენს მრავალ თანამემამულეს დაუდგამს ფეხი, მაგრამ თქვენ ალბათ პირველი ბრძანდებით მათგან, ვინც ქართველს უთხრა „თქვენი სამშობლო ჩვენთვის მოძმე ქვეყანაა“.

ეს მშვენიერი და აქამდე ჩვენთვის უჩვეულო სიტყვები ღირსია იმისა, რომ სათავე დაუდოს ქართულ-თურქულ ურთიერთობათა ახალ ერას, ახალს თავისი განწყობითა და ხასიათით, ახალს ამ ურთიერთობის თვალსაზრისით...

ასეთი რამ უცხო იყო ჩვენი ისტორიისათვის. ახლა, დარწმუნებული ვარ, აღარ იქნება უცხო. სტამბოლში თქვენ მითხარი: “საქართველო ის ქვეყანაა, რომელთან ყველაზე იოლად დავამყარებთ მჭიდრო, კეთილმეზობლურ ურთიერთობასო”, თქვენ და თქვენმა კოლეგებმა ეს ფრაზა რეალობად აქციეთ.

თურქეთმა საქართველოს გულუხვი ჰუმანიტარული დახმარება გაუწია.

განიხილება საკითხი შეღავათიანი კრედიტების მოწოდებისა.

გეთავაზობთ ტაქნიკურ ხელშეწყობას ჩვენი დიპლომატიური წარმომადგენლობების, საბანკო საქმის, სამხედრო მშენებლობის ორგანიზებაში.

თბილისში თქვენ გახლავან თურქეთის საქმიანი წრეების თვალსაჩინო წარმომადგენლები, რომელნიც მზად არიან რჩევითა და საქმით დაეხმარონ ჩვენს ახლად ჩასახულ საბაზრო ეკონომიკას.

თურქეთი ის აღარ არის, რაც ოცი წლის წინ იყო. იგი საოცრად გარდაიქმნა, გადასხვაფერდა — ეს საქართველოში დიდი ხანია ვიცით. მაგრამ ის, რომ თურქეთი შეიცვალა საქართველოსთვის, მოგვაპყრო ჩვენთვის აქამდე უცნობი სახე — ამას დღეს ვიგებთ. იგი არა მარტო მეზობელი — მეგობარიცაა” (21.31.07.1992).

ე. შევარდნაძემ აღნიშნა ისიც, რომ “აღარც საქართველოა ის, რაც უწინ იყო”. მან მოიპოვა თავისუფლება და დამოუკიდებლობა, მაგრამ ეს “თავისუფლება და დამოუკიდებლობა”, სუსტი და დაუცველია. ამდენად არის საფრთხე მათი დაკარგვისა”. ამავე დროს “გეწამს, რომ საფრთხე არასოდეს დაგვატყდება ჭოროხის მხრიდან”, მისი თქმით, “საქართველოს ალბათ ჰყავს მტრები, ოღონდ არა იქ, სადაც ისინი წინათ იყვნენ” (21.31.07.1992).

საქართველოს სახელმწიფოს მეთაური სულაც არ იყო ერთადერთი, ვინც ასე ფიქრობდა. ამ დროისათვის თურქეთ — საქართველოს ურთიერთობისა და მისი განვითარების პერსპექტივების მსგავსი შეფასება საკმაოდ ფართოდ იყო საზოგადოებაში გაერცელებული. ს. დემირელის ვიზიტამდე რამდენიმე თვით ადრე საქართველოს ეროვნული დამოუკიდებლობის პარტიის თავმჯდომარემ ი. წერეთელმა გაზეთ “საქართველოს რასპუბლიკაში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “საქართველო ნატოში უნდა შევიდეს” წერდა: “მცირერიცხოვან, სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის ჩამოყალიბების პროცესში მყოფ ერს, ეკონომიკურად

დაუძლურებულს, უთუოდ სჭირდება ძლიერი სტრატეგიული მოკავშირე. საქართველოს არცერთი მოსაზღვრე ქვეყანა, გარდა თურქეთისა, სამწუხაროდ, სტრატეგიულ მოკავშირედ არ გამოადგება”(21.2.09.1992).

თუმცა მოგვიანებით ი. წერეთელმა გარკვეული კორექტივები შეიტანა თავის დამოკიდებულებაში ჩვენი სამხრეთელი მეზობლებისადმი. გაზეთ “ახალი ეპოქის” კორესპონდენტის ხათუნა ხატიაშვილის შენიშვნაზე – “სენსაციურად გახშირდა თქვენი განცხადება, რომ თუკი თურქეთიც შეეცდება საკუთარი სამხედრო ძალის საქართველში შემოყვანას (ნატოს ჯარებთან ერთად, ჩვენს ქვეყანაში რომელთა განლაგების თავგამოდებული მომხრე იგი ყოველთვის იყო-გ.კ.), მაშინ არჩევანს “რუსეთის ჩექმაზე გააკეთებთ”, მან უპასუხა: “თურქეთი ყოველთვის ეცდება NATO-ს ეგიდით საქართველოში შემოსელას. ის, რომ ჩვენი ძმა და მეგობარი არ არის განა საკამათოა?

მას საქართველოს დღეს არაეინ დააპყრობინებს და არც საშიშროება არსებობს, რადგან თურქეთი ჩვენი ქვეყნის მიმართ აგრესორი იყო მაშინ, როცა იგი აგრესორი იყო ყველას მიმართ.ჩვენ ნატოს წევრი გახედებით და მისი სამხედრო ბაზების ნაწილიც ვიქნებით, თუ საჭირო გახდა დამატებითი კონტინგენტი, უნდა ვეცადოთ, რომ თურქეთი არ მოხედეს ჩვენს ტერიტორიაზე, დახმარება ამერიკიდან და ინგლისიდანაც შეიძლება”(5,22-25.09.2000).

ი.წერეთელი არ განმარტავს, რით არის განპირობებული ის გარემოება, რომ ის თურქეთს სტრატეგიულ პარტნიორად კი მიიჩნევს, მაგრამ, როგორც ჩანს, არც ენდობა და გარკვეულ ვითარებაში “რუსის ჩექმასაც” კი ამჯობინებს მას. თუ ჩვენი სამხრეთელი მეზობელი “ძმად და მეგობრად” არ მიაჩნია და თანაც ეს მისთვის საკამათო არ არის, მაშინ რაღაში ხედავს იგი ამ უკანასკნელის “სტრატეგიულ პარტნიორობას?”

ი. წერეთლის ჩვენს მიერ ციტირებულ სიტყვებს 8-წლიანი პერიოდი აშორებს. შესაძლოა, ამ დროის განმავლობაში მან პოზიცია რამდენადმე შეიცვალა, ან უბრალოდ, ეს პოზიცია მხოლოდ დააკონკრეტა. კარგი იქნებოდა, რომ ჟურნალისტს, რომელმაც მისგან ინტერვიუ აიღო, დაეზუსტებინა ეს ყველაფერი, მაგრამ მან ამისგან, რატომღაც თავი შეიკავა. თუმცა, შესაძლოა, იგი გაცნობილიც არ იყო წლების წინ დაწერილ სტატიას, რომელშიც მისი რესპონდენტი თურქეთს ჩვენს სამეზობლოში ერთადერთ შესაძლო სტრატეგიულ პარტნიორად თვლიდა.

ალი ალთუნის შეფასებით, ამჟამინდელი თურქეთის პოლიტიკის განმაპირობებელია არა მარტო რევოლუციის შედეგად აქ დამკვიდრებული ღირებულებანი, არამედ ქვეყნის ეკონომიკური ინტერესებიდან გამომდინარე პრაგმატული მოსაზრებანიც. „საყოველთაოდ ცნობილია, - ამბობს იგი, - რომ დღევანდელ მსოფლიო პოლიტიკაში გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური ბაზრის მოპოვებას. ამ პოზიციაზე დგას თურქეთიც. მისთვის მთავარია სარფიანი ეკონომიკური პარტნიორის მონახვა და არა ახალი ტერიტორიების შემოერთება. როგორც ცნობილია, თურქეთის ოფიციალურ წრეებს არაერთხელ განუცხადებიათ, რომ მათ არაერთარი ტერიტორიული პრეტენზია არ აქვთ მეზობელი სახელმწიფოებისადმი, პირიქით, შეიძლება ითქვას, რომ თურქეთი თავისი ტერიტორიული მლიანობის შენარჩუნებას ცდილობს. როგორც ცნობილია, თურქეთის სამხრეთ-აღმოსავლეთ რეგიონებში ქურთები იბრძვიან დამოუკიდებლობისათვის. ამდენად, ჩემი აზრით, საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას თურქეთის მხრიდან საშიშროება არ ემუქრება” (11,31.05.1991).

ცნობილია ისიც, რომ რუსეთმა ჯერ კიდევ პეტრე პირველის დროიდან დაიწყო ფიქრი ოსმალეთის იმპერიის

დანგრევის თაობაზე და მას შემდეგ მან არაერთხელ შეუქმნა ამ უკანასკნელის უშიშროებას პრობლემები, არაერთხელ იომა მასთან და წაართვა ტერიტორიები. თვითონ საქართველოში ყუხის მოკიდებაც რუსეთს უმთავრესად იმისათვის სჭირდებოდა, რომ აქ პლაცდარმი შეექმნა სამხრეთის მიმართულებით შემდგომი ექსპანსიისათვის და ინდოეთის ოკეანეზე გასასვლელად. ამიტომაც არის, რომ თურქეთი სულაც არ არის დაინტერესებული, რომ მეზობლად ეს სახელმწიფო კჳაედეს.

ზემოთქმულთან დაკავშირებით პოლიტოლოგი რამაზ კლიმიაშვილი გაზეთ „თბილისში“ ჯერ კიდევ 1990 წლის შემოდგომაზე გამოქვეყნებულ სტატიაში „გეოპოლიტიკა და საქართველო“ წერდა: „ისტორიულად რუსეთისათვის ამიერკავკასიის სტრატეგიულ მნიშვნელობა იმაში გამოიხატებოდა, რომ იგი იყო პლაცდარმი რუსეთის იმპერიის ერთ-ერთი ძირითადი ინტერესის - თურქეთისა და სპარსეთის შემოერთების განსახორციელებლად. ცნობილია, თუ რა როლი ითამაშა რუსეთმა ოტომანთა იმპერიის დაცემასა და დანაწევრებაში. ამიტომ მეორე მსოფლიო ომის ბოლოს მესხეთიდან თურქების გასახლება დასავლეთის სამყარომ ისე გაიგო, როგორც თურქეთზე თავდასხმის მომზადება, ამიტომაც ჩერჩილმა მაშინვე მიიღო საპასუხო ზომები—რუსეთის აგრესია შეჩერებული იქნა“ (7,13.11.1990).

საფრთხე, რომელიც მაშინ საბჭოთა კავშირმა (იგივე რუსეთის იმპერიამ) შეუქმნა თურქეთს, სულაც არ იყო ვირტუალური. არაერთი დოკუმენტი არსებობს იმის დასამტკიცებლად, რომ ამ უკანასკნელს მისი ჩრდილოელი მეზობელი ისევე ჩამოართმევდა იმ ტერიტორიებს, რომელიც თავის დროზე ამ ორ ქვეყანას შორის დადებული ხელშეკრულებით გადაეცა მას. საუბარია ისტორიული საქართველოსა და ისტორიული სომხეთის იმ მიწის საკმაოდ დიდ ნაწილზე, რომელიც 1878 წლის ომის

შედევად დაგვიბრუნდა ჩვენ და სომხეთს. და სწორედ ეს საკითხი გახლდათ იმის უმთავრესი მიზეზი, რომ თურქეთი გაერთიანდა ნატოს შემადგენლობაში.

რამაზ კლიმიაშვილი თელის, რომ თურქეთისათვის ამჟამად ასეთი საფრთხე აღარ არსებობს და აქ ძნელია მას არ დაეთანხმო. რუსეთი დღესდღეობით მართლაც აღარ ძალუძს ამ ქვეყნის უშიშროებისათვის პრობლემების შექმნა, თუმცა პოლიტიკა ისაა, რომ უნდა იფიქრო ხვალინდელ დღეზეც და ისეთი პერსპექტივის გათვალისწინებით უნდა ააგო იგი, რომელიც, შესაძლოა, დღეს ფანტასტიკურადაც გამოიყურებოდეს, მაგრამ შემდეგ (თუნდაც დიდი ხნის მერეც) რეალობად იქცეს. სხვანაირად რომ ეთქვათ, როგორც იტყვიან, სიფრთხილეს თავი არ სტკივა, ყოველ შემთხვევაში გარანტიის შექმნა ყოველთვის საჭიროა. ეს არავის აწყენს. ნურც ის დაგვაფიწყდება, რომ რუსეთში ჯერაც არსებობენ ადამიანები, რომლებსაც ელ. ჟირინოვსკისავეთ სულაც არ დაეიწყებიათ ძველი ოცნებები იმის თაობაზე, რომ, ამ უკანასკნელის სიტყვებით თუ ვიტყვით, “ რუსმა ჯარისკაცმა ჩექმები ინდოეთის ოკეანეში უნდა გაირეცხოს”

სხვათა შორის, რ. კლიმიაშვილი ფიქრობს, რომ რუსეთმა, შესაძლოა, თურქეთს წართმევის ნაცვლად, პირიქით, ჩვენს ხარჯზე, ახალი ტერიტორიებიც შესძინოს. “ რა გარანტია გვაქვს – ამბობს იგი - რომ რუსეთი ჩვენს ზურგს უკან ბათუმს არ მიჰყიდის თურქეთს? ბრესტ–ლიტოვსკში მათ იგი უბრალოდ გააჩუქეს, მაგრამ ამ ბოლო ხანებში ისწავლეს სხადასხვა არარუსული ტერიტორიების სარფიანად გაყიდვა?”(7,13.11.1990).

ცხადია, არც მსგავსი რამ გამოიყურება რეალურად. მაგრამ, ასეა თუ ისე, თუ ასეთ რაიმეს დასაშვებად მივიჩნევთ, იმის თქმაც შეიძლება, რომ მისი რეალიზაცია მხოლოდ მაშინ არის წარმოსადგენი, თუ საქართველო დამოუკიდებელი იქნება ანუ არ იქნება რუსეთის

შემაღგენლობაში. მაშასადამე, ამ უკანასკნელის მეზომეზობელიც.

აღი აღთუნიც წერს: “ თურქეთი დაინტერესებული უნდა იყოს, რომ თურქეთსა და რუსეთს შორის იყოს სრულიად დამოუკიდებელი სახელმწიფოები (ამ შემთხვევაში მას მხედველობაში აქვს სომხეთი(ც-გ-კ), რაც ერთგვარი ფარი გახდება ამ ორ ქვეყანას შორის. აქედან გამომდინარე, თურქეთი შეეცდება ყოველმხრივ მხარი დაუჭიროს საქართველოს დამოუკიდებელ რესპუბლიკას. ეფიქრობ, რომ თავის დროზე ოსმალეთმა და ირანმა დაუშვა პოლიტიკური შეცდომა, რის შედეგებსაც ორი საუკუნეა იმკიან. ეს იმაში გამოიხატება ,რომ მათ მეზობლად არსებობს უზარმაზარი სამხედრო პოტენციის სახელმწიფო - რუსეთის სახით. თუკი ოსმალეთი და ირანი თავის დროზე შეეცდებოდნენ, რომ მათსა და რუსეთს შორის ყოფილიყო დამოუკიდებელი სახელმწიფო, ამით ასეთი უზარმაზარი და საშიში სახელმწიფოს უშუალო მეზობლობას აიცილებდნენ. ამით თურქეთი გარკვეულად მოიცილებს იმ საშიშროებას, რომელსაც წლების განმავლობაში განიცდიდა ამ “სუპერსახელმწიფოსაგან” (“სუპერი”, რასაკვირველია, თავისი შეიარაღებით) (11,31.05.1992).

სტატიის ავტორი კიდევ ერთ მნიშვნელოვან პერსპექტივაზე საუბრობს, რომელიც თურქეთ-საქართველოს მეგობრული ურთიერთობის შედეგად შეიძლებოდა შექმნოდა ორივე ქვეყანას. ამ შემთხვევაში მას მხედველობაში ჰქონდა იმ ფუნქციების აღდგენა, რომელიც მათ თავის დროზე გააჩნდათ, მაგრამ შემდეგ მიზეზთა და მიზეზთა გამო დაკარგეს. ამასთან დაკავშირებით, საქართველოსთან მიმართებაში იგი წერს: “ საქართველო ისტორიულად ყოველთვის იყო კავკასიის წამყვანი სახელმწიფო, როგორც გეო-პოლიტიკურად, ასევე ეკონომიკურად და კულტურულად. იმედი, იმპერიის

დაშლის შემდეგ საქართველო აღიდგენს თავის ისტორიულ მისიას, ფუნქციას, ამიტომ თურქეთსა და საქართველოს შორის ნორმალური ურთიერთობა გარკვეულ გავლენას მოახდენს მთელი კავკასიის ქვეყნების ურთიერთობაზე” (11.31.05.1991).

რაც შეეხება თურქეთს, ამის თაობაზე სტატიაში ნათქვამია: “გარკვეულ მიზეზთა გამო, თურქეთი დღევანდელ მსოფლიო პოლიტიკურ არენაზე ერთგვარად მარტო გრძნობს თავს. ამიერ და იმიერ კავკასიაში ჩამოყალიბებულ სახელმწიფოებთან ნორმალური ურთიერთობის დამყარების მერე პოლიტიკური მხარდაჭერის მოპოვების რეალური შანსი ექნება და ამით მსოფლიო პოლიტიკურ არენაზე მისი მარტოობა მეტნაკლებად დაძლეული იქნება” (11.31.05.1991).

ზემოთქმული ალი ალთუნისათვის კიდევ ერთ არგუმენტს წარმოადგენს იმისათვის, რომ დაასკვნას: “საკუთარი ინტერესებიდან გამომდინარე, თურქეთისათვის ხელსაყრელი უნდა იყოს, რომ მოსაზღვრე ქვეყნებში დამყარდეს დემოკრატიული სახელმწიფო წყობილება, რაც უთუოდ თურქეთის სახელმწიფო უშიშროების გარანტია იქნება და ამავე დროს, საფუძველიც ეკონომიკურ-პოლიტიკური და კულტურული ურთიერთობის განვითარებისა”(11.31.05.1991).

სტატია, როგორც უკვე ითქვა, მაშინ დაიწერა, როცა საქართველო მსოფლიოსათვის ჯერ კიდევ განიხილებოდა როგორც საბჭოთა კავშირის შემადგენელი ნაწილი. იმ დროისათვის სულაც არ იყო ადვილი იმის განტყვერება, თუ რა მოხდებოდა მომავალში, მათ შორის თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობაშიც. ის, რაც ამ მიმართებით ალი ალთუნმა შენიშნა, ნამდვილად საინტერესო და მნიშვნელოვანი იყო, მაგრამ არც თუ ისე ცოტა ადამიანს ჩვენში, ვინც ფიქრობდა, რომ “საქართველო დამოუკიდებლობის მოპოვების შემთხვევაში თურქეთის

მისხვერპლი შეიქნებოდა”, ყოველივე ეს სულაც ზღაპრად მოეჩვენებოდა. თუმცა ცხოვრებამ გეიჩვენა, რომ ჩვენსა და ჩვენს სამხრეთელ მეგობარს შორის კეთილმეზობლური ურთიერთობა კიდევ უფრო მეტ პოტენციალს შეიცავდა, ყიდრე ეს თვითონ ალი ალთუნსაც ეგონა.

აჭარის სტატუსი

ყოველივე ზემოთქმულის მიუხედავად, არ შეიძლება ითქვას, რომ ქართველ საზოგადოებაში უნდობლობა თურქეთისადმი ბოლომდე დაძლეულია. ალი ალთუნი ცდილობს გაგვარკვიოს ასეთი უნდობლობის მიზეზებში და ამასთან გვიჩვენოს, თუ როგორი პოლიტიკა უნდა განახორციელონ მხარეებმა, რომ იგი საბოლოოდ აღმოიფხვრას. მისი აზრით, ერთ-ერთი პრობლემა, რომელიც ამ თვალსაზრისით ყურადღებას იმსახურებს აჭარის სტატუსია.

“გადავხედოთ ისტორიას, — ნათქვამია სტატიაში, — 1921 წელს ბოლშევიკურ რუსეთსა და ქემალისტურ თურქეთს (როგორც მოკავშირეებს) შორის დაიდო ხელშეკრულება, რომელიც მოსკოვის ხელშეკრულების სახელითაა ცნობილი. ამ ხელშეკრულებით საქართველოს ამ კუთხის (აჭარის-გ.კ.) საკითხი გადაწყდა ფაქტიურად საქართველოს გარეშე. გასათვალისწინებელია, რომ მოსკოვის ხელშეკრულების ორივე მონაწილეს ჰქონდა თავისი პოლიტიკური ზრახვები აჭარის ავტონომიასთან დაკავშირებით. ამის ანალიზი ამჯერად შორს წავიყვანს. ჩემი აზრით, ეს ზრახვები ისტორიის კუთვნილებად იქცა და მას დღეს რეალური პოლიტიკური საფუძველი არ გააჩნია. დღევანდელი თურქეთის პოლიტიკური ვითარებიდან

გამომდინარე, მიმანია, რომ თურქეთს არც იურიდიული და არც მორალური უფლება არ უნდა ჰქონდეს, ჩაერიოს საქართველოს შინაურ საქმეებში. კონკრეტულად კი, აჭარის ავტონომიის სტატუსის განსაზღვრაში (11.31.05.1991).

აჭარის ავტონომიის არსებობა ქართველი საზოგადოების გარკვეულ ნაწილში დღემდე იწვევს უკმაყოფილებას. საქმე ის გახლავთ, რომ საბჭოთა კავშირში ასეთი სტატუსი ენიჭებოდა მის ტერიტორიაზე არსებულ ცალკეულ რეგიონებს, იქ დასახლებული ტიტულოვანი ხალხების ეროვნული კუთვნილების გათვალისწინებით. (ჩუვაშეთის, იაკუტიის, ჩერქეზეთის, ყაბარდო-ბალყარეთის, აფხაზეთის და ა.შ. ავტონომიები). ასე იყო ყველგან, მთელს ქვეყანაში გარდა აჭარისა. ეს კი ბადებდა ეჭვებს, რომ მავანნი და მავანნი აჭარლებს ქართველი ერისგან გამოცალკევებულ ეთნიკურ ერთეულად განიხილავდნენ, რაც ჩვენში ძალზე მტკივნეულად აღიქმებოდა. ამიტომაც იყო, რომ „პერესტროიკის“ პერიოდში, როცა ამის საშუალება მოგვეცა, გაჩნდა მოთხოვნები აჭარის ავტონომიის გაუქმებისა, თუმცა ამ იდეას ოპონენტებიც ჰყავდა. ეს უკანასკნელები თავიანთი პოზიციის გასამაგრებლად ძირითადად იყენებდნენ ყარსის ხელშეკრულებას, რომელიც ამ რეგიონისათვის ასეთი სტატუსის მინიჭებას გულისხმობდა, გამომდინარე მისი თავისებურებებიდან, რაც ძირითადად რელიგიურ ფაქტორს უკავშირდებოდა. საქმე ის გახლავთ, რომ თურქეთის იმპერიის შემადგენლობაში 300 წლის განმავლობაში ცხოვრების გამო აჭარლებში მაშინ ჯერ კიდევ ჯეროვნად არ იყო ფეხმოკიდებული ქართული ცნობიერება და მათი გარკვეული ნაწილი თურქებთან ახდენდა თავის იდენტიფიცირებას. სხვათა შორის, აჭარის მიმართ, ასევე იყვნენ განწყობილნი თვითონ თურქებიც. შემდგომში, საბედნიეროდ, სიტუაცია მკვეთრად შეიცვალა, რამაც შექმნა კიდევ შესაძლებლობა, რომ განეწილიყო მოსაზრება რეგიონისათვის სტატუსის შეცვლის შესახებ.

„მრგვალი მაგიდის“ ხელისუფლების პერიოდში (სწორედ მაშინ დაიწერა ალი ალთუნის ეს სტატიაც) მთელი სერიოზულობით დაიწყეს ფიქრი ზემოხსენებულ საკითხზე რეფერენდუმის ჩატარების თაობაზე. ალი ალთუნი წერს: „ისეთ დემოკრატიულ ფორმას, როგორიცაა აჭარის ავტონომიური სტატუსის შესახებ რეფერენდუმის ჩატარება, რაც განზრახული აქვს საქართველოს დღევანდელ მთავრობას, მე ვფიქრობ, თურქეთიც უნდა მიესაღმოს. საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების მიხედვით და ელემენტარული ეთიკით, ყველა ხალხს აქვს უფლება, თვითონ გადაწყვიტოს თავისი ბედი. აქ ლაპარაკია ხალხზე, „ერზე“, როგორც ცნობილია, აჭარა ქართველი ერის განუყოფელი სისხლხორცეული ნაწილია. ამ შემთხვევაში, როგორც იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია“ (11.31.05.1991).

ზოგჯერ მოითხოვდნენ ავტონომიების საერთოდ გაუქმებას საქართველოში იმ მოტივით, რომ ჩვენი ქვეყანა საკმაოდ პატარაა იმისათვის, რომ აქ ასეთი რამ არსებობდეს. თვლიდნენ, რომ ეს ავტონომიები ხელოვნურად იყო შექმნილი საბჭოთა იმპერიის მიერ და წარმოადგენდნენ ნაღმს ჩვენს ეროვნულ სხეულში, რომელსაც საჭიროების შემთხვევაში ააფეთქებდნენ. ამ პოზიციის მხარდამჭერი იყო ვიცე-პრემიერი და თავდაცვის მინისტრი თენგიზ კიტოვანიც. გამოეხმაურა რა ამ უკანასკნელის მიერ აღნიშნული პოზიციის საჯაროდ ფიქსირებას, სახელმწიფოს მეთაურმა ე. შვეარდნაძემ ერთ-ერთ თავის ტრადიციულ რადიოინტერვიუში განაცხადა: „მე ვიცი, რომ მარტო თენგიზ კიტოვანი არ ფიქრობს ასე. არის გარკვეული ჯგუფები, რომლებსაც დღევანდელი ავტონომიური დანაყოფები კომუნისტურ გადმონაშთად მიაჩნიათ და მათი აზრით, ეს უნდა გამოსწორდეს. პირადად მე ასე არ ვფიქრობ, არც აფხაზეთის და, მით უმეტეს, არც აჭარის მიმართ, საზოგადოების დიდი ნაწილიც ამ აზრისაა.

გაივლის დრო, ჩვენ დაეღაგდებით და უნდა ვიფიქროთ იმაზე, რომ ისინი რეალური ავტონომიები გახდნენ, მიეცეთ ფართო უფლებები, მოწესრიგდეს, დალაგდეს და გაიმიჯნოს კიდეც ჩვენი ურთიერთობანი”(21.3.11.1992).

დეპორტირებული მესხები - ქართველები თუ თურქები?

ალი ალთუნი მსჯელობს 1944 წელს მესხეთიდან დეპორტირებული მუსულმანი მოსახლეობის შესახებაც, რომელსაც „თურქ მესხებადაც“ მოიხსენიებენ. ეს ის პრობლემაა, დღემდე რომ იწვევს ჩვენში მძაფრ ენებათა დელვას.

აქ უნდა გავითვალისწინოთ, რომ მეორე მსოფლიო ომის დასასრულს საბჭოთა კავშირში მარტო „თურქი მესხები“ არ გადაუსახლებიათ მათი სამკვიდროდან. დეპორტაცია განიცადეს აგრეთვე ყირიმელმა თათრებმა, ჩერქეზებმა, ჩეჩნებმა, ინგუშებმა... ამჟამად ყველა მათგანი რეპატრირებულია გარდა საქართველოდან დეპორტირებულებისა. ევროსაბჭოში მიღების დროს ჩვენ ვივალდებულეთ, რომ ამ პრობლემას გარკვეულ ვადებში გადავწყვეტდით. თუმცა ეს ვადები რამდენჯერმე გაგვიგრძელეს, მაგრამ საკითხის გადაწყვეტა დღემდე ვერ მოხერხდა. ჯერჯერობით დეპორტირებულთა მხოლოდ მცირეოდენი ნაწილი დაბრუნდა საქართველოში. როგორც ჟურნალ „გზაში“ გამოქვეყნებულ ინტერვიუშია აღნიშნული, ევროსაბჭოს ერთ-ერთ სხდომაზე უმსჯელიათ კიდეც ამ

საკითხზე. რესპონდენტი, რომელიც ესწრებოდა ამ სხდომას ამბობს: „რაც შეეხება დეპორტირებული მესხების საკითხს, ამ საკითხის დაგვიანებას გაგებით შეხვდა ევროსაბჭო, რადგან ითქვა, რომ საქართველოში, მიიმე სოციალურ-ეკონომიკურ პირობებში, როცა ჯერ არ არის გადაწყვეტილი დენილების საკითხი, როცა დაგეგმატა 7 ათასამდე ჩეჩენი დენილი, დრო უნდა მოგვეცენ“ (29,3-9 ოქტომბერი, 2001). როგორც ცნობილია, 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს ომის შედეგად დენილთა რაოდენობა ჩვენში კიდევ უფრო გაიზარდა და ის გარემოება, რომ ნაკისრი ვალდებულების შესრულებას დღესაც არ გვაძალებენ, მნიშვნელოვან წილად ამითაც აიხსნება.

საკითხის გადაჭრას ისიც ართულებს, რომ რამდენადაც ჩეჩენი ქვეყანა ეკონომიკურად ჯერ კიდევ მიიმე მდგომარეობაშია, მას უჭირს დეპორტირებულთა რეპატრიაციასთან დაკავშირებული ხარჯების გაწევა. თუმცა ესეც რომ არ იყოს, პრობლემა ამით მაინც არ მოიხსნებოდა, რადგან მათი დაბრუნება საზოგადოების საგრძნობი ნაწილის ენერგიულ წინააღმდეგობას წააწყდებოდა. საქმე ის გახლავთ, რომ გადასახლებულთა მნიშვნელოვანი ნაწილი თავს თურქად მიიჩნევს და აშკარად აელენს არალოიალობას ჩეჩენი ქვეყნის მიმართ. ამასთან ერთად ისინი მაინცდამაინც სამცხე-ჯავახეთში მოითხოვენ დასახლებას, ანუ იმ ადგილებში საიდანაც გადასახლეს. იქ კი მათ დახედება სომხური მოსახლეობა ძლიერი ანტითურქული განწყობილებით. ამის გამო არ გამორიცხავენ დამხედურთა და ჩამოსახლებულთა შორის შეტაკებებს ეთნიკურ ნიადაგზე, რისი დაშეების უფლებასაც საქართველო ვერაფრით მისცემს არც მათ და ევრც საკუთარ თავს.

ამას გარდა „თურქ-მესხთა“ ეს ნაწილი მოითხოვს ავტონომიას, ზოგი კი თურქეთთან მესხეთის მიერთებასაც, რაც გასაგებია, რომ ჩეჩენი ქვეყნისათვის მიუღებელია.

თუმცა ყველა დეპორტირებული მესხი არ არის ასეთი განწყობილების მატარებელი. ამ უკანასკნელებმა შეინარჩუნეს ქართული ცნობიერება და ისინი მზად არიან დასახლდნენ ჩვენი ქვეყნის ნებისმიერ რეგიონში, სადაც მათ საამისოდ ადგილს გამოუყოფენ.

ასეთ პრობლემურ სიტუაციაში თურქეთმა გამოსავლის სახით განაცხადა თანხმობა, რომ თურქული ორიენტაციის მესხები საკუთარ მიწაზე დაასახლოს, მაგრამ ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის მსგავს შემოთავაზებას დეპორტირებულთა შორის დიდი გამოხმაურება არ მოჰყოლია. მათმა გარკვეულმა ნაწილმა ამ წინადადებით მაინც ისარგებლა. თუმცა, თუ პარლამენტარ გურამ შარაძეს ვერწმუნებით, პრეტენზიები მესხეთის მიწაზე დეპორტირებულთა მხრიდან ამის შემდეგაც არ შეწყვეტილა. გაზეთ „ახალი თაობის“ კორესპონდენტის ეთერ ბალაძისათვის მიცემულ ინტერვიუში კითხვაზე-თუ „რამდენად საფუძელიანია განცხადება იმის შესახებ, რომ თითქოს თურქი მესხები თურქეთის რესპუბლიკასთან აპირებენ შეერთებას, თუკი ისინი მესხეთში ჩასახლდებიან?“, იგი უპასუხებს: „დღესაც საზღვარგადაღმა თურქეთის ტერიტორიაზე მიმდინარეობს თურქი მესხების მიღება და ჩასახლება. ყოველ დღე მიღებას მოხოვს თურქეთში ჩასახლებული მესხი, ვინმე მამედოვი. პარლამენტის დერეფნებში დააბოტებს და მუქარებს გვიგზავნის. მე ხელთ მაქვს დოკუმენტები, სადაც ისინი სწერენ თურქეთის პრეზიდენტს და აცხადებენ, რომ ახალციხის მცხოვრებლები თურქი მესხები არიან, ახალციხის საფაშო კი რუსეთმა თურქეთს წაართვა 1828-29 წლების რუსეთ-თურქეთის ომის დროს. მათი თქმით, ახალციხის ძირძველი მოსახლეობა თურქი მესხები არიან და ქართველები კი - ჩამოსახლებულიო. ერთ-ერთ განცხადებაში კი ისინი მოითხოვენ თურქეთის

ჰოქალაქეობას და ახალციხის საფაშოს თურქეთის შემადგენლობაში დაბრუნებას” (4,19.10.2000).

ასეთი განწყობის მატარებელ დეპორტირებულთა და მათი შთამომავლობის რაოდენობა არც ისე დიდია, თუმცა არც იმის თქმა შეიძლება, რომ პატარა საქართველოსთვის მცირეა. ჩვენს ქვეყანაში ეთნიკად მყოფი ევროპის ნაციონალურ ურთიერთობათა ფედერალური კავშირის თავმჯდომარეს რომიდი არკინდის ჟურნალისტებისთვის განუცხადებია, რომ „აგრესიულ მესხთა რაოდენობა 8 ათასამდეა” (4,19.10.2000). დაუპოვებია რა სომხეთის სათვისტომოში მიღებული ინფორმაცია, მასვე უთქვამს, რომ „800 ათასი მესხია, რომელთაც საქართველოში დაბრუნება სურთ” (4,19.10.2000).

თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ჩვენი ქვეყნის სომეხი მოქალაქეები ყველაზე მძაფრი მოწინააღმდეგეები არიან „თურქმესხთა” დაბრუნებისა, ალბათ დასაშვებია ვიფიქროთ, რომ მათ მიერ დასახელებული რიცხვი, შესაძლოა, ხელოვნურად გაზრდილი იყოს. ყოველ შემთხვევაში ასეთი რამ მათს ინტერესებში შედის, რადგან რაც უფრო მეტი იქნება რეპატრიაციის მსურველ მესხთა რაოდენობა, მით უფრო შეაშფოთებს ეს ქართველ საზოგადოებას. სხვები ბევრად უფრო ნაკლებ რიცხვს ასახელებენ, თუმცა არც ისე მცირეს, რომ ასეთი შეშფოთების საფუძველს არ იძლეოდეს. მწერალი ლევან ხაინდრავა და კინორეჟისორი ელდარ შენგელაია, მაგალითად, გაზეთ „ლიტერატურულ საქართველოში” გამოქვეყნებულ ა.ი. სოლჟენიცინისადმი, რომელიც გაზეთ „კომსომოლსკაი პრავდასა” და „ლიტერატურნაია გაზეტაში” დაბეჭდილ სტატიაში “როგორ მოვაწყოთ რუსეთი?” გამოხატავდა წუხილს “სტალინის მიერ გასახლებული მესხების თავიანთ ძირძველ ქვეყანაში შესვლის უფლების მიუცემლობის გამო”, მიწერილ ღია წერილში წერენ: „1944 წელს შუა აზიაში გაასახლეს მესხეთში მცხოვრები 40-45

ათასი თურქი. (ეს ციფრი ბევრად უფრო მეტად გაზო-
გაზიარებულია ჩვენში) ახლა ისინი 400 ათასი არიან.
საქართველოს მოსახლეობა 5 მილიონია, რომელთაგან
ქართველი 4 მილიონზე ნაკლებია. გეიბრძანეთ, ბატონო,
პრაქტიკულად შესაძლებლად მიგაჩნიათ ისეთი მცირე
ტერიტორიის ქვეყანაში, როგორიც საქართველოა, ამდენი
ადამიანის ჩასახლება? ისინი ხომ უნდა უზრუნველყოთ
ბინით, საკვებით, სამუშაოთი?! ისევე, როგორც სსრკ-ში
(მაშინ საბჭოთა იმპერია ჯერ კიდევ არსებობდა-გ.კ.), ჩვენს
რესპუბლიკაშიც ხომ მოიშალა ეკონომიკა, თანაც ამ ცოტა
ხნის წინათ ხომ მძიმე სტიქიური უბედურება დაგვატყდა
თავს (წერილის ავტორებს მხედველობაში აქვთ იმ წელს
ჩვენს ქვეყანაში მომხდარი დამანგრეველი მიწისძვრა- გ.კ.),
რის შედეგადაც ათასობით ოჯახი დარჩა უთავშესაფროდ.
ჰოდა, საიდან მოვიტანოთ ყოველივე ის, რაც 400 ათას
თურქს დასჭირდებოდა" (11,10.12.1990).

ლ. ხაინდრავა და ე. შენგელაია მესხეთში
მაცხოვრებელ სომეხთა და რეპატრირებულ მესხთა
თანაცხოვრების შეუძლებლობაზე მსჯელობენ, რასაც ჩვენ
გაკერით ზემოთაც შევეხეთ, მიმართავენ რა ა.ი.
სოლჟენიცინს, ისინი ამბობენ: „სამხრეთ საქართველოში,
სწორედ იმ რეგიონებში, რომლებზეცაა საუბარი, ბევრი
სომეხი ცხოვრობს და თურქეთის იქ ჩასახლების
შემთხვევაში მათ შორის უმწვავესი კონფლიქტები
გარდაუვალია. პრესა კი ახმაურდება „სისხლის ღვრაზე
საქართველოში“, ისე ახმაურდება, რომ წერილმანებში
ჩაღრმავებას არ შეეცდება და ისევე ქართველები
ჩაითვლებიან დამნაშავეებად. ჰოდა, რა ექნათ ჩვენ?
(11,10.12.1990).

უკანასკნელ ხანებში პრობლემის სიმწვავე რამდენადმე
მინელდა, რის გამოც გაჩნდა მოსაზრება, რომ „თურქი-
მესხები“ ბედს რამდენადმე შეეგუენ და მაინცდამაინც არ

ცდილობენ მიატოვონ ის ადგილები, სადაც ამჟამად ცხოვრობენ.

ზემოთქმულიდან, ეფიქრობთ, განსაკუთრებული ყურადღება იმ გარემოებას უნდა მიექცეს, რომ თურქეთი არამც თუ არ ცდილა ჩვენთან ურთიერთობა გაემწეავებინა „თურქი-მესხების“ გამო, არამედ, პირიქით, მოწადინეა, რომ პრობლემის გადასაჭრელად გვერდში ამოგვიდგეს. თუმცა გურამ შარაძე სხვა აზრისაა. იგი ფიქრობს, რომ საქართველოს მიმართ არალოიალური „თურქი-მესხების“ „ხრიკების“ უკან რუსეთთან ერთად თურქეთიც დგას. ზემოხსენებულ ინტერვიუში იგი ამბობს: „მამულიას (რეპატრიაციის სამსახურის უფროსის, რომელიც რესპონდენტისაგან განსხვავებით დეპორტირებულთა რეპატრიაციაში ჩვენი ქვეყნისთვის საშიშროებას ვერ ხედავდა - გ.კ.) უკან დგანან უცხო ქვეყნის სპეც-სამსახურები და საქართველოს წინააღმდეგ შეთქმულების მონაწილენი. აქ ერთმანეთს ეჯახება ორი დაუძინებელი მტრის - რუსეთისა და თურქეთის ინტერესები. რუსეთს აწყობს საქართველოში ახალი დესტაბილიზაცია აფხაზეთისა და სამაჩაბლოს შემდეგ, ხოლო თურქეთს აინტერესებს თავისი გავლენის სფეროს გაზრდა, იქნება ეს პოლიტიკური თუ რელიგიური. ეს ჩანს თურქი მესხების განცხადებებიდანაც“ (4,16.10.2000).

ალი ალთუნის სტატია, როგორც ითქვა, 1991 წელს გამოქვეყნდა, მას აქეთ აგერ უკვე ორ ათეულ წელზე მეტია გასული და, შეიძლება ითქვას, რომ მისმა მოსაზრებებმა და წინადადებებმა, ასე ეთქვათ, დროს გაუძლო და ისინი დღესაც ისევე გონიერულად გამოიყურება, როგორც მაშინ, როცა დაიბეჭდა.

თუმცა მოუუსმინოთ სტატიის ავტორს:

„ახლა ორიოდ სიტყვით გადმოვცემ ჩემს მოსაზრებას ე.წ. „თურქი-მესხების“ საკითხთან დაკავშირებით, - ამბობს იგი, - ქართველი საზოგადოებისთვის ცნობილია, რომ ე.წ.

თურქმენსთა გარკვეული ნაწილი წარმოშობით მართლაც ქართველია. ჩემი აზრით, ამას პრინციპული მნიშვნელობა არც აქვს. ადამიანი არის იმ ერის შვილი, რომელსაც თავად აკუთვნებს თავს. მე ამ საკითხის ღრმად მცოდნე არ გახლავართ, მაგრამ მიმაჩნია, რომ ის ეთნიკური ჯგუფი, რომელიც თავის თავს „თურქ-მენსებს“ უწოდებს თურქული ორიენტაციისაა. (რა თქმა უნდა, შეიძლება იყოს ზოგიერთი ქართული ორიენტაციისაც, რომელთა ბედზეც საქართველო იზრუნებს). რაც შეეხება იმათ, რომელთაც თურქული ორიენტაცია აქვთ, ჩემი აზრით, მათ თურქეთი კარებს გაუღებს. როგორც ჩემთვის ცნობილია, თურქეთის ოფიციალურ წრეებში, უკვე არის ლაპარაკი იმის შესახებ, რომ ე.წ. „თურქი-მენსების“ გარკვეული ნაწილი მიიღონ და ჩაასახლონ თურქეთის სამხრეთ-აღმოსავლეთ რეგიონებში (თუ ეს, რა თქმა უნდა, მათი სურვილიც იქნება), სადაც მიმდინარეობს ევფრატისა და ტიგროსის აუზის ათვისება. შეიძლება ითქვას, რომ ამ პრობლემის გადაჭრაში თურქეთი არავითარ ზეწოლას არ მოახდენს საქართველოზე, სხვანაირად რომ ეთქვათ, თურქეთი არ ჩაერევა საქართველოს საშინაო საქმეებში. ჩემი აზრით, ამის დასტურია ის, რომ დღემდე ამის თაობაზე, როგორც ცნობილია, თურქეთის ოფიციალურ წრეებში არანაირი განცხადება არ გაკეთებულა. ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ასე მესახება ე.წ. „თურქი-მენსების“ პრობლემის მშვიდობიანი გზით გადაწყვეტა (11.31.05.1991).

საერთოდ, ქართველ საზოგადოებაში დეპორტირებული მენსებისადმი დამოკიდებულება მეტწილად ნეგატიურია, რაც შესაბამის ასახვას ჰპოვებს ქართულ მედიაშიც. პუბლიკაციათა უმეტესობაში გამოხატულია მძაფრი პროტესტი მათი საქართველოში, მით უფრო იმ ადგილებში დაბრუნების წინააღმდეგ, საიდანაც ისინი გაასახლეს. თუმცა დროდადრო მაინც ქვეყნდება მასალები, რომლებშიც განსხვავებული პოზიციაა ფიქსირებული. ერთ-ერთი ასეთი

პუბლიკაციათაგანია მწერლისა და ჟურნალისტის ნაირა გელაშვილის ინტერვიუ, რომელიც დაიბეჭდა გაზეთ “ახალ ეპოქაში” სათაურით “ნაირა გელაშვილი: მთავარი საფრთხე საქართველოში გაბატონებული კრიმინალური ცნობიერებაა!” რუბრიკით “მუსულმანი მესხები მოყვრები თუ მტრები”.

ნაირა გელაშვილი,, საერთოდ გამოირჩევა უნარით, რომელიც, სამწუხაროდ, ჩვენს პუბლიცისტიკასა და მითუმეტეს პოლიტიკაში, იშვიათად ვლინდება. მას ძალუძს დაუპირისპირდესდა ზოგჯერ ძალიან მძაფრადაც საზოგადოებაში ფართოდ ფეხმოკიდებულ აზრს, თუ იგი წვეყნისათვის საზიანოდ მიაჩნია. შესაძლოა, მისი ესა თუ ის შეხედულება მიუღებლადაც გვეჩვენებოდეს, მაგრამ ერთი კი ცხადია, ეს შეხედულებები ზოგჯერ მაინც გვაძულებენ კიდევ ერთხელ გადავხედოთ ჩვენს მოსაზრებებს, ავწონ-დავწონოთ ისინი და საბოლოოდ გავარკვიოთ, მართალნი ვართ თუ არა, ან სად ვართ მართალნი და სად არა.

ზემოაღნიშნული შეიძლება ითქვას ამ ინტერვიუზეც.

თავიდანვე უნდა აღინიშნოს, რომ ნაირა გელაშვილი კატეგორიულად ეწინააღმდეგება ტერმინ “თურქი მესხების” გამოყენებას. მას მიაჩნია, რომ იგი არა მარტო გაუგებრობას ამკვიდრებს საზოგადოებაში, არამედ ზიანის მომტანიცაა ჩვენი საერთო საქმისათვის. “თუნდაც ეს ტერმინი – “თურქი მესხი”,- ამბობს რესპონდენტი,-რომელიც, როგორც ამბობენ, საბჭოთა სუჰმა “შემოადგო” თავის დროზე. სწორედ ეს “სუჰი” იყო, რომელიც ყველაზე მეტად ეწინააღმდეგებოდა მესხების საქართველოში დაბრუნებას, რათა ხელიდან არ გამოსცლოდა საქართველოს დატერორების, ან ისტერიის ატეხვის საშუალება საჭირო მომენტებში. ჩვენ განუწყვეტლივ მოუწოდებდით ქართველ ჟურნალისტებს არ დაემკვიდრებინათ ტერმინი “თურქი მესხი”, რადგან ეს, ჯერ ერთი, აძლიერებს თურქულ

ორიენტაციას და ცნობიერებას დეპორტირებულთა დიდ ნაწილში და, მეორეც, ტრამეას აყენებს იმ მუსულმან მესხებს, რომლებიც თავს ქართველებად თვლიან და არა თურქებად. მაგრამ არა, ლამის ყველა თითქმის რაღაც ბოროტი ენებით გაიძახის – "თურქი მესხები", "თურქი მესხები". ისინი ალბათ, ასე ფიქრობენ: "თუ მათ თურქებად გამოეცხადებთ, აღარ ეიქნებით ვალდებული მივიდეთ, თან უფრო გაეზრდით აგრესიას მათ მიმართ" (5.31.10-2.11.2000).

რესპონდენტი საყვედურობს ქართველ ჟურნალისტებს, რომ ისინი არ ინტერესდებიან დეპორტირებულთა შთამომავალი იმ ახალგაზრდა მესხების აზრით, რომლებიც თბილისში სწავლობენ და ცხოვრობენ, ყურადღებას არ აქცევენ იმას, თუ "რას ფიქრობენ ისინი თავიანთ თავზე, ამ პრობლემაზე და ჩვენზე". "რატომ მათ არ ალაპარაკებენ? - კითხულობს იგი და თვითონვე უპასუხებს: "იმიტომ არ სჭირდებათ მათ შეურაცხყოფილ სულში ჩახედვა, მაშინ, ხომ ამ ხალხისაგან შექმნილი მტრის ხატი შეიცვლება! - ეს კი, აბა, რა საჭიროა, როცა უმეტესობას გადაწყვეტილი აქვს, არაფრით არ ჩამოუშვას განდევნილი ხალხი" (5.31.10-2.11.2000).

მართლაც, დეპორტირებულთა გარკვეულმა ნაწილმა, რომელმაც მიაღწია რეპატრიაციას და რომელმაც თანხმობა განაცხადა დასახლდეს საქართველოს ნებისმიერ რეგიონში, საკუთარი სურვილით დაიბრუნა წინაპართა ქართული გვარი, შეისწავლა ქართული ენა, დაამთავრა ქართული სკოლა და უმაღლესი სასწავლებელი, იმსახურა ქართულ ჯარში, ერთი სიტყვით, მოახერხა ახალ გარემოში სრული ადაპტაცია და სულით და გულით, ცნობიერებით კვლავ ქართველი გახდა, ზოგიერთი ქრისტიანულადაც კი მოინათლა, მაგრამ დეპორტირებულთა შორის, სამწუხაროდ, ასეთები ჯერჯერობით მაინც მცირედნი არიან. და, უნდა ვიფიქროთ, რომ ჩვენში მაყანთა და მაყანთ, ვინც აგრესიას

აეღვნს მათ მიმართ, სწორედ ეს აშინებს, რადგან გას-
გასახლებულ მესხთა დარჩენილი ნაწილის
არაღლოიალობაში ჩვენი ქვეყნის მიმართ ისინი საფრთხეს
ხედავენ ისედაც ათასი პრობლემის შეწუხებული
საქართველოსათვის. თუმცა სხვადასხვა აზრი არსებობს
იმის თაობაზე, თუ რით არის გამოწვეული ეს
არაღლოიალობა და შესაძლებელია თუ არა მათი მხრიდან
მისი შეცვლა კეთილგანწყობით ისტორიული
სამშობლოსადმი.

მსჯელობს რა ამ საკითხზე, ნ. გელაშვილი ამბობს:
“ხალხის ნაწილს მართლა ეშინია მუსულმანთა დიდი
რაოდენობით ჩამოსახლების. მუსულმანთა წინაშე შიში,
მოგეხსენებათ, ისტორიული მემკვიდრეობაა. და ჩვენ მას
შემდეგ არ გავყოჩაღებულვართ (ისე კი, ქრისტიანებმა არ
იციან, რომ მუსულმანებსაც ეშინიათ მათი, რადგან “მტრის
ხატის” შექმნის საჭიროება, მისი იდეოლოგიაა)
ისტორიულად ორივე რელიგიურ სამყაროში მუშაობდა.
ოღონდ ქრისტიანული სექტორი უფრო მეტ
შესაძლებლობებს ფლობდა ამ ხატის შესაქმნელად... ჩვენს
შემთხვევაში კი ეს შიში დეპორტირებულთა წინაშე
საგანგებოდ იწერება უკანასკნელი 11 წლის
განმავლობაში” (5.31.10-2.11.2000).

საერთოდ, კომუნისტური ხელისუფლების მიერ მეორე
მსოფლიო ომის დროს დეპორტირებულთა შორის, ალბათ
ყველაზე მძიმე ხედრი მესხეთიდან გასახლებულთ ხედათ
წილად. მათი დიდი ნაწილი შუა აზიაში, კერძოდ,
უზბეკეთში გადაასახლეს. იქ მათ, ასე თუ ისე, მოიწყეს
ცხოვრება, მაგრამ მათვე “პერესტროიკის” პერიოდში, როცა
ეთნიკურ ნიადაგზე მთელი ქვეყნის მასშტაბით არაერთი
შეტაკება მოხდა და ეს ამბავი ვერ ასცდა ამ
რესპუბლიკასაც, დეპორტირებულ მესხებს აქ თავს დაატყდა
ისეთი ტრაგედია, რომელმაც, შეიძლება ითქვას, შეძრა
მთელი მსოფლიო. მილიონობით ტელემაყურებელმა

ყველგან, მთელს დედამიწაზე, იხილა შემზარავი კადრები, რომლებშიც მოჩანდა წარმოდგენელი სისასტიკის ნაკვალევი, ბავშვების, ქალების, მოხუცების დასისხლიანებული, აჩეხილი გვამები, გაუპატიურებული ქალები და სხვ. უბედურებას თავდაღწეულმა მესხებმა რუსეთის სხადასხვა რეგიონებს შეაფარეს თავი, მაგრამ არც იქ დაინდეს ისინი და იქაც დაუწყეს მათ დევნა...

ნ. გელაშვილს სწორედ ზემოთქმული ჰქონდა მხედველობაში, როცა დეპორტირებულ მესხებს “ამ ქვეყნად ლამის ყველაზე უბედურ ხალხად” მოიხსენიებდა და ამ ფონზე მისთვის მით უფრო მიუღებელი იყო ის გარემოება, რომ, მისი თქმით, მათგან “ხანგამძლე საფრთხობელა შექმნეს, რომელსაც პერიოდულად ამოათრევენ ხოლმე სამარცხვინო პოლიტიკური ხრიკებით სავსე ყულაბიდან და სახეში სცემენ ქართველ ხალხს, რათა თავი იმ გულანთებულ გმირებად წარმოაჩინონ, მშობელ ხალხს ახალ ურდოთა შემოსევებისგან რომ იცავენ” (5,31.10-2.11.2000).

რესპონდენტს თანაგძნობის ღირსად მიაჩნია ყველა, ვინც ვერ ხედება, თუ “ამ ანტიმესხური ისტერიკით როგორ გადააქვთ ხალხის ყურადღება მისი მშვიერი კუჭიდან “დიდ მტერზე”, მთავარიდან არამთავარზე”. მთავარი კი, როგორც ის ამბობს, “საქართველოში გაბატონებული ანტისამართლებრივი, კრიმინალური ცნობიერებაა, რომლის მოთხოვნილებადაც ვერა და ვერ იქცა კანონი, წესიერება, სამართალი, სამართლიანობა, დემოკრატია, სახელმწიფო”, რის შედეგიც იყო მაშინდელ საქართველოში არსებული მდგომარეობა: “გაძარცვული ქვეყანა და ხალხი; სოციალური და ზნეობრივი სიბინძურე, ანარქია”...(5,31.10-2.11.2000).

ნაირა გელაშვილის შეფასებით, ხალხის უმრავლესობა დეპორტირებულთა დაბრუნებაში მხოლოდ ნეგატიურს, სახიფათოსა და ქვეყნისათვის საზარალოს ხედავს, ხოლო “დაუნახავი რჩება ის დიდი სარგებლობა, რაც

რეპატრიენტებს შეუძლიათ მოუტანონ საქართველოს” (5,31.10-2.11.2000). ამას გარდა, მისი თქმით, “არსებობს კიდევ ერთი ძლიერი ინსტიქტი: ხალხს არ სურს, ვინმეს რაიმე გაუყოს, ეთქვას, მიწა. თუმცა ვინმეს საკუთრებაში მყოფ მიწაზე და სახლებზე არ არის ლაპარაკი... ლაპარაკი შეიძლება იყოს მხოლოდ ცარიელ სოფლებზე, აუთვისებელ მიწებზე, ხრიოკ ადგილებზე” (5,31.10-2.11.2000).

რესპონდენტი თვლის, რომ ხელისუფლებაში არსებობს ჯარკვეული ნაწილი, რომელსაც გაცნობიერებული აქვს დეპორტირებულთა რეპატრიაციის აუცილებლობა, მაგრამ საკითხს ვერ წყვეტს “დემაგოგი პოლიტიკანების” შიშით, რომელთაც “შეუძლიათ ხელისუფლებაზე ისედაც ჯამბეინვარებული ხალხი მოლად ჭკუიდან გადაიყვანონ” (5,31.10-2.11.2000).

მედიაში არაერთხელ იყო გაცხადებული ის აზრი, რომ დეპორტირებულ მესხთა პრობლემა ჩვენი პრობლემა არ არის. ისინი გაასახლა საბჭოთა კავშირმა. მისი სამართალმემკვიდრე კი რუსეთია და ამდენად ეს უკანასკნელია მოვალე გადაწყვიტოს იგი. არ ეთანხმება რა საკითხის ასეთ დაყენებას, ნ. გელაშვილი ამბობს: “ეს იმ ადამიანის ნათქვამია, რომელიც ბუნებას დაუწაგრაეს და ზნეობრივი ორიენტაციის უნარი საერთოდ არ მიუნიჭებია... მაშ, საერთოდ, რატომ არსებობს რეპრესიის მსხვერპლთა რეაბილიტაციის კანონი? აქ ხომ, ფაქტობრივად, მხოლოდ საბჭოთა ტოტალიტარული რეჟიმის მიერ განხორციელებული რეპრესიები იგულისხმება! ... იმათი რეაბილიტაცია ჩვენი ვალია და მესხებისა არა? რატომ, იმიტომ, რომ ისინი ქრისტიანები იყვნენ და ესენი მუსულმანები არიან? იურიდიულ მხარესაც რომ თავი დავანებოთ, განა სამართლიანობის აღდგენის წყურვილი, ელემენტარული შებრალება მარტო იმის მიმართ უნდა გამოძრავებდეს, ვინც შენმა ქვეყანამ დასაჯა? ამ ხალხს, უპირველეს ყოვლისა, სული სტკივა, გული აქვს

დაწელულებული, რომ დამნაშავეის იარლიყით ცხოვრობს დღემდე, რომ არაეინ გააპროტესტა მათი წამება, დახოცვა, ღირსების აყრა, არაეინ გამოესარჩლა... სურთ წელში გაიმართონ, ღირსეულ მოქალაქეებად იგრძნონ თავი თავიანთ სამშობლოში, ძალიან ძნელი გასაგებია ეს? თუმცა რატომ უნდა იყოს ადვილი” (5,31.10-2.11.2000).

კორესპონდენტის კითხვაზე, თუ რა საფრთხე არსებობს დეპორტირებულ მესხთა არჩამოსახლების შემთხვევაში, რესპონდენტი უპასუხებს, რომ ამან მომავალში შეიძლება კიდევ უფრო მძიმე პრობლემები შეგვიქმნას. მისი თქმით, „ეს ხალხი სულ უფრო გაუცხოვდება, სულ უფრო შეურაცხყოფილად იგრძნობს თავს ჩვენგან, სულ უფრო აგრესიული და მტრული გახდება. შეიძლება ნაწილი თურქეთმა მიიღოს და ასე განწყობილი ხალხი საზღვართან დაგვისახლოს. შეიძლება ერთ მშვენიერ დღეს ისევ დაარბიონ სადმე ჩრდილო კავკასიაში თუ შუა აზიაში, როგორც 1989 წელს და დიდი მასა ერთბაშად და სტიქიურად მოაწყდეს საქართველოს” (31,10-2.11.2000)

მედიაში დროდადრო აღინიშნებოდა, რომ დეპორტირებული მესხები უაღრესად შრომისმოყვარე ხალხია და შესაბამისად მატერიალურადაც წელგამართული, რომ ისინი მზად იყვნენ საქართველოში ისე აეწყოთ თავიანთი ცხოვრება, რომ სახელმწიფოსგან არ დასჭირვებოდათ არავითარი დახმარება. ნ. გელაშვილიც იზიარებს ამ შეხედულებას და ამბობს, რომ დღევანდელ დღეს მათს შორის „არაეინაა ღატაკი და უქონელი, არამედ ყველას აქვს ქონებაცა და სახლ-კარიც, რომელსაც გაყიდნიან და ჩამოსახლების შემთხვევაში აქ კისერზე არაეინს ჩამოეკიდებიან (5,31,10-2.11.2000).

რაც შეეხება მესხთა ჩვენს ქვეყანაში დაბრუნების პოზიტიურ მხარეს, რესპონდენტს მიაჩნია, რომ უპირველეს ყოვლისა “ეს იქნება ნიშანი საქართველოს ნამდვილი ზნეობრივი განახლებისა, რადგან ამით განხორციელდება

კანონიერება, სამართალი, სამართლიანობა, დიდი მორალუ-
მორალური აქტი” (5,31.10-2.11.2000). გარდა ამისა, იგი
ჟიქრობს, რომ საქართველოს უაღრესად შემცირებული
მოსახლეობა შეივსება ჩვენგან განსხვავებით
კანონმორჩილი, არაჩვეულებრივად შრომისმოყვარე, ბეჯითი,
მომთმენი ხალხით, რომელმაც ყველაზე მეტად იცის
სამშობლოს ფასი, რადგან უსამშობლოდ იტანჯება ამდენი
ხანი, ხალხით, რომლისთვისაც უცხოა ალკოჰოლიზმი და
ნარკომანია, თაობებს რომ ცელაქს საქართველოს
ქალაქებსა და სოფლებში” (31,10-2.11.2000).

რესპონდენტს მიაჩნია, რომ მათი სახით საქართველო
„შეიძენს „უდიდეს სამეურნეო და საბრძოლო ძალას“, რაც
ამ ხალხმა დაამტკიცა იმიო, რომ „ააყვავა და ააბადნარა
„შუა აზიისა და აზერბაიჯანის ხრიოკები.“ და გამომდინარე
აქედან, „ადვილი წარმოსადგენია, როგორ ააყვავებს
მონატრებულ სამშობლოს“ (5,31,10-2.11.2000).

როგორც ცნობილი ქართველი მწერალი კონსტანტინე
გამსახურდია სამართლიანად წერს ერთ-ერთ თავის
რომანში „ქართველები მუდამ თავის სიმცირეს
მისტიროდნენ.“ მრავალრიცხოვანი მტრებით
გარშემორტყმული ქვეყნისათვის ეს გარემოება, მართლა,
ძალზე გულსატკენი იყო. გულსატკენია მითუმეტეს ახლა,
როდესაც მომაკედავ ერთა შორის მოვიაზრებით, ანუ
შობადობის დაბალი დონის გამო უახლოეს წლებში
რაოდენობრივად მეკეთრი შემცირება გველის.
ითვალისწინებს რა ამ გარემოებას, ნ. გელაშვილი
აღნიშნავს: „ის, რაც ქართველებისთვის ესოდენ
მნიშვნელოვანია: ამ ხალხის აბსოლუტური უმრავლესობა
არის ეთნიკური ქართველი, ანუ სისხლით, წარმოშობით
ქართველი, მათ მნიშვნელოვან ნაწილს სურს ქართული
გვარების აღდგენა, ქართულად განათლების მიღება და
ქართველი ხალხის წიაღში მთლიანად დაბრუნება“ (5,31,10-
2.11.2000).

თუმცა ამის თაობაზე მედიაში უფრო ხშირად საწინააღმდეგო მოსაზრება გამოითქმოდა, რომ დეპორტირებულები თურქები იყვნენ და არა ქართველები. და ამ მოსაზრებას მარტო მოსახლეობის ფართო ფენები კი არ იზიარებდნენ, არამედ ინტელიგენციის ცნობილი წარმომადგენლებიც. ასე მაგალითად, თურქებად თელიან მათ და პრობლემის გადაჭრის შესაბამის გზას გვთავაზობენ კინორეჟისორი ელდარ შენგელაია და მწერალი ლევან ხაინდრავა. ა.ი. სოლჟენიცინისადმი მიწერილ ღია წერილში, რომელზეც ჩვენ ნაწილობრივ უკვე ვისაუბრეთ, მიმართავენ რა ამ უკანასკნელს, ისინი წერენ: „თქვენ წუხხართ „სტალინის მიერ გასახლებული მესხების თავიანთ ძირძველ ქვეყანაში შეცვლის უფლების მიუცემლობის გამო. ეს შეცდომაა. საქმე ეხება არა მესხებს, არამედ თურქებს, რომლებისთვისაც საქართველოს სამხრეთი რაიონები ძირძველ სამშობლოს არ წარმოადგენდა. ეს კი სულაც არაა ერთი და იგივე, რადგან დაგვეთანხმებით, - თურქების ძირძველი სამშობლო თურქეთია“ (11.2.11.1990).

წერილის ავტორებისათვის სადაო არ არის ის, რომ დეპორტირებულთა მიმართ თავის დროზე სისასტიკე გამოიჩინეს თელიან რა, რომ, „რასაკვირველია, ნებისმიერი ეროვნების გასახლება მათი საცხოვრებელი ადგილიდან სასტიკი აქტია“, მაგრამ მაინც იმ ვითარების გათვალისწინებით, რომლის პირობებშიც მოხდა ეს გასახლება (მიაჩნიათ, რომ ომის დროს მათ სახიფათო არალოიალობა გამოავლინეს საქართველოს მიმართ) დეპორტირებულთა რეპატრაციას მაინც შეუძლებლად თელიან. „აი, ხომ არ დგება, ეთქვათ, ჩეხეთისა და სლოვაკიის დასავლეთ რაიონებში სუდეტელ გერმანელთა დაბრუნების საკითხი, - წერენ ისინი, - რაკი ითვალისწინებენ იმას, თუ რა როლი შეასრულეს მათ ამ ქვეყნის

ტრაგედიაში 1938 წელს მიუნჰენის შეთქმულების წინა თვეებში.

თქვენ ხომ ხმას არ იმადლებთ გერმანელების დაბრუნებისთვის აღმოსავლეთ პრუსიაში, რომელიც იმავე სტალინმა შეუერთა რუსეთს და კალინინგრადის ოლქად მონათლა, მაგრამ რომც გვერდზე გადავდოთ ეს ასპექტები თურქების პრობლემისა, თურქებისა, რომლებმაც ოდესღაც დაიპყრეს ძირძველი ქართული მიწა - მესხეთი და იქ დამკვიდრდნენ. . . ამას მაინც დაუფიქრდით” (11.2.11.1990).

თუმცა უნდა ითქვას, რომ საერთაშორისო სტანდარტებით, ამა თუ იმ ეროვნების წარმომადგენელთა „ძირძველობისა” თუ „არაძირძველობის” საკითხი მეორეხარისხოვანია და მას არსებით მნიშვნელობას არ ანიჭებენ. ამიტომაც იყო, რომ ევროსაბჭოს წინაშე, ჩვენი მიღების დროს ამ ორგანიზაციაში, დეპორტირებულთა რეპატრიაციის ვალდებულება დაგვაკისრეს.

ნაირა გელაშვილის აზრით, დეპორტირებულთა დაბრუნების შემთხვევაში ჩვენს ქვეყანას არამც თუ არ მოუწევს დამატებითი ხარჯების გაწევა, არამედ, პირიქით, იგი სოლიდურ ფინანსურ დახმარებასაც მიიღებს, რომელიც მესხეთის მთელ მოსახლეობაზე გადანაწილდება, რითაც, მისი თქმით, „იმ კუთხეს რეალური წელში გამართვის საშუალება მიეცემა. ერთი სიტყვით, - ასკენის იგი, - საქართველო გაძლიერდება, თუ შეიმუშავა ჩამოსახლების ოპტიმალური ვარიანტი და მერეც ბოლომდე მიხედა ჩამოსახლებულთ, რაც ძალიან საეჭვოა” (5.31.10-2.11.2012).

ამავე საკითხს შეეხო საქართველოში ვიზიტად მყოფი ევროპის ნაციონალურ ურთიერთობათა ფედერალური კავშირის თავმჯდომარე რომიდი არკინდიც, რომელმაც ჟურნალისტების კითხვაზე, თუ „ვინ დაიცავს მესხებს სიღატაკისაგან და რა ფინანსურ დახმარებაზეა საუბარი?”, უპასუხა: „ამის შესახებ სხვადასხვა ინფორმაციაა: ერთ კატეგორიას საკუთარი ფინანსები გააჩნია, მეორემ კი,

შესაძლოა, საერთაშორისო დახმარება მიიღოს, კუფირობთ, საქართველოს მთავრობას მათი დახმარების საშუალება არ გააჩნია” (4,19.10.2000).

უფიქრობთ, რომ რომელიმე არკინდომ პასუხის გაცემისას ერთგვარი სიფრთხილე გამოიჩინა. საერთაშორისო ორგანიზაციები, ასეთ შემთხვევებში, ჩვეულებრივ ფინანსურ დახმარებაზე და საკმაოდ სოლიდურისაც, უარს არ ამბობენ. ამის მაგალითი საქართველოცაა, სადაც ლტოლვილებს, ამ თვალსაზრისით, საყვედური თითქოს არ უნდა ეთქმოდეთ.

რაც შეეხება რეპატრიაციის მეთოდს, რომელიმე არკინდის ამის შესახებ ჟურნალისტებთან ამავე შეხვედრაზე განუცხადებია: „ჩვენ არ მოგცემო რეცეპტს, როგორ გადაჭრათ დეპორტირებულ მესხთა პრობლემა. . . ჩვენ არ უნდა ჩავერიოთ თქვენს საშინაო საქმეებში” (4,19.10.2000). როგორ და რანაირად წარმოუდგენია თვითონ ნ. გელაშვილს დეპორტირებულთა დაბრუნება ჩვენს ქვეყანაში, ამის თაობაზე თვითონ იგიც არ საუბრობს ბევრს და ამდენად პრობლემის გადაჭრის გასაღებსაც პრაქტიკულად არ გვთავაზობს. ის კია, რესპონდენტი მოითხოვს, რომ სახელმწიფომ და ხალხმა „ბოლომდე გაითავისოს ეს პრობლემა” და მიხედოს ჩამოსახლებულთ, კერძოდ, მათი ადაპტაციის პროცესს, მათ უსაფრთხოებას და ასე შემდეგ. იგი თელის, რომ „ტკიანური ფორმატით განხორციელებული ჩამოსახლების შემდეგ, - ეს ამბავი მთლიანად საქართველოს სასიკეთოდ იმუშავებს, მაგრამ თუ სტიქიურად ჩამოიყვანა და დაყარა. . . მაშინ. . . მტერს და აეს, რადგან მუსულმანი მესხები აღმოჩნდებიან ყველაზე დაუცველები, მათ მოუწევინებ პროეოკაციებს, გამოიწვევენ ხელოვნურ კონფლიქტს ადგილობრივ მოსახლეობასთან, ყველაფერს დააბრალებენ მესხებს, აი, ხომ ვამბობდით, რომ მაგათი ჩამოსახლება არ შეიძლებოდაო, მათ ვერ თუ არ გაუხსნიან სკოლებს, არ ასწავლიან ქართულს, მერე

დააბრალებენ, ქართულს განგებ არ სწავლობენო. . . საერსაერთოდ, შეეცდებიან, ყველა დანაშაული, რაც აქ ხდება, მათ დააბრალონ: მკელელობა, ქურდობა, ნარკობიზნესი და ასე შემდეგ, აითვალწუნებენ, დაამცირებენ, გაამწარებენ და, ქცეულებს განტყეების ვაცად, მეორედ მოუწყობენ დეპორტაციას” (31.10-2.11.2000).

პერსპექტივა, რომელიც, რესპოდენტის აზრით, შეიძლება შეიქმნას დეპორტირებულთა უსისტემო ჩამოსახლებისა და უყურადღებოდ მიტოვების შემთხვევაში, ძალიან მძიმეა, მაგრამ ჩვენს სინამდვილეში მანამდე მართლაც იჩინა თავი ისეთმა მოვლენებმა, რომლებმაც მას საფუძველი მისცა მოსალოდნელი სიტუაცია ასეთი სახით წარმოეჩინა. პრესაში ძალზე იშვიათად, მაგრამ მაინც ჩნდებოდა პუბლიკაციები, რომ უფრო ადრინდელ პერიოდში ჩამოსახლებულ მესხთა მიმართ, როცა მათ ასე თუ ისე ჯერ კიდევ ჰქონდათ შემორჩენილი ქართული ცნობიერება და გვარებიც კი, გამოჩენილი იქნა, რბილად რომ ვთქვათ უსულგულო დამოკიდებულება და ისინი იძულებულნი გახდნენ ჩვენი ქვეყანა ისევ მიეტოვებინათ. ერთ-ერთი ასეთი მესხი გახლდათ იუსუფ სარვაროვი, რომლის მამაპისეული გვარი აბაშიძე იყო. მოგვიანებით იგი კვლავ მოადგა საქართველოს საზღვარს საკმაოდ მრავალრიცხოვან დეპოსიტირებულებთან ერთად, მოგვითხრობენ, რომ ადრე ისინი საკმაო ღოიადობას ამჟღავნებდნენ თავიანთი ისტორიული სამშობლოს მიმართ, ახლა კი აგრესიულობით გამოირჩეოდნენ და ჩვენთვის ყველაზე მიუდებელ მოთხოვნებს აყენებდნენ. კერძოდ, აცხადებდნენ, რომ ისინი მაინცდამაინც მესხეთში უნდა ჩაესახლებინათ, მათთვის ავტონომიაც მიეცათ და ამ მხარის ლამის თურქეთთან მიერთების უფლებაც. ერთ-ერთი ტელეარხის ეკრანიდან მან ამაყად ისიც კი თქვა, რომ ისინი თურქები არიან და ძალზე შეურაცხყოფილად გრძნობენ თავს, როცა მათ ქართველებს უწოდებენ.

მხედველობაში ჰქონდა რა ზემოაღნიშნულის მსგავსი მოვლენები, ნ. გელაშვილი ინტერვიუში ამბობდა: „ამ პროგნოზის უფლებას მაძლევს ის, რაც მეც და სხვებმაც ენახეთ 1989,90,91 წლებში: როცა გამძვინვარებული ქრისტიანი ქართველები არბევდნენ კომუნისტ შევარდნაძის მიერ 90-იან წლებში ჩამოსახლებულ, უკვე ადაპტირებულ, უმწეო მუსულმან მესხებს, ატყეორებდნენ და ყრიდნენ საქართველოდან... როცა 1990 წელს, ქრისტიანობისა და ქართველების სახელით, რუსიპირელმა „პატრიოტებმა“. . . დაარბიეს ფერგანის სისხლისღერის შედეგად საქართველოსკენ გამოქცეული და აქ ტანჯვა-წამებით, ჩენი დახმარებით დასახლებული დვალძეთა 10 ოჯახი, რომლებსაც პასპორტშიც კი შენარჩუნებული ჰქონდათ ქართული გვარები, რაც დეპორტაციის საკომენდანტო რეჟიმში გამირობას უდრიდა. იქ პრინციპულად არ უწერდნენ ქართულ გვარებს, გადასახლებულთ. დვალძეთა ოჯახების 60 წევრიდან 30-ზე მეტი ბავშვი იყო, მათ შორის აქ დაბადებული ჩვილი ბავშვები. დაარბიეს, მოსაკლავად იწვედნენ ქალებსა და ბავშვებზე. ილია ჭავჭავაძის საზოგადოება (ეს საზოგადოება ღამის ერთადერთი ორგანიზაცია იყო მაშინდელ საქართველოში, რომელიც დეპორტირებულებს უჭერდა მხარს - გ.კ.) ცდილობდა მხოლოდ მათ შეეღას. ორი ჩვილი ბავშვის დედა, რომელზეც მოსაკლავად იწვედნენ და რომელიც მე შევიფარე ბოლოს სახლში, ფსიქიკურად დაავადდა შიშით. გაყარეს ტანჯული დვალძეებიც, მეორედ მოახდინეს მათი დეპორტაცია“ (5.31.10-2.11.2000).

რესპონდენტი საყვედურს გამოთქვამს ინტელიგენციისა და ეკლესიის მიმართ, რომლებმაც ამ ყველაფრის წინააღმდეგ ხმა არ აღიმადღეს და დუმილი არჩიეს. იგი თვლის, რომ ქართველ საზოგადოებაში ფაშისტურმა გამოვლინებებმა იჩინეს თავი და ამ „ფაშიზმმა აპრობაცია მუსულმანი მესხების დვენაზე გაიარა და მუსულმან

მესხებს, საერთოდ თავი რომ დაეანებოთ,- ამბობს ნ. გელაშვილი,- განა ფერეიდნელი ქართველებიც არ აიძულეს უკანვე გაბრუნებულიყვნენ შეურაცხყოფილები და გულგახეთქილები ნაოცნებარი სამშობლოდან?!

დღეს ეს საფრთხე ყველაზე რეალური მეჩვენება,- განაგრძობს იგი,- რადგან ჩემი დაკვირვებით, სიკეთემ და საღმა აზრმა კიდევ უფრო იკლო ამ ათ წელიწადში, ყოველ შემთხვევაში, ნამდვილად არ მოუმატია” (5.31.10-2.11.2000).

რესპონდენტის საბოლოო დასკვნაც შესაბამისია. მისი თქმით, პირადად იგი ვერც ერთ მესხს ვერ ურჩევს საქართველოში ჩამოსვლას, „რადგან ვერავის მიეცემ იმის გარანტიას,-ამბობს იგი,- რომ აქ სამშობლოს იპოვნია და კელაე რეპრესიები არ დაატყდებათ თავს, აქედან ხომ აქაურებიც გარბიან” (5.31.10-2.11.2000).

ნაირა გელაშვილის ინტერვიუ, ცხადია, მძიმე შთაბეჭდილებას ახდენს მკითხველზე, მაგრამ ისიც შეიძლება ითქვას, რომ ბევრი რამ აქ თქმული, დამაფიქრებელია, ზოგ რამეს შეიძლება დავეთანხმოთ, ზოგს არა, ზოგი კი, საერთოდ, აღშფოთდეს კიდევ მისი გაცნობის შემდეგ, მაგრამ დაფიქრება წამოჭრილ პრობლემაზე, ეფიქრობთ, მაინც გემართებს, რადგან თეალების დახუჭვა მოვლენებზე, რა ემოციებსაც არ უნდა იწვევდეს ისინი, ყველაზე ცუდი მრჩეველია. ბოლოს და ბოლოს, თუ მართლა არსებობის ღირსად მიგვაჩნია აზრთა პლურალიზმი, ეს უფლება რესპონდენტზეც უნდა გაერცვოდეს. საზოგადოება ვალდებულია, ყველა მოსაზრებას იცნობდეს, მიუხედავად იმისა იზიარებს იგი მათ თუ არა.

„თურქი მესხების” პრობლემის თაობაზე საინტერესო მოსაზრებებს გვთავაზობს პოლონელი ისტორიკოსი პეტრე ბორავსკიც, რომელიც 1997-2000 წლებში საქართველოში პოლონეთის დესპანი გახლდათ. ამ თანამდებობაზე ყოფნისას იგი კარგად გაეცნო ჩვენი ქვეყნის პრობლემებს

და ამასთან დაკავშირებით არაერთი სტატიაც დასტამბა, როგორც პოლონურ, ისე ქართულ პრესაში. მისი ის სტატია, რომელზეც ამ შემთხვევაში გვაქვს საუბარი - „საქართველო ანუ კავკასიაში ისლამის აღორძინების პოლიტიკური ასპექტი“. პოლონურ ჟურნალ „სპრავი პოლიტიჩნეში“ (პოლიტიკური პრობლემები“) გამოქვეყნდა 2002 წლის სექტემბრის ნომერში, ხოლო შემდეგ ქართულ ჟურნალ „ომეგაში“ გადმოიბეჭდა.

პ. ბორავსკი გეთავაზობს მოსაზრებებს იმის შესახებ, თუ როგორ ხდებოდა მაჰმადიან მესხთა შეგნების „თურქიზაცია“ და რა მძიმე ხვედრი ხედა მათ წილად. ამასთან დაკავშირებით, იგი წერს: „იქაურ (შუა აზიურ- გ.-) თურქულ მოსახლეობას შორის მოქცეულთ მათ თითქმის სულ დაავიწყდათ მშობლიური ენა. თუმცა ბევრი არ ივიწყებდა თავის ენაობას. მიუხედავად ადგილობრივ მოსახლეობასთან რელიგიური ერთობისა და ასევე ენობრივი მსგავსებისა, მესხი მოსახლეობა მკვიდრთა მიერ უცხოოდ იყო მიჩნეული. აქედან წარმოსდგა ის სიადვილე, რითაც უზბეკმა ნომენკლატურამ შეძლო 1989 წელს ფერგანის დაბლობზე მოეწყო მესხთა ორგანიზებული რბევა. ამ მოვლენამ აქაური მესხი საზოგადოების შეხედულებათა ცვლილებები გამოიწვია თავისი ეროვნული წარმომავლობისადმი. მესხთა გადამწყვეტი უმრავლესობა ამის შემდეგ აღარ ოცნებობდა დაბრუნებოდა თავის ქართულ ეროვნულ ფესვებს. მათში გაიმარჯვა ანატოლიელ თურქებთან გაიგივების ტენდენციამ“ (27, №3, 2003).

დეპორტირებულ მაჰმადიან მესხთა მენტალობის „თურქიზაციამ“ დამატებითი სირთულეები შეუქმნა მათ საქართველოში დაბრუნების შესაძლებლობის თვალსაზრისითაც. როგორც პ. ბორავსკი გვაუწყებს, „თურქი მესხების“ ყრილობაზე, რომელიც გაიმართა 1989 წელს აზერბაიჯანში, დელეგატთა 80%-მა თურქეთში გადასახლება მოითხოვა, მით უმეტეს, რომ საქართველოს

ხელისუფლება არ ეთანხმებოდა ყველა მესხის საქართველოში რეპატრაციას მათ მიერ საკუთარი თავის ქართველად აღიარების გარეშე” (27, №3, 2003).

საქართველოს ხელისუფლების პოზიციას სტატიის ავტორი ხსნის იმით, რომ, მისი თქმით, მას „ეშინოდა ქვეყნის სამხრეთ ნაწილში „თურქი მესხების ავტონომიური ოლქის” წარმოშობისა „დედაქალაქით ‘ახალციხე’ და ამიტომ მხოლოდ იმ შემთხვევაში დათანხმდებოდა „თურქი მესხების” საქართველოში დაბრუნებას, თუ ისინი აღიარებდნენ ქართულ წარმომადელობას და დაიბრუნებდნენ ძველ გვარებს. იმის გამო, რომ მესხთა უმრავლესობას არ ეწადა ქართული წარმომადელობის აღიარება საქართველოს ხელისუფლებამ უარი თქვა მათ რეპატრაციაზე” (27, №3, 2003).

ზემოაღნიშნულ პრობლემებზე საუბარს ვ. ბორაესკი ასრულებს იმ ფაქტის კონსტატაციით, რომ „ამჟამად საქართველოში მხოლოდ ის მესხები ცხოვრობენ, რომელთაც აღიარეს ქართული წარმოშობა. ამ ადამიანებმა დაიბრუნეს ქართული გვარები და, როგორც წესი, გადადიან მართლმადიდებლურ რწმენაზე” (27, №3, 2003).

მოგვიანებით დავინახავთ, რომ ქართული გვარების დაბრუნების თვალსაზრისით რეპატრირებულ მესხებს კელავ რჩებოდათ გარკვეული პრობლემები.

ნაირა გელაშვილის ინტერვიუ 2000 წელს გამოქვეყნდა. მას აქეთ საკმაო ხანი გაეიდა. მოხდა თუ არა რაიმე ცვლილებები ან დეპორტირებულთა ცხოვრებაში, ან ხელისუფლებისა და საზოგადოების დამოკიდებულებაში მათ მიმართ? ამ კითხვაზე გარკვეულ პასუხს იძლევა ეკა ბასილაიას რეპორტაჟი „არ დაასახლონ ეს ხალხი ერთად და აღარც შიში იარსებებს”, რომელიც 2010 წლის დასასრულს გაზეთ „რეზონანსში” დაიბეჭდა რუბრიკით „დეპორტირებულ მაჰმადიან მესხთა ისტორიები”.

როგორც ავტორი იტყობინება, იგი ახალციხეში, ანუ მესხეთის ადმინისტრაციულ ცენტრში ჩასულა და უცდია აქ ორიოდ წლის წინ საცხოვრებლად ჩასულ რეპატრირებულ მესხებსა და ადგილობრივ მოსახლეობას შეხვედროდა და შეეტყო, თუ რა მდგომარეობა იყო შექმნილი იქ ზემოხსენებული თვალსაზრისით.

რეპორტაჟის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, რაღაც ცვლილებები კი მომხდარა, მაგრამ გარკვეული პრობლემებიც დარჩენილა ისევე მოუგვარებელი.

უპირველეს ყოვლისა უნდა აღინიშნოს ის, რომ დეპორტირებულთა რაღაც ნაწილს მაინც მოუხერხებია ისტორიულ სამშობლოში დაბრუნება, თანაც, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, იმ რეგიონში, საიდანაც ისინი ან მათი წინაპრები გაუსახლებიათ. ასე თუ ისე გადაჭრილა მეზობლებთან და საერთოდ მოსახლეობასთან ურთიერთობის საკითხიც.

ქველ პრობლემათაგან ყურადღებას იპყრობს უწინარესად ის, რომ ადგილობრივი მაცხოვრებლებისათვის ისინი კვლავ თურქებად თუ თათრებად რჩებიან, რასაც რეპორტაჟის დასაწყისშივე ვგებულობთ. „მაჰმადიანი მესხები სად ცხოვრობენ (როგორც დავინახეთ ავტორი რუბრიკაშივე მათ სწორედ ასე მოიხსენიებს -გ.კ.) ხომ ვერ მიგვასწავლით“- ეკითხები ქუჩაში პირველსავე შემხვედრს, - წერს იგი.

„მაჰმადიანი მესხები? - უკეირთ. ამ ტერმინით მათ აქ არავინ იხსენიებთ.

აზერბაიჯანიდან რომ არიან ჩამოსახლებულები - ეაკონკრეტებთ „ა, თათრები? - ასე თქვით მერე. . . რა მესხები - რას არ მოიფიქრებთ ეს თბილისელები“ - ისმის პასუხად” (18,1.12.2012).

პირველი, ვისაც ჟურნალისტი სწვევია, მამედ დასტანოვი ყოფილა, რომელსაც „დიდი, კოხტა ორსართულიანი სახლი“ ჰქონია, „ლამაზი აიენით,

მოკლელი ეზოთი, სადაც მოჰყავს ბოლოკი და კარტოფილი” (18,1.12.2010).

ეს სახლი მას 15 ათას დოლარად უყიდა. ოჯახი ჟურნალისტსა და მის თანმხლებ ჯგუფს გულთბილად დახვედრია, მიუპატიუებია სახლში და შოკოლადებითა და ჩაით გამასპინძლებია.

მასპინძლებს ქართული არ სცოდნიათ და საუბარიც რუსულად წარმართულა. გაირკვა, რომ ოჯახის 75 წლის უფროსი, სულ რაღაც 7 წლისა ყოფილა, როცა (ეს 1944 წლის 14 ნოემბერს მომხდარა) შუალამისას ახლობლებიანად ლოგინიდან წამოუყრიათ, მატარებლის ვაგონში ჩაუყრიათ და შუა აზიაში გადაუსახლებიათ.

“მისი ქართული გვარი ჭონქაძეა,- გვატყობინებს ჟურნალისტი,- თუმცა საბუთებში დასტანოვი უწერია, აზერბაიჯანის მოქალაქეა, ქართული პასპორტი და მოქალაქეობა არ აქვს. არც საქართველოში ცხოვრების დროინდელიდან ახსოვს ქართული. 7 წლის იყო, როცა საქართველოდან გადაასახლეს შემდეგ იყო ბევრი წვალება... დამცირება...1989 წელს მეორე დეპორტაცია ფერგანიდან”(18,1.12.2010).

ქართველი ყოფილა მამედ დასტანოვის რძალი ფაია გოხაროვაც (ქართული გვარით – თურმანიძე). “როგორც ყველა დეპორტირებულს,- წერს ჟურნალისტი,- მასაც “თათრული” გვარი აქვს. როგორც გეიმარტავს სამშობლოში დაბრუნებისას ძველი ნამდვილი გვარი იმიტომ არ დაიბრუნა,რომ საქართველოს მოქალაქეობა არ მიუღია.

უკვე მეორე წელია საქართველოში ჩამოესახლდით. მოქალაქეობა გვირდა, სანამ უნდა ვიცხოვროთ ასე, სტუმრის სტატუსითო, გეუბნება. იმასაც დასძენს. რომ მისმა ოჯახმა დიდი წვალება გამოიარა – ჯერ უზბეკეთში, მერე აზერბაიჯანში – ამბობს, რომ ყველგან ეუბნებოდნენ, შენს ქვეყანაში რატომ არ მიდიხარო. მობეზრდა ეს

დაყვედრება და ჩამოვიდა. საბუთების შეგროვებაში ასერ-
აზერბაიჯანის ხელისუფლებაც კი ეხმარებოდა.

“რა ვიცი, არსად არ გვაჩერებენ, ჩვენი საშველი არ
არის. ფერგანაში ჩხუბი ატყდა და თურქი-მესხები
გამოგვყარეს უზბეკეთიდან. ქალებს ცემდნენ, ძალადობდნენ,
სახლებს გეიწვავდნენ, ამიტომ აზერბაიჯანში გადავედით.
იქ მუდმივად გეიჩიხინებოდნენ, თქვენს ქვეყანაში რატომ არ
მიდიხართო. მოგვებურდა ასე დაყვედრებით ცხოვრება. ეს
არის ჩვენი სამშობლო და მოვედით” (18,1.12.2000).

ფაია ადიგენიდან, პატარა სმადინიდან
გადაუსახლებიათ. როგორც ის ამბობს, იქ სურდათ სახლის
ყიდვა. მათს ნასახლარზე ქართველი ცხოვრობდა.
შეთანხმებიან სახლის ყიდვაზე, მერე ამ უკანასკნელს უარი
უთქვამს. როგორც ფაია ამბობს, “ვიღაცამ ძალით
გადააფიქრებინა. ასეა, ჩვენს საკუთარ მიწაზე არ გეიშვებენ
- დასძენს იგი - ახლა ეს სახლი ვიყიდეთ 15 ათას
დოლარად, მაგრამ ვერ ვიფორმებთ. აქ ბევრია ასეთ დღეში”
(18,1.12.2000).

მოკლედ რომ ვთქვათ, მამედ დასტანოვსაც (იგივე
ჭონქაძეს) და ფაია გოხაროვსაც (იგივე თურმანიძეს)
დეპორტირებულთათვის ტიპიური ბიოგრაფია ჰქონიათ და
განუცდიათ ყველა უბედურება, რაც დანარჩენ მათგანს.

რეპორტაჟიდან ირკვევა აგრეთვე, რომ დეპორტირებულს
რეპატრიაციაში ორგანიზაცია “ვათანი” ეხმარებოდა
“ვათანი” თურქულად “სამშობლოს” ნიშნავს. ეს ის
ორგანიზაციაა, რომელიც 90-იან წლებში საქართველოს
მიმართ განსაკუთრებული აგრესიით გამოირჩეოდა. სწორედ
მისი ხელმძღვანელი იყო იუსუფ სარკაროვი (იგივე
აბაშიძე), რომელზეც ჩვენ უკვე გვქონდა საუბარი და
რომელიც განსაკუთრებული თავგამოდებით ამტკიცებდა
რომ ის და საერთოდ ყველა დეპორტირებული თურქი იყო
და ისინი შეურაცხყოფილად გრძნობდნენ თავს, როცა მათ
ქართველებს უწოდებდნენ და ა.შ. ახლა, ჩანს, ან

ორგანიზაციას რამდენადმე შეუბრძოლებია თავისი პოზიცია, მაგრამ ზოგ რამეში ისევ თავის ძველპრინციპებს იცავს. ის ფაქტიც, რომ რეპატრირებულებს მაინცდამაინც მესხეთი აურთევიათ საცხოვრებლად, რასაც ამ ორგანიზაციის წევრები კატეგორიულად მოითხოვდნენ, მნიშვნელოვანია. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ჟურნალისტებს აქ მათთან შეხვედრისას აგრესია არ უგრძნიათ. რეპორტაჟის ავტორი, პირიქით, გვეუბნება, რომ ისინი გულიანად შეხვედრიან და რიგ შემთხვევაში მისთვის გულითადი მასპინძლობაც გაუწევიათ. ისიც ჩანს, რომ ყველა მათგანს ქართული გვარების დაბრუნება ნდომებია, მაგრამ ბიუროკრატიული წინაღობების გამო ეს ვერ მოუხერხებია.

ირკვევა, რომ “ვათანი” მათ ისტორიულ სამშობლოში დაბრუნებაში კი დახმარებია, მაგრამ შემდეგ ფაქტობრივად ბედის ანაბარა მიუტოვებია, რასაც ყველა მათგანი აღნიშნავს. ფაია გორხანოვას (იგივე თურმანიძეს), მაგალითად, უთქვამს: “ამბობენ, რომ ორგანიზაცია “ვათანი” გვეხმარება. რაც ჩამოვედით, საერთოდ, ყურადღებას არ გვაქცევენ” (18.1.12.2010). იგივე გაუმეორებია 70 წლის აზერბაიჯანიდან შეილთან და ოჯახთან ერთად ჩამოსულ ჟანა მერდილიევას, რომელსაც ჟურნალისტი ქუჩაში შეხვედრია: “იქ სამსახურებიც იყო, მიწაც გექონდა, ძროხა, ქათამი, ცხვარი გეყავდა. საქართველოში ერთი წლის წინ “ვათანმა” ჩამოგვიყვანა, შეგეპირდა, ყველაფერი იქნებო, მოქალაქეობას მიიღებო და, საერთოდ, აღარავინ გვაქცევს ყურადღებას” (18.1.12.2010).

ჟურნალისტი შეხვედრია “მესხ რეპატრიანტთა საზოგადოებრივი ცენტრის” თავმჯდომარეს ცირა მესხიშვილს, რომელსაც განუცხადებია მისთვის, რომ “დეპორტირებულებსა და მათ შთამომავლებს პრობლემები აქვთ ადგილობრივ მოსახლეობასთან, იმიტომ რომ უნდობლად უყურებენ”. ეს დასტურდება ამ უკანასკნელთან რეპორტაჟის ავტორის შეხვედრებითაც, რომელიც წერს: “აქ

გაეიგეთ, რომახალციხის სხედასხვა უბანში 20-მდე (მესხთა) ოჯახი იქნება, სოფლებში ალბათ მეტი. უფროსი თაობისაგან სმენიათ,რომ 40-იან წლებში საშინლად იქცეოდნენ, საღამოს ქალი ქუჩაში ვერ გამოვიდოდა შიშით, ამიტომაც არ ენდობა თურმე ხალხი” (18,1.12.2010).

ეს უნდობლობა გამონდა ადგილობრივ მოსახლეობასთან ჟურნალისტის საუბრის დროსაც. “კარგი რა, რა მესხები, თათრები არიან. მეორე მსოფლიო ომის დროს თურქებთან კავშირი და ჯაშუშობა ედებოდათ ბრალად – ამბობს ერთ-ერთი მოსაუბრე – და სწორედ მოღალატური კავშირის გამო გაყარეს ყველა”.მისი თქმით, უზბეკეთიდან ისინი თურმე იმიტომ “გამოაძევეს”, რომ ავტონომია მოუთხოვიათ და “აქაც ერთად უნდათ დასახლება, რომ ავტონომია მოითხოვონ მერე” (18,1.12.2012).

სხვა მოსაუბრის, ეროვნებით სომხის, აზრით კი, “ახლა ცოტანი არიან”, უბანში, სადაც ის ცხოვრობს, “5 ოჯახია მხოლოდ. ამიტომაც არიან მორიდებულად. მთავარია, ასე ერთად ნუ დაასახლებენ ამ თათრებს, რომ გამრავლდებიან, რა იცი, მერე რას მოითხოვენ, რასაც ომის დროს აპირებდნენ, ისე იქნება ალბათ” (18,1.12.2010).

ამ ადამიანის მოსაზრებაში მაინც იქცეეს ყურადღებას ის გარემოება, რომ ეროვნებით სომეხი მამაკაცი, მართალია, გარკვეულ უნდობლობასა და აგრესიას ამჟღავნებს რეპატრიანტთა მიმართ, მაგრამ ეს აგრესია, ასე თუ ისე, მანც თავშეკავებულია, ყოველ შემთხვევაში იმდენად მაინც, რომ შეუძლებელი არ ჩანს მისი, და უნდა ეიფიქროთ, მისი თანამემამულეების თანაცხოვრება მათთან. არადა, ქართული მედიის ბევრი სხვა პუბლიკაციის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ეს პრაქტიკულად წარმოუდგენელი იყო.

თუმცა ჟურნალისტს მოსაუბრეთაგან შეუტყვია, რომ რეგიონის ზოგიერთ დასახლებულ პუნქტში რეპატრირებულებს უფრო აგრესიულად დახვედრი

როგორც სომხური, ისე ქართული მოსახლეობა. “მათგან შეეიტყვეთ, –წერს იგი, –რომ ამ მხარეში ჩამოსახლების მსურველები არ შეუშვებს წურღუთში, სომხებით დასახლებულ სოფელში; სხვილისში, სადაც კათოლიკე სომხები ცხოვრობენ და სოფელ უნწაში, სადაც ქართველები არიან” (18,1.12.2012).

როგორც ცირა მესხიშვილს განუცხადებია, რეპატრიანტები სხვა სახის სირთულეებსაც ხვდებიან. კერძოდ, სახლების ყიდვასთან დაკავშირებით. “ბევრი უარს ამბობს მათ რომ სახლი მიჰყიდონ, – უთქვამს მას,– ხოლო ვინც კი მოახერხა და შეძლო სახლის შეძენა, უმეტეს ნაწილს ქონების გაფორმებასთან დაკავშირებით შეექმნათ პრობლემები. მიზეზი ისაა, რომ სახლი წინა მობინადრის სახელზე არ არის რეესტრში გაფორმებული და ამიტომ ჩამოსულებს მათი გაფორმების იურიდიული უფლება არ აქვთ” (18,1.12.2010).

მესხიშვილის თქმით, თურქეთსა და აზერბაიჯანში ყველა დეპორტირებულს, ვინც კი საქართველოში დაბრუნების სურვილს გამოთქვამს, ორგანიზაცია „ეთანი“ „გარკვეულ დახმარებას აძლევს“. მაგრამ პრობლემა ისაა, რომ „სახლების საყიდლად ჩამოსულები ... ცდილობენ რაც შეიძლება იაფად იყიდონ კერძო საკუთრება, იაფად კი პრობლემური, უსაბუთო სახლებია” (18,11.12.2010). თუმცა ყველას აფრთხილებენ, რომ გაუფორმებელი სახლები არ იყიდონ.

როგორც რეპორტაჟიდან ირკვევა „ტოლერანტის“ თავჯდომარე ჩამოსახლებულებს სხვა სახის რჩევებსაც აძლევს იმ მიზნით, რომ მათ გაუადვილდეთ ადგილობრივ პირობებთან ადაპტაცია. კერძოდ, მას ურჩევია მათთვის, სანამ კარგად არ მოიდგამდნენ ადგილზე ფეხს, არ ეთქვათ, რომ თურქები იყვნენ, “რადგანეს ხალხს აღიზიანებს” (18,1.12.2010), რაც გამოწვეული იყო იმით, რომ მათი გარკვეული ნაწილი ამ ეროვნებას მიაკუთვნებდა თავს.

“ტოლერანტის” ჩარევით 12 დეპორტირებულს მიუღია საქართველოს მოქალაქეობა. “ჩემი კავშირები გამოვიყენე, - ამბობს მისი თავმჯდომარე, - ელენე თევდორაძეს, კოკაიას შევხვდი. მათ ეუთხარი, რომ კარგი, სანდო, მშრომელი ხალხია და ჩვენი ჩარევის შემდეგ მათ მოქალაქეობ მისცეს” (18,1.12.2012).

თვითონ რეპატრიანტები კი აცხადებენ, რომ დაბრკოლებები საქართველოს მოქალაქეობის მიღების საქმეში ძირითადად ჩვენი ქვეყნის კანონმდებლობაში მიღებული ცვლილებებით იყო გამოწვეული. ერთ მათგანს ჟურნალისტისთვის შეუჩივლია, “სულეიმან ჩხეიძე ვარ, მოქალაქეობას ორი წელია ველოდები და არ მაძლევენო - 4წლის წინ კარგი კანონი იყო, უფრო მარტივი იყო აქ ჩამოსვლა და პასპორტის აღება. ახლა ისე გაართულეს, შთაბეჭდილება გვრჩება, რომ ჩვენი აქ ჩამოსვლა ხელისუფლებას არ უნდა” (18,1.12.2010).

მესხიშვილი ყვება იმასაც, რომ “ეათანი” “საკუთარი იდეების განხორციელებისათვის იყენებს ამ ხალხს.” მისი თქმით, მას “უნდა, რომ ისინი ერთად კომპაქტურად დასახლდნენ, შემდეგ კი, როგორც თურქებმა, რაღაც უფლებებიც მოითხოვონ.

ბროშურებიც კი ვრცელდებოდა აქ, სადაც ეწერათ, რომ თქვენ, დეპორტირებულები, თურქები ხართ და საკუთარ ტერიტორიაზე უნდა დაბრუნდეთ”.

მესხიშვილი სწორედ ამით ხსნის ადგილობრივი მოსახლეობის აგრესიულობას მათდამი. “არადა ამ ხალხს სულაც არა აქეთ მსგავსი იდეები, - ამბობს იგი, - აქ ჩამოსვლა და მშვიდად ცხოვრება უნდათ”. პრობლემის საბოლოოდ მოსახსნელად კი გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ “არ დაასახლონ ეს ხალხი ერთად, მთელ საქართველოში გაფანტონ და აღარც შიში იარსებებს” (18,1.12.2010).

რეპორტაჟზე საუბარი ცოტა ვრცლად მოგვიხდა. მაგრამ, ვფიქრობთ, რომ ეს გამართლებული უნდა იყოს.

რამდენადაც მოგვეცა საშუალება რამდენადმე სრულად გავცნობოდით იმ ვითარებას, რაც მესხეთიდან დეპორტირებულთა პრობლემის გარშემო შეიქმნა. ნაირა გელაშვილის ინტერვიუს გამოქვეყნების შემდეგ. ალბათ შეიძლება დავასკენათ, რომ ამ უკანასკნელის მწვავე დასკვნებმადლეისათვის მაინც გარკვეულწილად დაკარგეს აქტუალობა. თუმცა ისიც ცხადია, რომ ევროსაბჭოში მიღების დროს ჩვენს მიერ აღებული ვალდებულებების შესასრულებლად წინ კიდევ ბევრი სირთულე და შესაბამისად, ინტენსიური მუშაობა გემართებს.

დეპორტირებულთა რეპატრიაციის საკითხზე საუბარი კი გვინდა დავასრულოთ სინანულის გამოთქმით იმის თაობაზე, რომ ეკა ბასილაიას რეპორტაჟი, რომელიც საკმაოდ მდიდარდა საინტერესო ინფორმაციას გვაწვდის მათ შესახებ, სამწუხაროდ, იშვიათი გამონაკლისია ამ თემაზე ქართულ მედიაში გამოქვეყნებულ მასალათაგან. არადა, ეფიქრობთ, ქვეყანას, ქართველ საზოგადოებას ძალზე სჭირდება ასეთი მასალები, რომ ამ რთული პრობლემის გადაჭრაში შეცდომები არ იქნას დაშვებული.

„ ჩვენებურები “

თურქულ-ქართულ ურთიერთობებში ძალზე დიდი როლი ეკისრება თურქეთის ქართველობას. მასზე ბევრადაა დამოკიდებული, თუ როგორ განვითარდება ეს ურთიერთობები. ერთის მხრივ, მას ძალუძს ხიდის ფუნქცია შეასრულოს ორ ქვეყანას შორის, მეორეს მხრივ, ძალზე დაძაბოს სიტუაცია ამ მიმართებით. თუმცა აქ საბოლოო ჯამში კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ პოლიტიკას გაატარებენ ჩვენი სახელმწიფოების ხელისუფლები და რამდენად გაითვალისწინებენ ისინი

არსებულ რეალობასა და თურქეთში მცხოვრები “ჩველებურების” მენტალიტეტსა და განწყობებს.

თურქეთის ხელისუფლება სწორედ “ხიდის” ფუნქციას აკისრებს ამ ქვეყნის მოქალაქე ეთნიკურ ქართველებს. “თურქეთში მცხოვრები ქართული წარმოშობის მოსახლეობა ააშენებს იმ ხიდს, - განაცხადა 1992 წლის ზაფხულში თბილისში ვიზიტისას ამ ქვეყნის პრემიერ-მინისტრმა სულეიმან დემირელმა, - რომელმაც უნდა დააქაეშიროს ჩვენი ქვეყნები. ის ქართული წარმოშობის პიროვნებები - ჩვენი თანამემამულეები, სწორედ ის სანდო ხალხია, რომელსაც შეიძლება მივანდოთ ეს საქმე” (21,31.07.1992).

“ხიდის” ფუნქციას აკისრებს თურქეთის ქართველობას ე.შევარდნაქეც. როგორც გაზეთი “ხიდი” წერს ამ უკანასკნელს ქართული წარმოშობის თურქ ბიზნესმენებთან გამართულ შეხვედრაზე უთქვამს: “თურქეთის ქართული წარმოშობის მოქალაქეთა “გაელენიანი ფენის” მიმართ ასეთი კეთილი დამოკიდებულება გვაიმედებს, რომ თქვენ შეგიძლიათ ჩვენი ქვეყნები ერთმანეთთან საიმედო ბუნებრივი ხიდით დააქაეშიროთ” (23,29.07.1992).

თურქი ქართველების როლს თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობაში ყურადღებას მიაპყრობს პეტრე ბორაესკიც სტატიაში, რომელზეც ჩვენ ნაწილობრივ უკვე ვისაუბრეთ. “მიუხედავად უნდობლობისა, რომელიც გამომდინარეობს ისტორიული წარსულიდან, - წერს იგი, - თანამედროვე თურქეთი საქართველოსთვის ძვირფას სამეურნეო პარტნიორსა და კეთილგანწყობილ მეზობელს წარმოადგენს. რამდენიმე ასეული ათასი ქართველი მაჰმადიანი, რომლებიც ცხოვრობენ თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე, მიუხედავად იმისა, რომ მოკლებულნი არიან მშობლიური ენისა და კულტურის განვითარების შესაძლებლობას, თურქეთ-საქართველოს შორის

კეთილმეზობლურ ურთიერთობათა განვითარებაში მნიშვნელოვან საყრდენს წარმოადგენენ” (26, №3.2003).

აღი აღთუნი საინტერესო მოსაზრებებს გეთავაზობს ზემო აღნიშნული თვალსაზრისითაც და წინასწარ შეიძლება ითქვას, რომ ამ თვალსაზრისს ითვალისწინებდნენ როგორც დამოუკიდებელი საქართველოს ყველა ხელისუფალი, ისე მათი თურქი კოლეგები.

თურქეთის ქართველობას სტატიის ავტორი პირობითად ორ ჯგუფად ჰყოფს. პირველ ჯგუფში იგი აქცევს იმათ, რომლებიც “მკვიდრნი არიან” და რომლებსაც “ისტორიულმა ბედმა წილად არგუნა თურქეთის სახელმწიფო საზღვრებში მოქცევა”. მისი თქმით, “ამ ჯგუფში შევლენ საკუთრივ ქართველები და ლაზთა ქართველური ეთნოსი. როგორც ცნობილია, - ამბობს აღი აღთუნი, - საქართველოს ეს ერთდროს ისტორიული ნაწილი თურქეთის ჩრდილო-აღმოსავლეთის პროვინციაა, სადაც ერთობ მკაცრი ბუნებრივი პირობებია. შეიძლება ითქვას, რომ ეს კუთხე თურქეთის ერთ-ერთი ეკონომიკურად ყველაზე ჩამორჩენილი მხარეა, ამიტომ ეკონომიკურმა გაჭირვებამ აქაურობა, შეიძლება ითქვას, დააცარიელა ადგილობრივი მკვიდრი მოსახლეობისაგან, თუმცა მაჭახელას და იმერხევის მოსახლეობის უმრავლესობას დღესაც ქართველობა შეადგენს (ამ სტატიის ავტორის წინაპრებიც, ამ მიზეზთა გამო, იძულებულნი გახდნენ გადასახლებულიყვნენ თურქეთის შედარებით ნაყოფიერ რაიონებში). ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ დარჩენილ მოსახლეთაგან უმრავლესობა მოხუცია, ახალგაზრდობის დიდი ნაწილი გაფანტულია თითქმის მთელ დასავლეთ თურქეთში. ამ ეკონომიკურმა მიგრაციამ, ეთნიკური თვალსაზრისით, უარყოფითი შედეგები გამოიღო. ამ ტერიტორიის საზღვრებთან უკვე გამოჩნდა ქურთული მოსახლეობა. მკვიდრი მოსახლეობის მეორე ნაწილზე -

ლაზებზე მინდა ვთქვა, რომ თურქეთში მცხოვრები ლაზები თავისი ცნობიერებით არ არიან ქართველები” (11,31.05.1991).

თურქეთში მცხოვრებ ქართველთა მეორე კატეგორიას ალი ალთუნი მიაკუთვნებს ე.წ. მოჰაჯირებს ანუ იმათ, რომლებიც ამ ქვეყანაში საქართველოდან გადასახლდნენ 1877-1878 წლების რუსეთ - ოსმალეთის ომის შემდეგ. ამ პერიოდში, როცა აჭარა რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში გადადიოდა, ადგილობრივ მოსახლეობაში გავრცელდა ხმები, რომ თუ მუსულმანი ქრისტიანი მეფის ქვეშევრდომი გახდებოდა, იგი ჯოჯოხეთში მოხედებოდა. ამ ხმებს საკმაოდ ბევრი აჭარელი აჰყვა, რომლებმაც შიშით მიატოვეს მამა-პაპათა მიწა-წყალი და თურქეთში გადასახლდნენ. თუმცა რუსეთის ხელისუფლებამაც ყველაფერი იღონა იმისათვის, რომ ეს მომხდარიყო. როგორც სტატიის ავტორი წერს, “ქართველთა ეს ნაწილიც გაფანტულია დასავლეთ თურქეთის სხვადასხვა რაიონებში, თუმცა არსებობს რამდენიმე კომპაქტურად დასახლებული ადგილები: ფაცა, აქიაზი, ინეგოლა და სხვა... ეს ადგილები ტერიტორიულად ერთმანეთისაგან ძალზე დაცილებულნი არიან. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, - ამბობს ალი ალთუნი, - რომ ამ კატეგორიის ქართველებს შედარებით უფრო შენარჩუნებული აქვთ ქართული სული”, რაც მისი აზრით, “აღბათ იმით აიხსნება, რომ მათ ნოსტალგია აქვთ საკუთარი მიწა-წყლისადმი” და თურქეთში არსებულ ქართულ სათვისტომოებში “სწორედ ამ კატეგორიის ქართველია” (11,31.05.1991).

ცნობილია, რომ თურქეთის რესპუბლიკის დამაარსებელმა ქემალ ათათურქმა ჩამოაყალიბა და განახორციელა ე.წ. “ახალი თურქი ერის” თეორია. რაცრელიგიური ერთიანობის პრინციპს ეფუძნებოდა. ეთნიკურმა ფაქტორმა კი უკანა პლანზე გადაიწია და, ფაქტობრივად, მისი ნიველირებაც მოხდა. ერთი შეხედვით, ეს გარემოება თითქოს უცნაურად გამოიყენება, რადგან

ათათურქი თეოლოგიური სახელმწიფოს შექმნის წინააღმდეგი იყო, მაგრამ მას, როგორც იტყვიან, სხვა გზა არც ჰქონდა. ალი ალთუნის თქმით, “ეს ფაქტი ახალშექმნილი თურქეთის რესპუბლიკის ტერიტორიაზე მრავალი ეთნიკური ჯგუფის არსებობით აიხსნება. მისი პოლიტიკის ძირითადი მიზანი იყო ამ მრავალ ეთნიკურ ჯგუფთა ერთმანეთში შერევა და ამის საფუძველზე ახალი “თურქეთის ხალხის”, ე.ი. თურქი ერის ჩამოყალიბება” (11.31.05.1991).

ათათურქმა მიზანს მიაღწია. ალი ალთუნი წერს: “ერთადერთი გამონაკლისი ქურთებია. რაც შეეხება ქართველებს, ისინი კულტურულად, ე.ი. ცნობიერებით, შეიძლება ითქვას, რომ თურქები არიან. უკანასკნელ ხანს შეინიშნება ტენდენცია ქართველთა ფიზიკური აღრევისა ე.წ. “თურქ ხალხთან” (11.31.05.1991).

მართლაც, ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, შეიძლება ითქვას, რომ თურქეთის სახელმწიფოს თავის ქართული წარმომადელობის მოქალაქეებთან ურთიერთობაში დღესდღეობით პრობლემები არა აქვს. ეს უკანასკნელები ამ ქვეყნის მიმართ სავსებით ლოიალურები არიან, მას თავიანთ სამშობლოდ თვლიან და აქტიურად იღწვიან მისი როგორც პოლიტიკურ, ისე კულტურულ, ეკონომიკურ და ცხოვრების ნებისმიერ სხვა სფეროში. ასე რომ, მავანთა და მავანთა შორის ჩვენში გავრცელებული წარმოდგენები იმასთან დაკავშირებით, რომ თურქეთის მიერ თავის დროზე მიტაცებული საქართველოს მიწები იქ მაცხოვრებელ ქართველებთან ერთად დაგვიბრუნდება ყოველ შემოხვევაში ამ ეტაპზე მაინც, რეალობას არის მოკლებული და ჯერჯერობით არც არავითარი საამისო პერსპექტივა ჩანს.

ზემოაღნიშნული თვალსაზრისით თურქეთში არსებულ მდგომარეობას საკმაოდ კარგად გვიხატავს შოთა ნარაკიძე სტატიაში “ჩვენ ყველანი - ღაზები, მაჭახელები, შავშები - სულთნით და ხორციით ქართველები ვართ!”, რომელიც

“მთავარ გაზეთში” დაიბეჭდა. მისი ავტორისათვის ქალაქ ხოფის უნივერსიტეტის სტუდენტს, წარმოშობით ლაზს ალი ისმეთ ნუმანოღლის (ნუმანიშს) უთქვამს: “ჩვენ ყველანი – ლაზები, მაჭახელები, შაეშები და სხვა მუსლიმანი ქართველები დღეს თურქეთის მოქალაქეები ვართ და ჩვენი უფლებები აქ არ ირღვევა. მე მიყვარს საქართველო, რომელიც ჩემი სამშობლოა და ვიცი, რომ ქართველი ვარ, მაგრამ მე ამავდროულად თურქეთის მოქალაქე ვარ – სხვათა შორის, ეს ორი რამ სრულიად სხვადასხვა რამეა” (14,17-24.11.2002).

ინტერესს იწვევს პოზიციაიც, რომელიც ართვინის ვილაიეთის ქართულ სოფელ ოხორდიას მოლას აბდულა გიუნეშს (მაღაყმაძეს) ჟურნალისტთან საუბარში დაუფიქსირებია: “ჩვენ ყველანი ღმერთის უმმეთი (მორჩილი) ვართ. თქვენ თქვენი ღმერთის უმმეთი ხართ და ჩვენ – ჩვენის. კაცმა არსად კაბაჰეთი (დამნაშავე) არნა იყო და გინდა მუსლიმანი იქენი და გინდა პრისტიანი – ჩვენ თქვენთან არ ვიქნებით კაბაჰეტი, აბა, რაფრათნა ვიყოთ, ჩვენებურები (ასე უწოდებენ თურქი ქართველები ქართველებს - გ.კ.) ვართ. არც თქვენ იქნებით ჩვენთან კაბაჰეთი და სხვა რაეაიც გინდა იყოს” (14,17-24.11.2002).

ალი ალთუნი წერს: “ბუნებრივად იბადება კითხვა, თუ რა პოზიცია უნდა ჰქონდეს საქართველოს და მის ხელისუფლებას თურქეთში მცხოვრები ქართველების მიმართ – ეს ასე მესახება: საქართველომ და მისმა ხელისუფლებამ თურქეთში მცხოვრებ ქართველებს უნდა აღმოუჩინონ ჰუმანიტარული დახმარება, ოღონდ ისე, რომ ამან არ მიიღოს თურქეთის საშინაო საქმეებში ჩარევის სახე, რადგან ეს გაამწვავებს და ხელს შეუშლის თურქეთ-საქართველოს სამომავლო კეთილმეზობლურ ურთიერთობას”(11,31.05.1991).

შემდგომ ამისა ალი ალთუნი გეთავაზობს “პრაქტიკული ხასიათის მოსაზრებებს”, რომლებიც, მისი

თქმით, “აღბათ წაადგება აქ მცხოვრებ ქართველებსაც და გარკვეულ სარგებლობას მოუტანს საქართველოსაც” (11,31.05.1991).

პირველი და ყველაზე მთავარი, რაც სტატიის ავტორს მიაჩნია, რომ უნდა განხორციელდეს და რაც მას ესახება “დღევანდელ რთულ პოლიტიკურ სიტუაციაში... თანამემამულეებთან კავშირისა და დახმარების ყველაზე რეალურ გზად”, ეკონომიკური კავშირების დამყარება და გაღრმავებაა თურქეთში მცხოვრებ ეროვნებით ქართველ ბიზნესმენებთან და მეწარმეებთან, და რაც, “ხელს შეუწყობს თურქეთში ქართველობის ჩამოყალიბებას” და ამავე დროს წაადგება თურქეთსა და საქართველოს შორის კეთილმეზობლურ ურთიერთობას. მისი თქმით, ამის შედეგად ჩვენს ქვეყანას “თურქეთის სახით... ეყოლება ერთგული მეზობელი და ქომაგი იმ რთულ გეოპოლიტიკურ სიტუაციაში, რაშიც საქართველო იმყოფება”. ხოლო ამ პრობლემის გადაჭრით გადაწყდება ის საკითხიც, რომ თურქეთში მცხოვრები ქართველები, რომელთაც თითქმის დაკარგული აქვთ ეროვნული ცნობიერება, გარკვეულად აღიდგენენ მას” (11,31.05.1991).

თურქულ-ქართული ურთიერთობების განვითარების საქმეში თურქეთის მოქალაქე ეთნიკურად ქართველი ბიზნესმენების როლზეა საუბარი გაზეთ “ხიდის” სარედაქციო წერილშიც, რომელიც მის პირველ ნომერშია დაბეჭდილი. გვაცნობს რა იმ მიზნებსა და ამოცანებს, რაც ამ ერთობლივი თურქულ-ქართული გამოცემის დამფუძნებლებს – დემოკრატიისა და აღორძინების ფონდს, რომელსაც სხევანიარად ე. შევარდნაძის ფონდსაც უწოდებდნენ, საქართველო-თურქეთის საქმიანი ურთიერთობის ასოციაციასა და ჟურნალ-გაზეთების გამოცემლობა “სამშობლოს” პქონდათ დასახული, გაზეთი წერს: “ვიმედოვნებთ, რომ გაზეთის რედაქციის ჩანაფიქრის (იგულისხმება ხიდის გადება ჩვენ ორ ქვეყანას შორის -

ბ.კ.) ხორცშესხმისათვის უანგაროდ იღვაწებენ, თავიანთ თანადგომას საქმითა და სიტყვით გამოხატავენ თურქეთის ქართული წარმოშობის გავლენიანი მოქალაქეები, რომლებიც დიდი პატივით მოიხსენია 25 ივნისის სტამბულში გამართულ მაღალი დონის შეხვედრაზე თურქეთის რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრმა, ბატონმა სულეიმან დემირელმა.

თურქეთის ქართული წარმოშობის მოქალაქეთა გავლენიანი ფენის მიმართ „ასეთი კეთილი დამოკიდებულება გვაიმედებს, რომ თქვენ შეგიძლიათ ჩვენი ქვეყნები ერთმანეთთან საიმედო ბუნებრივი ხილით დააკავშიროთ“. - ასე მიმართა ბატონმა ედუარდ შევარდნაძემ თურქეთის ქართული წარმოშობის ბიზნესმენებს მათთან გამართულ შეხვედრაზე... იმედი კი, ყოველივე ზემოაღნიშნულთან ერთად ემყარება იმ უშუალო, გულითად განწყობილებას, რომელიც ყოველმა ჩვენგანმა ტელეგადაცემითაც იგრძნო. გავიხსენოთ, თანაგრძნობისა და თანადგომის რა გულწრფელი სურვილი და, რაც მთავარია, მზადყოფნა გამოსჭვიოდა თურქ ბიზნესმენტთა საუბარში. აჲ, ამ სურვილის გაღვივებას, ამ მზადყოფნის და მისი შედეგების ორი მეზობელი ქვეყნის მოსახლეობის სამსახურში ჩაყენებისათვის ხელის შეწყობას კისრულობს ჩვენი გაზეთი.

კეთილად ეელოს ამ “ხილით” ყველას, ვისაც კი საქართველოს კეთილდღეობისათვის უძგერს გული, ვისაც თურქეთთან მეგობრობა ამ კეთილდღეობის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პირობად მიაჩნია... მაშ, მეგობრობა გზად და ხილად” (23.29.07.1992).

იმ ფონზე, როცა ჩვენ და თურქეთი თითქმის სტრატეგიული პარტნიორები გახდით, უცნაურად უნდა გამოიყურებოდეს ის გარემოება, რომ ჩვენი ხალხები ცუდად იცნობენ ერთმანეთს, ერთმანეთის ისტორიას. კულტურას, ადათ-ჩვევებს, თანამედროვე ყოფასაც კი

თუმცა არ შეიძლება ითქვას, რომ ნულოვან დონეზე ვართ ამ თვალსაზრისით. გაზეთი “ხიდი” წერდა: “ცალკე აღნიშვნის ღირსია თურქოლოგიის ძლიერი სკოლა, რომელსაც დასაბამი მისცა თავის დროზე, ახლადდაარსებულ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში შესაბამისი კათედრის ჩამოყალიბებამ. შემდეგ თურქოლოგიამ ფართოდ მოიკიდა ფეხი გიორგი წერეთლის სახელობის აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის ისტორიის, არქეოლოგიისა და ეთნოგრაფიის ინსტიტუტში და ა.შ. ეს კვლევა-ძიებამოიცავს თურქეთის ისტორიის სოციალურ-ეკონომიკურ და პოლიტიკურ საკითხებს... განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა თურქული წერილობითი ძეგლების პუბლიკაციას, გამოქვეყნდა ბევრი მნიშვნელოვანი თურქული საარქივო დოკუმენტი, ქართულ ენაზე ითარგმნა თურქული წყაროები. გამოქვეყნდა შრომები თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობაზე და ა.შ.” ამას გარდა ჩვენი ქვეყნის რამდენიმე სკოლაში ასწავლიან თურქულ ენასაც, გაიხსნა ს.დემირელის სახელობის სკოლაც, ხოლო აჭარაში, სადაც განსაკუთრებულად ინტენსიურ ხასიათს იძენს თურქულ-ქართული ურთიერთობანი, არსებობს თურქული ენის შემსწავლელი უფასო კურსებიც.

ზემოაღნიშნული თვალსაზრისით, გარკვეული საქმიანობა მიმდინარეობს თურქეთშიც. თავის დროზე, როცა ამ ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი სულეიმან დემირელი ეწვია საქართველოს (1992 წლის ივლისში), მის საპატივცემულოდ გამართულ სადილზე ე.შეგვარდნაძემ თქვა: “ჩვენს ქვეყანაშიდიდი ხანია შეიქმნა თურქოლოგთა შესანიშნავი სკოლა. გეყავს დიდი სპეციალისტები თურქული ისტორიის, ლიტერატურის, კულტურისა. როგორც მითხრეს, თურქეთშიც იჩენენ მეცნიერულ ინტერესს საქართველოსადმი. იწერება და იბეჭდება წიგნები მასზე. როგორც წესი, ავტორები პროგრესული,

დემოკრატიული მიმართულების წარმომადგენლები არიან” (21, 31.07.1992).

თურქეთის ქართველობის მნიშვნელოვან ნაწილს თუმცა არ დაეიწყებია მშობლიური ენა, მაგრამ მათ შორის ცოტა როდია ისეთიც, რომელმაც ქართული წერა-კითხვა არ იცის. მწირია მათი ცოდნაც ქართულ კულტურასა და ისტორიაზეც.

ზემოაღნიშნული ხარვეზების აღმოფხვრაზე, ცხადია, უნდა იზრუნოს როგორც ქართულმა, ისე თურქულმა მხარემაც. ამ საქმეში უნდა ჩაებას ყველა, ვისაც სურს და ძალუძს თურქეთისა და საქართველოს პარტნიორობის განვითარებაში რაღაცა წვლილის შეტანა, მაგრამ, ეფიქრობთ, რომ, აღნიშნული თვალსაზრისით, ყველაზე მეტი შეუძლია გააკეთოს ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის მოქალაქე ეთნიკურად ქართველ ახალგაზრდებს, რომლებიც აბერ უკვე რამდენიმე ათეული წელია განათლების მისაღებად მათს ისტორიულ სამშობლოს მოაშურეს.

ალი ალთუნი ამ პრობლემასაც ეხება. იგი გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ მომავალი ქართული ურთიერთკავშირები თურქეთში დაემყარება სწორედ აქ, საქართველოში უმაღლეს განათლება მიღებულ ახალგაზრდებს” და ამავე დროს გვიჩვენებს, მათს შერჩევაში უფრო მეტი გულისხმიერება იქნას გამოჩენილი, როგორც საზღვარგარეთ მცხოვრებ თანამემამულეებთან კულტურული ურთიერთობის საქართველოს საზოგადოების, ასევე თურქეთში არსებული ქართული სათვისტომოების მხრივ. ჩანს, მას ამასთან დაკავშირებით რაღაც ნეგატიური ინფორმაცია ჰქონდა, მაგრამ ამ შემთხვევაში არ ჩათვალა საჭიროდ მისი გამომზეურება და შემოიფარგლა მხოლოდ იმის აღნიშვნით, რომ “ეს წმინდა ეროვნული საქმიანობა არ უნდა იქცეს ზოგიერთის ხელის მოთბობის წყაროდ. როგორც საქართველოში, ასევე თურქეთში, რადგან, რასაც

ზნეობრივი საფუძველი არა აქვს, კეთილ შედეგს ვერ გამოიღებს” (21, 31.07.1992).

ისიც უნდა ითქვას, რომ ქართული მედია ნაკლებად აქცევს (თუ საერთოდ აქცევს) ყურადღებას ზემოაღნიშნულ პრობლემებს. არადა, საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში მოსწავლე თურქ ქართველ სტუდენტებს ნამდვილად სჭირდებათ დედა-საქართველოს მზრუნველობა. ამისთვის კი საჭიროა, უკეთ ვიცოდეთ, რა უჭირთ და რა ულხინთ მათ.

ხდება თუ არა “რელიგიის ექსპორტი”?

თურქეთ - საქართველოს ურთიერთობაში ქართული მხარისათვის ერთ-ერთი სენსიტიური საკითხია ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის ოფიციალური წრეებისა და რელიგიური ორგანიზაციების პოლიტიკა აჭარელ მუსულმანებთან მიმართებაში.

ცნობილია, რომ ჩვენი ქვეყნის ძირძველი მხარე – აჭარა სამი საუკუნის განმავლობაში თურქეთის მფლობელობაში იმყოფებოდა. ამ ხნის განმავლობაში ქართული ქრისტიანობის ეს აკეანი იძულებული გახდა ისლამი ელიარებინა, ხოლო ბევრ მის მაცხოვრებელს ქართველობაც დაევიწყებინა.

ცნობილია ისიც, რომ 1878 წლის რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგ, როცა აჭარა დაგვიბრუნდა, ილია ჭავჭავაძემ და მისმა თანამებრძოლებმა, ისევე, როგორც მთელმა მაშინდელმა ქართველმა საზოგადოებამ, საბედნიეროდ, მოახერხეს რეგიონში ქართული ცნობიერების განმტკიცება, რასაც გარკვეულ წილად ხელს უშლიდა ამ პროვინციისა და დანარჩენი საქართველოს ქართველობას შორის კონფესიური განსხვავება.

იდეხსდეისობით, შეიძლება ითქვას, რომ აჭარის მოსახლეობაში ქართული სულისკეთება და ერთიანი საქართველოს ორგანულ ნაწილად მის მიერ თავის იდენტიფიცირების პრობლემა საბოლოოდ გადაწყვეტილია. ამას შეგუებულია თურქული მხარეც, რომელმაც არაერთხელ დაადასტურა ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის ხელშეუხებლობა. თუმცა საზოგადოებაში დრო და დრო მაინც იწენს თავს შეშფოთება იმის გამო, რომ ჩვენი სამხრეთელი მეზობლების გარკვეული წრეები ცდილობენ არასასურველი ზეგავლენა მოახდინონ აჭარელ მუსულმანებზე.

აცნობიერებს რა სერიოზულ საფრთხეს, რომელსაც ზემოაღნიშნული გარემოება უქმნის თურქულ – ქართულ თანამშრომლობას, აღი აღთუნი, ეთნიკურად ქართველი თურქეთის მოქალაქე (მისი ერთი პუბლიკაცია ჩვენ უკვე გამოწვლილვით განვიხილეთ) ჯერ კიდევ 1992 წლის 30 ივლისს გაზეთ “საქართველოს რასპუბლიკაში” აქვეყნებს ამ საკითხისადმი მიძღვნილ ვრცელ სტატიას “როგორ უნდა განვითარდეს ურთიერთობანი”.

ხაზი უნდა გაესვას იმ გარემოებას, რომ სტატიის გამოქვეყნება დაემთხვა თურქეთის რესპუბლიკი პრემიერ-მინისტრის სულეიმან დემირელის საქართველოში სტუმრად ჩამოსვლას. როგორც ჩანს, ავტორს ამით სურდა ხაზი გაესვა იმ პრობლემის მნიშვნელობისათვის, რომელსაც სტატიაში ეხება, და იგი ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის ხელმძღვანელობის სერიოზული განსჯის საგნად ექცია.

აღი აღთუნი ამხელს თურქეთის რესპუბლიკის ბათუმის გენერალურ საკონსულოს უმართებულო ქმედებებში, რომლებსაც ის ახასიათებს როგორც “ისლამის ექსპორტს”, რაც, მისი შეფასებით, ეწინააღმდეგება ჩვენს ორ ქვეყანას შორის კეთილმეზობლური ურთიერთობების მიზნებს. როგორც ავტორი წერს, საკონსულოს “ბათუმის

მხარეში (აჭარაში) ადგილობრივ ოსმალურ ორგანიზაცი-
ორგანიზაციასთან გარკვეული “არაღეგალური”
ურთიერთობა ჰქონია... ამ წლის (1992 წ. -გ.კ.) რამაზანის
დროს (მარტ-აპრილში) თურქეთიდან “ოფიციალურად”
ჩამოუტანიათ რელიგიური ლიტერატურა (ყურანი), ხმის
გამაძლიერებლები და სხვა ტექნიკური საშუალებანი,
რომლებიც თურქეთის რესპუბლიკის გენერალურმა
კონსულმა ბეჭდის დასმით და ხელმოწერის “საზეიმო
ცერემონიალით” ოფიციალურად გადასცა ადგილობრივ
ისლამისტურ ორგანიზაციას. იმავე პერიოდში კონსულმა
თურქეთიდან (ხოფა, მურგული, რიზე, ინეგოლი) ბათუმში
ჩამოიყვანა მუფთიები (მოღეები), რომლებიც საკუთარ
კაბინეტში მიიღო და საჭირო “ინსტრუქციებიც” მისცა.
ადგილობრივი ისლამური ორგანიზაციის ხელშეწყობით და
გენერალური კონსულის “ლოცვა-კურთხევით” რამაზანის
პერიოდში მოღეებმა ამ რეგიონში თავიანთი “მისიონერული”
მოქალეობა პირნათლად შეასრულეს და ბოლოს რამაზან
ბაირამს თურქეთის რესპუბლიკის გენერალური
საკონსულოს თანამშრომლებიც სრული შემადგენლობით
დაესწრნენ. ნიშანდობლივია ის ფაქტიც, რომ თურქეთიდან
ჩამოსულმა ერთ-ერთმა მოლამ ქართულად მადლობაც
გადაუხადა თურქეთის მთავრობას საჭირო დახმარებისთვის.
ალბათ, ამ მადლობაში “დიდი წილი” ბათუმის გენერალურ
კონსულს ეკუთვნოდა. ისიც აღსანიშნავია, რომ ჩვეულებრივ
რელიგიური რიტუალი არაბულ ენაზე მიმდინარეობდა,
განმარტება კი თურქულად ხდებოდა. თურქულ ენაზე
განმარტება გაუგებარი აღმოჩნდა უმრავლესობისათვის, –
რამდენიმე მოხუცის გარდა. ამ რეგიონში თურქული ენის
მცოდნე ამ მოინახებოდა” (21,30.07.1992).

აღი აღთუნის თქმით, ყოველივე ამან გარკვეული
კითხვები დაბადა, რომლებსაც აშკარად პოლიტიკური
ელფერი დაჰკრავდა. “ბათუმის გენერალური კონსულის”
რელიგიური გმირობანი”, – წერს შემდეგ ავტორი-უფრო

შორს წავიდა, მისი მოთხოვნა “დააკმაყოფილა” ადგილობრივი ადგილობრივმა ისლამურმა ორგანიზაციამ-15-18 წლამდე 20 ახალგაზრდა გაგზავნეს თურქეთში რელიგიური განათლების მისაღებად და მოღლებად აღსაზრდელად” (21.30.07.1992).

სტატიის ავტორი თელის, რომ ყოველივე ზემოაღნიშნული აიხსნება თურქეთში უკანასკნელ წლებში პანთურქიზმისა და პანისლამიზმის იდეოლოგიის აღზევებით, რამაც თავი იჩინა 1980 წელს მომხდარი სამხედრო გადატრიალების შემდეგ, როცა ხელისუფლების სათავეში თურგუთ ოზალი მოვიდა. ამ უკანასკნელის მმართველობის პერიოდში, სტატიის ავტორის თქმით, “თურქეთში იმდენად “აყვავდა” პანისლამიზმი, რომ მის მიმდევრებს ეს მანამდე არც კი დაესიზმრებოდათ. 1990 წლის დამდეგ, როცა სარფის სახელმწიფო საზღვართან საჩვენებელ ადგილას “საჩვენებელი” მეჩეთი აშენდა იმდროინდელი საკონსულოს გენერალური კონსულისგან შევიტყვე, რომ თურმე მეჩეთი თურგუთ ოზალს უნდა გაეხსნა. ხოლო ახლანდელმა კონსულმა გარკვეულ წრეებში რამდენჯერმე სიამაყით განაცხადა, რომ ის ბათუმში თურგუთ ოზალმა სპეციალურად გამოაგზავნა (აღბათ რელიგიური მოტივით). როგორც ჩანს, “საერთაშორისო მორწმუნემ” თურგუთ ოზალმა თურქეთში ისლამის ექსპორტზეც კი იზრუნა” (21,30.07.1992).

ალი ალთუნის მოჰყავს სხვა ანალოგიური ფაქტებიც და ამასთან იგი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ მას არაერთხელ გაუფრთხილებია კონსული, ასეთ საქმეებში პირდაპირი თუ არაპირდაპირი ჩარევის შედეგად მოსალოდნელი გაუგებრობის თაობაზე, რომელსაც შეიძლება თურქეთ-საქართველოს კეთილმეზობლურ ურთიერთობაში ბზარი გაეჩინა.

ავტორი ყურადღებას ამახვილებს იმაზეც, რომ მსგავსი ფაქტორი ეწინააღმდეგება რესპუბლიკური თურქეთის

ფუძემდებლურ პრინციპებს და ამდენად ვნებს თვით ამ ქვეყნისინტერესებსაც. “ამ პრინციპის დამცველი რესპუბლიკური თურქეთის ძირითადი ინსტიტუტებიდან ერთ-ერთი პირველი საგარეო საქმეთა სამინისტრო გახლავთ-ამბობს იგი, და თუ თურქეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს წარმომადგენლები თავიანთ მაღალ დიპლომატიურ სტატუსს იყენებენ საკუთარი “რელიგიური მოვალეობის” შესასრულებად, რამდენადაც მე მესმის, ეს თვით თურქეთის რესპუბლიკის ძირითადი კანონის წინაშეა დანაშაული და ასეთი ექსცესები ჩემში, როგორც რესპუბლიკის რიგით შვილში, გარკვეულ შინაგან პროტესტს იწვევს (21,30.07.1992).

ალი ალთუნის თქმით, თურქეთში 1991 წლის ოქტომბრის შემდეგ ამ ქვეყანაში ბოლო მოეღო „სამხედრო (ოზგალის) რეჟიმს“, რის შემდეგაც ხელისუფლებაში დემოკრატიული ძალები მოვიდნენ. ამით დაიწყო „ახალი ეტაპი თურქეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში“ და „აქედან გამომდინარე, თურქეთ-საქართველოს მომავალ ურთიერთობებშიც“, იმისათვის, რომ „არ განუმორდეს ასეთი შეცდომები“, იგი თავს მოვალედ თვლის, ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის მთავრობის ახალი მეთაურის-სულეიმან დემირელის, რომელიც როგორც უკვე ითქვა, სტატიის გამოქვეყნების დღეს ეწვია საქართველოს, ყურადღება გაამახვილოს „მომხდარი ფაქტების სავარაუდო შედეგებზე“

ამის შემდეგ ავტორი აკეთებს მცირე ისტორიულ ექსკურსს და ჩვენი ქვეყნის სტუმარს შეახსენებს, რომ „საქართველოს ეს კუთხე (ბათუმი და ბათუმის მხარე) მხოლოდ 1578-1877 წლებში შედიოდა ოსმალეთის იმპერიის შემადგენლობაში. ამ პერიოდში ადგილობრივი მოსახლეობა ოსმალეთმა გაამაჰმადიანა, ხოლო 1921 წლის რუსეთ-თურქეთის (ამ დროს ისინი მოკავშირეები იყვნენ) ურთიერთხელსაყრელი ხელშეკრულებით - საქართველოს

მონაწილეობის გარეშე - ბათუმის მხარეს მიეცა ავტონომიური ავტონომიის სტატუსი" (21,30.07.1992).

„დღევანდელი პოლიტიკური ურთიერთობიდან გამომდინარე, ალი ალთუნის შეფასებით, „ბათუმის მხარეში თურქეთიდან მოვლების გაგზავნა საქართველოს ოფიციალური თხოვნის გარეშე, გარკვეულმა პოლიტიკურმა წრეებმა შეიძლება აღიქვან, როგორც საქართველოს საშინაო საქმეებში ჩარევა“. მითუმეტეს, რომ „ქართველი ხალხის ისტორიულ მეხსიერებაში ოსმალეთის იმპერიას დამპყრობლის კვალიფიკაცია აქვს" (20,30.07.1992).

სტატიის ავტორის შეფასებით, ყოველივე ზემოაღნიშნული ქმნის იმის საფრთხეს, რომ მის მიერ მოხმობილი ფაქტების საფუძველზე ქართველებმა სამხრეთელ მეზობელში კელავ ისტორიული მტერი დაინახონ და არა მეგობარი, ანუ მისი სიტყვებით რაღაცეთქათ, „თურქეთის რესპუბლიკა პირდაპირ მემკვიდრეა შერაცხონ ოსმალეთის იმპერიისა, რომელსაც მუდამ თვალუკიროს საქართველოზე" (21,30.07.1992).

ალი ალთუნი თვლის, რომ „თურქეთის მხრიდან დაშვებულ შეცდომებს", შესაძლოა, „ხელი შეუწყოს ადგილობრივმა ხელისუფლებამაც". ამ შემთხვევაში იგი გულისხმობს აჭარის მაშინდელ უმაღლეს ხელისუფალს - ასლან აბაშიძეს, რომელიც, მისი თქმით, „თურქეთთან რელიგიურ ურთიერთობებზე ხუჭავდა თვალს". რის მიზეზიც ის გახლდათ, რომ ამ უკანასკნელს სურდა ამოეღო „ადგილობრივ მორწმუნეთა (მუსლიმანების) გული მთავრებით მათი მხარდაჭერა მოეპოვებინა და გარკვეული პოლიტიკური კაპიტალი დაეგროვებინა" და შეიძლება ითქვას, მიზანსაც მიაღწია" (21,30.07.1992).

სტატიის ავტორს აქ მხედველობაში ჰქონდა ის გარემოება, რომ ასლან აბაშიძე ზემოაღნიშნულით ცდილობდა საქართველოს მაშინდელ („მრგვალი მაგიდის" ხელისუფლებასთან ურთიერთობაში დამოუკიდებლობის

მიღწევის მიზნით აჭარელ მუსლიმანთა რელიგიური გრძნო-გრძნობები გამოეყენებინა, რაც დასტურდება იმდროინდელი ქართული მედიის სხვა პუბლიკაციებითაც.

აღი აღთუნს მიაჩნია, რომ თურქეთიდან აჭარაში „მოღლების გაგზავნის ფაქტის გამართლება არც „სინდისის თავისუფლებით“ და არც „ადამიანის უფლებების“ მოშველიებით შეიძლება, თუნდაც იმიტომ, რომ, როგორც იგი ამბობს, „ქართველმა ინტელიგენციამ და პოლიტიკურმა წრეებმა ძალზედ მშვენივრად უწყიან, რომ დღევანდელ თურქეთში „ადამიანის უფლებები“ ძირითადად ფიქციაა და ქაღალდზე რჩება, გარდა ამისა, ისიც კარგად მოეხსენებათ, რომ ოსმალეთის იმპერია თავისი ექსპანსიური მიზნებისათვის რელიგიას იყენებდა, როგორც ერთ-ერთ მძლავრ იარაღს“ (21,30.07.1992).

თელის რა, რომ დემოკრატიული საზოგადოებისთვის დამახასიათებელია გულწრფელობა ყოველგვარ ურთიერთობაში და თუ სიმართლეს თვალი არ გავუსწორეთ, თუ მოვლენებს გაბედულად არ გამოვიტანთ სამსჯავროზე, იგი პრობლემად გვექცევა, რომლის გადაწყვეტა თავსატეხი გაგვიხდება, აღი აღთუნი სვამს რამდენიმე „პრობლემურ კითხვას“. კერძოდ, ინტერესდება იმით, თუ „როგორ აეხსნათ თურქეთის რესპუბლიკის ბათუმის გენერალური კონსულის მიერ ადგილობრივი ახალგაზრდების თურქეთში სასულიერო განათლების მისაღებად გაგზავნა“. რა, - კითხულობს იგი, - „რესპუბლიკურმა თურქეთმა (ლაიცისტურმა თავისი მროწამსით) მართლა „მისიონერების აღზრდა დაიწყო?“ (21,30.07.1992).

ამ ფონზე ავტორის გაოცებას მით უფრო იწვევს ის გარემოება, რომელზეც ავტორი ასევე ითხოვს განმარტებას, რომ „ბათუმის საკონსულო საქართველოში მყოფ თურქეთის რესპუბლიკის მოქალაქეებს (სტუდენტებს) არ

პატრონობს და, საერთოდ, მათ მიმართ გულგრილად არის განწყობილი”.

ზემოაღნიშნულის დასტურად მას მოჰყავს ფაქტი, რომელიც, მისი თქმით, თავისთავად მეტყველებს საკონსულოს თანამშრომელთა უპასუხისმგებლო დამოკიდებულებაზე თავიანთი უშუალო მოვალეობისადმი. „საქართველოში 1991 წლის 22 დეკემბრის შემდეგ (როგორც ცნობილია, ამ დღეს თ. კიტოვანის გვარდიამ მთავრობის სახლის შტურმი წამოიწყო - გ.კ.) შექმნილ ქაოსურ სიტუაციას თურქეთის მოქალაქე 70 სტუდენტი თბილისიდან ბათუმში გაექცა, -წერს ალი ალთუნი,- და სამშობლოში გასასვლელად დახმარება სთხოვა ბათუმის საკონსულოს. ბატონი კონსული გულგრილად მოექიდა მათ თხოვნას. ის კი არადა, საკონსულოს თანამშრომელს, რომელმაც საკუთარი ინიციატივა გამოიჩინა ახალგაზრდების დახმარებაში, საყვედური გამოუცხადა, სტუდენტები კი საკუთარი ბედის ანაბარა მიიტოვა” (21,30.07.1992).

აღშფოთებული ავტორი გენერალური კონსულისაგან მოითხოვს პასუხს, თუ რა დანაშაული ჰქონდათ ამ ახალგაზრდებს? „ხელმოკლე ოჯახებიდან რომ არიან და თურქეთში გარკვეული მიზეზების გამო სწავლის საშუალება რომ არ ჰქონდათ? - კითხულობს იგი, - ან ის ხომ არ იყო მათი დანაშაული, რომ წარმოშობით ქართველები არიან? ან კიდევ მათი ურწმუნობა ხომ არ გახდა მათი ბედის ანაბარა მიტოვების მიზეზი?” (21,30.07.1992).

ალი ალთუნის აზრით, ბათუმში თურქეთის ოფიციალური წარმომადგენლების ასეთი უსულგულო დამოკიდებულება საქართველოში საერო განათლების მისაღებად ჩამოსული ახალგაზრდებისადმი აიხსნება იმით, რომ ისინი სათანადოდ არ აფასებენ იმ პოზიტიურ როლს, რომელიც ამ უკანასკნელებს შეუძლიათ შეასრულონ ორქვეყნის ერთიერთობაში და რომ „მათი პატრონობა და

დახმარება სწორედ მაღლი და ჭეშმარიტი პატრიოტიზმია” (21,30.07.1992).

თავის სტატიას ალი ალთუნი საინფორმაციო ხასიათის წერილს უწოდებს, რომლის გამოქვეყნებითაც იგი მიზნად ისახავდა იმას, რომ თურქეთის ხელისუფლები უკეთ გასცნობოდნენ საქართველოში არსებულ რეალობას და პოლიტიკაც ქვეყნის მიმართ, რომელთანაც კეთილმეზობლური ურთიერთობის დამყარებას აპირებდნენ, შესაბამისად წარემართათ.

ზემოაღნიშნული მიზნიდან გამომდინარე, ავტორი საჭიროდ თელის, რომ თურქულმა მხარემ გაითვალისწინოს რამდენიმე გარემოება, რის გარეშეც შეუძლებელი გახდება ორმხრივ სასარგებლო პოლიტიკის გატარება. პირველ რიგში იგი მიუთითებს იმის გაცნობიერების აუცილებლობაზე, რომ „აჭარაში ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში გააქტიურებული „ისლამური მოძრაობა“ დროებითი მოვლენა იყო. „ქართულმა ქრისტიანულმა კულტურამ (განსაკუთრებით კომუნისტური რეჟიმის უკანასკნელ წლებში) ბათუმის მხარეში მცხოვრებ მაჰმადიან ქართველებზეც იქონია გარკვეული გავლენა, - წერს ავტორი, - ქართულ ცნობიერებაში დომინირებს აზრი, რომ ქართული კულტურა ერთ-ერთი უძველესი ქრისტიანული კულტურაა. ქართველი ერი ფიზიკურ განადგურებას გადაურჩა ქრისტიანობის წყალობით, ამიტომ ქართველი და ქრისტიანი თითქმის სინონიმურ ცნებებად იქცა. საზოგადოებაში ამ აზრის გაბატონებამ უბიძგა ამ რეგიონში მცხოვრები მაჰმადიანი ქართველების გაქრისტიანებას, რასაც, სამართლიანობის თვალსაზრისით თუ შეეხედავთ, საკმაო საფუძველი აქვს - ყველა ერი ხომ მიისწრაფვის მატერიალური და სულიერი ტოტალური ერთიანობისკენ (ბათუმის მხარეში ბევრი ოჯახია, სადაც ახალგაზრდა თაობა ქრისტიანია, უფროსი თაობა კი მუსლიმანი)” (21,30.07.1992).

რაც შეეხება აჭარის „ისლამურ მოძრაობას“, ალი ალთუნი მის წარმოშობას უკავშირებს „გლასნოსტ-პერესტროიკის“ პერიოდში შექმნილ ვითარებას, რომლის პირობებშიც „ადრე ოფიციალურად „უარყოფილი“ ეროვნული და რელიგიური გრძნობები ხელოვნურად გაღვივდა აგრეთვე „მრგვალი მაგიდის“ მიერ დაშვებულ შეცდომებს, რომელმაც ბათუმის მხარეში ადგილობრივ ხელისუფლებაში თავისი თანამოაზრენი დანიშნა, რამაც ქართველი მაჰმადიანი მოსახლეობის უარყოფითი რეაქცია გამოიწვია, განსაკუთრებით მთიანეთში.“ მისი თქმით, „ეს „უკმაყოფილება“ კარგად გამოიყენა ძალაუფლება - შეზღუდულმა ადგილობრივმა „ბიუროკრატიულმა ფენამ“, რის შედეგადაც გამსახურდიას რეჟიმმა ერთგვარად უკან დაიხია და ადგილობრივ „ბიუროკრატიულ ფენასთან“ იძულებით თანამშრომლობის გზას დაადგა” (21,30.07.1992).

ზ. გამსახურდიას ხელისუფლების დამხობის შემდეგ როგორც ცნობილია, ასლან აბაშიძემ ძალაუფლება შეინარჩუნა, მაგრამ ა. ალთუნი გამოთქვამს ვარაუდს, რომ ეს მხოლოდ დროებითი მოვლენა იყო და ეს მან მოახერხა „ხელოვნურად გაღვივებული რელიგიური გრძნობების წყალობით“. ყოველივე აქედან კი, როგორც ავტორი ამბობს „თურქეთის პოლიტიკურმა წრეებმა ნაჩქარევი დასკვნები გამოიტანეს” (21,30.07.1992).

ა. ალთუნის შეფასებით, „პრობლემები მართლაც არსებობს“, მაგრამ საჭიროა მათი გულმოდგინე ანალიზი და ობიექტური ვითარების გაცნობიერება. „პრობლემების ანალიზი დაგეანახებს, -ასკენის ავტორი, -რომ თურქეთის პოლიტიკა ემყარებოდა არარეალურ ინფორმაციას. რომელიც ძირითადად ორი მიზეზით იყო განპირობებული - რეალური ინფორმაციის ნაკლებობით და იმდროინდელი თურქეთის ხელისუფლების ტენდენციურობით” (21,30.07.1992).

დასასრულს ალი ალთუნი გამოხატავს რწმენას, რომ „ახლად არჩეული დემოკრატიული მთავრობა თურქეთის

რესპუბლიკის ძირითად პრინციპებს არ უღალატებს და არსებული მდგომარეობის შესაბამისად საქართველოს მიმართ რეალურ ორმხრივ სასარგებლო პოლიტიკას გაატარებს” (21,30.07.1992).

თუ რამდენად გაითვალისწინა თურქეთის ხელისუფლებამ ალი ალთუნის რჩევები, ამის თაობაზე ფართო საზოგადოება ნაკლებად არის ინფორმირებული. ის კი ცხადია, რომ ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობაში მას აქეთ ბზარი არ გაჩენილა და იგი კელაე ინარჩუნებს მეგობრულ ხასიათს. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, ქართულ მედიაში დროდადრო კელაეც ჩნდება პუბლიკაციები, რომლებიც მიგვანიშნებს, რომ, ამ თვალსაზრისით, გარკვეული პრობლემები ისევ არსებობს.

ერთ-ერთი ასეთი პრობლემა წარმოიშვა მაშინ, როცა თურქეთსა და საქართველოს შორის დაიწყო მოლაპარაკებები მათს ტერიტორიებზე არსებული „ერთობლივი კულტურული ძეგლების” რეაბილიტაციის საკითხზე, რაც გულისხმობდა ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის დღევანდელ, მაგრამ ისტორიულად ჩვენს მიწებზე შემორჩენილი ოშკის, ხანძთის, იშხანის სამონასტრო კომპლექსებისა და ოთხთა ეკლესიის რესტავრაციას, ხოლო საქართველოში სამი მეჩეთის აღდგენასა და სულთან აზიზიეს მეჩეთის, რომელიც ჯერ კიდევ მეორე მსოფლიო ომამდე ხანძრის შედეგად დაიწვა, ხელახლა აშენებას.

მოლაპარაკებები ბათუმში შემდგარა თურქეთის საგარეო საქმეთა მინისტრის აჰმედ დავითოღლუსა და საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის გრიგოლ ვაშაძის მონაწილეობით. როგორც გაზეთი „24 საათი” იუწყება, ამ უკანასკნელს ეურნალისტებთან შეხვედრისას განუცხადებია, რომ აღნიშნული პროცესის მთავარი მიზანი ერთობლივი კულტურული მემკვიდრეობის გადარჩენა იყო. მას ამავე დროს სინანულიც გამოუხატავს იმის გამო, რომ

„ჩვენ დაეაგვიანეთ“. მისი თქმით, „მოლაპარაკებები ცოტა
კიდევ უფრო ადრე უნდა დაგვემთავრებინა და მაშინ ის
კულტურული მემკვიდრეობა, რომელიც დღეს,
საბედნიეროდ, ერთდროულად ეკუთვნის თურქეთსა და
საქართველოს, გაცილებით უკეთეს მდგომარეობაში
იქნებოდა“. დავითოვლეს კი იმედი გამოუთქვამს, რომ
მხარეები ერთობლივი კულტურული მემკვიდრეობის
სფეროში კარგად ითანამშრომლებენ“. და რომ ეს
მნიშვნელოვანი საკითხია, რადგან ჩვენ გვაქვს საერთო
ძირძველი ისტორია“. მისი განცხადების თანახმად,
„თურქეთის ტერიტორიაზე არსებული ქართული
ისტორიული ძეგლები ასევე არის თურქეთის კულტურული
მემკვიდრეობა, ასევე საქართველოში არსებული
კულტურული ძეგლები ერთობლივი კულტურული
მემკვიდრეობაა“ და „ეს განსაკუთრებით ეხება აჭარას და
ბათუმს, სადაც მუსლიმანი მისახლეობა ცხოვრობს“. თურქ
მინისტრის დასკვნით, „ეს არის ურთიერთმეზობლური
ურთიერთობის კარგი ნიმუში და ის პოზიტიურად უნდა
იქნეს შეფასებული და განხილული“ (17,14.02.2011).

მხარეთა ოპტიმიზმი ვერ გამართლდა. ამის თქმის
საფუძველს ალბათ ისიც იძლევა, რომ შეთანხმება ჯერაც
არ არის მიღწეული. ყოველ შემთხვევაში ქართული მედიის
უდიტორია ასეთი შეთანხმების დამადასტურებელ
ხელშეკრულებას არ იცნობს. არადა, იმავე გაზეთ „24
საათის“ ცნობით, გრიგოლ ვაშაძეს ბათუმში მიმდინარე
მოლაპარაკებების დამთავრების შემდეგ უთქვამს, რომ
„როგორც კი ხელშეკრულების ტექსტი მომზადდება, ის
ხელმისაწვდომი იქნება და საზოგადოება პირველი გაიგებს“
(17,14.02.2011).

თვით მოლაპარაკებების პროცესს ქართველი
საზოგადოება არაერთგვაროვნად შეხედა. მისი ერთი
ნაწილი, მათს შორის ოპოზიციური პოლიტიკური
სპექტრიდან, მხარს უჭერდა საკითხის პოზიტიურ

გადაწყვეტას, ასაბუთებდა რა ამას იმით, რომ ეს ერთა-ერთადერთი საშუალება იყო თურქეთში შემორჩენილი ქართული ძეგლების გადასარჩენად და რომ დრო აღარ ითმენდა, მისი დაკარგვის შემთხვევაში ისედაც სავალალო მდგომარეობაში მყოფ ამ ძეგლებს დანგრევა და საბოლოო განადგურება ელოდა.

ოპონენტები კი მიიჩნევდნენ, რომ ჩვენი საპასუხო ვალდებულებები თურქეთის წინაშე ამ უკანასკნელის რელიგიური ექსპანსიური პოლიტიკის შედეგი იყო და ისინი არ უნდა დაკმაყოფილებულიყო.

განსაკუთრებული უკმაყოფილება გამოიწვია სულთან აზიზიეს მეჩეთის აშენების მცდელობამ, რის გამოც ჩედიაკაეშირ „ობიექტივის“ ინტერნეტტელევიზია მთელი თვის განმავლობაში აწყობდა საგანგებო გადაცემებს და მაყურებელთა და მსმენელთა პირდაპირ ჩართვებს ეთერში, რომლებშიც ფიქსირდებოდა მძაფრი პროტესტი ამ განზრახვის გამო. ეს პროტესტი დასრულდა იმავე „ობიექტივის“ ინიციატივით ორგანიზებული მიტინგით ბათუმში. ამასთან ერთად ხაზგასმით აღინიშნებოდა, მიუხედავად იმისა, რომ აჭარაში (და მთლიანად საქართველოშიც) სულაც არ იგრძნობოდა მეჩეთების ნაკლებობა. (ბოლო წლებში აქ ათეულობით ასეთი სამლოცველო აიგო). თუ აქაური მუსულმანები მოითხოვდნენ, არავინ იქნებოდა წინააღმდეგი მათი აშენებისა. აპროტესტებდნენ მხოლოდ იმას, რომ აჭარის დამპყრობელი ქვეყნის სულთან აზიზიეს მეჩეთის შემთხვევაში ეს ხდებოდა თურქული მხარის მოთხოვნით.

იმათ საპასუხოდ კი, ვინც აცხადებდა, რომ ამ მოთხოვნის დაუკმაყოფილებლობა შეუძლებელს გახდიდა ტაო-კლარჯეთში შემორჩენილი ჩვენი ტაძრების აღდგენა-რესტავრაციას და ამის შედეგად ისინი დაინგრეოდა, ამტკიცებდნენ, რომ ეს ძეგლები იუნესკოს მფარველობის ქვეშ იმყოფებოდა და მისი ჩარევით საქმე მოგვარდებოდა.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით, უპასუხა რ. ქართველი ჟურნალისტების კითხვას, „ქართული ოცნების“ მთავრობის კულტურის მინისტრმა გურამ ოდიშარიძე განაცხადა: „საკითხი მწვავეა და ორივე მხარემ ისე უნდა იაროს დიალოგისკენ, რომ სადმე რაიმე „ნაღმი“ არ აფეთქდეს. აზიზიეს მეჩეთის საკითხი კონკრეტულ მოლაპარაკებების შედეგად გადაწყდება. ეს ძალიან ფაქიზი საკითხია და ჰგავს დანაღმულ ველს. ამ შემთხვევაში ჩვენსა და მეორე მხარეს შორის არის დანაღმული ველი და კარგად უნდა იცოდეთ, რას ამბობ და სად გადადგამ ნაბიჯს ჩვენ ვეცდებით, ისე ვიაროთ, რომ არსად აფეთქდეთ და ან გზაზე გამოვიყენოთ ისეთი ადამიანები, რომლებმაც დანაღმულ ველზე სიარული იციან“ (4,14.11.2012).

მინისტრმა აღნიშნა, რომ აზიზიეს და ოშეიზ მშენებლობა კონკრეტული მოლაპარაკებების პროცესია მაგრამ ამ მოლაპარაკებების ამსახველი დოკუმენტაცია სამინისტროში ვერ მოიძია. მისი თქმით, სახელმწიფო არავითარ შემთხვევაში არ მიატოვებს თავის ძეგლებს რომლებიც მის ტერიტორიაზე არ მდებარეობს. „ოშეი არი ჩვენი შედეგრი, -თქვა მან, რომელიც არ უნდა ჩამოიშალოს რაც შეეხება აზიზიეს მეჩეთის მშენებლობის საკითხს, ჩვენ არ ვიცით, წინა დიალოგი მათთან როგორ მიმდინარეობდა. რადგანაც სამინისტროში ამ დიალოგის ამსახველი დოკუმენტაცია ვერ მოვიპოვეთ“ (4,14.11.2012).

აცნობიერებს რა საკითხის სენსიტიურობას, მინისტრ: თვლის, რომ მოლაპარაკების პროცესში საზოგადოება აქტიურად უნდა იყოს ჩართული. მისი სიტყვებით, „რა თქმ: უნდა, მნიშვნელოვანია თურქეთში არსებული ქართული ისტორიული ძეგლები, მაგრამ ისიც უნდა გვახსოვდეს, თუ რის ფასად უნდა დავიბრუნოთ ეს კულტურული მემკვიდრეობა. ნებისმიერი მშენებლობა და ინიციატივა რომლებიც ქვეყანაში უნდა განხორციელდეს საზოგადოების ბჭობის საგანი უნდა გახდეს და საერო

აზრის შექმნის შემდეგ კულტურის სამინისტრო აღნიშნულ საკითხს უკვე საკანონმდებლო და სამთავრობო დონეზე განიხილავს. ასე რომ აზიზიეს მეჩეთთან დაკავშირებით ახალი ნაბიჯის გადადგმას ჯერ არ ვაპირებთ” - განაცხადა მან ამ საკითხზე საუბრის დასასრულს.

ასეა თუ ისე, თურქეთ-საქართველოს მოლაპარაკებები ზემოაღნიშნულ საკითხზე არ დასრულებულა. ჯერჯერობით ვერც ის მოხერხდა, რომ იუნესკო ჩაგვეერთო ამ პრობლემის გადაწყვეტაში.

ყურადღებას მიაქცევდნენ იმ გარემოებასაც, რომ უკანასკნელ წლებში თურქეთი მნიშვნელოვან დათმობებზე წავიდა საკუთარ ტერიტორიაზე სხვა კონფესიების მიმდევრების მიმართ, ჩვენ კი ამ თვალსაზრისით, გამოწკრიპები ვიყავით და გამომდინარე აქედან, სრული უფლება გვქონდა სამხრეთელი მეზობლისგან სიტუაციის გამოსწორება მოგვეთხოვა. ამაზე უზრუნია სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს ილია მეორესაც. როგორც გაზეთი „კეირის პალიტრა“ (ინტერნეტ ტელევიზია „palitra.ge“ -ზე დაყრდნობით) იუწყებოდა, მის უწმინდესობას შესაბამისი წერილითაც მიუმართავს თურქეთის ხელისუფლებისათვის. „როგორც ცნობილია, - განუცხადებია მას, - თურქეთის ხელისუფლებამ გამოსცა ბრძანება, რომ თურქეთში მდებარე ტაძრები გადაეცეს იმ ერებს, რომელთა საკუთრებაც არის. უკვე გადასცეს ბერძნებს, სომხეთს, რუსეთს, თუმცა ჩვენთვის ჯერ არ გადმოუციათ. მე გაუუზზაუნე წერილი თურქეთის პრემიერ-მინისტრს და ვითხოვდით, რომ ოშკი, ხახული და სხვა ტაძრები უნდა ყოფილიყო გადმოცემული საქართველოში. გვიპასუხეს, რომ ეს წერილი განხილვის პროცესშია, მაგრამ მე დავაველე ელჩსა და კონსულს, რომ ამ პროცესს განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ“. მას აგრეთვე იმედი გამოუთქვამს, რომ „საკითხი დადებითად გადაწყდება“ (9,31.10-6.11.2011).

რა ბედი ეწია პატრიარქის თხოვნას, ესეც ჯერაც უცნობია.

თავის დროსე მედიის ცალკეულ პუბლიკაციებში თურქეთის მხრივ საქართველოში რელიგიური ექსპანსიონიზმის მცდელობად აფასებდნენ ჩვენს ქვეყანაში თურქული უნივერსიტეტის გახსნასაც გამოითქმოდა შიში, ამ სასწავლო დაწესებულების დაარსება გამოიწვევდა ისლამის (თანაც რადიკალური ისლამის) მოძალებას ჩვენში. რაც სერიოზულ საფრთხეს შეუქმნიდა ჩვენს ეროვნულ ინტერესებსა და თვით იდენტურობასაც კი. თუმცა იმავდროულად იბეჭდებოდა მასალებიც, რომლებშიც ასეთი საფრთხის არსებობას უარყოფდნენ და იგი საფუძველზე მოკლებულად იყო შეფასებული. ეს პოზიციაა ფიქსირებული ექსპარლამენტარის, პროფესორ რაულ კუპრაეას ინტერვიუშიც, რომელიც მან გაზეთ „ახალი თაობის“ კორესპონდენტს ანა ჯორჯიკიას მისცა.

რესპონდენტი 1992-95 წლებში საქართველოში რესპუბლიკის პარლამენტის განათლებისა და მეცნიერების კომისიის თავმჯდომარე გახლდათ და როგორც ასეთი თანამდებობის პირი, უშუალოდ მონაწილეობდა და საკმაოდ აქტიურადაც თურქული უნივერსიტეტის გახსნასთან დაკავშირებული საკითხების გადაწყვეტაში. ეს ფაქტი რასაკვირველია, არ ნიშნავს იმას, რომ, გამომდინარე აქედან, მისი ყველა მოსაზრება უცილობელ ჭეშმარიტებად მივიჩნიოთ. მიკერძოებულობა ასეთ შემთხვევებშიც სულაც არ არის გამორიცხული. თვითონ რაულ კუპრაეას დამოკიდებულებაც რიგი საკითხებისადმი, ჩვენის აზრით, ამას ადასტურებს, მაგრამ ამჯერად ჩვენთვის უფრო მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ მისი შეხედულება თურქულ უნივერსიტეტსა და რელიგიურ ექსპანსიონიზმს შორის რაიმე კავშირის უსაფუძველლობის თაობაზე შემდგომში მოვლენებმა ანუ დრომ დაადასტურა ან უკონტრადიქტორად აღმოჩენილა ეს უნივერსიტეტი არსებობს, მაგრამ

ქართული მედიის აუდიტორიას ჯერაც არ შეუტყვია რაიმე სერიოზული არგუმენტი, რომელიც რესპონდენტის ამ დასკვნებს აბათილებდეს.

რაულ კუპრავა ამბობს: „ამ უნივერსიტეტის გახსნის საქმეში მხოლოდ წმინდა კომერციული ინტერესები არ არის ჩადებული, მაგრამ რელიგიური მოტივაცია ძნელი დასაჯერებელია, სულიერი ექსპანსიის საფუძველს მე ვერ ეხედავ. ეფიქრობ, აქ გათვალისწინებულია თურქეთის ინტერესების შემოსვლა საქართველოში კულტურული, საგანმანათლებლო, სავაჭრო ურთიერთობების გაღრმავების გზით. დაიდო უამრავი ეკონომიკური ხელშეკრულება, არის ლაპარაკი გზების გაკეთებაზე სავაჭრო ურთიერთობების გასაფართოებლად. უნივერსიტეტის აშენება ბაზალეთზე და მისი ფუნქციონირება ინტეგრაციისკენ გადადგმული კიდევ ერთი ნაბიჯია. უნივერსიტეტში ქართულ განათლებას მიიღებენ ქართველებთან ერთად ქართული ენითა და კულტურით დაინტერესებული თურქი მოქალაქეებიც“ (4,6.05.1996).

როგორც ინტერვიუდან ჩანს, ქართულ მხარესაც ჰქონია განზრახვა „თურქეთის ტერიტორიაზე ართვინში ქართული სკოლის გახსნის შესახებ.“ რესპონდენტის თქმით, რამდენადაც ჩვენი მხარის ინტერესებში იყო, ამას საქართველო დააფინანსებდა. შედეგად თურქეთში მცხოვრები ქართველები ქართულს ისწავლიდნენ, მათ გაეღვიძებოდათ ქართული ცნობიერება, იქ დარჩენილ უამრავ ქრისტიანულ ძეგლს პატრონი გაუჩნდებოდა. „ეს ჩვენ გეჭირდება, -ამბობს რესპონდენტი, - არა მგონია, თურქმა ინტელიგენციამ ამ საქმეში ქართული რელიგიური და კულტურული ექსპანსია, ან ისტორიული ქართული ტერიტორიების ამ გზით დაბრუნების საშიშროება დაინახოს. ასეთი ორმხრივი თანამშრომლობა თურქეთსა და საქართველოს შორის მჭიდრო პოლიტიკურ ურთიერთობებს გულისხმობს“ (4,6.05.1996).

სამწუხაროდ, მედიაში ჩვენ ვერ მივაკელიეთ რაიმე ცნობას იმის თაობაზე, განხორციელდა თუ არა ეს ჩანაფიქრი. შესაძლებელია, გამოგვრჩა მხედველობიდან, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც ეფიქრობთ, იმის თქმა მაინც შეიძლება, რომ საკითხის დიდი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, იგი იმდენად ინტენსიურად უნდა გაშუქებულიყო, რომ შეუმჩნეველი არ დარჩენილიყო.

კორესპონდენტის კითხვაზე, თუ რითი შეიძლებოდა ახსნილიყო ქართველი ინტელიგენციის მხრიდან ასეთი მწვავე რეაქცია თურქული უნივერსიტეტის გახსნაზე, რაულ კუპრაეა უპასუხებს, რომ თავიდან ამ პროექტს „ხელისუფლების სხედასხვა დონეზე და ინტელიგენციის დიდ ნაწილში მხარდაჭერა ჰქონდა“, რაზეც „მიუთითებს უმაღლეს დონეზე მისი გახსნის ცერემონიალიც (უნივერსიტეტი გახსნეს საქართველოს სახელმწიფო მეთაურმა ედუარდ შევარდნაძემ და თურქეთის პრემიერ მინისტრმა თანსუ ჩილერმა -გ.კ.), მაგრამ დაახლოებით ნახევარი წლის შემდეგ სურათი მკვეთრად შეიცვალა“ (4,6.05.1996).

მედიის შესაბამისი მასალების გაცნობის შემდეგ ჩვენ არ შეგვქმნია შთაბეჭდილება, რომ დამოკიდებულებაში თურქული უნივერსიტეტისადმი ან ხელისუფლების ან ინტელიგენციის მხრიდან არსებითი ხასიათის რაიმე ცვლილება მოხდა. ამ უნივერსიტეტის გახსნას ჩვენში თავიდანვე საკმაოდ ბევრი მოწინააღმდეგე ჰყავდა. თუმცა თურქეთის მიმართ განწყობილებაში გარკვეული გადახრები ნეგატივისაკენ, შესაძლებელია, მართლაც მოხდა, რასთან დაკავშირებითაც რესპონდენტი შენიშნავს: „ბოლო ხანებში ხშირად გაისმის, რომ თურქული პროდუქტი უხარისხოა, თურქი მძღოლები არღვევენ საქართველოს კანონებს, მომრავლდა თურქული მაღაზიები და ა.შ. ამას თურქული უნივერსიტეტის გახსნაც დაემატა და საქართველოს მომავალზე მზრუნველმა „ერისშვილებმა“ დაინახეს

თურქული რელიგიური და კულტურული ექსპანსიის საშიშ-
საშიშროება". (4,6.05.1998).

ზემოთქმულს რესპონდენტი უკავშირებს საქართველოში
რუსეთის ინტერესების მოძალებას. მისი თქმით, იმ
პერიოდში, როცა ბაზალეთის ტბის მიდამოებში
საუნივერსიტეტო კომპლექსის მშენებლობა დაიწყო, ჩვენს
ჩრდილოელ მეზობელს არ ეცალა აქ განლაგებული
სამხედრო დანიშნულების რადიოსალოკაციო სადგურების
დასაცავად. მაშინ „მომხდარი კატაკლიზმების შედეგად“ ეს
სადგურები კი „განადგურდა“, მაგრამ რუსეთს მისი
აღდგენის სურვილი სულაც არ დაუკარგავს" (4,6.05.1996).

ახლა კი, რ.კუპრავას აზრით, რუსეთმა „მოიცალა,"
რასაც შედეგად მოჰყვა ის, რომ „ამ ეტაპზე საქართველოს
სახელმწიფო პოლიტიკაში გამოიკვეთა მკვეთრი
პრორუსული ორიენტაცია". ასეთი დასკვნის საფუძველს მას
აძლევს ის გარემოება, რომ მისი შეფასებით, ჩვენი
ხელისუფლება დსთ-სთან მჭიდრო ინტეგრაციას უჭერდა
მხარს, რის გამოც „თავისთავად, ცხადია," შესაბამისად
უნდა შეცვლილიყო თურქეთთან ურთიერთობაც.
რესპონდენტის მტკიცებით, „ამის აშკარად გაკეთება
წამგებიანი იქნებოდა „დიდი პოლიტიკისათვის, ამიტომაც"
ხდებოდა „სხვა ხერხების გამოყენება". ჩამოთვლის რა ამ
ხერხებს, იგი ამბობს: „ერთბაშად მოგვაგონდა, რომ
ბაზალეთის ტბის ძირას ოქროს აკვანი ირწევა, დავინახეთ
თურქული ექსპანსიის საშიშროება, მეჩეთის აგების
პერსპექტივა და ა.შ. თურქეთთან მჭიდრო ურთიერთობის
წინააღმდეგ მიმართული საქმიანობა დაიწყო ამ
მიმართულებით ინტელიგენციის ნეგატიური
საზოგადოებრივი აზრის შექმნით. ინტენსიურად
მზადდებოდა ნიადაგი რუსეთის ბაზრის გაძლიერებისათვის,
დსთ-სთან მჭიდრო ინტეგრაციისათვის" (4,6.05.1996).

რესპონდენტის მოსაზრებებს ე. შევარდნაძის
პრორუსულობის თაობაზე ბევრი სხვაც იზიარებდა. წიყენ აქ

ახლა არ შევუდგებით იმის გარჩევას, რამდენად მართებუ მართებული იყო უკანასკნელის პოლიტიკის ასეთი შეფასება. ამის თაობაზე ვრცლად გვაქვს საუბარი წიგნში „ქართული მედია და საქართველოს საგარეო პოლიტიკის აქტუალური საკითხები“ და ამდენად მიზანშეწონილად არ მიგვაჩნია აღნიშნულ საკითხზე მსჯელობის გაგრძელება იმის თქმა კი, ვფიქრობთ, შეიძლება, რომ რუსეთის ბრალეულობა თურქული უნივერსიტეტის დაარსებისადმი ჩვენი საზოგადოების გარკვეული ნაწილის უარყოფითი დამოკიდებულების საკითხში, რამდენადმე საფუძვლიანი არგუმენტებით ქართული მედიის პუბლიკაციებით არ დასტურდება. ჩვენის მხრივ, შეგვიძლია გამოეთქვათ მოსაზრება, რომ ამის მიზეზი უფრო თურქეთის, როგორც „ჩვენი ისტორიული მტრის“, ხატის ფენომენისგან გათავისუფლების ამოცანის სირთულეებში უნდა ეძიოთ.

თვითონ რ. კუპრავაზე ამის თქმა არ შეიძლება. იგი წინააღმდეგია თურქეთთან ურთიერთობის გართულებისა, რაც, მისი თქმით, „ისევე სხვის წისქვილზე წყლის დასხმა“ იქნებოდა. სწორედ ეს განაპირობებს მის პოზიციასაც, რომლის თანახმადაც, მართალია, „საქართველოში ნებისმიერი უცხო ქვეყნის მხრიდან სასწავლო დაწესებულების გახსნის არაეითარი აუცილებლობა არ იყო და არც არის, მაგრამ რაკი თავიდანვე არ იქნა უარყოფილი თურქული მხარის ინიციატივა, რაკი მოხდა მისი ფაქტობრივი აღიარება თურქეთის პრემიერ მინისტრისა და საქართველოს სახელმწიფოს მეთაურის მხრიდან“, მას არ მიაჩნია „მართებულად მისი დახურვის საკითხის დასმა“ (5.6.05.1996).

თურქული უნივერსიტეტის „შიდა სამზარეულოს“ ვეცნობით გაზეთ „საქართველოს“ კორესპონდენტის ხათუნა ხატიაშვილის ინტერვიუში „შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, მითი და რეალობა“, რომელიც მან ამ უნივერსიტეტის პრორექტორს ირაკლი მაჩაბელს ჩამოართვა.

ამ ინტერვიუდან ვგებულობთ ბევრ საინტერესო ფაქტს, რომლებზე დაყრდნობითაც თამამად შეიძლება დაეასკენათ, რომ მისი გახსნა არამცთუ არ შეიცავს რაიმე საფრთხეს ჩვენი ქვეყნისათვის, არამედ საკმაოდ დიდი პოზიტივის მატარებელიცაა.

„საქართველოს კატაკლიზმებით აღსავსე უახლეს ისტორიაში რამდენიმე წლის წინ პატარა ევლკანივით იფეთქა ბაზალეთზე თურქული უნივერსიტეტის მშენებლობის თემამ, - ნათქვამია ინტრეიუში, - დასამალი არ არის, ჩვენში ყველაფრის აგორება ძალიან ადვილია, მითუმეტეს, თუ საკითხი პატრიოტულ გრძნობებზე თამაშობს. საზოგადოების არაერთგვაროვანი მიდგომა და მრავალი საექტო ვერსია არსებობდა მის გარშემო, რომლის ავტორობასაც რუსეთის სპეცსამსახურებს მიაწერენ” (10-16.11.1998).

შემდგომ ამისა ვგებულობთ, რომ უნივერსიტეტი, რომელიც ბაზალეთის ნაცვლად თბილისში გაიხსნა და მას შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი ეწოდა, „უკვე მეოთხე წელია ფუნქციონირებს და მომავალ წელს (1999 წ. - გ.კ.) პირველ კურსდამთავრებულებს გამოუშვებს”, ჟურნალისტის შეფასებით, ეს უნივერსიტეტი „საქართველოში არსებულ მრავალ კომერციულ უმაღლეს სასწავლებლებს შორის საექტოს და განსაკუთრებულს არაფერს წარმოადგენს, გარდა სტუდენტური კონტინგენტისა და პროფესორ-მასწავლებელთა ეროვნული მრავალფეროვნების, ასევე იმ სასწავლო პროგრამებისა და პირობების, რომლითაც ერთნაირად კმაყოფილნი არიან უფროსებიც და უმცროსებიც” (19,10-16.11.1998).

რესპონდენტი ასე აღგვიწერს უნივერსიტეტის გახსნის პერიპეტიებს: „თურქეთის პრეზიდენტმა სულეიმან დემირელმა ჩვენს პრეზიდენტს (ე. შევარდნაძეს - გ.კ.) გამოუგზავნა წერილი, -ამბობს იგი, - რომლითაც

რეკომენდაცია ეძლეოდა თურქულ ფირმა „მარსს“. საქართველოს მხრიდან (იგი თურქეთში საგანმანათლებლო ბიზნესით არის დაკავებული). საქმე მალე წინ წავიდა. განათლების სამინისტრომ და დუშეთის რაიონის გამგეობამ ხმების ერთნაირი უფლებით სადამფუძნებლო ხელშეკრულება დაუდო ფირმა „მარსს“ და ფირმა „ჩირადლარს“. 1995 წლის 31 აგვისტოს კი შევარდნაძისა და ჩილერის (თურქეთის მაშინდელი პრემიერ-მინისტრის - გ.კ.) „ლოცვა-კურთხევით“ საზეიმოდ გაიხსნა” (19,10-16.11.1998).

გათვალისწინებული ყოფილა, რომ იმ შემთხვევაში, თუკი უნივერსიტეტი ბაზალეთზე აშენდებოდა, მიწის ნაკვეთზე უნდა გაფორმებულიყო 45 წლიანი კონტრაქტი. რესპონდენტის განცხადებით, ასეთი კონტრაქტი აღარ დადებულა, ეს უნივერსიტეტი იარსებებდა მანამ, სანამ ეყოლებოდა სტუდენტები. თუ არადა, როგორც ყველა კომერციული სასწავლებელი, რომელსაც არ ძალუძს სპეციალისტების მომზადება, დაიხურებოდა.

ინტერესს იწვევს სტუდენტთა შემადგენლობაც. მათგან 45% თურქი ყოფილა, 43% - ქართველი. მათ შორის ყოფილან აზერბაიჯანელებიც, რუსებიც. იმ წელიწადს ერთი ნიგერიელიც ჩამოსულა, თვითონ სპეციალობათა დასახელებაც, რომლებიც უნივერსიტეტში იყო გახსნილი, მოწმობს, რომ შიში ამ უნივერსიტეტის მეშვეობით ჩვენს ქვეყანაში „ისლამის ექსპორტისა“ სრულიად ყოფილა საფუძველსმოკლებული, როგორც ინტერვიუდან ვგებულობთ, აქ მზადდებოდნენ მრეწველობის ორგანიზაციის, ბიზნესის მართვის, საბანკო საქმისა და ფინანსების სპეციალისტები.

იგივე დასკვნის გამოტანა შეიძლება პროფესორ - მასწავლებელთა შემადგენლობაზე დაყრდნობითაც. როგორც რესპონდენტი ამბობს, ისინი „მოწვეულნი არიან ძირითადად საქართველოდან, წესდების მიხედვით 36 მოწვეული პედაგოგიდან 29 ქართველია, ნაწილი თურქი.

ფილოსოფიას კი მეცნიერებათა დოქტორი, ეროვნებით რუსი კითხულობს” (19,10-16.11.1998).

უნივერსიტეტში ყველა საგანი იკითხება ინგლისურ ენაზე, მაგრამ „ყველა კურსზე აუცილებელ ენას წარმოადგენს ქართული. ასევე ქართული ცივილიზაციის ისტორია“, რომელიც სტუდენტებში განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს.

უნივერსიტეტში მოთხოვნები საკმაოდ მაღალია. წარჩინებული სტუდენტებისათვის აქ დაწესებული ყოფილა სტიპენდია, მაგრამ სასწავლო მოთხოვნების სიმკაცრის გამო ოთხწლიანი მოქმედების ხანაში მას მხოლოდ ერთი სტიპენდიანტი (ქართველი) ჰყოლია, რომელმაც „თავისი სარეკორდო მონაცემებით ერთ-ერთ სემესტრში ყველა საგანში ასბალიანი წარმატებების მიღწევა შეძლო“ (19,10-16.11.1998).

დაწესებული ყოფილა „ძალიან ბევრი“ შეღავათები, რომელთა შორის განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანია ის, რომ „ქართველები პრაქტიკულად უფასოდ სწავლობენ“. გარდა ამისა, როგორც უნივერსიტეტის პრორექტორი ამბობს, „განათლების სამინისტროს აქვს უფასო კვთები. გაჭირვებულებს უკეთდებათ შეღავათები, ფრიადოსნებს გადასახადი უნახევრდებათ. . . მასწავლებლებს წლის განმავლობაში უფლება აქვთ მოიყვანონ ერთი სტუდენტი, რომელიც სასწავლებელში უფასოდ ისწავლის“ (19,10-16.11.1998).

ზემოთქმულის შემდეგ, ეფიქრობთ, შეიძლება იმ დასკვნის გაზიარება, რომელსაც ამ პუბლიკაციის დასასრულს ჟურნალისტი გვთავაზობს: „ფაქტი ერთია: შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტმა თავისი არსებობის ხანმოკლე პერიოდში დაამტკიცა, - წერს იგი, - რომ ქართველთა და თურქთა მეგობრული ურთიერთობა რეალურად შესაძლებელია. სტუდენტური თბილი ურთიერთობები რეალურად შესაძლებელია და მეტად ღრმა

ხასიათს იძენს. . . . საერთაშორისო პოლიტიკის თვალსაზრისით კი საქართველოს მეგობრობას სთავაზობს დღეს მსოფლიოში ერთ-ერთი მოწინავე ქვეყანა 60 მილიონიანი მოსახლეობითა და 200 მილიარდი დოლარის კაპიტალით” (19,10-16.11.1998).

ჩვენის მხრივ, დავამატებდით იმასაც, რომ ყველა ქვეყანა ხელს უწყობს თავიანთ ტერიტორიაზე უცხოელ სპეციალისტთა მომზადებას, რადგან, როგორც გამოცდილება გვიჩვენებს, სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ ისინი სიცოცხლის ბოლომდე რჩებიან იმ სახელმწიფოთა პატრიოტებად და თავისებურ დესპანებად, სადაც განათლება მიიღეს. ვფიქრობთ, რომ ამ თვალსაზრისით, არც საქართველო იქნება გამონაკლისი.

რა ვუყოთ დაკარგულ ტერიტორიებს?

ქართულ მედიაში სხვა სახელმწიფოებთან ტერიტორიული პრეტენზიების თემაზე პუბლიკაციები იშვიათად გვხვდება. უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს განპირობებულია საზოგადოებისა და ტვით საინფორმაციო საშუალებების მიერ ამ თემის წამოწევის მიზანშეწონილობის გაცნობიერებით, რაც თავის მხრივ, გამოწვეულია პრინციპით - „რასაც არაფერი ეშველება, იმაზე ფიქრი არ ღირს“.

თუმცა დროდადრო მაინც ქვეყნდება მასალები, რომლებშიც ასეთი უიმედობა არ არის დაფიქსირებული.

ვფიქრობთ, უინტერესო არ უნდა იყოს გავიხსენოთ, რა დაუკარგეთ და შესაბამისად, წარმოვიდგინოთ, რის დაბრუნებაზე შეიძლება, თუნდაც თეორიულად, ფიქრი გეოდუზიისა და კარტოგრაფიის დეკარტამენტის

თავმჯდომარე გივი კეკელიძე გაზეთ „კვირის პალიტრის“ მკითხველებს ასეთ ინფორმაციას სთავაზობს:

„1918 წელს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ფართობი იყო 107,6 ათასი კვადრატული კილომეტრი, დღევანდელი საქართველოს ფართობი - 69.7 ათასი კვ. კმ-ია (?!). საქართველომ დაკარგა 37,9 ათასი კვ. კმ. დღევანდელი საქართველოს საზღვრებს გარეთ მდებარე ისტორიული ტერიტორიები გადანაწილებულია შემდეგი სახელმწიფოების საზღვრებში: რუსეთი (4.4 ათასი კვ. კმ), აზერბაიჯანი (6.0 ათასი კვ. კმ), სომხეთი (4.0 ათასი კვ. კმ) და თურქეთი (23.5 ათასი კვ. კმ)“ (23-29.05.2005 წ.).

ამავე პუბლიკაციაში ზემოაღნიშნულს კომენტარს უკეთებს გივი კეკელიძის მოადგილე ნატო გოგიჩაიშვილი. კორესპონდენტის კითხვაზე- „როგორ მოხდა, რომ 1918 წელს აღიარებული საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის ტერიტორიის ასე მნიშვნელოვანი ნაწილია გადასული სხვა სახელმწიფოთა მმართველობაში?“, იგი უპასუხებს: „ყველაფერი იმიტომ მოხდა, რომ საქართველო რუსეთის მიერ დაპყრობილი ქვეყანა იყო. ჯერ კიდევ XX საუკუნეში ქუთაისის გუბერნიაში შემავალი არტაანი, ოლთისი, სპერი, თორთომი, ართვინი რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგ დადებული ხელშეკრულებით თურქეთს გადაეცა. რუსეთი თავისი ნებით განკარგავდა ყველაფერს.

მოგვიანებით საინგილო სერგო ორჯონიკიძემ გადასცა აზერბაიჯანს, მაგრამ ის რუსეთთან შეუთანხმებლად ხომ არ გააკეთებდა ამას? იცით, როგორ ხდებოდა ტერიტორიების გადაცემა? ვითომ საქართველოს ხელისუფლება დროებით გადასცემდა მმართველობაში ან საძოვრად ტერიტორიას მეზობელ ქვეყანას, მაგრამ დოკუმენტში მითითებული არ იყო, რომელი წლიდან რომელ წლამდე. ამდენად გადაცემული ტერიტორიის უკან დაბრუნება, ფაქტობრივად, აღარ ხდებოდა. ასე დაიკარგა ქუთაისის გუბერნიაში შემავალი ჯიქეთი, ასე დაეკარგეთ

სოჭი. ღორეს ნეიტრალური რაიონი ეთნიკურად სომხური იყო და მისი დიდი ნაწილი დღეს სომხეთის საზღვრებშია. ელადიკაეკაზის ტერიტორიას მიუერთდა ზედა ლარსი" (9,23-29.05.2005).

გაზეთმა კომენტარი სთხოვა ნოდარ ნათაქესაც. რომელსაც ახასიათებს, როგორც „გამოუსწორებელ ოპტიმისტს“ და რომელსაც სჯერა, რომ „დღეს თუ ხვალ საქართველო ყველა ტერიტორიას დაიბრუნებს“. მისი თქმით, „არავითარ შემთხვევაში არ არსებობს არავითარი ლეგიტიმური აქტი, რომელიც საქართველოს მიერ ამ ტერიტორიების დაკარგვას აღიარებდეს“ (9,23-29.05.2005) საიდანაც გამომდინარეობს დასკვნა, რომ 1918 წელს ერთა ლიგის მიერ აღიარებულ ჩვენს საზღვრებს კანონიერი ძალა ისევ გააჩნია.

თანამედროვე მსოფლიოში მსგავს ფაქტებზე ყურადღების გამახვილება, თუ შეიძლება ასე ითქვას, არ არის მიღებული. ასე რომ არ ყოფილიყო, მთელს დედამიწაზე ალბათ არ დარჩებოდა სახელმწიფო. რომელსაც სხეასთან პრეტენზიები არ ექნებოდა და რთული წარმოსადგენი არაა, თუ რა შეიძლება მოჰყოლოდა ამას ყველაფერს რომ თავი დაეანებოთ, მარტო ამერიკის კონტინენტზე რა მოვლენებიც განვითარდებოდა, ძნელა წარმოსადგენია.

გულისტკივილი იმის გამო, რომ დღეს ჩვენი აღარ არის ტაო-კლარჯეთი, ოშკი, ხახული. . . ალბათ ყველა ჩვენთაგანს აქვს, მაგრამ მიუხედავად ამისა, შეიძლება ითქვას, რომ ქართული ცნობიერება ამას ფაქტობრივად შეგუებულია და ალბათ ასეც უნდა იყოს. ამ გულისტკივილს რომ აეყოლოდით, ყველა ჩვენი მეზობელთან გვექნებოდა სამკედრო - სასიცოცხლო ბრძოლა გამართული, რომელსაც თანაც გადაეყვებოდით ამასთან დაკავშირებით, გვახსენდება ერთ-ერთ უცხოურ ჟურნალში წაკითხული იმის თაობაზე, რომ ცნობილ

ამერიკელ პოლიტიკურ მოღვაწეს, აწ გარდაცვლილ სენა-სენატორ ედვარდ კენედის კაბინეტში დაახლოებით ასეთი სენტენცია ჰქონია გამოკრული: „ღმერთო, მომეცი იმდენი ვაჟაცოცობა, რომ შევეგუო იმას, რასაც არაფერი ეშველება, და ეიბრძოლო მხოლოდ იმ მიზნებისთვის, რისი მიღწევაც შესაძლებელია!“

ჯეშმარიტად, ნამდვილი პოლიტიკოსისთვის, რომელსაც მართლაც ესმის, რომ პოლიტიკა შესაძლებლობის ხელოვნებაა, ეს შესაფერისი სახელმძღვანელო პრინციპია.

ქართული პოლიტიკური სექტორიც ძირითადად აცნობიერებს ზემოაღნიშნულს და ამ პრინციპს ერთგულობს კიდევ. მათ ესმით, რომ, როგორც ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი გივი გაჩეჩილაძე წერდა გაზეთ „საქართველოს რესპუბლიკაში“, მართალია, „ამჟამინდელი საქართველო თავისი ისტორიული ტერიტორიის ნახევარსაც კი ვერ ფლობს“, მაგრამ მისი „კუთვნილი და ამჟამად დაკარგული მიწების უკან დაბრუნებაზე ლაპარაკს აზრი არ აქვს“ (21.27.03.0991).

თუმცა ზოგჯერ მაინც გამოითქმის გარკვეული იმედი, რომ მთლად ასეც არ არის საქმე, მსგავსი დასკვნების გამოტანა ალბათ შესაძლებელია თუნდაც იმ ფაქტის საფუძველზე, რომ დღევანდელი დამოუკიდებელი საქართველო გამოცხადებულია არა საბჭოთა კავშირის დაშლის შედეგად წარმოქმნილ სუბიექტად, არამედ საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამართალმემკვიდრედ, რაც შესაბამისად აისახა კიდევ ჩვენი ქვეყნის კონსტიტუციაშიც. თავის დროზე, როცა ამას მოითხოვდნენ, ერეწული მოძრაობის რადიკალური ფრთის წარმომადგენლები არ მაღაუდნენ, რომ ამით ისინი პრეტენზიას აცხადებდნენ მთელს იმ ტერიტორიაზე, რომლის ფარგლებშიც ვარსებობდით 1918-1921 წლებში და აღიარებული ვიყავით ერთა ლიგის მიერ. ცხადია, მათ გაცნობიერებული ჰქონდათ, რომ დაკარგულის დაბრუნების

ძალა არ შეგეწევდა, მაგრამ იმედოვნებდნენ, რომ „სულ ასე არ იქნებოდა“.

ზემოთქმულთან დაკავშირებით, როგორც ჩანს, მსგავსი სიტუაციაა სომხეთშიც, რომლის ისტორიული ტერიტორიის უფრო მეტი ნაწილი, ვიდრე ჩვენი, დღეს თურქეთის საზღვრებშია მოქცეული. ყოველკვირეულ „არგუმენტ ი ფაქტის“ კორესპონდენტისათვის მიცემულ ინტერვიუში ამ ქვეყნის პრეზიდენტ ლევონ ტერ-პეტროსიანს უთქვამს, რომ ყარსის ოლქი ისტორიულად სომხეთის მიწას წარმოადგენდა. ამას ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის საზოგადოებისა და მთაწერობის ისეთი მძაფრი პროტესტი მოჰყოლია, რომ სომხეთის ხელისუფლების წარმომადგენელი იძულებული გამხდარა განეცხადებინა: „საკვირველია თუ როგორი მხურვალე რეაქცია გამოიწვია ისტორიული ფაქტის, რომელსაც ეერსად გაექცევი, ელემენტარულმა კონსტატაციამ. სომხეთს არასოდეს უცდია ისტორიის ფურცლების გადაწერა. რესპუბლიკის ახალ ხელისუფლებას არაერთხელ აღუნიშნავს ხაზგასმით, რომ მეზობელ თურქეთთან ტერიტორიული პსეტენზიები არ გააჩნია. თურქეთის პრეზიდენტ თურგუთ ოზალს ორიოდე კვირით ადრე განუცხადებია, რომ ერაყი ისტორიულად ოსმალეთის იმპერიაში შედიოდა. თუმცა ხომ არავის შეუფასებია მისი ნათქვამი, როგორც თურქეთის ტერიტორიული პრეტენზიები ერაყისადმი“ (24,16.05.1991).

როგორც ვხედავთ, თურქეთში მოსახლეობაც და ხელისუფლებაც ძალზე მწვავედ რეაგირებს ამ ქვეყნის მიმართ გამოთქმულ არა მარტო ტერიტორიულ პრეტენზიებზე, არამედ ისტორიული ფაქტების გახსენებაზეც, რომელთა საფუძველზე ასეთი პრეტენზიები შეიძლება წარმოიშვას და თუ ჩვენ გესურს და შესაძლებლად მიგვაჩნია, ჩვენი სამხრეთელი მეზობელი „ისტორიული მტრიდან“ ერთგულ მეგობრად ვაქციოთ, აღნიშნული გარემოება ალბათ უნდა გავითვალისწინოთ

კიდეც. თუ ამას დასაშვებლად ვთვლით, მაშინ მოგვიწევს დაეთანხმოთ ვაჟა ჟღენტის პოზიციას, რომელიც მან გაზეთ „თბილისში“ გამოქვეყნებულ სტატიაში „როგორ მოვიქცეთ?“ დააფიქსირა. „განა მიზანშეწონილია დღევანდელ ვითარებაში ისეთი საქართველოს რუკის გამოცემა (ასეთი რუკები მაშინ ქართველ ტურისტებს თურქეთში ჩაჰქონდათ და ეს სტატია სწორედ ამის გამო დაიწერა გ.კ.)- წერს იგი, -რომელზეც მისი ტერიტორია მეზობელი სახელმწიფოების ტერიტორიების ამჟამინდელი ნაწილებითაც არის წარმოდგენილი? მართალია, ეს მიწები ისტორიულად საქართველოს ეკუთვნოდა, მაგრამ ახლა სულ სხვა სიტუაციაა. უნდა ვიფიქროთ, რომ ყველაფერი ეს კეთილისმყოფლად არ იმოქმედებს მეზობელ სახელმწიფოებთან ურთიერთობის ნორმალიზაციის გზაზე“ (7,24.05.1990).

პოსტკომუნისტური პერიოდის საქართველოს ყველა ხელისუფლებამ ნათლად გამოხატა თავისი დამოკიდებულება მეზობლებთან ტერიტორიულ დავებთან დაკავშირებით, უფრო ზუსტად ასეთი დავების არარსებობის თაობაზე, შეიძლება ითქვას, რომ ყველა მათგანი ცალსახად იზიარებდა იმ პოზიციას, რომელიც განიარაღებისა და საერთაშორისო უსაფრთხოების საკითხებზე გაეროს გენერალური ასამბლეის 47-ე სესიის პირველ კომიტეტში ზოგადი კამათის დროს დააფიქსირა ჩვენი ქვეყნის საგარეო საქმეთა მინისტრის პირველმა მოადგილემ თედო ჯაფარიძემ. მან, კერძოდ, განაცხადა: „არა გვაქვს არანაირი ტერიტორიული პრეტენზია რომელიმე ქვეყნის მიმართ და ველით მათგანაც ჩვენი სუვერენიტეტისა და ტერიტორიული მთლიანობის ასეთსავე პატივისცემას“ (21,3.12.1992).

ერთ პერიოდში თითქოს იქმნებოდა შთაბეჭდილება, რომ ზვიად გამსახურდია სხვაგვარად იყო განწყობილი. პრეს-კონფერენციაზე, რომელიც ამ უკანასკნელმა გამართა, როგორც 1990 წლის უზენაესი საბჭოს არჩევნებში

გამარჯვებული საარჩევნო ბლოკის „მრგვალი მაგიდა-თავისუფალი საქართველოს“ სპიკერმა, მას ჰკითხეს, წამოჭრიდა თუ არა ახალი პარლამენტი „1921 წლის ანექსიის დროს და მის შემდეგ“ დაკარგული ტერიტორიების დაბრუნების საკითხს, რაზეც მან უპასუხა: „ტერიტორიული პრეტენზიების საკითხს დასეამს დამოუკიდებელი საქართველოს პარლამენტი. ჩვენი პარლამენტი გარდამავალი პერიოდისაა და არ არის საერთაშორისო სამართლის სუბიექტი“ (22,7.11.1990), მაგრამ არც ახალ პარლამენტს და არც თვითონ ზ. გამსახურდიას ეს საკითხი არ წამოუჭრიათ.

როგორი პარტნიორია?

1992 წლის 30 ივლისს საქართველოსა და თურქეთს შორის დაიდო „მეგობრობის, თანამშრომლობისა და კეთილმეზობლური ურთიერთობის ხელშეკრულება“. რომელსაც ხელს აწერდნენ საქართველოს რესპუბლიკის სახელით სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარე ედუარდ შევარდნაძე და თურქეთის რესპუბლიკის სახელით პრემიერ-მინისტრი სულეიმან დემირელი.

ხელშეკრულებას, რომელიც ითვალისწინებდა მრავალმხრივ თანამშრომლობას ცხოვრების პრაქტიკულად ყველა სფეროში ჩვენთვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა, თუ გაეითვალისწინებთ იმ რთულ სოციალურ-პოლიტიკურ ვითარებას, რომელშიც იმ დროს ჩვენი ქვეყანა იმყოფებოდა. ხელშეკრულების ხელმოწერის დღეს სულეიმან დემირელმა აკი განაცხადა კიდევ: „რა თქმა უნდა, თქვენ უნდა გადალახოთ თქვენი სიძნელეები, ჩვენ თქვენს გვერდით ვართ ამ სიძნელეების დაძლევისას.

მზად ვართ ყოველგვარი დახმარებისათვის. თქვენ თავისუფალი, დამოუკიდებელი სახელმწიფო ხართ, ჩვენი ძმები, მეგობრები და მეზობლები ბრძანდებით. ჩვენ ერთად უნდა ვიშრომოთ, ერთად ვიცხოვროთ მშვიდობიან პირობებში”.

ბედნიერებას ეუსურეებ ორივე ჩვენს ხალხს” (21.31.08.1992).

დრომ დაადასტურა, რომ თურქი სიდერის ეს სიტყვები სულაც არ ყოფილა ლიტონი.

ცხადია, თურქეთის დამოკიდებულება ჩვენი ქვეყნისადმი უპირველესად ამ ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარეობს, მაგრამ ეს ინტერესები რეალურად თავსებადია ჩვენს მისწრაფებებთან.

სამომავლოდ თურქეთს ძალზე დიდი გეგმები აქვს დასახული, რომელთა რეალიზაცია საქართველოს გარეშე პრაქტიკულად წარმოუდგენელია და შეუძლებელი. იგივე ფუნქცია უნდა შევასრულოთ ჩვენ თურქეთისათვის თურქულენოვან სამყაროსთან, ანუ აზერბაიჯანთან, ყაზახეთთან და შუა აზიასთან დასაკავშირებლად, ხოლო ჩვენმა სამხრეთელმა მეზობელმა დასავლეთის სამყაროში გასასვლელადამას გულისხმობდა ედუარდ შევარდნაძე, რომელმაც 2001 წლის თებერვალში თურქეთში ოფიციალური ვიზიტისას განაცხადა, რომ ამ ვიზიტით იწყება ახალი ტალღა აღმოსავლეთისაკენ”. . . (5-11.02.2001). როგორც გაზეთი „კეირის პალიტრა“ წერდა, ამით ჩვენი ქვეყნის მაშინდელმა პრეზიდენტმა „არაორაზროვნად მიანიშნა საქართველოს მტერ-მოყვარეს, რომ საქართველო თურქეთს სწორედ იმ სახელმწიფოდ განიხილავს, რომელმაც სამხრეთ კავკასიასა და დასავლეთს შორის ხიდის ფუნქცია უნდა შეასრულოს და რომ ამ მისიას თურქეთის გარდა, სხვა ვერაეინ იკისრებს!”

როგორც ცნობილია, თავის დროზე თურქეთმა დაიპყრო რა ბიზანტია, დაგვისშო ევროპისკენ გასასვლელი და

სწორედ ამის შემდეგ დატრიალდა ჩვენი ბედის ჩარხი უკუღმა. ახლა კი თითქოს მასვე ეკისრება თავისი ისტორიული დანაშაულის გამოსწორება. „ქართული ევროპაში მუდამ კონსტანტინოპოლის გავლით მიდიოდა, - ამბობს პოლიტოლოგი რამაზ კლიშიაშვილი ერთ-ერთ ინტერვიუში, - დღეს კი სულ პატარა მონაკვეთია ასაშენებელი, რომ თბილისი პირდაპირ დაუკავშირდეს სტამბულს, იქიდან კი ევროპას“ (9,1-7.03.1999).

თურქეთის მეშვეობით ევროპასთან საქართველოს რკინიგზით დაკავშირებას ისახავს სწორედ მიზნად თბილისი-ახალქალაქი-ყარსის მაგისტრალი, რომლის მშენებლობა უკვე დაწყებულია, გაზეთი „კვირის პალიტრა“ ამის თაობაზე წერს, რომ ეს მაგისტრალი „თავისი მნიშვნელობით ბაქო-ჯეიჰანის პროექტზე ნაკლები არ იქნება და რომ ამ პროექტით თვითონ ჩინეთიცაა დაინტერესებული. ამ მაგისტრალით თბილისი სარკინიგზო ხაზით დაუკავშირდება ევროპის ქვეყნებს და მათ დედაქალაქებს, ანუ თბილისის რკინიგზის სადგურიდან მგზავრებს შეეძლებათ, ვთქვათ, პირდაპირ პარიზში ჩავიდნენ (9,5-11.02.2001).

ქართულ მედიას არაერთხელ უმსჯელია იმის თაობაზე, თუ რატომ არავინ დაგეხმარებია 1921 წელს რუსეთის აგრესიის მოგერიებაში ან თუნდაც აფხაზეთის ომის პერიოდში. ამ კითხვაზე პასუხი, არსებითად, ერთ პოსტულატამდე დადიოდა. ჩვენი ქვეყნის გასაჭირს, ფაქტობრივად, არავის ინტერესები არ შეუღალავს, არავის არ შექმნია რაიმე მნიშვნელოვანი გართულება იმის გამო, რომ აგრესია განვიცადეთ და ნორმალური ცხოვრების კალაპოტიდან ამოგვაგდეს ყოველივე ამის ახსნა კი ერთი იყო, საქართველოს მსოფლიო ან თუნდაც რეგიონალურ პოლიტიკაში თავისი საკუთარი ფუნქცია იმხანად არ გააჩნდა. საუბარია ფუნქციაზე, რომლის მოშლის

შემთხვევაში სხვა ქვეყნებს რამდენადმე სერიოზული პრობლემები გაუჩნდებოდა.

საქართველოში ენერგოდერეფნის შექმნისა და ე.წ. „დიდი აბრეშუმის გზის“ აღდგენით, რაც გასული საუკუნის დასასრულს მოხდა, ჩვენმა ქვეყანამ ზემოთხსენებული ფუნქცია შეიძინა. ამიტომაც იყო, რომ, მართალია, 2008 წლის ომის დროს საერთაშორისო თანამეგობრობამ ვერ შეძლო აღეკეთა რუსეთის აგრესია ჩვენი სახელმწიფოს მიმართ, მაგრამ დახმარება, რომელიც მან აღმოგვიჩინა ამ დროს, მაინც ფასდაუდებელი იყო. სწორედ ამ დახმარების წყალობით, ჯერ ერთი, ჩვენს ჩრდილოელ მეზობელს საშუალება არ მიეცა ბოლომდე მიეყვანა თავისი ზრახვები ჩვენს წინააღმდეგ და, მეორეც, გადაარჩინა საქართველო ომის შედეგად წარმოშობილ საფრთხეს - სრულ ეკონომიკურ კატასტროფას.

ცნობილია ისიც, რომ ვერც ამიერკავკასიის ენერგოდერეფანი შეიქმნებოდა და ვერც „დიდი აბრეშუმის გზა“ აღდგებოდა საქართველოსა და თურქეთს შორის მეგობრობის გარეშე. რომ არა ამ უკანასკნელის პრინციპული მხარდაჭერა ჩვენს მიმართ არც ერთ ზემოთხსენებულ პროექტს განხორციელება არ ეწერა. ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენიც, ბაქო-თბილისი-არზრუმის გაზსადენიც უეჭველად გვერდს აუვლიდა ჩვენს ქვეყანას და არც აბრეშუმის გზაზე დაიწყებდა კინმე ფიქრს.

ჩვენთვის ძალზე არასასურველი იქნებოდა ის გარემოებაც, რომ საქართველოს ამ თვალსაზრისით, რუსეთი ჩაენაცვლებოდა, რაც მნიშვნელოვნად გაზრდიდა ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის როლს დასავლეთისათვის და შედეგად უფრო შესწავლადამა ამ უკანასკნელის შესაძლებლობებსა და თვით სურვილსაც მხარში ამოგედგომოდნენ გასაჭირის უამს.

თურქეთის როლს აზერბაიჯანის ნავთობის ამ ქვეყნისაკენ ტრანსპორტირების საქართველოს გავლით განხორციელების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების საქმეში და აღნიშნული პროექტის მნიშვნელობას ჩვენთვის პოლიტოლოგი რამაზ საყვარელიძე გაზეთ „მთელ კვირაში“ გამოქვეყნებულ სტატიაში, . . . თუ მაინც შუქი, ოღონდ, ძალიან გრძელი გვირავის ბოლოს” ასე აღგვიწერს: „ყარაბაღის და აფხაზეთის კონფლიქტებით რუსეთმა 90-იან წლებში რეგიონში სტაბილური დესტაბილიზაციის დამყარება სცადა, რასაც სრულიად გულგრილად ადევნებდა თვალს დასავლეთი. გამოსავლის ძიებაში საქართველომ და აზერბაიჯანმა დაარწმუნეს თურქეთი ენერგომატარებლების კავკასიური ტრანზიტის პერსპექტიულობაში. თურქეთმა - დაარწმუნა კლინტონის ადმინისტრაცია და მხოლოდ ამის შემდეგ გააუქმო ამერიკამ ინტერესების „წითელი ხაზი კავკასიონზე, რამაც რეგიონი მსოფლიოს ყურადღების ცენტრში მოაქცია, ამ ყურადღებაზე ჩვენ გაგვიჩინა ძლიერი მეგობრები, რომლებმაც ბევრ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კრიზისს გადაგვარჩინეს“ (16.28.09.2009).

ნავთობსადენთან დაკავშირებით, რომელიც აზერბაიჯანს, საქართველოსა და თურქეთს აერთებს ცნობილი ამერიკელი დიპლომატი და საზოგადო მოღვაწე ჯონ მაკდონალდი ამბობს: „დღეს საქართველო მსოფლიოს უდიდესი ქვეყნების და კომპანიების ყურადღების ცენტრშია მოქცეული, რადგან „ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანი მსოფლიოში ყველაზე მასშტაბური და ძვირადღირებული პროექტია. იგი ყველა მონაწილეს აძლევს განვითარების შანსს, გამოიყენეთ ეს შანსი“ (15.5.05.2003).

ერთ პერიოდში ჩვენში განგაში ატყდა იმ მიზეზით, რომ თითქოს ნავთობსადენი საფრთხეს უქმნიდა უნიკალურ „ბორჯომის“ წყლის საბადოებს. თუმცა ამ დროსაც არაუის დაუყენებია ეჭვქვეშ საქართველოს ტერიტორიაზე მისი

გატარების საჭიროება. საქმე ეხებოდა მხოლოდ ამ ნავთობსადენის მარშრუტის გარკვეულ ცვლილებას, მაგრამ ისევე ჩვენი ქვეყნის ფარგლებში. „ბორჯომის“ წყალი რომ ჩვენი სიამაყეა, ეს ყველამ კარგად იცის. ამიტომ, პროექტის ავტორების მტკიცებით, მათ ყველაფერი იღონეს იმისათვის, რომ ასეთი საშიშროება თავიდან აეცილებინათ. საბოლოო ჯამში საზოგადოების უმრავლესობამაც და ხელისუფლებამაც მათი არგუმენტების საფუძველიანობა ირწმუნეს და ეს პროექტიც ძალაში დარჩა. მაგრამ მხარეთა შორის გამართული კამათის მიმდინარეობისას ყურადღება მიიპყრო იმ გარემოებამ, რომ ზოგიერთმა მოკამათემ ნავთობსადენის დანიშნულება ჩვენი ქვეყნისათვის „ბორჯომზე“ უფრო მაღლაც კი დააყენა „მთავარი გაზეთი კუირას“, მაგალითად წერდა: „საქართველოში, როგორც ჩანს, ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის მილსადენის როლს ჯეროვნად ვერ აფასებენ. არ გეჯერა, რომ ნავთობსადენი დამოუკიდებლობას და დასავლურ ცივილიზაციასაც გასვლის ლამის ერთადერთი საშუალებაა. ბორჯომი, რაც არ უნდა მომგებიანი და ნაბახუსევზე საამურად მისართმევი სასმელი იყოს, ასეთად ვერანაირად იქცევა. ასეთი არჩევის წინაშეც რომ დავდგეთ: მინერალური წყალი, თუ მილსადენი— არჩევანი, უდავოდ ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ უნდა გაკეთდეს. მილსადენი საქართველოსთვის მსოფლიო ფუნქციის შეძენის უკანასკნელი შანსია. ამ პროექტის განხორციელებაში, პირდაპირი, თუ ირიბი გზით ხელშეშლა, რაოდენ ბანალურადაც უნდა ჟღერდეს, დალატის ტოლფასი ქმედებაა. მითუმეტეს, რომ მილსადენი უსაფრთხოების ყველაზე მაღალი სტანდარტითაა აღჭურვილი...

ექსპერტთა შეფასებით, თავისი მნიშვნელობით მილსადენის გაყვანას მხოლოდ საქართველოს ნატოს ბლოკში შესვლა თუ შეედრება. თანაც საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსში საქართველოს

შესაძლო მიღება, გარკვეულწილად, სწორედ რომ ნავთობსადენის უსაფრთხოებითაც იქნება ნაკარნახევი" (15. 20.05.2002წ.).

როგორც ნავთოსადენს, ისე გაზსადენს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს თვითონ თურქეთისთვისაც. ეკონომიკური სარგებლის გარდა, რომელიც მან თავის ტერიტორიაზე მათი გატარებით მიიღო, მისთვის ამას დიდი სტრატეგიული და პოლიტიკური ღირებულებაც გააჩნია. რად ღირს მარტო იმის აღნიშვნა, რომ მანამდე იგი თითქმის მთლიანად რუსეთიდან გაზის იმპორტზე იყო დამოკიდებული. ამასთან ერთად ეს სადენები თურქეთს შესაძლებლობას უქმნის "დააბალანსოს რეგიონში მისი ისტორიული მოწინააღმდეგის—რუსეთის გავლენა" (42, გვ.116-117). მათ ახასიათებენ, როგორც კავკასიასა და შუა აზიაში მის მიერ მკვიდრად ფეხისმოკიდების გაძლიერების ყველაზე ეფექტურ მექანიზმს; რაც მას ესაჭიროება ამ რეგიონში თავისი ისტორიული კავშირებისა და პოზიციის აღსადგენად.

როგორც უკვე ითქვა, თურქეთი ესწრაფვის გაიჭრას აზერბაიჯანსა და შუა აზიაში და იქაურ თურქულენოვან მოსახლეობასთან დაამყაროს კავშირი. აზერბაიჯანთან ჩვენს სამხრეთელ მეზობელს უკვე გააჩნია მჭიდრო პოლიტიკური და სხვა სახის კავშირები, თანაც ისეთი, რომ ამ ორი ქვეყნის მოსახლეობაში ფართოდ არის გავრცელებული ფორმულა—"ერთი ერი — ორი სახელმწიფო", თუმცა მათ საერთო საზღვარი არ გააჩნიათ, მაგრამ ისინი ამას ჩვენი მეშვეობით ახერხებენ. ასეთივე ხიდის როლი შეუძლია საქართველოს შეასრულოს თურქეთის დასაკავშირებლად კასპიის ზღვის იქეთა რეგიონთანაც.

თურქეთის დაკავშირება საბჭოთა კავშირის მუსულმანურ მოსახლეობასთან, რომლის უმრავლესობა თურქულენოვანია, და მისი გავლენის ზრდა ამ რეგიონში. შედის არა მარტო ჩვენი ქვეყნის, არამედ მთელი

დასავლეთის სამყაროს ინტერესებშიც. საკმე ის არის, რომ ეს რეგიონი ესაზღვრება ქვეყნებს, სადაც გავრცელებულია ისლამური ფუნდამენტალიზმი. მხედველობაში გვაქვს ირანი, რომელიც ცდილობს თავისი გავლენის მოპოვებას მასზე და ფუნდამენტალისტური იდეოლოგიის დამკვიდრებას იქ, და ავღანეთი, რომლის თალიბურ მოძრაობასაც ანალოგიური მისწრაფებები გააჩნია. რეგიონისათვის მსგავსი საფრთხის თავიდან აცილებისათვის ყველაზე ეფექტურ იარაღად ამ რეგიონში სწორედ სუკულარისტული თურქეთის ფეხმოკიდება განიხილება.

ზემოაღნიშნულის თაობაზე გაზეთ “7 დღეში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “ისლამი გამოდის მეჩეთებიდან”, რომლის ავტორიცაა დავით კეიჟინაძე, ნათქვამია: “განსაკუთრებით გაძლიერდა ისლამის ფუნდამენტალისტური იდეები ყოფილი საბჭოთა კავშირის შუა აზიის რესპუბლიკებში და აზერბაიჯანში. ამ რესპუბლიკებზე გავლენის მოპოვებას ცდილობს ირანიც და თურქეთიც. მოსალოდნელია, რომ თანდათან კელავ წინა პლანზე წამოიწევს ირან-თურქეთის ისტორიული წინააღმდეგობა... ირანს უკვე დახარჯული აქვს 500 მილიონ დოლარზე მეტი შუა აზიის რესპუბლიკებში თავისი გავლენის გასამტკიცებლად... ირანის ტერიტორიაზე შექმნილია დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის ექვსი მუსულმანური ქვეყნის (იგულისხმება ყაზახეთი, უზბეკეთი, თურქმენეთი, ყირგიზეთი, ტაჯიკეთი და აზერბაიჯანი – გ.კ.).რელიგიურ მოღვაწეთა მოსამზადებელი ოთხი ცენტრი. ამ სახელმწიფოებში უკვე გაიგზავნა 1300 ირანელი მქადაგებელი” (22, 19–25.03.1992).

გასაკებია, რომ ირანის გააქტიურება გამოიწვევდა ა.შ.შ. შეშფოთებას და იგი ცდილობს წინ აღუდგეს ამ რეგიონში ირანის გავლენას. “საკითხი ასე დგას: შუა აზიის რესპუბლიკები ან საერთო ევროპულ პროცესებში მოაქციონ, – წერს გაზეთი, – ან ისლამის

ფუნდამენტალისტებს დაუთმონ. თუ ფუნდამენტალისტებმა იმპლავრეს, ეს რეგიონი საერთოდ დესტაბილიზაციის წყაროდ იქცევა. ვაშინგტონი მთავარ იმედს ნატოს წევრ თურქეთზე ამყარებს... ამერიკის ადმინისტრაციის აზრით, თურქეთი შეიძლებოდა გამხდარიყო მოდელი შუა აზიის ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკებისათვის” (22, 19–25.03.1992).

ამერიკის ეს იმედი ეფუძნებოდა იმ რეალობასაც, რომელზეც ყურადღებას ამახვილებს კ.ს. გაჯიევი თავის წიგნში “კავკასიის გეოპოლიტიკა”, რომლის თქმითაც, საბჭოთა კავშირის ყოფილ თურქულენოვან რესპუბლიკებს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ ჰქონდათ “თურქული მოდელის დახმარებით ეკონომიკური სასწაულის გაძლიერებული მოლოდინი. თურქეთი ცდილობდა ყოველნაირად გაეწია თავისი მოდელის რეკლამა და შთაენერგა ის აზრი, რომ მას შესწევდა უნარი მათთვის შუქურა და ამ ქვეყნებში უცხოური ინვესტიციების ღამის მთავარი წყარო გამხდარიყო” (48, გვ.348).

ამავე ავტორის თქმით, “თურქეთის იდეალური მიზანი იმაში მდგომარეობს, რომ თავის გარშემო გააერთიანოს სულ ახალი და ახალი თურქულ ენოვანი ქვეყნები პანთურქიზმის იდეათა რეალიზაციისათვის და კავკასია-კასპიის რეგიონსა და ცენტრალურ აზიაში შექმნას რუსული გავლენის ცოტად თუ ბევრად ქმედუნარიანი საპირწონე” (45, გვ.347).

თურქეთი და ირანი ამიერკავკასიაშიც ცდილობენ თავიანთი გავლენის გაერცვლებას. ორივე ამ ქვეყნის დასაყრდენად აქ შეიძლება აზერბაიჯანი იქცეს. ამასთან მიზნის მისაღწევად მხარეებს გარკვეულ წილად თითქოს თანაბარი შანსებიც აქვთ. “მართალია, ირანში დაახლოებით 15 მილიონი აზერბაიჯანელი ცხოვრობს, ამბობს ჯ. კეიჟინაძე, - მაგრამ შიიტური აზერბაიჯანი (ირანელებიც შიიტები არიან, თურქები კი სუნიტები - გ.კ.) კულტურულად და ენობრივად სუნიტურ ჯგუფს ენათესავენ.

აზერბაიჯანის ხელისუფალთა აზრით, მათთვის ყველაზე მისაღებია ევროპული ორიენტაციის თურქეთის რესპუბლიკის მოდელი” (22, 19–25.03.1992).

ზემოაღნიშნული პქონდა მხედველობაში თბილისის უნივერსიტეტის კავკასიის ხალხთა ისტორიის კათედრის უფროს მასწავლებელს ვაჟა ბერიძეს, როცა გახეთ “საქართველოს რესპუბლიკაში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “საქართველო-თურქეთი: სასიკეთო პერსპექტივები, განიხილავდა რა ჩვენს ორ ქვეყანას შორის დადებულ “მეგობრობის, თანამშრომლობისა და კეთილმეზობლური ურთიერთობების ხელშეკრულებას”, წერდა: “საქართველო თურქეთის ამ ორმხრივ სასარგებლო და დიდ მნიშვნელოვან ხელშეკრულებას დიდი საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს. თურქეთი ცივილიზებული სამყაროს ერთადერთი იმედია აღმოსავლეთში. თუ თურქეთმა შეასრულა თავისი მსოფლიო-ისტორიული მისია, მუსულმანური აღმოსავლეთი თავისი უზარმაზარი დემოგრაფიული პოტენციალით პროგრესისა და ცივილიზაციის მძლავრი ფაქტორი გახდება. თუ არა და, კაცობრიობას ფრიად საეღალო კატაკლიზმებში გახლართვა უწერია. დღევანდელი თურქეთი იმედიანი მომავლის პერსპექტივებს სახავს. ასეთ თურქეთთან ჩვენ უნდა ვიმეგობროთ” (21, 3.11.1992).

თურქეთ-საქართველოს მჭიდრო თანამშრომლობა ქართულ მედიაში, მართალია, უფრო პოზიტიურ შეფასებას იმსახურებს, მაგრამ არც თუ ისე იშვიათად აქ იბეჭდება ისეთი მასალებიც, რომლებშიც ამის გამო უკმაყოფილებაა გამოხატული. არა, პრაქტიკულად არავინაა წინააღმდეგი ჩვენს სამხრეთელ მეზობელთან კეთილმეზობლური დამოკიდებულებისა, მაგრამ ნეგატიურ კონტექსტში ფასდება მხოლოდ ამ ურთიერთობის “ზედმეტად ფართო ხასიათი”, რის გამოც თითქოს ჩვენი ქვეყნის თურქიზაცია ხდება. პოლიტიკოსთაგან, რომლებიც საინფორმაციო საშუალებებში ასეთ პოზიციას აფიქსირებენ

ერთ-ერთი პარლამენტარი ეახტანგ გოგუაძე. თუმცა, ვფიქრობთ, რომ ამ უკანასკნელის ასეთი პოზიცია უფრო მისი პრორუსული განწყობილებით აიხსნება. მას არ მოსწონს, რომ თურქეთისაკენ ჩვენი გადახრა ჩრდილოელ მეზობელთან ურთიერთობის გაუარესების ფონზე ხდება” (6,29.04-5.05.1997).

მსჯელობს რა საქართველოს საგარეო-პოლიტიკური ორიენტაციის საკითხებზე, გაზეთ “ვერსიის” კორესპონდენტისათვის მიცემულ ინტერვიუში ეახტანგ გოგუაძე ამბობს: “დღეს ქვეყანას არანაირი პროდასავლური კურსი არ გააჩნია, არც პრორუსული. ასეთი მოსაზრება წმინდა წელის ბლევია. ვინაიდან ურთიერთობა ეკონომიკურ ინტეგრაციას გულისხმობს, მუშახელის და პროდუქციის გაცვლა-გამოცვლას. ევროპაში და რუსეთში სეირნობა ქვეყნებთან ურთიერთობას არ ნიშნავს. სიმართლე თუ გაინტერესებთ, საქართველოს პროთურქული კურსი აქვს აღებული როგორც პოლიტიკური, ისე სავაჭრო-ეკონომიკური კუთხით. თავად განსაჯეთ, ჩვენი ვაჭრობის 80%-ზე მეტი თურქეთზე მოდის, მე აუცილებლად მიმანია: ამ ქვეყანასთან კეთილი ურთიერთობა, მაგრამ არსებული ბალანსი თუ დაირღვა, ჩვენთვის სასიკეთო აღარ იქნება დღეს რესპუბლიკიდან ნედლეული და ხე-ტყე გააქვთ, ამა! კოლონიზატორები აკეთებენ ხოლმე. კარტოფილს ყიდიან და იმ ფულით თავიანთების ახალ უკეთეს კარტოფილს იძენენ. ამ დროს რუსეთთან ჩვენი სავაჭრო ეკონომიკური ურთიერთობა თითქმის ნულს გაუტოლდა. ეს საქართველოსთვის დამღუპველ შედეგებს გამოიღებს” (6,29.04-5.05.1997).

ეახტანგ გოგუაძე არ ხსნის იმის მიზეზებს, თუ რატომ გამოიწვია რუსეთთან ჩვენი სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობების “ნულამდე გატოლება”. ცხადია, არ შეიძლება მას არ ცოდნოდა, რომ ეს მდგომარეობა სწორედ რუსეთის, რომელიც თავის დროზე, ამ თვალსაზრისით.

ჩვენი ქვეყნის ნომერ პირველი პარტნიორი იყო, პოლიტიკური მოსაზრებებით მოტივირებული ინიციატივით შეიქმნა. მას ამით საქართველოს დასჯა სურდა, თუმცა საქმე ის არის, რომ ყოველივე ამას რესპონდენტი ჩვენი ხელისუფლების გაუაზრებელი მოქმედებების შედეგად მიიჩნევს.

2005 წელს მოღებული ეროვნული უსაფრთხოების კონცეფციაში ქვეყნის სამი სტრატეგიული პარტნიორია დასახელებული. ამერიკის |შეერთებულ შტატებთან და უკრაინასთან ერთად ასეთად აქ მიჩნეულია თურქეთიც (43, გვ.44). „მაშინ, როდესაც რუსეთი, აზერბაიჯანი და სომხეთი მოხსენიებულნი არიან, როგორც „პარტნიორები“ (43, გვ.45). 2010 წ. ასეთსავე კონცეფციაში ჩვენი სამხრეთელი მეზობელი ხასიათდება, როგორც „საქართველოს წამყვანი რეგიონული პარტნიორი“ (43, გვ.53).

თუმცა „კონცეფციაში“ ამის დაფიქსირება ყველას არ მოეწონა. პოლიტოლოგი პამელტ ჭიპაშვილი ერთი მათგანია. გაზეთ „ასაქალ-დასაქალის“ კორესპონდენტისათვის მიცემულ ინტერვიუში იგი ამბობს: „სააკაშვილს ოდნავ მაინც რომ ჰქონდეს გააზრებული საქართველოს უსაფრთხოება, თურქეთს სტრატეგიულ მეგობრად არ გამოაცხადებდა. სააკაშვილს რომ ეუსმინოთ, თურქეთი ჩვენი ისტორიული მტერიც არ ყოფილა! შე კაი დედამაშიშვილო, თუ თურქეთი ჩვენი ისტორიული მეგობარია, როგორ არის მის ტერიტორიაზე მოქცეული შენი კულტურის უმნიშვნელოვანესი ძეგლები?! იქნებ ტაო-კლარჯეთი ჩვენი ნებით გადაეცით ოსმალეთის იმპერიას, აი, შენ, ჩემო მეგობარო, ისარგებლე ამ მიწით! ანდა აჭარა 300 წლის განმავლობაში თავისი ნებით იყო ოსმალეთის ერთ-ერთი ვილაიეთი?“ (2,21-27.02.2011).

რესპონდენტს პარადოქსად ეჩვენება ის ფაქტი, რომ რუსეთს, რომელმაც „სისხლით და ომით გამოსტაცა აჭარა თურქეთს“ და რომელსაც ამის გამო „ქართველმა კაცმა

სანთელი უნდა დაუნთოს, მტრად ვაცხადებთ, თურქეთს კი - მეგობრად" (2,21-27.2011). მისი შეფასებით, მ. სააკაშვილი აშკარად მოღალატურ პროთურქულ პოლიტიკას ატარებს და „ოსმალეთის იმპერია ვერც კი ინატრებდა საქართველოში სააკაშვილზე უკეთეს ხელისუფალს, რადგან უთოფოდ იპყრობს აჭარას!" (2,21-27.2011).

ამავე ინტერვიუში ჰამლეტ ჭიპაშვილი მკვეთრად უარყოფითად აფასებს ჩვენს ორ სახელმწიფოს შორის თავისუფალი მიმოსვლის რეჟიმის შემოღებით მოსალოდნელ შედეგებსაც, რის შესახებაც ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის საგარეო საქმეთა მინისტრმა განაცხადა. მისი თქმით, „ეს იმას ნიშნავს, რომ საქართველო თურქეთის შემადგენელი ნაწილი ხდება!

არსებული ინფორმაციით, მხოლოდ ბათუმში 12 ათასამდე თურქი მუშაობს! ბიზნესის დიდი ნაწილიც მათია ანუ დროთა განმავლობაში მოხდება მოსახლეობის ასიმილაცია და საბოლოოდ დაიკარგება აჭარა!" (2,21-27.02.2011).

ასეთსავე საფრთხეზე საუბრობს მსახიობი გურამ ფირცხალავაც. „ბათუმში ყველაფერი თურქეთისაა! - ამბობს იგი ამავე გაზეთის კორესპონდენტისათვის მიცემულ ინტერვიუში, - გარკვეული ტერიტორიის იქით ქართული ლაპარაკი აღარ ისმის და ვერც ქართულ წარწერებს შეხვდებით. აეროპორტიდან დაწყებული ყველაფერი „მოძე“ თურქებისაა! ასე სიცილ-ხარხარში მშვიდობიანად მიაქვს აჭარა თურქებს! სააკაშვილმა თქვა, დედანემმა მასწავლა, რომ თურქები ჩვენი ყველაზე ახლობელი ძმები არიან! ნახევარი უკვე წაიღეს, დანარჩენებსაც ნელ-ნელა გადაიფორმებენ და ასე დაერჩებით მშრალზე". (2,28.02-6.03.2011).

უნდა ითქვას, რომ საქართველო-თურქეთის ისტორიულ მეგობრობაზე არაერთხელ უსაუბრიათ ჩვენს ქვეყანაზოფიციალური ვიზიტით მყოფ თურქეთის ლიდერებსაც

ამასთან ისინი აღნიშნავენ, რომ ჩვენ ერთმანეთის მეგობრები კი არა ძმები ვართო.

თურქეთის პარტნიორობისა არ სჯერა გაერთიანებულ რესპუბლიკელთა ლიდერს, პროფესორ ნ. ნათაძესაც, რომლის აზრითაც ეს სახელმწიფო მუდამ რუსეთთან თანხმდებოდა ჩვენს საწინააღმდეგოდ და მომავალშიც ასე იქნება. ერთ-ერთ დისკუსიაზე, რომლის თემაც გახლდათ საქართველოს საგარეო ორიენტაციის საკითხები, მას უთქვამს: „რაც შეეხება რუსეთ-თურქეთის ურთიერთობას და ამ ურთიერთობის ჩვენთან მიმართების საკითხებს, თავი არ უნდა მოვიტყუოთ – ისინი ყოველთვის შეთანხმდებიან ჩვენ საწინააღმდეგოდ. მთელი ახლო წარსულის მანძილზე ყოველთვის იკეცებოდა მათი აშკარა ალიანსი“ და იქვე აღუნიშნავს ისიც, რომ „ჩვენი ყველაზე დიდი რეზერვი ჩრდილო კავკასიაა“ (4.12.1997).

და მაინც, ყველაზე მეტად ანტითურქულ განწყობილებებს აფიქსირებენ ლეიბორისტული პარტია და მისი ლიდერი შალვა ნათელაშვილი. ამ უკანასკნელმა მისთვის და მისი პოლიტიკური ორგანიზაციისათვის ჩვეული სიმძაფრით ამ საკითხში თავისი პოზიცია დააფიქსირა ერთ-ერთ პრეს-კონფერენციაზე, სადაც მან ისაუბრა იმ საფრთხეზე, რომელიც, მისი აზრით, „აჭარის რეგიონს რეალურად ემუქრება“.

როგორც გაზეთი „ახალი თაობა“ იუწყება ლეიბორისტთა ლიდერს უთქვამს: „ცხადია, თურქეთის მმართველ ელიტაში უკვე გაიდვიდა მიძინებულმა მტაცებელმა. მათ არ ეყოთ 1921 წელს ლენინსა და ათათურქს შორის გაფორმებული მოსკოვი-ყარსის შეთქმულება, რომლითაც თითქმის ნახევარი საქართველო – ტაო-კლარჯეთი იქნა მითვისებული. ამ ტერიტორიაზე დღესაც შეგნებულად ნადგურდება მსოფლიო მნიშვნელობის ქართული კულტურის ძეგლები. დარჩენილს მალე დაფარავს დერინელის კაშხალთა კომპლექსი.“ მისი

თქმით, - წერს გაზეთი: - „საქმე იქამდე მივიდა, რომ თურქეთმა არ დაგვიჭირა მხარი გაეროს გენასამბლეაზე კენჭისყირისას, რომელიც ეხებოდა საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას“ (4,7.10.2009).

ლეიბორისტთა ლიდერს აგრეთვე გაუპროტესტებია ის გარემოება, რომ, „წელს გამოცემულ თურქულ სახელმძღვანელოთა რუკებზე აჭარა მიჩნეულია ანკარის საკუთრებად.“ (4.7.10.2009). მას უკმაყოფილება გამოუთქვამს იმის გამოც, რომ „თურქეთმა არა მარტო საქართველო გადააქცია თავის ეკონომიკურ ვილაიეთად, არამედ იგი იქცა სეპარატისტული სოხუმისათვის ფინანსურ და საზღვაო არტერიადაც“ (4,7.10.2009).

შალვა ნათელაშვილს ამავე დროს ყურადღება გაუმახვილებია „საშიში ტენდენციების თაობაზე თურქეთის საგარეო პოლიტიკაში, რომლის პრემიერ-მინისტრმა ერდოღანმა ამას წინათ ოფიციალურად განაცხადა, რომ მან უნდა აღადგინოს ოსმალთა იმპერიის ბრწყინვალეობა“ და მისთვის „მეგობრულად ურჩევია“ გაეთვალისწინებინა, რომ „იმპერიების აღდგენის ყველა მცდელობა, დაწყებული რომის იმპერიიდან, დამთავრდა სრული კრახით მიუხედავად იმისა, რომ მაგრდებოდა ის იდეოლოგიურად და რა შეიარაღებული პოტენციალი გააჩნდა ამა თუ იმ ერდოღანის მაგვარ მეოცნებე ხელმძღვანელებს თუ პოლიტიკოსებს“ 4,7.10.2009.

შალვა ნათელაშვილი უნდობლად უყურებს „თურქეთის პრემიერ-მინისტრის საექვო განცხადებებს, საექვო გადაწყვეტილებებს, საექვო ვოიაჟებს მოსკოვს, ერევანს, ბაქოს და სხვა ქალაქებს შორის.“ უკანასკნელ შემთხვევაში იგი გულისხმობდა ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის მცდელობას მოეხდინა ურთიერთობის ნორმალიზება სომხეთთან, რისგამოც არა მარტო ჩვენს მედიაში, არამედ რიგ უცხოურ საინფორმაციო საშუალებაშიც გამოითქმოდა ვარაუდი, რომ ამას მოჰყვებოდა ევროკა-აზიის

დამაკავშირებელი ზოგიერთი პროექტის საქართველოდან სომხეთში გადატანა, და გამომდინარე იქიდან, ამ თვალსაზრისით, ჩვენი ქვეყნის როლის რამდენადმე დაკნინება.

„როდესაც ვხედავთ, როგორ საუკეთესოდ, უცბად დათბა ორსაუკუნოვანი მტრული ურთიერთობა სომხეთსა და თურქეთს შორის, - ამბობს პირველი ლეიბორისტი, - გვინდება კითხვა, რის და ვის ხარჯზე? რით შეიძლება ეს დამთავრდეს? ჩვენ მივესალმებით ამ ქვეყნებს შორის ურთიერთობის აღდგენას, ოღონდ არა ჩვენს ხარჯზე. ამ ვითარებაში უამრავი საუკეთესო გარემოების კომპლექსი იკეთება და ამის უყურადღებოდ დატოვება არ შეიძლება“ (4.7.10.2009).

თურქეთ-სომხეთის ურთიერთობის ნორმალიზების პროცესი, რომელიც ვაშინგტონისა და მოსკოვის ინიციატივითა და მხარდაჭერით წამოიწყო, წარუმატებლად დამთავრდა, რისი უმთავრესი მიზეზიც საამისოდ ამ ქვეყნების საზოგადოებათა მოუმზადებლობა იყო. სომხებს თავიანთი თანამემამულეების გენოციდის აღიარების საკითხი აწუხებთ, რაზეც თურქეთი უარს აცხადებს, თურქებს კი აზერბაიჯანელებთან სოლიდარობის გამო ყარაბაღის პრობლემის მოუგვარებლობა. გაუცხოებამ, რომ არ ეთქვათ, შუღლი ამ ორ ხალხს შორის ჯერ კიდევ იმდენად დიდია, რომ მათი ურთიერთობის არსებითი გაუმჯობესების რეალური პერსპექტივა თითქოს არც ჩანს.

თურქეთსა და სომხეთს შორის არსებული პრობლემები, რომ მოგვარებულიყო, საქართველოს გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა, ერთის მხრივ, თითქოს მართლაც შეიძლება შემცირებულიყო, მაგრამ ამ შემთხვევაშიც საბოლოო ჯამში მაინც მოგებული დაერჩებოდა. სხვა რომ არაფერი, ეს ხელს შეუწყობდა ყარაბაღის პრობლემის გადაჭრას და. მაშასადამე, სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის ომის საფრთხის, რომელიც, როგორც ვარაუდობენ, ჩვენშიც

სერიოზულად არეკ-დარეკდა და გაართულებდა სიტუაციას, თავიდან აცილებას. ამ კონფლიქტის მოგვარებით კი რეალური გახდებოდა სამხრეთ კავკასიის კონფედერაციის შექმნა, რისკენაც ასე დაბეჯითებით მოგვიწოდებს საერთაშორისო თანამეგობრობა, რადგან ეს მსოფლიო მასშტაბით ჩვენი ინტერესების რეალიზაციას საგრძნობლად გააადვილებდა.

ესეც არ იყოს, ალბათ უნდა დაისვას კითხვაც იმის შესახებ, თუ რამდენად გვაქვს უფლება (მორალური თუ სამართლებრივი) გვეწყინოს ორ სახელმწიფოს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესება მხოლოდ ჩვენი ეგოისტური მისწრაფებებიდან გამომდინარე, რომელთა სამართლიანობას და ზნეობრიობას ეერაფრით დაამტკიცებ. აქ კი სწორედ ასეთ ვითარებასთან გვაქვს საქმე.

შალვა ნათელაშვილს „თურქეთის ხელისუფლების ღია თუ ფარული პოლიტიკა მეზობელ საქართველოსთან დამოკიდებულებაში“ იმდენად სახიფათოდ მიაჩნია, რომ, მისი თქმით, „ერთ მშვენიერ დღეს აჭარაში შეიძლება თურქეთის ჯარი შემოვიდეს“, რისტვისაც მან „შეიძლება მოიშველიოს ყარსის ხელშეკრულება (4.7.10.2009).

როგორც ცნობილია, თურქეთსა და საქართველოს შორის მიღწეულია შეთანხმება ამ ქვეყნებში მათი მოქალაქეების უპასპორტო მიღების შესახებ. ლიბორისტთა ლიდერს არც ეს ხელშეკრულება მოსწონს, ისევე, როგორც ის, რომ „სააკაშვილმა თურქეთს დაუწესა ნულოვანი კოეფიციენტი საბაჟოზე სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის შემოტანისთვის, “ რითაც „მოკლა“ ქართული სოფლის მეურნეობა“ და, მისი თქმით, ამიტომაც არის, რომ „თურქული პროდუქციით არის სავსე ქართული ბაზარი. ეს პროდუქცია ნულოვანი დაბეგვრით შემოტანილი, სპობს ტენდენციას, რომ ქართველმა გლეხმა მოიყვანოს სოფლის მეურნეობის პროდუქცია და გაყიდოს (4.7.10.2009).

გაზეთი წერს: „როგორც პრეს-კონფერენციაზე ითქვა, ლეიბორისტების მხრიდან. . . პრეს-კონფერენციაზე გაკეთებული განცხადება არის გამაფრთხილებელი განცხადება იმისათვის, რომ თურქეთმა თავი დაანებოს საქართველოს დაშლის მცდელობას; თავი დაანებოს ამ საკითხზე რუსეთთან ალიანსს“ (4,7.10.2009).

გამოუხატავს რა თავისი პარტიის სახელით პროტესტი თურქეთის მთავრობისადმი, შალვა ნათელაშვილს მოუთხოვია ამ უკანასკნელისაგან, რომ შეეწყვიტა ანტიქართული პოლიტიკა, რადგან „წინააღმდეგ შემთხვევაში აღნიშნული თვითონ თურქეთს ბუმერანგივით დაუბრუნდება“ (4,7.10.2009).

მიუხედავად ასეთი მწვავე შეფასებისა, ლეიბორისტთა ლიდერს თითქოს ესმის ისიც, რომ „თურქეთისა და საქართველოს მეზობლობას და კარგ ურთიერთობას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს რეგიონში მშვიდობისათვის“ (4,7.10.2009) და მოუწოდებს კიდევ ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის პრემიერ-მინისტრს გაითვალისწინოს ეს გარემოება.

უფიქრობთ, რომ უადგილო არ იქნება, შ. ნათელაშვილის ზოგიერთ მოსაზრებას გარკვეული კომენტარები დაეურთოთ, მხოლოდ ზოგიერთს, რადგან დანარჩენზე ნაშრომის სხვა ადგილებში ან უკვე გექონდა, ან მომავალში გეექნება საუბარი.

თავიდანვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულ მედიაში გეხედება როგორც ისეთი პუბლიკაციები, რომლებშიც ლეიბორისტების მსგავსი პოზიციებია ფიქსირებული, ისე ისეთებიც, სადაც მათი მოსაზრებები არა მარტო უარყოფილია, არამედ მოცემულ მომენტში ქვეყნისათვის საზიანოდაც არის შეფასებული.

შალვა ნათელაშვილს რამდენიმე ფაქტობრივი უზუსტობა აქვს დაშვებული.

თურქეთს 1921 წელს, როგორც ცნობილია, მართლა გადაეცა მაშინდელი საქართველოს ტერიტორიის მოზრდილი ნაწილი, მაგრამ არა „თითქმის ნახევარი“, არამედ დაახლოებით მეხუთედი, ანუ 107.6 ათასი კვ. კმ-დან 235 ათასი კვ. კმ-მდე. ცხადია, არც ესაა ცოტა, მაგრამ, ვფიქრობთ, სიტუაციის ზუსტი ფიქსირება უკეთესია. სხვა საკითხია, რამდენად შეესაბამება დღევანდელ დღეს ამ საკითხის აქტუალიზება ჩვენი ქვეყნის ინტერესებს. თუმცა ამაზეც უფრო ვრცლად მოგვიანებით ვისაუბრებთ.

რაც შეეხება თურქეთის დამოკიდებულებას ჩვენი ტერიტორიული მთლიანობისადმი, არც აქ არის ამ ქვეყნის პოზიცია სწორად ფიქსირებული. ჩვენი სამხრეთელი მეზობელი ღიად და არაორაზროვნად გეცნობს გაეროს მიერ აღიარებულ საზღვრებში, რის შესახებაც მას არაერთხელ განუცხადებია. ამის საილუსტრაციოდ ალბათ საკმარისი იქნებოდა თუნდაც 1992 წლის 30 ივლისს ჩვენს ორ ქვეყანას შორის დადებული ხელშეკრულება მეგობრობის, თანამშრომლობისა და კეთილმეზობლური ურთიერთობის შესახებ, რომელშიც ნათქვამია: „მხარეები ხელმძღვანელობენ იმით, რომ ამ შეთანხმებით საბოლოოდ დადგინდა საზღვარი ორ სახელმწიფოს შორის“ (21.31.07.1992).

თურქეთ-საქართველოს ურთიერთობამ სერიოზული გამოცდა გაიარა აფხაზურ კონფლიქტთან მიმართებაში, მიუხედავად იმისა, რომ თურქეთში აფხაზებს საკმაოდ მრავალრიცხოვანი დიასპორა ჰყავთ (რამდენჯერმე კიდევ უფრო მეტი მათს მონათესავე ჩერქეზებს) მე-19 საუკუნეში იქ გადასახლებული „მოპაჯირების“ შთამომავალთა სახით, რომლებიც აქ, როგორც „World Politics Rewiew“ წერს, „უზარმაზარ ლობისტურ გაელენას ინარჩუნებენ“ (33,7.10.2009). იგი თანმიმდევრულად ატარებს ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის პატივისცემის დამადასტურებელ პოლიტიკას. ამ თვალსაზრისით.

მრავლისმეტყველია, ის ფაქტიც, რომელსაც ინტერნეტგამოცემა „civil.ge“ გვაწვდის: „2007 წელს, როდესაც აფხაზების ლიდერს სერგეი ბაღაფშს, - იუწყება ეს გამოცემა, - თურქეთის მთავრობამ ვიზა არ მისცა, და იმადროულად პრეზიდენტმა აბდულა გიულიმ განაცხადა: „ამ მხრივ მე შემიძლია მხოლოდ გავიმეორო, რომ თურქეთი მხარს უჭერს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას“ (32.21.11.2007).

ზემოაღნიშნული თვალსაზრისით, ინტერესს იწვევს მოსკოვში თურქეთის ელჩის ხალი აკიჯანის ინტერვიუც, რომელიც ამ უკანასკნელმა „ნეზავისიშია გაზეტას“ კორესპონდენტს მისცა. ამ უკანასკნელს უკითხავს ელჩისათვის, შესაძლებელი იყო თუ არა აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის საქართველოს შემადგენლობაში მშვიდობიანი დაბრუნება, რაზეც ელჩს უპასუხია: „ჩვენი მთავრობა პატივს სცემს საქართველოს ტერიტორიულ მთლიანობას“ (9.2-8.11.2009).

აღბათ აქ ისიც მნიშვნელოვანი უნდა იყოს, რომ თურქმა დიპლომატმა ეს პოზიცია დააფიქსირა მოსკოვში, რომლისთვისაც ჩვენი ქვეყნის სეპარატისტული რეგიონების დამოუკიდებლობის აღიარების პრობლემა ძალზე სენსიტიურია იმის გამო, რომ ამ საკითხში იგი საერთაშორისო მასშტაბით ფაქტობრივად სრულ იზოლაციაშია მოქცეული.

ისიც იქცევს ყურადღებას, რომ შალვა ნათელაშვილის პრეს-კონფერენციის ანგარიში და თურქეთის ელჩის ინტერვიუ თითქმის ერთდროულად გამოქვეყნდა.

დიასპორის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრს მირზა (პაპუნა) დავითაიას უმოგზაურია თურქეთში, სადაც იგი შეხვედრია ამ ქვეყნის ნაციონალური ასამბლეის საქართველოს მეგობარი ჯგუფის წევრებს. იუწყება რა ამ შეხვედრის შესახებ, სააგენტო „ინტერპრესნიუსი“ წერს: „შეხვედრაზე აღინიშნა, რომ

საქართველო-თურქეთის მეგობრული და პარტნიორული ურთიერთობა ყველა ქვეყნისთვის სანიშნავი მაგალითია ორ ქვეყანას შორის თანამშრომლობა რეგიონში სტაბილურობის გარანტია. . . საქართველოს მეგობარი ჯგუფის წევრებმა ხაზი გაუსვეს იმ ფაქტს, რომ თურქეთის პარლამენტის საქართველოსთან მეგობარი ჯგუფის შექმნას 362 დეპუტატმა დაუჭირა მხარი, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს თურქეთსა და საქართველოს შორის განსაკუთრებულ მტკიცე ურთიერთობებს. შეხვედრაზე თურქეთის პარლამენტარებმა კიდევ ერთხელ დაადასტურეს საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის მხარდაჭერა და ხაზგასმით დაადასტურეს, რომ არავის აქვს უფლება ხელყოს სხვა ქვეყნის დამოუკიდებლობა და სუვერენიტეტი” (4,16.12.2011).

ბუნებრივია, ისმის კითხვა, ვის დაეუჯეროთ? საერთოდ უნდა ითქვას, რომ ქართული მედიის პუბლიკაციებზე დაყრდნობით ასეთ კითხვაზე (და არამარტო ზემოთ თქმულთან დაკავშირებით) პასუხის გაცემა არც ისე ადვილია. აქ არც თუ იშვიათად ქვეყნდება ინფორმაციები, რომლებიც ერთმანეთის გამომრიცხველ ფაქტებს გვატყობინებენ და მათი გამხმოვანებლები ასეთ ფაქტებად საკუთარი ინტერპრეტაციების გასაღებას ცდილობენ. შედეგად აუდიტორიას უხდება თავის მტკრევა იმის გასარკვევად თუ სად არის სიმართლე და სად ელემენტარული სიცრუე. საბოლოო ჯამში კი ეს ყველაფერი ბადებს უნდობლობას საინფორმაციო საშუალებებისადმი, რაც, რასაკვირველია ძალზე არასასურველი და არასასიამოვნო მოვლენაა.

როგორც დავინახეთ, შ. ნათელაშვილი თურქეთს საყვედურობს იმასაც, რომ იგი იქცა სეპარატისტული სოხუმისთვის ფინანსურ და საზღვაო არტერიადაც“. ლეიბორისტთა ლიდერი ერთადერთი არ არის, რომელიც მსგავს ბრალდებას უყენებს მას. ცნობები იმის თაობაზე.

რომ ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის გემები აფხაზეთში ჩვენს დაუკითხავად შედის (ასეთი რამ ჩვენი კანონმდებლობით აკრძალულია) არაერთხელ გაუღერებულა მდიაში, სხვათა მიერაც. ამ საკითხზე საგანგებოდაა საუბარი გაზეთ „ახალ აღიანსში“ გამოქვეყნებულ სტატიაშიც. „აღლასანია აფხაზეთის დაბრუნებას თურქეთის დახმარებით აპირებს, რომლის ავტორია ნონა სუმარიანი.

ავტორი გეაცნობს ექსპერტთა შეფასებებს ზემოაღნიშნულ საკითხზე და იმავდროულად საკუთარ მოსაზრებებსაც გეთავაზობს.

„თურქეთი, როგორც აფხაზეთის კონფლიქტის გასაღები“ - ასეთი სათაურით გამოქვეყნდა ირაკლი აღლასანიას „მოსაზრება“ აფხაზეთის დაბრუნებასთან დაკავშირებით, - ნათქვამია სტატიაში, - მან ხაზი გაუსვა, რომ „საქართველოს სუვერენიტეტის პატივისცემა იყო და რჩება თურქეთის საგარეო პოლიტიკურ პოზიციად“ ირაკლი აღლასანია დარწმუნებულია, რომ საქართველომ უნდა გამოიყენოს თურქეთის კეთილმეზობლური დამოკიდებულება, მისი დახმარებით აფხაზეთთან მოლაპარაკებები წამოიწყოს და აფხაზური საზოგადოება იზოლაციიდან გამოიყვანოს“ (3,16-23.10.2009).

როგორც სტატიიდან ვგებულობთ, ამის მისაღწევად ირაკლი აღლასანიას აუცილებლად მიაჩნია, რომ საერთაშორისო თანამეგობრობასთან ერთად აფხაზეთის და ცხინვალის რეგიონის არაღიარების პოლიტიკის „მტკიცე პოზიციით, საქართველოს ხელისუფლებასთან შეთანხმებით, თურქეთს მიეცეთ აფხაზეთთან ეტაპობრივი, მრავალმხრივი სავაჭრო ურთიერთობების დამყარების შესაძლებლობა“, რის განხორციელებაც „მხოლოდ ცენტრალური ხელისუფლების მიერ კონტროლირებადი ტერიტორიის გავლით და მასთან შეთანხმებით უნდა იყოს შესაძლებელი“ (3,16-23.10.2009).

თვითონ საქართველოს ხელისუფლება არ არის წინააღმდეგი, რომ უცხო ქვეყნებმა საეატრო და საქმიანი ურთიერთობა იქონიონ აფხაზეთთან, მაგრამ იმ აუცილებელი პირობით, რომ ეს ყველაფერი ჩვენს მიერ იყოს კონტროლირებული, ანუ ჩვენთან შეთანხმებული. რამდენადაც სეპარატისტული რეგიონები საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ ჩვენი ქვეყნის იურიდიუკიის ქვეშ მყოფად მოიაზრება, გამომდინარე აქედან, აღნიშნული მოთხოვნა სრულიად კანონიერია და იგი საესეებით შეესაბამება საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს. მაგრამ საქმე ის არის, რომ რამდენადაც სეპარატისტები დამოუკიდებელ სახელმწიფოდ მიიჩნევენ თავს, ამას კატეგორიულად ეწინააღმდეგებიან. შექმნილი მდგომარეობიდან ერთადერთ გამოსავალს კი ისინი იმაში ხედავენ, რომ ფაქტობრივ საეატრო იზოლაციას რუსეთთან ურთიერთობის შემდგომი გაღრმავებით დაადწიონ თავი, რაც ჩვენგან მათს კიდევ უფრო მეტ გაუცხოებასა და დაშორებას იწვევს.

ექსპერტთა ერთი ნაწილი თელის, რომ, თუ ასე გაგრძელდება, აფხაზეთი იმდენად მიეებება ჩვენს ჩრდილოელ მეზობელს, რომ ეს უკანასკნელი ჩაყლაპავს მას, მოახდენს მის სრულ რუსიფიკირებას და ამდენად ჩვენც მოგვიხდება ამ რეგიონის სამუდამოდ დაკარგვასთან შეგუება.

ზემოაღნიშნულისაგან აფხაზეთისა და მთლიანად ჩვენი ქვეყნის დასაცავად ექსპერტთა ეს ნაწილი მიიჩნევს, რომ აუცილებელია საგანგებო ზომების მიღება, რომელთაგან ერთ-ერთ ღონისძიებად მიიჩნევა ის, რაზეც ციტირებულ ტექსტში ი.ალასანია საუბრობს. ამ ღონისძიების რეალიზაციისათვის კი, მისი აზრით, “სპეციალურ სამმხრივი ქართულ-აფხაზეთურ-თურქული მოლაპარაკების საგანი უნდა გახდეს საზღვაო მიმოსვლის პირობებზე შეთანხმება”, რაც “ხელს შეუწყობს საქართველოს მთავარ

ამოცანის მიღწევაში – აფხაზებს, რუსეთის გარდა, ახალი საგარეო ალტერნატივა გაუჩინოს და, ამასთანავე, საფუძველი ჩაეყაროს ქართულ და აფხაზურ საზოგადოებებს შორის ადამიანური ურთიერთობების აღდგენას”, რადგან “მხოლოდ ურთიერთობების აღდგენით შეიძლება პოლიტიკური დარგუღიერებისთვის აუცილებელი პირობების შექმნა” (3.16-23.10.2009).

ი.ალასანია თელის, რომ “ასეთი მიდგომა ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების აღდგენაში თანმიმდევრული, შეუქცევადი და რეალისტური სამშეიღობო სტრატეგიის ნაწილია (3.16-23.10.2009).

როგორც გაზეთი წერს, “ამ ხედვამ საზოგადოებაში გარკვეული მხარდაჭერა უკვე მოიპოვა, თუმცა მას საკმაოდ ბევრი მოწინააღმდეგეც გააჩნია” (3.16-23.10.2009).

„ახალი ალიანსი“ გვაცნობს ი. ალასანიას ოპონენტების მოსაზრებასაც, როგორც გაზეთი წერს, პირველ რიგში ისინი აღნიშნავენ, რომ “თურქეთის გავლენის ზრდა აფხაზეთში ვერ შეწყვეტს ამ რეგიონის ოკუპაციას რუსეთის მიერ. ხოლო როგორც პოლიტოლოგი დავით ბატაშვილი ამბობს, თუკი რუსეთი გარკვეული მიზეზის გამო მაინც დატოვებს რეგიონს, იქ სხვა ქვეყნის, ამჯერად თურქეთის გეოსტრატეგიულ ინტერესებს შეეეჯახებით. დავით ბატაშვილს მიაჩნია, რომ ალასანიას ხედვა იმასთან დაკავშირებით, რომ “სპეციალური სამმხრივი ქართულ-აფხაზურ-თურქული მოლაპარაკების საგანი უნდა გახდეს საზღვაო მიმოსვლის პირობებზე შეთანხმება”, საქართველოს მხრიდან აფხაზეთის ფაქტობრივ აღიარებას უდრის”(3.16-23.10.2009).

სტატიაში უარყოფილია ირაკლი ალასანიასეულ ხედვაში რაიმე პოზიტივის არესებობა. გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ვარიანტიც, რომელსაც ეს უკანასკნელი გეთავაზობს, ვერავითარ შემთხვევაში ვერ გადაგვიჭრის

სეპარატიზმის პრობლემას ზარალით კი ბევრს გვაზარალებს.

“ალასანია გეთავაზობს გავასაღოთ აფხაზეთი, როგორც დამოუკიდებელი მოქმედი ერთეული – მიეცეთ მას საშუალება ლეგალურად ჰქონდეს დიპლომატიური, პოლიტიკური და ეკონომიკური საგარეო ურთიერთობები, – წერს გაზეთი, – თუკი ეს იდეები ცხოვრებაში იქნება გატარებული, საქართველო მოახდენს სოხუმის რეჟიმის საერთაშორისო ლეგიტიმაციას. რუსულ ოკუპაციას ეს ვერანაირად ვერ დაასრულებს, რადგან ეს ოკუპაცია ეფუძნება ფიზიკურ სამხედრო ძალას. სამაგიეროდ, ეს ძალზედ გაართულებს საქართველოს მდგომარეობას მას შემდეგ, რაც რუსული ოკუპაცია დასრულდება. ირაკლი ალასანიას მიერ შემოთავაზებული პოლიტიკა ვერაფერს შეგემატებს, მაგრამ ძალიან ბევრს დაგვაკარგინებს” (3,16-23.10.2009).

პუბლიკაციაში ასევე ეჭვია გამოთქმული, რომ სიტუაციის რამენაირად შეცვლა აფხაზეთში თურქი ბიზმესმენებისათვის ხელსაყრელი იყოს, რადგან იქ შექმნილ ვითარებასთან ისინი ადაპტირებულნი არიან და ამდენად მათ, შესაძლებელია, “ახალი რეალობისთვის საკუთარი ბიზნესის მორგების სურვილი არც ჰქონდეთ”. როგორც გაზეთი წერს, “ეს გასაგებიც იქნება, რადგან არსებულ მდგომარეობაში ისინი გარკვეული იქნებიან, ხოლო ქართული კანონმდებლობის და ახალი რეალობისთვის, რაც საქართველოს მიერ აფხაზეთის დაბრუნების შემდეგ გარდაუვალი იქნება, ხელშესაწყობად მათ ღრო დასჭირდებათ”. აქედან კი გამომდინარეობს დასკვნა, რომ “ისინი ჩვენი კი არა, რუსეთის პარტნიორები უფრო გახდებიან” (3,16-23.11.2009).

სტატიაში თურქეთის საგარეო პოლიტიკის განვითარების ორი ვარიანტია განხილული, რომელთაგან ერთის თანახმად, “ის ოცნებობს” ევროკავშირში

გაწერიანებას და ამიტომ უაღრესად დაბალანსებული პოლიტიკის გამტარებელია” და “ამ კონტექსტში... საქართველოს ყველაზე სანდო პარტნიორია” (3, 16–23.10.2009). მეორის მიხედვით კი, “თურქეთმა რეგიონში დამოუკიდებელი პოლიტიკის გატარება გადაწყვიტა, შესაბამისად თამაშობს საკუთარი წესებით, საკუთარი ინტერესების შესაბამისად”, რაც „ყველაზე თვალნათელი... აგვისტოს რუსეთ–საქართველოს ომის დროს გამოჩნდა”. ამ დროს მან შეიმუშავა “გახმაურებული უსაფრთხოებისა და თანამშრომლობის პლატფორმა, რომელიც... პირველ რიგში რუსეთს შეუთანხმა”. ჩვენში კი “განიმარტა, როგორც რეგიონის, მათ შორის საქართველოს, გაყოფა თურქეთსა და რუსეთს შორის” (3, 16–23.10.2009).

ეს გაყოფა, გაზეთის აზრით, იმაშიც გამოიხატა, რომ “აჭარაში ყველაზე აქტიურები... თურქი ბიზნესმენები არიან”, მაშინ, როცა “აფხაზეთში ბიზნესს რუსული გენერალიტეტი მკაცრად აკონტროლებს” და აქ “თურქები დაკავებულები არიან მხოლოდ წერილი და საშუალო ბიზნესით” (3, 16–23.10.2009).

რაც შეეხება მსხვილ თურქ ბიზნესმენებს, რომლებიც, ავტორის შეფასებით, „ალასანიას ინიციატივის თამაშმად... ჩვენ ხელოვნურად უნდა შევიყვანოთ აფხაზეთში”, – ისინი „გარკვეული გარანტიების გარეშე იქ მოღვაწეობაზე, ცხადია, უარს იტყვიან”, იმ ვითარებაში კი, „როდესაც ჩვენც არ ვიცით, ხვალ რა იქნება, გაურკვეველია”, რა გარანტიები შეიძლება მიეცეს მათ. და საერთოდ, – როგორც სტატიაშია ნათქვამი, – “აფხაზეთში რაიმე დიდ თანხებზე და მსხვილ ბიზნესზე საუბარი ამ ეტაპზე უადგილო იქნება, თუნდაც იმიტომ, რომ რეგიონი არ არის საკმარისად განვითარებული, ხოლო შემოსავლიან სფეროს რუსები აკონტროლებენ” (3, 16–23.10.2009).

სტატიის ავტორის აზრით, ი. ალასანიას მოსაზრება, რომ თურქებმა აფხაზეთში საკუთარი ბიზნესი წარმართონ

საქართველოს ხელისუფლების მიერ კონტროლირებადი ტერიტორიის გაერთიანებით და მასთან შეთანხმებით, “მიუღებელი უნდა იყოს მარიონეტული რეჟიმისთვისაც”, თუნდაც იმიტომ რომ ამ შემთხვევაში, “თურქული ბიზნესიაფხაზეთში ოფიციალურად შევა” და მისგან მიღებული გადასახადები საქართველოს ბიუჯეტს შეავსებს, ხოლო “მარიონეტული რეჟიმი არაფრის გარეშე დარჩება” (3, 16–23.10.2009).

ზოგიერთი, როგორც ქართველი, ისე უცხოელი ექსპერტი, იქამდეც მიდის, რომ აფხაზეთის გარუსებისაგან გადასარჩენად და, მაშასადამე, ჩვენთან მისი დაბრუნების პერსპექტივის შეასანარჩუნებლად ამ რეგიონის არამცთუ ფაქტობრივი, არამედ იურიდიული დამოუკიდებლობის აღიარების აუცილებლობაზეც საუბრობს. ასე რომ, მოცემულ შემთხვევაში ჩვენ გვმართებს ყურადღების გამახვილება არა იმდენად საკითხის ფაქტობრივ ან თუნდაც იურიდიულ მხარეზე, არამედ პრაგმატულ მოსაზრებებზე, ანუ იმაზე, თუ რა პოზიცია უფრო წაადგება საბოლოო ჯამში – პერსპექტივაში ჩვენს ინტერესებს სამწუხაროდ, საკითხი ამ მიმართებით სტატიის დამწერი არ არის, არადა, ეფიქრობთ, აღნიშნულ ვერსიაზე ექსპერტების თვალსაზრისი უთუოდ საინტერესო იქნებოდა აუდიტორიისათვის, თუ ჩავთვლიდით, რომ ამ უკანასკნელისათვის უფრო მნიშვნელოვანია არა პრობლემის ემოციური მომენტი, არამედ მისი გადაწყვეტის საბოლოო შედეგი.

ეფიქრობთ, რომ სტატიის ავტორს ბოლოს და ბოლოს უნდა მოეთხოვა ი. ალასანიას ოპონენტი ექსპერტებისათვის განეპარტათ, თუ რა ალტერნატიული მოსაზრებები გააჩნიათ მათ ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის აღსადგენად. ლეიბორისტების ლიდერი წუხილს გამოთქვამს იმის გამოც, რომ “თურქეთმა საქართველო გადააქცია თავის ეკონომიკურ ვილაიეთად”. მის მიერ გამართული პრეს-კონფერენციის ანგარიშის მიხედვით, ძნელა

გასაგებია, რას გულისხმობდა იგი ამ შემთხვევაში. თუ ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის ბიზნეს-პარტნიორობა, ან ჩვენთან საეაჭრო ურთიერთობის მასშტაბები ჰქონდა მხედველობაში, აუცილებელი იყო გავერკვიეთ, რა არ მოსწონს მას ამაში, თუ თავსმოხვეული უთანასწორობა, ამაზეც უნდა ეთქვა რამე. თავისი ამგვარი შეფასებით, შესაძლოა, იგი გამოსატყვევებლად ქართველი საზოგადოების გარკვეული ნაწილის განწყობილებას, რომელშიც საკმაოდ მკვიდრად არის ის აზრი გამჟღავნებული, რომ ყოველივე თურქული ცუდია, იქაური საქონელი დაბალი ხარისხისაა და ეკოლოგიურად არაჯანსაღი. მაგრამ ესეც რომ იყოს, ბრალი ალბათ უპირველესად ჩვენს შესაბამის სამსახურებს უნდა წაუყენოთ და იმ ბიზნესმენებს, რომლებსაც ეს საქონელი შემოაქვთ ჩვენს ქვეყანაში. ისე კი იქმნება შთაბეჭდილება, რომ ყველაფერი ეს მხოლოდ მოარული ხმებია, და მეტი არაფერი, რომელთა ჭეშმარიტებასთან სიახლოვე ჩვენს კომპეტენტურ ორგანოებს არ დაუდასტურებიათ, თუმცა არც უარუყვიათ, ან ამ ხმების უსაფუძვლობის ან სათანადო სურვილის უქონლობის გამო. ასეა, თუ ისე, საზოგადოება გაურკვეველ მდგომარეობაში იმყოფება და, ვფიქრობთ, რომ ამაში მედიაც სცოდავს.

ისე კი, ალბათ, თავისთავად ცუდი არაფერი უნდა იყოს იმაში, რომ ესა თუ ის ქვეყანა ცდილობდეს ჩვენთან ეკონომიკურ თანამშრომლობას მაქსიმალურად ფართო ხასიათი მისცეს. თურქეთი, ამ თვალსაზრისით, სხვებზე წინაა. ამის დასადასტურებლად ალბათ ისიც იკმარებდა, რომ 2000 წლიდან მოყოლებული იგი მყარად ინარჩუნებს პირველობას ჩვენთან საეაჭრო ურთიერთობებში. ძალზე მნიშვნელოვანია ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის საინვესტიციო პოლიტიკაც საქართველოსთან მიმართებაში. როგორც მაიკლ ჩეჩირე წერს "World Politics Review"-ში, "თურქული ინვესტიციები დღესაც დიდი მოცულობისაა და, როგორც ჩანს, კიდევ უფრო გაიზრდება თბილისსა და

ბათუმში. ბათუმის აეროპორტი ფაქტობრივად რუსული შიდა ავიახაზების სისტემის ნაწილია” (33.28.06.2012) და, ცოტა არ იყოს, ძნელი გასაგებია, რატომ უნდა გაეკიცხოთ იგი ყოველივე ამისათვის. აქ ჩვენ აღბათ იმაზე უფრო უნდა ვიზრუნოთ, რომ სხვა სახელმწიფოებს, პირველ რიგში კი ყველაზე განვითარებულებს მათ შორის, გაუჩინოთ სტიმული, რათა ისინიც მეტ ინტერესს იჩენდნენ ჩვენდამი. და თუ ასეთი სტიმული ჯერჯერობით არასაკმარისია, ეს უფრო ჩვენი ეკონომიკის განვითარების არასათანადო დონითაა განპირობებული, მაგრამ საკითხავია, თურქეთი აქ რა შუაშია. ან იქნებ ის უკეთესი იქნებოდა, რომ ამ ქვეყანასაც დაეკარგა ჩვენთან ეკონომიკური კავშირის დამყარების ხალისი?

გაუგებარია ისიც, თუ რა არის ცუდი იმაში, რომ თურქეთთან შეთანხმება გვაქვს დადებული ერთმანეთის ტერიტორიაზე პასპორტების გარეშე, ანუ მხოლოდ პირადობის მოწმობით შესვლის თაობაზე. ვფიქრობთ, რომ რაც უფრო მეტ ქვეყანასთან მივაღწევთ ასეთივე შეთანხმებას, მით უკეთესი იქნება.

და ბოლოს, თურქეთთან ურთიერთობის პრობლემებზე საუბარი გვსურს დავასრულოთ თომას დე ვაალის ანალიტიკური სტატიის – “ცუდი მეზობლით შეშფოთებული” განხილვით, რომელშიც იგი გამოთქვამს მოსაზრებას ჩვენი სამხრეთელი მეზობლის მიმართ ჩვენში გავრცელებული განწყობილებებისა და მათი განმაპიროვნებელი მიზეზების შესახებ.

“20 წლიანმა პოლიტიკურმა კონფლიქტმა რუსეთთან, - წერს თომას დე ვაალი, - დაჩრდილა უფრო ღრმა ისტორიული რეალობა. რიგითი ქართველი უფრო მჭიდრო სიახლოვეს გრძნობს რუსეთთან, ვიდრე სხვა ერებთან, მათ შორის ამერიკელებთანაც. ჩაიხედეთ ზედაპირს მიღმა და ქართულ კულტურულ განწყობებში “უცხო” უფრო ძველ წარმოდგენებს გადააწყდებით: ეს უცხო თურქია და არა

რუსი”. მისი თქმით, ეს აიხსნება იმით, რომ “მთელი ისტორიის მანძილზე საქართველოს სახელმწიფოებრიობას ოსმალეთი უფრო უქმნიდა საფრთხეს, ვიდრე რუსეთი. ამ დროს კი რუსები დროდადრო იცავდნენ კიდეც ქრისტიანულ საქართველოს მუსლიმანი სპარსებისა და თურქებისაგან” (33,19.11.2012).

სხვანაირად რომ ვთქვათ, სტატიის ავტორი მიანიშნებს იმას, რომ ქართველი ხალხის მნიშვნელოვანი ნაწილის ცნობიერებაში თურქეთის სახით ჯერ კიდევ საკმაოდ მკვიდრად არის აღბეჭდილი მტრის ხატი და ამ ხატისგან თავის დაღწევა ჩვენში გარკვეულ წინააღმდეგობას აწყდება.

თომას დე ვაალის შეფასებით, თავის როლს თამაშობს ჩვენში დღეს არსებული ეკონომიკური პრობლემებიც. ყოველივე ზემოთქმული განსაკუთრებით საგრძნობია აჭარაში. “ბათუმი 1878 წლამდე ოსმალთა იმპერიის ნაწილი იყო და გარშემო რეგიონში ჯერ კიდევ ცხოვრობს დიდი მუსლიმანური პოპულაცია, - ნათქვამია სტატიაში, - ადგილობრივი ნაციონალისტები მართლმადიდებლურ ეკლესიაზე დაყრდნობით აღვიძებენ შიშს მათ ქალაქში ნეოოსმალური ექსპანსიის შესახებ, რადგან სამუშაო ადგილებს თურქი მუშები დაიკავებენ, ხოლო ქრისტიანები უმუშევარი დარჩებიან” (33,19.11.2012).

ამას, მისი აზრით, ემატება რელიგიური ფაქტორიც, რის დასტურადაც თომას დე ვაალი განიხილავს ბათუმში თურქეთის სულთნის აზიზიეს მეჩეთის აღდგენასთან დაკავშირებულ მოვლენებს. “გეგმამ, - წერს იგი, - რომლის თანახმადაც ოსმალეთის იმპერიის დროს აშენებულია სტალინის ეპოქაში დანგრეული მეჩეთი უნდა აღდგეს, ნაციონალური სენტრიმენტებისთვის მეხამრიდისეფექტი შექმნა. ერთმა ადგილობრივმა პოლიტიკოსმა მურმან დუმბაძემ განაცხადა, რომ თუ მეჩეთი აღდგება, ის ისურვებდა, მისი განადგურების მოწმე გამხდარიყო”. ამასთან პუბლიკაციაში იმაზეც არის გამახვილებული

ყურადღება, რომ “თუ თბილისში ივანიშვილის მომხრეებს დემოკრატიული ელფერი პქონდათ, ბათუმში სწორედ ეს ნაციონალისტები შეადგენენ “ქართული ოცნების” წინა ხაზს. “ქართულმა ოცნებამ” პარლამენტი ჩაიბარა, დუმბაძემ ბათუმის პარლამენტში მოიპოვა მანდატი” (33,19.11.2012).

ავტორი დადებითად აფასებს პრეზიდენტ სააკაშვილის პოლიტიკას თურქეთის მიმართ. როგორც იგი აღნიშნავს, “სააკაშვილის მთავრობის სასარგებლოდ უნდა ითქვას, რომ მათ ძალიან ბევრი გააკეთეს ანტითურქული სტერეოტიპის დასანგრევად და ცდილობდნენ უკეთესი ურთიერთობების კულტივირებას თავის ყველაზე პროდასავლურ მეზობელთან”. ამის აღსანიშნავად, იგი ყურადღებას მიაქცევს იმ გარემოებას, რომ “ორმა ქვეყანამ საზღვრის გადასალახადორივე ქვეყნის მოქალაქეებს მხოლოდ საკუთარი ქვეყნის საიდენტიფიკაციო დოკუმენტები სჭირდებათ” და რომ “თურქეთი იქცა საქართველოს ყველაზე დიდ სავაჭრო პარტნიორად, რომელთანაც სავაჭრო ბრუნვამ “2012 წლის სამ კვარტალში... ერთ მილიარდს გადააჭარბა” (33,19.11.2012).

თომას დე ვაალი ფიქრობს, რომ ზემოაღნიშნულის საპირისპიროდ, “ახლა გაიჟღერებს თურქთა ემიგრაციისდა თურქეთთან ვაჭრობის შეზღუდვის მოთხოვნები”. ამის გარკვეულ მიზეზებს იგი ხედავს იმაში, რომ თურქული ექსპორტი მართლა ათჯერ აღემატება სხვა ქვეყნებისას, რაც წინა (მ. სააკაშვილის –გ.კ.) მთავრობის დაუბალანსებელი ეკონომიკის სიმპტომია”, მაგრამ თვლის, რომ “შეცდომა იქნება თუ საქართველოს მთავრობა ნაციონალისტურ ფრთას თავის ყველაზე კარგ მეზობელთან გაუცხოების საშუალებას მისცემს და ამასთან გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ „სწორედ ეს საკითხი და არა რუსეთი. შეიძლება გახდეს ივანიშვილის პირველი საგარეო პოლიტიკური გამოწვევა” (33,19.11.2001).

ირანი

წარმოადგენს თუ არა საფრთხეს მსოფლიოსთვის?

აგერ უკვე რამდენიმე წელია საერთაშორისო თანამეგობრობა ირანიდან მომდინარე საფრთხეზე საუბრობს. რადგან მიაჩნიათ, რომ არსებობს საკმაოდ არგუმენტირებული ეჭვები, რომ ეს ქვეყანა ბირთვული იარაღის შექმნას ცდილობს და თუ მისი ეს მცდელობა წარმატებით დამთავრდა, მსოფლიოს ამით ძალზე დიდი პრობლემები შეექმნება.

შეიძლება გაჩნდეს კითხვა, ბირთვული იარაღი სხვებს ხომ აქვთ, მაგრამ ეს ასე არაეის აღელვებს, რაღა მაინცდამაინც ირანის გამო შფოთავენ?

ამ კითხვაზე პასუხი ასეთია:

ჯერ ერთი, ბირთვული იარაღის შემდგომი გავრცელება, ანუ გაზრდა იმ ქვეყნების რაოდენობისა, რომლებსაც იგი გააჩნიათ, თავისთავად აძლიერებს საფრთხეს ჩვენი პლანეტის არსებობისათვის, რადგან ატომური ბომბის მფლობელი სახელმწიფოების შემდგომმა შატებამ სავსებით შესაძლებელია ჯაჭვური რეაქციის სახე მიიღოს და სულ უფრო და უფრო მეტმა ქვეყანამ მოინდომოს მისი შექმნა და თუ მათ მოახერხეს ეს, პრაქტიკულად შეუძლებელი გახდება იმის თავიდან აცილება, რომ თუნდაც შემთხვევით რაღაც გაუგებრობის გამო. არ გამოიყენოს იგი. ძალზე დიდი და რეალური საშიშროება იქმნება იმისაც, რომ ტერორისტებს ჩაუვარდეთ ხელში, აქედან გამომდინარე უშიშმესი შედეგებით.

მეორეც, ისლამისტურ-ფუნდამენტალისტური ირანი თვითონაც იძლევა გაძლიერებული შეშფოთების საფუძველს

არაერთგზისი განცხადებით, რომ მას განზრახული აქვს ისრაელის მოსპობა. და თუ იგი ბირთვულ ქობინებს დაეუფლება, შესაძლებლობა იმისა, რომ მას ამმი'სნით გამოიყენებს, რეალობასთან ძალზე ახლოა. ისრაელს კი თვითონაც გააჩნია ეს იარაღი და, გასაგებია, რომ მისგან საპასუხო დარტყმაც სავსებით ბუნებრივი იქნება. ხოლო რა შეიძლება მოჰყვეს ყოველივე ამას, წარმოსადგენადაც კი შემზარავია.

ირანის ხელში ბირთვული იარაღის მოხვედრის პერსპექტივა ძალზე აღელვებს ამერიკის შეერთებულ შტატებსაც, რადგან თუ ვინმე წარმოადგენს საერთაშორისო ტერორიზმის სამიზნეს ისრაელთან ერთად პირველ რიგში სწორედ ეს ქვეყანაა. ესეც არ იყოს, იგი ვერ მისცემს თავს უფლებას, ბედის ანაბარა მიატოვოს უპირველესი მოკავშირე, თუნდაც იმიტომ, რომ მას უმძლავრესი ლობი ჰყავს ამერიკაში მილიონობით ამერიკელი ებრაელის სახით, რომელთა არაერთი წარმომადგენელი წამყვან პოზიციებს ფლობს ამ სახელმწიფოს სამრეწველო, საფინანსო და პოლიტიკურ წრეებში. მათი გავლენა კი იმდენად დიდია, რომ ვერავინ მათ შორის, ვისაც აქ რაღაცისთვის მიუღწევია, ან ცდილობს მიაღწიოს, ძნელად თუ გაბედავს არ გაითვალისწინოს ისრაელის ინტერესები, მითუმეტეს თუ საფრთხე დაემუქრება თვით მის არსებობას.

მოსალოდნელია ისიც, რომ ირანსაც გამოუჩნდნენ მოკავშირეები. იმ ქვეყნების სახით რომელთაც კონფესიური სიახლოვე აკავშირებს მასთან. აღარაფერს ვამბობთ ისლამისტურ - ფუნდამენტალისტურ საერთაშორისო ტერორისტულ დაჯგუფებებზე, რომელთა დივერსიული საქმიანობა, უნდა ვივარაუდოთ რომ, არნახულ მასშტაბებს შეიძენს.

მაშასადამე, შეიძლება დაეასკვნათ, რომ საკითხი იმის შესახებ, ჩაიგდებს თუ არა ირანი ბირთვულ იარაღს ხელში მსოფლიოს არაერთი სახელმწიფოსათვის სიკედილ-

სოცოცხლის პრობლემას წარმოადგენს, რაც, როგორც უკვე აღინიშნა, განსაკუთრებით ითქმის ისრაელსა და ამერიკის შეერთებულ შტატებზე. აქედან გამომდინარე, თითქოს გასაგები უნდა იყოს, ისინი ყველაფერს მიმართავენ იმისათვის რომ ეს არ დაუშვან.

ინტერნეტგამოცემა “ პინიონ.გე” გამოაქვეყნა ინტერვიუ საქართველოში სტუმრად მყოფ ისრაელის ქნესეთის წევრებთან ფაინა კირშენბაუშთან და ორიტ ზუარეცთან, რომელმაც ჩვენი ყურადღება მიიპყრო, ერთის მხრივ იმით რომ აქ რამდენადმე სრულადაა ჩამოყალიბებული მათი სახელმწიფოს დამოკიდებულება ირანის ბირთვული პოლიტიკისადმი და, მეორეს მხრივ, ვფიქრობთ, დასაშვებია ვივარაუდოთ, რომ სწორედ იგი გახდა საქართველოში ამ ქვეყნის ელჩის სამედ მაჯიდის საგანგებო განცხადების გაერცვლების მიზეზი. ეს ორი პუბლიკაცია აშკარად უკაუშირდება და უპირისპირდება ერთმანეთს ურთიერთსაწინააღმდეგო არგუმენტაციით. მხარეთა პოზიციების უკეთ გასათვალისწინებლად, ცუდი არ იქნებოდა, ამ პუბლიკაციებს უფრო ვრცლად გავცნობოდით.

ირანის ბირთვული ამბიციების თაობაზე ყველაზე მეტ ეჭვს იწვევს ის გარემოება, რომ ეს ქვეყანა ცდილობს ხელში ჩაიგდოს ან თვითონ აწარმოოს გარკვეულ კონდიციამდე გამდიდრებული ურანი, რომელიც აუცილებელია ატომური ბომბის შესაქმნელად. როგორც მოგვიანებით დავინახავთ, თვითონ ელჩი სამედ მაჯიდიც არ უარყოფს ამას, თუმცა აცხადებს, რომ ასეთი სახით ურანი მის ქვეყანას მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებით გამოსაყენებლად სჭირდება. ფაინა კირშენბაუში მიიჩნევს, რომ ეს სულაც არ არის ასე. მისი თქმით, “მშვიდობიანი ატომური ენერგიისათვის საჭიროა 5 პროცენტამდე გამდიდრებული ურანი. ირანი კელაე აგრძელებს ურანის გამდიდრების პროცესს. ასეთი გამდიდრებული ურანი კი

მხოლოდ სამხედრო საქმიანობისათვის, ბირთვული იარაღისთვის არის საჭირო” (39, 23. 05. 2012).

გამომდინარე ზემოთქმულიდან, ისრაელის პარლამენტში არავითარ ეჭვს არ იწვევს ირანის “ჯეშმარიტი განზრახვა” და არც ის, რომ მისი “ბირთვული პროგრამა მთელი მსოფლიოსათვის წარმოადგენს საფრთხეს” და რომ ეს პროგრამა “შესაძლოა მესამე მსოფლიო ომის დაწყების მიზეზი გახდეს და ისეთი შედეგები გამოიწვიოს რომლის წარმოდგენა კაცობრიობას არც კი შეუძლია” (39, 23.05.2013).

რესპონდენტი თვლის რომ ირანის ბირთვული ამბიციები არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება წარმოადგენდეს მხოლოდ ისრაელის პრობლემას. როგორც იგი აცხადებს “შესაძლოა ირანს სურს კიდევ ისრაელის განადგურება”, მაგრამ ამის შედეგებს ყველა ქვეყანა იწვნევს თავის თავზე. “გახსოვთ ალბათ ჩერნობილი, ფუკუსიმა, - ამბობს პარლამენტარი, - ეს მხოლოდ რეაქტორიდან გაუნვამ რა უარყოფითი შედეგები მოუტანა ქვეყნებს, ხალხს და ეკოლოგიას, ახლა წარმოიდგინეთ ბირთვული იარაღით მიყენებული ზარალი. ბირთვული საფრთხე მოედება მთელ ახლო აღმოსავლეთს. თუ ვინმე ფიქრობს, ეს მხოლოდ რეგიონალური პრობლემაა, ძალიან ცდება. ირანის ბირთვული პროგრამა საფრთხეა მთელი მსოფლიოსათვის” (39, 23.05.2012).

ფაინა კირშენბაუმის შეფასებით, ამ ეტაპზე ირანული ატომური ბომბი მეტ საფრთხეს უქმნის მის გეოგრაფიულ მეზობლებს (საქართველოს, აზერბაიჯანს, შუა აზიას) ვიდრე თვით ისრაელს, რადგან ამ უკანასკნელის დასაბომბად აუცილებელი შესაბამისი რაკეტები მას ჯერჯერობით არ გააჩნია. ინტერვიუს გამოკვეყნებისას, შესაძლოა, ეს მართლაც ასე იყო, მაგრამ ის კი ფაქტია, რომ იმ პერიოდისათვის ირანი აქტიურად იღწვოდა ასეთი რაკეტების შესაქმნელად, უფრო ზუსტად, ასრულებდა კიდევ მუშაობას ამ მიმართულებით. შედეგად, ორი თვეც არ იყო

გასული ინტერვიუს დაბეჭდიდან, , რომ ირანმა წარმატებით გამოსცადა 2 000 კმ სიშორის ბალისტიკური საფრენი საშუალებები, რაც სავსებით საკმარისია ისრაელის დასაბომბად.

ირანისა და საქართველოს ურთიერთობა დღესდღეობით შეიძლება დახასიათდეს როგორც მეგობრული და ამ ფონზე თითქოს ძნელი წამოსადგენია, რომ ჩვენს ქვეყნებს შორის საქმე ომამდე მივიდეს, მაგრამ, რესპონდენტის თქმით, ეს სახელმწიფო “დღეს ეფიცება ყველას მეგობრობას, თორემ, როდესაც მას ატომური იარაღი ექნება, ღმერთმა არ ქნას, ნახათ მათ ამბიციებს” (39.23.05.2012).

მეორე რესპონდენტს, ორიტ ზუარეცს, მიაჩნია, რომ “ირანი ცუდი მაგალითია საუდის არაბეთისათვის, თურქეთისათვის და სხვა ისლამური ქვეყნებისათვის. შესაძლოა, მსოფლიოში ახალი ბირთვული შეჯიბრი დაიწყოს, შეჯიბრი თუ ეინ გახდება ატომური იარაღის მფლობელი, ამჯერად ისლამურ ქვეყნებს შორის” (39, 23.05.2012).

ასეთი რამ სულაცარ არის გამორიცხული, ზოგი ირანისადმი უნდობლობით (საუდის არაბეთი) ზოგი რეგიონში დომინირების პრეტენზიების გამო (თურქეთი), შესაძლოა მართლაც ჩაებას ასეთ შეჯიბრში. ჩვენ აქ შევნიშნავდით მხოლოდ იმას, რომ ბირთვული იარაღი უვე გააჩნია ერთ-ერთ ისლამურ ქვეყანას, ინდონეზიის შემდეგ ამ კონფესიის მიმდევარ ყველაზე დიდ სახელმწიფოს-პაკისტანს, მაგრამ ეს უკანასკნელი არ მდებარეობს ისეთი გეოგრაფიულ არეალში, რომელიც მას საშუალებას მისცემდა უფრო აქტიური როლი ეთამაშა ისლამურ სამყაროში. ყოველ შემთხვევაში ამ თვალსაზრისით იგი ბევრად უფრო ნაკლებად ხელსაყრელ პირობებში იმყოფება.

როგორც ცნობილია, ირანს ადანაშაულებენ ტერორისტული ორგანიზაციების, რომლებიც მსოფლიოს სხვადასხვა რეგიონში მოქმედებენ, მხარდაჭერაში. ამ

ქვეყნის ბირთვული ამბიციების მიმართ საერთაშორისო თანამეგობრობის მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულებამითაცაა განპირობებული. ეჭვიც არ ეპარებათ, რომ ირანული ატომური ბომბი, თუ იგი შეიქმნა, ტერორისტების ხელშიც აღმოჩნდება.

ორიგ ზეარეციც თვლის, რომ ასეთი საფრთხე რეალურია და რომ “ირანმა, შესაძლოა გაყიდოს ან გაუზიაროს ატომური ტექნოლოგიები სხვა ქვეყნის ტერორისტულ დაჯგუფებას” (39, 23.05.2012).

ირანის ბირთვულ პროგრამასთან დაკავშირებული პრობლემების გადაჭრაში მნიშვნელოვანი როლი შეუძლია ითამაშოს თურქეთმაც. ეს უკანასკნელი დროდადრო გარკვეული ინიციატივების ავტორადაც გვევლინება, რომ ეს პრობლემები მშვიდობიანი გზით მოგვარდეს, მაგრამ ამას რაიმე ხელშესახები შედეგი ჯერ არ მოჰყოლია.

ფაინა კირშენბაუმის შეფასებით, თურქეთის პოლიტიკაში ბოლო წლების განმავლობაში ხდება ისეთი ცვლილებები, რომლებიც სულაც არ უწყობს ხელს მშვიდობის განმტკიცებასმსოფლიოში. იგი თვლის, რომ ამ ქვეყანაში რადიკალური ისლამი იმარჯვებს. ყველაფერი რაც შექმნა ათათურქმა ნადგურდება. ათათურქის დროს თურქეთი ევროპისკენ სახით შემოტრიალდა. მათ შეცვალეს ანბანი არაბულიდან ლათინურზე, მაგრამ მთავარი იყო ის, რომ ისლამური ფაქტორი დაცილდა სახელმწიფოს” (39, 23.05.2012).

მისი თქმით, თურქეთში “ახლა ყველაფერი უკან ბრუნდება” და ეს სახელმწიფო ისლამისტური ხდება. შესაბამისად იცვლება თურქ პოლიტიკოსთა შემეცნება და მსოფლმხედველობაც”, რაც განპირობებულია იმით, რომ თურქეთს სურს ისლამურ სამყაროში ლიდერობას მიაღწიოს. ამისათვის კი მას სჭირდება ქვეყნის ისლამიზაცია ყველა ასპექტში და ირანის დამარცხება შეჯიბრში ამ სამყაროში პირველობისათვის, რომელშიც

გაიმარჯვებს ის, “ვინც უფრო რადიკალური იქნება” და “ის, ვინც პირველი დაეუფლება ატომურ იარაღს”. ამიტომაც, ასკენის ფაინა კირშენბაუმი, - “თურქეთი არასდროს დაუჭერს მხარს ამერიკისა და ევროპის ქვეყნების ანტიირანულ სანქციებს” (39,23.05.2012.). შესაძლებელია ვივარაუდოთ, ალბათ იმიტომ, რომ ასეთი სანქციები არ იქნას გამოყენებული თვითონ თურქეთის წინააღმდეგ, რომელსაც რესპონდენტის მტკიცებით, თვითონაც გააჩნია ბირთვული ამბიციები. თუმცა ამ შემთხვევაში გაუგებარი იქნებოდა ერთი რამ, თუ თურქეთი, რომელიც არაფრით ჩანს, რომ მუშაობდეს ატომური ბომბის შექმნაზე, არ არის მოწადინებული ხელი შეუშალოს ირანს, რომელიც, როგორც ფიქრობენ, ძალზე ახლოსაა ასეთი ბომბის დაუფლებასთან, მაშინ რანაირად შეძლებს იგი გადაასწროს მას ამ საქმეში.

უკანასკნელ პერიოდში თურქეთის პოლიტიკურ ცხოვრებაში მართლაც ხდება გარკვეული სახის გადახრები, რომლებიც ამ ქვეყანაში ისლამური ფაქტორის გაძლიერებაზე მიუთითებს, მაგრამ ჯერჯერობით განგაში ამის გამო არავის აუტეხავს. ისრაელელი პარლამენტარები, როგორ ჩანს, ამ საკითხზე საუბრისას იმ ტენდენციებს ითვალისწინებენ, რომლებიც ბოლო დროს არაბულ ქვეყნებში შეიმჩნევა. მხედველობაში გვაქვს ე.წ. “არაბული გაზაფხული”, რომელსაც მუსულმანურ სახელმწიფოთა ერთ ნაწილში ისლამისტ პოლიტიკოსთა გააქტიურება მოჰყვა. ორიტ ზუარეცი აცხადებს: “მე ვფიქრობ, რომ ეს ცვლილებები თურქეთსა და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონებში პირდაპირ აისახება ისრაელზე. ჩვენ ეხედავთ, რომ რეგიონი ხდება უფრო მწვანე და ისლამური.

ეს არაა ეროვნული ან კულტურული ცვლილებები, ჩვენ ვლაპარაკობთ ისლამზე, შეიარაღებულ ისლამზე, რადიკალურ ისლამზე და პოლიტიკურ ისლამზე. ჩვენ ვნახეთ, რა მოხდა ეგვიპტეში, რეჟიმი ერთ დღეში შეიცვალა, პარტიები. რომლებიც კანონგარეშე იყვნენ,

დღეს პარლამენტში არიან. ეგვიპტის პარლამენტი ისლამმა დაიპყრო. “ ისლამურ სამოს” (ამ ორგანიზაციის წარმომადგენელმა ინტერვიუს გამოქვეყნებიდან მალე ეგვიპტის საპრეზიდენტო არჩევნებში გაიმარჯვა - გ.კ.) კაეშირი აქეს პამასთან. (ორგანიზაცია, რომელიც საერთაშორისო თანამეგობრობის მიერ ტერორიზმშია დადანაშაულებული-გ.კ.) პამასი ღაზას აკონტროლებს” (39, 23.05.2012.).

ისრაელელი რესპონდენტები აკრიტიკებენდასაველეთსაც, რომელსაც, მათი აზრით, სრულად არ აქვს გააზრებული პოლიტიკური ისლამისა და საკუთრივ ირანისაგან მომდინარე საფრთხე. როგორც ფაინა კირშენბაუმი ამბობს, “ისლამური ქვეყნები მუშაობენ იმისათვის, რომ გაერთიანდნენ. ამას ეხედავთ სირიაში, ეგვიპტეში, იემენში, ლიბიაში, თურქეთსა და ირანში. არსებობს ისლამური ლობი, რომელიც აფინანსებს და აძლიერებს პოლიტიკურ ისლამს და ამას დასაველური სამყარო უნდა აცნობიერებდეს” (39, 23.05.2012).

ფაინა კირშენბაუმს ეთანხმება ორიტ ზუარეციც, რომლის თქმითაც, “ჩვენ ახლა ვდგავართ ტალღის წინაშე, ისლამური ტალღის წინაშე ახლო აღმოსავლეთში. და ეს ტალღა მშვიდობიანი არაა, ეს აგრესიული, რადიკალური ისლამის ტალღაა... ის რაც აფრიკაში მოხდა, არ იყო არაბული გაზაფხული. ეს უფრო ისლამური შტორმი იყო” (39, 23.05.2012).

ფაინა კირშენბაუმის შეფასებით, “არაბულ სამყაროში რევოლუციების მხარდაჭერა ირანული ფულით და იარაღით ხორციელდება. და შედეგად, – ამბობს იგი, – ჩვენ ვიღებთ ახლო აღმოსავლეთს, რომელსაც მთლიანად აკონტროლებს ირანის რეჟიმი და ისლამური შარიათი” (39, 23.05.2012).

ორიტ ზუარეცი ყურადღებას მიაქცევს იმ დახმარებასაც, რომელსაც ირანი მთელს მსოფლიოში

შწევს ტერორისტებს. მისი თქმით, სწორედ ეს უკანასკნელი აწედის მათ ფულსაც და იარაღსაც. ტერორიზმთან ბრძოლაში წარმატების მისაღწევად კი “ქვეყნები უნდა გაერთიანდნენ”. ამ საქმეში ისრაელს “უდიდესი გამოცდილება გააჩნია” და იგი მზად არის სხვებსაც გაუზიაროს ეს გამოცდილება. მხედველობაში ჰქონდა რა 2012 წლის თებერვალში თბილისში ტერორისტული აქტის განხორციელების მცდელობა, რომლის კვალსაც ირანში მიჰყავდით, რესპონდენტმა დახმარება ჩვენც შემოგვთავაზა. “რამდენიმე ხნის წინ, საქართველოსაც ჰქონდა ანალოგიური პრობლემა, - განაცხადა მან, - ჩვენ მზად ვართ ვითანამშრომლოთ თქვენს ქვეყანასთანაც. გაგიზიაროთ გამოცდილება. შეიძლება თქვენთან არსებობდეს ტერორისტული ორგანიზაციის ჯგუფები, რომლებიც დღეისათვის არ აქტიურობენ, მაგრამ შეიძლება მალე ამოქმედდნენ. ჩვენ დაგეხმარებით მათ აღმოჩენასა და გაუვნებელყოფაში, ჩვენ შვეიცალია გაეუზიაროთ გამოცდილება საქართველოს, აზერბაიჯანს, ევროპასა და ამერიკასაც კი” (39, 23.05.2012).

ორივე ზუარეცი აქ არ აჭარბებს. ისრაელს მართლაც აქვს ტერორიზმთან ბრძოლის უდიდესი გამოცდილება. ეს რომ ასე არ ყოფილიყო, იგი ალბათ აქამდე ვერც იარსებებდა, რადგან მსოფლიოში არ მოიძებნება მეორე ისეთი ქვეყანა, რომელიც ტერორისტების ისეთი ინტენსიური სამიზნე იყოს, როგორიც ისრაელია. და გასაგებია, რომ თუ დაგეჭირდა, ამ სახელწიფოს დახმარებაზე უარის თქმა არ იქნებოდა სწორი ნაბიჯი.

ფაინა კირშენბაუმი არ ეთანხმება იმ მეთოდებს, რომლებსაც დასავლეთი იყენებს ირანის წინააღმდეგ. მისი სიტყვებით, ეს უკანასკნელი “აღმოსავლური მენტალიტეტის ქვეყანას წარმოადგენს”, მაგრამ ამას ევროპასა და ამერიკაში ვერ ხედებიან, “როდესაც მოლაპარაკების მაგილას უსხდებიან”. იგი მოუწოდებს დასავლურ სამყაროს

გაითვალისწინოს, რომ “არსებობს განსხვავება, როდესაც ერთმანეთს ესაუბრებიან დასავლური მენტალიტეტის ადამიანები და აღმოსავლური, მაგალითად, ირანის წარმომადგენლები” და “აღიაროს, რომ ირანი აღმოსავლეთია და მასთან სხვაგვარი ლაპარაკია საჭირო” (39, 23.05.2012).

რესპონდენტი თვლის, რომ სანქციები, რომლებსაც დასავლეთი უწესებს ირანს, უშედეგოა და რომ მის წინააღმდეგ უფრო რადიკალური და ენერგიული ნორმების მიღებაა საჭირო. სხვაგვარი პოლიტიკა მსოფლიოს შეიძლება ძვირი დაუჯდეს. “როდესაც ამერიკამ მიიღო გადაწყვეტილება დაებლოკა ირანის ცენტრალური ბანკის გადარიცხვები, - ამბობს იგი, - ირანმა დაუშვა ინსპექტორები ბირთვულ ობიექტებზე, თუმცა შედეგი ამას არ მოუტანია. ამერიკელები თავისი დასავლური მენტალიტეტით ფიქრობენ, რომ ეს კარგია, რომ ირანი მოდის მოლაპარაკებებზე. მათ სწამთ, რომ დაარწმუნებენ აიათოლას და ახმედინეჯადს შეაჩეროს პროექტი, მაგრამ მოლაპარაკებებს შედეგი არ მოაქვს. ირანი ბირთვული ქობინის შექმნასთან სულ უფრო ახლოა. ჩვენ თუ ახლა არ შევაჩერეთ ირანის რეჟიმის ბირთვული ამბიციები, ცოტა ხანში გვიან იქნება” (39, 23.05.2012)

ორიტ ზუარეცი ამერიკასა და ევროპას ორმაგ სტანდარტებში ადანაშაულებს. მისი თქმით, “ისინი, ერთის მხრივ, აფინანსებენ რეჟიმებს, მეორეს მხრივ, ებრძვიან ტერორიზმს. ერთის მხრივ, სანქციებს უწესებენ ირანს, მეორეს მხრივ, ხელს უწყობენ მისი ეკონომიკის გაძლიერებას. ჩემი კოლეგები ევროპაში ამბობენ, - აცხადებს იგი, - რომ ირანთან ბიზნესი არაა სახელმწიფო დონეზე, მას კერძო კომპანიები აწარმოებენ, მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს ამას?! ამ ფუფუნით ირანი ტერორისტებს, მკვლელებსა და ბირთვულ პროგრამას აფინანსებს” (39, 23.05.2012).

მართალია, ირანისგან ყველაზე მეტ საფრთხეს ისრაელი გრძნობს. მაგრამ ორიტ ზუარეცს მიაჩნია, რომ რამდენადაც ასეთ საფრთხეს ეს სახელმწიფო მთელ მსოფლიოს უქმნის და გამომდინარე აქედან, ირანული პრობლემები საერთაშორისო თანამეგობრობის საერთო თავისტიკიელია, მათ გადასატრელად ყველამ უნდა იზრუნოს და არა მხოლოდ მისმა ქვეყანამ. “ისრაელი არაა ვალდებული მარტომ გაწმინდოს ახლო აღმოსავლეთი, - ამბობს იგი, - ეს მთელი ცივილიზებული სამყაროს მოვალეობაა. ოფიციალურ შეხვედრებზე თეთრ სახლში მეუბნებიან ხოლმე თქვენ გაქვთ შესაძლებლობა დაბომბოთ ირანი, ისინი თვლიან, რომ ჩვენ ეს უნდა გავაკეთოთ. ჩვენი პასუხია, რომ ისრაელს შეუძლია დაიცვას საკუთარი თავი, მაგრამ ახლო აღმოსავლეთი და ირანის ატომური პროგრამა ყველა ჩვენთაგანის საერთო პრობლემაა...

თუ ჩვენ პრობლემის მოგვარება გვინდა, უნდა გავერთიანდეთ. ისრაელს არ სურს იყოს განტეხების ვაცი. ჩვენ ერთად უნდა შევაჩეროთ ირანის რეჟიმი და მისი ბირთვული პროგრამა” (39, 23.05.2012).

თვითონ ირანი კატეგორიულად უარყოფს ატომური ბომბის შექმნის მცდელობას და ამტკიცებს, რომ მას ბირთვული ენერგიის გამოყენება მხოლოდ და მხოლოდ მშვიდობიანი მიზნებით სურს, რისი უფლებაც მსოფლიოს ყველა ქვეყანას აქვს. ამის თაობაზე საქართველოში ირანის ისლამური რესპუბლიკის ელჩმა მაჯიდ საბერმა სპეციალური განცხადებაც გააერცვლა.

განცხადებაში გამოთქმულია საყვედური ქართული მედიასაშუალებებისადმი იმის გამო, რომ “ბოლო პერიოდის მანძილზე გამოქვეყნებულ სტატიებში, ინტერვიუებსა და ანალიტიკურ პუბლიკაციებში გაიჟღერა ირანის ისლამური რესპუბლიკის საგარეო პოლიტიკასთან, განსაკუთრებით კი ამ ქვეყნის ბირთვულ პროგრამებთან დაკავშირებულმა საკითხებმა, რომლებიც ხშირ შემთხვევაში მცდარი და

არარეალურია. ზოგიერთ ინტერვიუში კი რესპონდენტების მიერ გამოხატულია არასწორი და მიკერძოებული პოზიცია” (34, 06.06.2012).

შემდგომ ამისა, “მკითხველთა და საზოგადოების ინფორმირების მიზნით” ელჩი აკეთებს საკმაოდ ვრცელ განმარტებებს, რომლებიც 13 პუნქტისაგან შედგება.

ელჩი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ირანის ბირთვული პროგრამა მხოლოდ და მხოლოდ სამშეიდობო ხასიათს ატარებს და რომ “ეს ქვეყანა აღნიშნულ პროგრამას ახორციელებდა და ახორციელებს ბირთვული იარაღის გაუერცვლებლობის ხელშეკრულების (თ) შესაბამისად” (34, 06.06.2012). ამასთან, როგორც განცხადებაშია ნათქვამი, “ირანს არ სურს ხელშეკრულებით განსაზღვრულ უფლებებზე მეტი ან ნაკლები უფლებებით სარგებლობა” (34. 06.06.2012).

ელჩი გვატყობინებს აგრეთვე, რომ ატომური ბომბის დამზადება და გამოყენება აკრძალულია თვითონ ირანის უმაღლესი რელიგიური და პოლიტიკური ლიდერის ბრძანებისთანახმად. და რომ ისლამის რელიგიური სწავლებები საერთოდ კრძალავს ნებისმიერი სახის მასობრივი იარაღის გამოყენებას. ამ სწავლებისადმი ქვეყნის ერთგულება კი დასტურდება იმითაც, რომ “სადამ პუსეინის რეჟიმის წინააღმდეგ 8- წლისნი წმინდა თაედაცვითი ომის პერიოდში სადამის რეჟიმის მიერ დასაუღეთის ქვეყნების დახმარებით სამხრედროებისა და მშეიდობიანი მოსახლეობის წინააღმდეგ ქიმიური იარაღის გამოყენების მიუხედავად, ირანის ისლამურ რესპუბლიკას ერთხელაც არ მიუშართავს საპასუხო მოქმედების პოლიტიკისათვის” (34.6.06.2012.).

განცხადების თანახმად, “ბირთვულ ენერგეტიკასთან დაკავშირებით ირანის მთავარი მოწოდებაა: “ ბირთვული ენერგია ყველას და ბირთვული იარაღი არავის”, რაც “ თავისუფლებისმოყვარე ადამიანის მართლაც ყველაზე

ლოგიკური, სამართლიანი მოწოდებაა”, მაგრამ “სამწუხაროდ ზოგიერთ მოძალადე ქვეყანას ვერ წარმოუდგენია მსოფლიო მასობრივი განადგურების იარაღის გარეშე” (34,6.06.2012.).

ელჩის შეფასებით, ამერიკის შეერთებულ შტატებს, ანუ “სახელმწიფოს, რომელმაც პირველმა დაამზადა ატომური ბომბი, დაბოძა ორი დიდი და მრავალრიცხოვანი ქალაქი, სიცოცხლე მოუსწრაფა 220 ათასზე მეტ მშვიდობიან მოქალაქეს და საფრთხეში ჩააგდო დაბომბვას გადარჩენილი ასობით ათასი ადამიანი, არ გააჩნია მორალური უფლება, განსაჯოს და გააკეთოს განცხადებები სხვა ქვეყნების მიერ ბირთვული ენერგიის სამშვიდობო გამოყენების შესახებ” (34, 6.06.2012.).

მაჯიდ საბერი ცდილობს დაგვარწმუნოს, რომ “ირანის სამშვიდობო ხასიათის ბირთვული პოტენციალი” არამცთუ არ წარმოადგენს ეინმესთეის საფრთხეს, არამედ “ის ერთგვარი საჩუქარია”, რადგან ამ ქვეყანას “თავისი ბირთვული ცოდნით, ელექტროენერგიის, სამკურნალო, რადიო-პრეპარატების წარმოებითა და ბირთვული მედიცინის განვითარებით, შეუძლია უდიდესი სამსახური და დახმარება გაუწიოს მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებს”(34, 6.06.2012.).

ამ ფონზე იგი ყურადღებას მიაპყრობს “ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის ზოგიერთი პოლიტიკოსის”, რომლებშიც ისრაელის წარმომადგენლები იგულისხმებიან, განცხადებებს, საიდანაც, “ჩანს, რომ ისინი აუცილებლობის შემთხვევაში ნებისმიერ დროს გამოიყენებენ ბირთვულ იარაღს”. თვლის რა ასეთ განცხადებას ყველაზე ლოგიკურად, რომელიც შეიძლება გააკეთოს ადამიანმა, ელჩი დანაშაულად აცხადებს ბირთვული იარაღის გამოყენებას არამარტო თავდასხმის, არამედ თავდაცვის მიზნითაც, ორივე შემთხვევაში, მისი თქმით, ეს იქნებოდა “კაცობრიობის წინააღმდეგ მიმართული ნაბიჯი,

რომლის ახსნაც კი სახიფათო და შემზარავია” (34, 6.06.2012).

მაჯიდ საბერს მიაჩნია, რომ საფრთხეს წარმოადგენს არა ირანი, არამედ ისრაელი, რის დასტურადაც აცხადებს, რომ მისი ქვეყანა “ორ საუკუნეზე მეტია ... თავს არ დასხმია სხვა ქვეყანას, თუმცა საკუთარი თავის დასაცავად ყველა აგრესორისათვის გაუცია საკადრისი პასუხი და ეს სანანებლად გაუხდია მათთვის საქმე”. და ეს მაშინ, როცა “სიონისტების გავლენის ქვეშ მყოფმა ოკუპანტურმა რეჟიმმა”, ანუ ისრაელმა, “უკანასკნელი 50 წლის განმავლობაში არაერთი ომი აწარმოა თავისი მეზობელი თუ არამეზობელი ქვეყნის წინააღმდეგ”. ამის შემდეგ კი მკითხველს მოუწოდებს თვითონ განსაჯოს თუ “რომელი ქვეყანაა სახიფათო – ირანი თუ სიონისტური რეჟიმი? ირანს აქვს სირთულეები მსოფლიოსთან თუ სიონისტურ რეჟიმს? რომელია სახიფათო- ირანი, რომელიც ბოლო ორი საუკუნის მანძილზე არც ერთ ქვეყანას არ დასხმია თავს, აკრძალულად აცხადებს ბირთვულ იარაღსა და არ ფლობს მას, თუ სიონისტური რეჟიმი, რომელიც აღიარებს, რომ აქვს ბირთვული იარაღი, უარს ამბობს ბირთვული და მასობრივი მოსპობის იარაღის გაუერცებლობის ხელშეკრულებაში გაწევრიანებაზე და პრობლემებს უქმნის როგორც მეზობელ ქვეყნებს, ასევე საკუთარ ხალხს?(36, 06.06.2012.)

მეტი დამაჯერებლობისათვის, რომ ირანს არც უფიქრია ატომური იარაღის შექმნაზე და რომ არც ფიქრობს ამაზე და რომ ბრალდებები მის მიმართ ასეთი იარაღის დაუფლების მცდელობაზე არის სიცრუე და ცილისწამება, ელჩი ამბობს: “ირანის ბირთვული პროგრამები დიდი ხანია, რაც ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოს მეთვალყურეობის ქვეშ არის მოქცეული და დღემდე რაიმე სახის გადახვევა ამ პროგრამებიდან არ დაფიქსირებულა” (31, 6.06.2012).

მაჯიდ საბერის თქმით, ირანის ბირთვული ობიექტების შემოწმება საერთო ჯამში4 ათასზე მეტი კაც/საათის განმავლობაში ხდებოდა, საიდანაც ასზე მეტი შემოწმება ატარებდა დაუყოვნებლივ ხასიათს და წინასწარი შეტყობინებიდან 2 საათის შემდეგ” განხორციელებულა, მაგრამ “რაიმე გადახრები სამშეიღობო ბირთვული პროგრამიდან არ დაფიქსირებულა” (34, 6.06.201).

როგორც ცნობილია, ირანს ნავთობისა და გაზის დიდი მარაგი აქვს და აქედან გამომდინარე, შესაძლოა, ვინმეს გაუჩნდეს კითხვა, თუ რაში სჭირდება მას ბირთვული ენერგეტიკა. მათ საპასუხოდ განცხადებაში აღნიშნულია: “30-40 წლის შემდეგ ნავთობისა და გაზის მსგავსი წიაღისეული საწვავი მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ამოიწურება, ამიტომ ყველა ქვეყანას, დიდსა თუ პატარას, დასაელურსა თუ აღმოსავლურს უფლება აქვს გამოიყენოს ბირთვული ტექნოლოგიები ელექტროენერგიის წარმოებისა და სხვადასხვა სამედიცინო თუ ინდუსტრიული დანიშნულებისათვის. წინააღმდეგ შემთხვევაში ეს ქვეყნები მუდმივად იქნებიან ბირთვული ენერგეტიკის მფლობელი სახელმწიფოების გაელენის ქვეშ” (34, 6.06.2012).

რაც შეეხება ირანის მიერ ატომური ბომბისათვის აუცილებელი გამდიდრებული ურანის წარმოებას, ელჩის თქმით, ირანს არაერთხელ მიუმართავს ატომური ენერგიის საერთაშორისო სააგენტოსა და შესაბამისი ტექნოლოგიების მფლობელი ქვეყნებისთვის, რომ მიეყიდათ მისთვის თეირანის კვლევითი ბირთვული რეაქტორისათვის, რომელიც 56 წელია ფუნქციონირებს, საჭირო საწვავი, მაგრამ “მათგან ყოველთვის იღებს უარს”. ასეთ სიტუაციაში კი ირანს სხვა რაღა გზა ჰქონდა დარჩენილი გარდა იმისა, რომ თვითონ დაეწყო “20 პროცენტის ბირთვული საწვავის წარმოება”, რითაც მიაღწია იმას, რომ იგი დღეს “უკვე უზრუნველყოფილია აღნიშნული საწვავით” (34, 6.06.2012).

ირანს “კეთილი ნებაც” გამოუჩენია და “ 2.5 წლის განმავლობაში ნებაყოფლობით” დაუწყია “ბირთვული იარაღის გაუერცვლებლობის ხელშეკრულების არასავალდებულო ხასიათის დამატებითი პროტოკოლის შესრულება”, მაგრამ ამას არ მოყოლია დადებითი პასუხი გაეროს უშიშროების საბჭოს ვეტოს უფლების მქონე ქვეყნებისა და ბირთვული არსენალის მქონე სახელმწიფოების მხრიდან, რის გამოც მის პარლამენტს თავი შეუკავებია ამ პროტოკოლის რატიფიკაციისაგან. აღნიშნული ფაქტიდან კი ელჩს გამოაქვს დასკვნა, რომ “ დიდ სახელმწიფოებს არ სურთ სხვა ქვეყნების კანონიერი უფლებების აღიარება” (34, 6.06.2012.).

დასასრულ, როგორც განცხადებაშია ნათქვამი: “კეთილი ნებისა და ნდობის გაძლიერების საფუძველზე, ირანი ყოველთვის მიესალმება თანაბარ პირობებში კონსტრუქციული დიალოგის გამართვას”.(34, 6.06.2012).

მაჯიდ საბერის განცხადების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ყველაფერი თითქოს ნათელია. ირანს არავითარი განზრახვა არ გააჩნია, რომ შექმნას ატომური ბომბი, მას მარტოდენ ბირთვული ენერგიის მშეიდობიანი გამოყენების სურვილი ამოძრავებს, რაც არავის არანაირ საფრთხეს არ უქმნის და ეს ქვეყანა მხოლოდ და მხოლოდ მის არაკეთილმოსურნეთა ბოროტგანზრახვითი ცილისწამების ობიექტია და სხვა არაფერი. მაგრამ ამის არავის სჯერა. ყოველ შემთხვევაში ჩვენ არც ქართულ მედიასა და არც უცხოურ საინფორმაციო საშუალებებში , რომლებზეც ხელი მოგვიწვდებოდა, არ შეგვხვდრია ირანის ბირთვული პოლიტიკის გამამართლებელი რაიმე პუბლიკაცია. ქართული მასობრივი ინფორმაციის ორგანოებში, ფაქტობრივად, არც ამ ქვეყნის ელჩის განცხადებას მოჰყოლია მოცემული პრობლემისადმი დამოკიდებულებაში რაიმე არსებითი ხასიათის კორექტირების ნიშნები.

საერთაშორისო თანამეგობრობა, რომელიც ირანის ხელისუფლების წარმომადგენელთა მხრივ განცხადებებს ჯნდობლად ეკიდება, დაბეჭითებით ცდილობს საკითხში სრული სიცხადის შეტანას, მაგრამ ამტკიცებს, რომ მათი მხრიდან სერიოზულ წინააღმდეგობებს აწელება, რაც კიდევ უფრო აძლიერებს ეჭვებს და აძლიერებს მის შეშფოთებას.

მშვიდობიანი მეთოდებით პრობლემის მოგვარების ჩმცდელობა ჯერ კიდევ გრძელდება, მაგრამ რაც დრო გავლის, რწმენა ასეთი მეთოდების ეფექტურობაში კლებულობს და შედეგად სულ უფრო და უფრო ხშირად გაისმის შემაშფოთებელი პროგნოზები და მუქარაც კი ირანის წინააღმდეგ ძალის გამოყენების შესახებ, რასაც ყველაზე ხშირად ისრაელი მიმართავს.

ემუქრება თუ არა ომი საქართველოს?

მედიის არაერთი პუბლიკაცია ეძღვნება იმის პროგნოზირებას, ჩათრეული იქნება თუ არა საქართველო საომარ მოქმედებებში ირანზეამერიკის თავდასხმის შემთხვევაში. ამასთან მასალათა ერთ ნაწილში ფიქსირდება ოპტიმისტური თვალსაზრისი (თუმცა ეს უფრო ე.წ. “ფრთხილი ოპტიმიზმი” იყო), რომ ეს არ მოხდებოდა, ხოლო მეორე ნაწილში გამოითქმოდა შიში, რომ ასეთი რამ სულაც არ იყო გამორიცხული.

და მაინც მასალათა უმრავლესობაში “პესიმისტური” მოსაზრებები დომინირებდა. ამასთან ჩვენთვის მოსალოდნელი საფრთხე ფიქსირდებოდა როგორც საკუთრივ ირანის, ისე ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის მხრიდან.

ირანისგან დარტყმას ვარაუდობდნენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ შეერთებული შტატებისაზე იერიშის განსახორციელებლად ჩვენს ტერიტორიას გამოიყენებდა აზრთა სხვადასხვაობა აქ ელინდებოდა მარტოოდენ იმ საკითხში, მოისურვებდა თუ არა იგი ამას და მისცემდა თუ არა ჩვენი ქვეყანა ამის ნებართვას.

მედიაში თუმცა არ გამოქვეყნებულა არაფერი ისეთი, რაც საშუალებას მოგვცემდა დაბეჯითებით გვემტკიცებინა, რომ ჩვენი ხელისუფლება მზად იყო საამისოდ, მაგრამ არაერთ პუბლიკაციაში მაინც გამოთქმული იყო ეჭვი, რომ თუ ამერიკა შესაბამისი თხოვნით მოგემართაედა, ჩვენი ქვეყნის პრეზიდენტი მას უარს არ ეტყოდა. ამ აზრისაა ე. შევარდნაძეც, რომელმაც გაზეთ “ასაველ-დასაველს” კორესპონდენტის ნონა ბენდელიანისათვის მიცემულ ინტერვიუში, განაცხადა, რომ, თუ მ. სააკაშვილი დათანხმდება ჩვენი ტერიტორიის დათმობაზე ამერიკის სარაკეტო სისტემისათვის, “ეს იქნება ტრაგედია საქართველოსთვის: ისე კი, არც მე გამოვრიცხავე: - შენიშნა მან, - რომ სკამის შენარჩუნების მიზნით სააკაშვილი დათანხმდეს ამერიკას საქართველოს ტერიტორიის ანტიირანული კამპანიის საწარმოებლად გამოიყენებაზე” (2, 23- 29.02.2012).

ზემოთქმული არ ნიშნავს იმას, რომ ექსპრეზიდენტი, საერთოდ უარს ამბობდომის შემთხვევაში გარკვეული დახმარება მაინც გაგვეწია შეერთებული შტატებისათვის, თუ ამ უკანასკნელს ამის საჭიროება გაუჩნდებოდა, თუმცა გამორიცხავდა მისი სამხედრო ბაზების შექმნას ჩვენს ქვეყანაში. არმაზ სანებლიძისათვის მიცემულ ინტერვიუში ეს მოსაზრება მან ამდაგვარად დააფიქსირა: “ამერიკის შეერთებული შტატების ადმინისტრაცია საქართველოში სამხედრო ბაზების გახსნაზე არ წავა, თქვა მან, ერთადერთი, რაც დასაშვებად მიმაჩნდა, იყო ის, რომ თუ აშშ-ს ირანთან დაკავშირებით პრობლემები შეექმნებოდა,

შეიძლებოდა გამოეყენებინა საქართველოს ტერიტორიაზე რომელიმე პუნქტი როგორც სატრანზიტო ბაზა... “მაგრამ პრეზიდენტი ობამა თავისი ქვეყნის მოქალაქეებს ჰპირდება, რომ მშვიდობიანად მოაგვარებს ირანთან ურთიერთობის პრობლემას, მაშასადამე სამხედრო ბაზა საქართველოში ამერიკელებს არ დასჭირდებათ“ (2, 15-22.05.2009).

მოგვიანებით ე. შვეარდნაძემ თავისი პოზიცია ამ საკითხებში უფრო ვრცლად განმარტა და განაცხადა: “ცხადია, თუ ამერიკას ჩვენს ტერიტორიას პლაცდარმად დაუეთმობთ, ირანზე არანაკლები საფრთხე რუსეთიდან გველის. ამის გაუთვალისწინებლობის შემთხვევაში დავისჯებით. ერთხელ უკვე დავისაჯეთ. აფხაზეთი და სამაჩაბლო დაეკარგეთ. იმედი მაქვს სააკაშვილი ვერ გაბედავს ამაზე წავიდეს! მართალი გითხრათ, სააკაშვილზე მეტად ამერიკის ხელისუფლების იმედი მაქვს, რომ საქართველოს ხელისუფლებას რამის სანაცვლოდ ამ ნაბიჯის გადადგმას არ აიძულებს” (2, 30.01.2012- 05.02.2012).

ექსპრეზიდენტის იმედი ეფუძნებოდა იმ გარემოებას, რომ, მისი აზრით, ამერიკა აუცილებლად გაუწევდა ანგარიშს რუსეთისგან მოსალოდნელ “მწვავე რეაქციას”. და “თუმაინც მოხდა და ამერიკული რაკეტები ჩვენს ტერიტორიაზე განლაგდება,- დასძენს იგი, - ეს იქნება მხოლოდ რუსეთთან შეთანხმებით”. თუმცა აქაც საბოლოო ჯამში ოპტიმიზს ისევ ინარჩუნებს და ამბობს: “იმედი მაქვს ამ საფრთხეებზე ფიქრი არ მოგვიწევს, რადგან ექსპერტებისაგან განსხვავებით არ ეფიქრობ, რომ ამერიკა-ირანის ომი გარდუვალია. გამოსავალი ყოველთვის მოიძებნება” (2, 30.01.01- 5.02.2012).

უფრო კატეგორიულად გამოთქვამს თავის ეჭვებს მ. სააკაშვილთან მიმართებაში ექსპერტი პოლიტიკის საკითხებში ირაკლი მელაშვილი. მას მიაჩნია, რომ “თუ ამერიკასა და ირანს შორის ურთიერთობა კიდევ უფრო დაიძაბება, ბუნებრივია, კავკასიის რეგიონისა და

საქართველოს როლი და მნიშვნელობა ამერიკისთვის კიდევ უფრო გაიზრდება”. გამომდინარე აქედან, მისი აზრით, მსააკაშვილი შეეცდებოდა “ამ საკითხით ევატრა” ბ.ობამასთან. “ხელისუფლებაში დარჩენის სანაცვლოდ სააკაშვილი გააკეთებს ყველაფერს, - განაცხადა მან ინტერვიუში ჯაბა ხუბუასთან, - იგი ამერიკას შესთავაზებს საკუთარ თავსაც, საქართველოსაც და საერთოდ ყველაფერს” (2, 30.01.2012).

თუმცა ისევე როგორც ე. შევარდნაძე, ი. მელაშვილიც ფიქრობს, რომ შეერთებულ შტატებს ირანთან ომში ჩვენი ქვეყნის გამოყენება არ მოუხდება, რადგან, მისი თქმით, “ამერიკას ყველანაირი ტექნიკური საშუალება აქვს იმისათვის, რომ საკუთარი რაკეტები დაუმისწონ იმ წერტილს, რომელსაც მიზანში ამოიღებენ და ამისათვის საქართველოს ტერიტორია არაფერში სჭირდება” ესეც არ იყოს, მას არ ჰგონია, რომ “ამერიკის ინტერესებში შედიოდეს საქართველოში რაკეტების განლაგება ირანზე თავდასხმისათვის (2, 15-22.05.2009).

საქართველოს “უშუალო ფუნქციას” ამერიკა-ირანის დაპირისპირებაში ვერ ხედავს პოლიტოლოგი მაშუკა არეშიძეც, რომლის აზრითაც, “საქართველო ამ კონფლიქტში დიდ როლს არ ითამაშებს” (36, 23.01.2012), რადგან ამის საჭიროება არ იარსებებს.

სახალხო კრების აღმასრულებელი საბჭოს წევრი, აკადემიკოსი ელიზბარ ჯაფელიძე კი გვაუწყებს, რომ სააკაშვილი არამცთუ გამოთქვამს მზადყოფნას, დაეხმაროს ამერიკას ირანზე შეტევის განხორციელებაში, არამედ მას საამისოდ უკვე დაწყებულიც აქვს შესაბამისი სამუშაოები “. ჩემი ინფორმაციით, - აცხადებს იგი გაზეთ “კეირის ქრონიკისათვის” მიცემულ ინტერვიუში, - კოპიტნარის აეროპორტში უკვე ასაფრენ ზოლზე საგანგებო ფილებს აკეთებენ, რათა იქ ამერიკული „ბოინგები“ დაფრინდნენ, ხოლო თბილისსა და ქაღაქის გარშემო გათხრილია

საგანგებო თავშესაფარი, სადაც 2 წლის სამყოფი სურსათ-სანოვარე და იარაღია შეტანილი. ანუ ამ ყველაფრიდან ჩანს, რომ სააკაშვილი ემზადება ომისათვის და ეს საქართველოსთვის იქნება კატასტროფა” (36, 17.01.2012).

ირანის ომისათვის საქართველოს ხელისუფლების მზადების კიდევ უფრო ფართო მასშტაბებზე და ამით გამოწვეულ მოსალოდნელ აპოკალიფსზე საუბრობს ე. ჯაველიძე გაზეთ “ასავალ-დასავალის” კორესპონდენტისათვის მიცემულ ინტერვიუში, რომელშიც იგი ამბობს “პირდაპირ გეტყვით, სააკაშვილი ოცნებობს ირანში ომის დაწყებაზე, რადგან ის ამერიკისთვის შეუცვლელი პარტნიორი გახდება”!

სააკაშვილი ტყუილად არ აშენებს 15-20 კაციან ჰოსპიტლებს მთელ საქართველოში! არც ის არის შემთხვევითი, რომ თბილისის შემოგარენში შენდება ბომბსაცავები და ბუნკერები, რომლებშიც იარაღისა და სურსათის მარაგს აბინავენ!

სააკაშვილი მთელ საქართველოში ქმნის შეიარაღებულ სახალხო ლაშქარს, რომელიც რუსეთის არმიასთან პარტიზანული ომისთვის ემზადება! ანუ ირანთან ომის დაწყების შემთხვევაში საქართველოში შემოიჭრება რუსული ჯარი და აქ ამბავი ატყდება, მტერსა და აეს! ჩვენ რეალურად ვდგავართ მსოფლიოს პოლიტიკური რუკიდან საქართველოს გაქრობის საშიშროების წინაშე! რასაც ირანული რაკეტები დაგვაკლებენ, იმას რუსული ჯარის შემოსვლა დაამატებს! ეს იქნება შაჰ-აბასის ლაშქრობა 21-ე საუკუნის საქართველოში. მიხ. სააკაშვილი ამერიკელი პარტნიორების გულის მოსაგებად ქვეყნის აოხრებაზეც თანახმაა – ეს ყველამ უნდა იცოდეს!” (2, 13-19.02.2012).

ექსპერტი სამხედრო საკითხებში ირაკლი ალადაშვილი ერთი იმათგანია, ვისაც მიაჩნია, რომ ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიის გამოყენება ირანზე თავდასხმისათვის არ მოხდებოდა. “თუკი რუკას დაეხედავთ,- წერს იგი გაზეთ

“კეირის პალიტრაში” გამოქვეყნებულ სტატიაში - “რატომ ვერ დაბოძბავს ამერიკა საქართველოდან ირანს”- აღმოვაჩინეთ, რომ დიდი მონდომების შემთხვევაშიც კი საქართველოს საჰაერო სივრციდან ირანს ევრაინ დაარტყამს იმ უბრალო მიზეზით, რომ საქართველოს და ირანს საერთო საზღვარი არ აქვს. ჩვენ შორის სომხეთი და აზერბაიჯანია და რომელიმე ამ ქვეყნის საჰაერო სივრცის გავლაა აუცილებელი, საქართველოდან ირანის საზღვარს რომ მიაღწიო”(36, 30.11.2012).

ავტორი, მართალია, თელის, რომ სამხრეთ კავკასიის გამოყენება ირანზე საჰაერო იერიშებისათვის ოპერატიულ-ტაქტიკური თვალსაზრისით ბევრად უფრო მომგებიანია, ვიდრე, ამის განხორციელება სპარსეთის ყურეში მოდრეიფე ამერიკული ავიამზიდის საშუალებით, მაგრამ ასეთ შესაძლებლობას “თითქმის გამორიცხავს”. როგორც იგი წერს, ამ ავიამზიდებიდან აფრენილი “სუპერპორნეტების” ჯგუფს ირანის ჩრდილოეთამდე მისაღწევად თითქმის ორსაათიანი ფრენა დასჭირდებათ, ამ ხნის განმავლობაში ისინი ირანულმა რადიოლოკატორებმა მრავალჯერ შეიძლება აღმოაჩინონ და მათ საზენიტო რაკეტებიდან ცეცხლი გაუხსნან, მაშინ როცა აზერბაიჯანიდან მიზნამდე მისაღწევად თვითმფრინავებს სულ რაღაც 3-5 წუთი დასჭირდებათ. მაგრამ ამას წინააღმდეგობას გაუწევს რუსეთი, რომელსაც ამერიკული საჰაერო საბრძოლო ხომალდების ფრენის აღსაკვეთად სომხეთის გიუმრის ბაზაზე და აზერბაიჯანში გაბაღლაში განთავსებული სამხედრო ტექნიკის სახით სრულიად საკმარისი რესურსი გააჩნია.

მისი შეფასებით, ტექნიკური თვალსაზრისით, ამ მიზნით ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონისა და აფხაზეთის გამოყენებაც არავითარ სირთულეს არ წარმოადგენს.

როგორც ი. აღადაშვილი ამბობს: “რუსეთის სამხრეთის სამხედრო ოლქში შემავალი გიუმრის 102-ე , აფხაზეთის მე-

7 საოკუპაციო და ცხინვალის მე-4 საოკუპაციო სამხედრო ბაზების განკარგულებაში არსებულ რადიოლოკაციურ სადგურებს, რადიოელექტრონული დაზვერვის საშუალებებს, საზენიტო-სარაკეტო სისტემებსა და გამანადგურებელ თვითმფრინავებს შეუძლიათ მთლიანად გააკონტროლონ და ჩაეკონ სამხრეთ კავკასიის საჰაერო სივრცე განსაკუთრებით შავი ზღვიდან საქართველო-აზერბაიჯანის მიმართულებით”(36, 30.01.2012).

სტატიის ავტორი თელის, რომ ზემოაღნიშნული გარემოება კარგად აქვთ გაცნობიერებული ამერიკაში. ამას გარდა, მისი აზრით, იქ დარწმუნებულები არიან იმშიც, რომ რუსეთი ამ მიზნით ირანსაც გამოიყენებს, მიაწვდის რა მას ოპერატიულ ინფორმაციას ამერიკული თვითმფრინავების აფრენის შესახებ, როგორც კი ისინი ზღვიდან ან თურქეთიდან საქართველოს საჰაერო სივრცეში გამოჩნდებიან. ამის შედეგად კი იერიშებს ირანზე მოულოდნელობის ეფექტი და , მაშასადამე, ფაქტობრივად რაიმე მნიშვნელოვანი შედეგის მიღწევის შესაძლებლობა დაეკარგებათ.

“ესეც არ იყოს,- ნათქვამია, - სტატიაში ამერიკის პრეზიდენტი არავითარ შემთხვევაშიარ გარისკავს და რუსული საზენიტო რაკეტების სიახლოვეს თავის პილოტებს არ გაგზავნის “ (36, 30.01.2012).

გამომდინარე ზემოაღნიშნულიდან , ი. ალადაშვილი კმაყოფილებით ასკენის, რომ“ზოგი ჭირი მარგებელია,- საქართველო არ შევა ისტორიაში, რომლის საჰაერო სივრცის გაუღიით ირანს საჰაერო დარტყმა მიაყენეს” (36, 30.01.2012).

ირანთან მიმართებაში ამერიკა- რუსეთის ინტერესთა დაპირისპირებას , რაზეც ი. ალადაშვილი საუბრობს, გადაჭრით უარყოფს თავდაცვის ყოფილი მინისტრი თენგიზ კიტოვანი. იგი ფიქრობს, რომ ომის შემთხვევაში, “ ამერიკელი ჯარისკაცი ერაყისა და ავღანეთის მსგავსად” ამ

ქვეყანაში “ვერ შეევა” რადგან აქ “ფეხს ვერ მოიკიდებს”. ამიტომ „მოხდება მხოლოდ საჰაერო დაბომბვა და ირანის სამხედრო ობიექტების განადგურება” (31, 30.01.-5.02.2012). საამისოდ მას სჭირდება ტერიტორია, საიდანაც საავიაციო იერიშებს განახორციელებს. ამ მიზნით, მისი თქმით, შეიძლება გამოყენებულ იქნას როგორც საქართველო, ისე აზერბაიჯანი და სომხეთიც. რუსეთი კი ამის წინააღმდეგ არ იქნება, რადგან ჩრდილოკავკასიელი და შუააზიელი მუსლიმანური მოსახლეობის ეშინია. ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლისა და ამერიკის ინტერესები აქ ერთმანეთს ემთხვევა – ორივეს სურს ირანის დასუსტება, რაც, თავის მხრივ, ამ მოსახლეობისგან მოსალოდნელ საფრთხესაც გაანეიტრალებს.

თ. კიტოვანის აზრით, რუსეთს ხელს არ აძლევს დასავლეთის “საწინააღმდეგო პოლიტიკა თავის ქვეყანაში, რადგან ეკონომიკურად გაუჭირდება”. ესეც არ იყოს, მისი თქმით, “ამერიკა და რუსეთი დღეს არიან ძალიან კარგად” და მათ შორის კონფრონტაცია მხოლოდ “მოჩვენებითია” . . . თუმცა “არის რაღაც საკითხები, რაშიც კრემლი და თეთრი სახლი ვერ თანხმდებიან , მაგრამ ძირითად სტრატეგიულ საკითხებში შეთანხმება მიღწეულია” (31.30.01.-5.02.2012).

ი. ალადაშვილი თვლის, რომ თვითონ ირანიც ვერ მოახერხებს ჩვენი ქვეყნისთვის სამხედრო დარტყმის განხორციელებას- “ირანის საზღვრის უკიდურესი ჩრდილოეთი წერტილიდან საქართველოს საზღვრის უკიდურეს სამხრეთამდე პირდაპირი ხაზი 160 კმ-ია,- წერს იგი,- ხოლო თბილისის ცენტრამდე- 215კმ. ეს მანძილი გამორიცხავს ირანის მხრიდან არტილერიისა და ზალპური ცეცხლის რეაქტიული სისტემების გამოყენების შესაძლებლობას” (36, 30.01.2012).

ავტორის აზრით, ძნელად წარმოსადგენია ირანის მიერ ამ მიზნით თვითმფრინავების გამოყენებაც“ თუნდაც გიუმრის რუსული სამხედრო ბაზის ფაქტორის გამო,

“რადგან, ”მართალია, კრემლი ირანზე დასაველეთის შესაძლო თავდასხმას ეწინააღმდეგება, მაგრამ არც იმას დაუშვებს, რომ ირანის საბრძოლო თვითმფრინავები სამხრეთ კავკასიის საჰაერო სივრცეში შემოფრინდნენ, რადგან ამ რეგიონს თავისი გაველების სფეროდ მიიჩნევს “ (36.30.01.2012).

სტატიაში ასევე გამორიცხულია ჩვენს წინააღმდეგ სარაკეტო ცეცხლის გახსნაც. როგორც ავტორი ამბობს, ირანს თუმცა აქვს ისეთი რაკეტები, რომლებსაც თბილისამდე მიღწევა შეუძლია და რომელთა ჩამოგდებაც “თითქმის შეუძლებელია”, რადგან ფრენის ტრაექტორიის მაღალი სიმაღლის გამო მათი აღმოჩენა რთულია, მაგრამ ამ სახელმწიფოს ასეთი რაკეტების შეზღუდული მარაგი გააჩნია და მათი გამოყენებისათვის მას “უკვე დიდი ხანია შერჩეული აქვს ბევრად უფრო მნიშვნელოვანი სამიზნეები ისრაელის ტერიტორიაზე და ახლო აღმოსავლეთის იმ ქვეყნებში, სადაც ამერიკული სამხედრო ბაზებია განთავსებული”(36.30.01.2012.).

ამერიკა შეტევებს სხვა მხარეებიდან განახორციელებს“ პირველ დარტყმებს ირანს მეხუთე ფლოტის ავიაცია მიაყენებს,- ამბობს იგი ერთ-ერთ თავის ინტერვიუში - გარდა ამისა სპარსეთის ყურეში არის სამხედრო ავიაბაზებიც და ამას რომ თავი დაეანებოთ, არის სამხედრო ბაზა თურქეთის ტერიტორიაზე.

თურქეთი მოვლენების მიღმა არ დარჩება იმიტომ რომ მასაც აქვს თავისი ინტერესები ისლამურ სამყაროში. მას უნდა წინა აზიაში დომინანტი გახდეს. აქედან გამომდინარე, მისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი იქნება ამ ოპერაციაში რომელიმე ფორმით ჩართვა.

საქართველოში, როგორც ვფიქრობ, შეიძლება განთავსდეს ზურგის სამსახური. შეიძლება ეს პოსპიტალი და სამხედრო ტვირთების საწყობი იყოს, მაგრამ

დაპირისპირების პირველ ეტაპზე სამხედრო დამრტყმელი ძალის აქ განლაგებას არ ველოდები”(36, 23.01.2012.).

პოლიტოლოგს უძნელდება მომავალში მოვლენების განვითარების პროგნოზირება, თუმცა არ გამორიცხავს იმას, რომ “ შეიძლება მოგვიანებით საქართველო ამისთვისაც დასჭირდეთ” (36, 23.01.2012.) მაგრამ, როგორც თვითონ ამბობს“ეს მაინც ძალიან დაბალი ალბათობით” წარმოუდგენია.

ირანში სამხედრო კონფლიქტის განვითარების შემთხვევაში საქართველოსთვის მთავარ საფრთხეს ექსპერტები მაინც ჩვენს ქვეყანაში რუსული ჯარების შემოჭრის შესაძლებლობაში ხედავენ. სწორედ ასეთ შესაძლებლობაზე ამახვილებს ყურადღებას მაშუკა არეშიძეც ინტერვიუში, რომელიც მან გაზეთ “კვირის პალიტრის” კორესპონტენტს დაწი გრძელიშვილს მისცა. მისი თქმით, “ამერიკა-ირანის დაპირისპირებაში რუსეთი არ ჩაერთვება, თუნდაც იმიტომ, რომ თავისი გასჭირვებია, მაგრამ თუ დასაუფლეთმა პრობლემები შეუქმნა რუსეთის სტრატეგიულ პარტნიორ ირანს, რუსეთი ყველაფერს გააკეთებს, რომ დასაუფლეთის სტრატეგიულ პარტნიორებს, (მათ შორის რესპონდენტი საქართველოსაც გულისხმობს-გ.კ.) ასევე პრობლემები შეუქმნას(36, 23.02.2012.).

საქართველოსთვის რუსეთის მხრივ პრობლემების შექმნაში პოლიტოლოგი გულისხმობს, ამ უკანასკნელის თავდასხმას ჩვენს ქვეყანაზე. რომელიც მისი აზრით განხორციელდება იმ შემთხვევაში, “თუ რუსმა სამხედრო ხელმძღვანელობამ დაინახა, რომ ირანი მარცხდება”, რითაც “დიდი საფრთხე შეექმნება რუსეთის გავლენას სომხეთში”. იგი ფიქრობს, რომ “ამ სიტუაციაში” არ არის გამორიცხული”, რომ რუსეთმა “დერეფნის გაჭრა მოინდომოს . . . სამხრეთ ოსეთიდან ბორჯომისკენ, ანუ ჯაფახეთისკენ, რათა გიუმრის სამხედრო ბაზას სამხედრო

ტვირთებით მომარაგებაში ხელი არ შეეშალოს” (36.23.01.2012).

ირანში საომარი მოქმედებების დაწყების შემთხვევაში საქართველოსთვის რუსეთის მხრიდან მოსალოდნელი საფრთხის შესახებ სიგნალები რუსული წყაროებიდანაც მოდის. ირაკლი ალადაშვილი ამ სიგნალებზეც მსჯელობს გაზეთ “კვირის პალიტრაში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “რუსეთის სამხედრო დერეფნის გაჭრა . . . სომხეთისკენ?!” როგორც იგი წერს, რუსულ მედიაში გამოითქვა მოსაზრება, რომ ირანზე ისრაელის თუ აშშ-ს თავდასხმის შემთხვევაში მეზობელ სომხეთში განთავსებული სამხედრო ბაზა უდიდეს მნიშვნელობას შეიძენს და მისი სერიოზული გაძლიერება იქნება საჭირო” (36, 19.12.2011).

როგორც ავტორი განმარტავს, “სომხეთში რუსული 102-ე სამხედრო ბაზა რუსეთიდან არ მარაგდება. საქმე ის არის, რომ საქართველომ შეაჩერა ხელშეკრულება რუსეთთან ტრანზიტის შესახებ, რომელიც საქართველოს სახმელეთოდა საჰაერო სივრცის გავლით რუსეთიდან სომხეთში და პირიქით, სამხედრო დანიშნულების ტვირთების გადატანას ეხებოდა. უფრო სწორად ეს შეეხება სომხეთში რუსეთის სამხედრო ბაზისთვის განკუთვნილ ტვირთებსა და შეიარაღებას, თორემ სომხეთის შეიარაღებული ძალების კუთვნილი ტვირთი როგორც რუსეთიდან, ისე სხვა ქვეყნებიდან ქართული ცის გავლით დაუბრკოლებლად გადის.

არსებობს ეჭვი,- დასძენს ი. ალადაშვილი,- რომ საქართველოს საჰაერო სივრცის გავლით სომხეთის არმიისათვის საჭირო ტვირთის საფარქვეშ გიუმრის სამხედრო ბაზა არაოფიციალურად მაინც მარაგდება. მაგრამ, როგორც ჩანს, ეს მოსკოვისთვის საკმარისი არ არის. იქ უკვე ალაპარაკდნენ გიუმრისკენ სახმელეთო სამხედრო დერეფნის გაჭრის აუცილებლობაზე” (36, 19.12.2011).

სტატიაში დამოწმებულია რუსი გენერალ-ლეიტენანტი იური ნეტკაიოვი, რომელსაც განუცხადებია, რომ ირანის წინააღმდეგ სრულმასშტაბიანი ომის დაწყების შემთხვევაში რუსეთი შეეცდებოდა გამოენახა “საიმედო გზა” გიუმრის სამხედრო ბაზის საბრძოლო მომარაგებისათვის, რისთვისაც შეიძლება საჭირო გამხდარიყო “ქართული სატრანსპორტო ბლოკადის გარღვევა და სომხეთისკენ მიმავალი სატრანსპორტო დერეფნების სამხედრო საშუალებებით უზრუნველყოფა” (36, 19.12.2011).

იაღადაშვილი განიხილავს სამხედრო დერეფნის გაჭრის მცდელობის რამდენიმე ვარიანტს, რომელთაგან ერთი გულისხმობს ასეთი დერეფნის შექმნას ოკუპირებული ცხინვალიდან და ახალგორიდან ხაშურის, ბორჯომის, ახალციხისა და ახალქალაქის გავლით, მეორე - ასევე ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონიდან თბილისის შემოვლით მარნეულისკენ და შემდეგ სომხეთის საზღვრებისკენ გარღვევას. ამ ორი ვარიანტიდან მას უფრო შესაძლებლად მიაჩნია პირველი მათგანი. როგორც იგი წერს, მისი ალტერნატივა “უფრო ავანტიურისტული გადაწყვეტილება იქნება”, ვინაიდან “თბილისის მიმართულება “ უფრო უკეთესადაა დაცული, ვიდრე გორი-ხაშური-ბორჯომი-ახალციხე-ახალქალაქისა” (36, 19.12.2011).

დასასრულს ავტორი მაინც გამოთქვამს იმედს, რომ “ეს ყველაფერი მხოლოდ ვარაუდია და მოსკოვი ოკუპირებული ცხინვალის რეგიონიდან სომხეთისკენ სამხედრო დერეფნის გაჭრას არ შეეცდება” (36, 19.12.2011).

რუსულ საფრთხეზე საუბრობს ჯოშუა კუცერაც ინტერნეტგამოცემა “ურასიანეტ.ორგ”-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში “2012 წლის კონფლიქტები: უზბეკეთი? ირანი? ყარაბაღი? როგორც “ნეზავესიმია გაზეტაში” სერგეი კონოვალოვი წერს – ნათქვამია სტატიაში, რუსეთი ემზადება რა ირანის წინააღმდეგ აშშ-ისრაელის შესაძლო ომისათვის, სომხეთში პოზიციებს განამტკიცებს. ეს კი

მოსკოვისთვის სომხეთში რუსეთის სამხედრო ტერიტორიებისთვის საქართველოს მიერ დაწესებული ემბარგოს "გარღვევის აუცილებლობას ნიშნავს". თუმცა ავტორი აღნიშნავს, ს. კონოვალოვი "თავდაცვის უწყების წყაროებს ეყრდნობა"-ო, მაგრამ აქვე გამოთქვამს მოსაზრებას, რომ ყველაფერი ეს "მაინც საკმაოდ არარეალურად გამოიყურება" (33, 5.01.2012).

ჯოშუა კუცერას მხედველობაში აქვს "ნეზავისიმაია გაზეტას" ხსენებული პუბლიკაციის ის ადგილი, სადაც ნათქვამია: "საქართველომ შეწყვიტა იმ შეთანხმების მოქმედება, რომლითაც რუსეთი სომხეთში სამხედრო ტერიტორიის ტრანზიტს ახდენდა. ფაქტობრივად რუსულ-სომხური დაჯგუფება სამხრეთ კავკასიაში უკვე იზოლირებულია. რუსეთის არმიის მომარაგება (საწვავით, სურსათით და სხვა) მხოლოდ საჰაერო და სომხეთთან პირდაპირი შეთანხმების გზით ხორციელდება, სომხეთთან, რომელიც თავის მხრივ მსგავს პროდუქციას (საწვავს, დიზელის საწვავს, ნავთს) ირანში ყიდულობს. ომი ირანში იმას ნიშნავს, რომ ამ არხით ბაზის მომარაგება შეწყდება.

გენერალ-ლეიტენანტს იური ნეტკაჩოვს, რომელიც დიდი ხნის განმავლობაში ამიერკავკასიაში რუსეთის არმიის დანაყოფის მეთაურის მოადგილე იყო და პირადად იმით იყო დაკავებული, რომ მათ ტყვია-წამლით და შეიარაღებით (მათ შორის 102-ე ბაზასაც) ამარაგებდა, მიაჩნია, რომ ირანის წინააღმდეგ სრულმასშტაბიანი ომის დაწყების შემთხვევაში, რუსეთი დაიწყებს საქართველოს გავლით სამხედრო ობიექტების მომარაგების სანდო გზის მოძიებას "შეიძლება აუცილებელი გახდეს ქართული სატრანსპორტო ბლოკადის გარღვევა და სომხეთისკენ მიმავალი სატრანსპორტო დერეფნების სამხედრო საშუალებებით უზრუნველყოფა", მიაჩნია სამხედრო ექსპერტს" (33, 5.01.2012).

როგორც ითქვა, ჯოშუა კუცერას ეს მოსაზრება “საკმაოდ არარეალურად” ეჩვენება, მაგრამ, სამწუხაროდ, არასაბუთებს, რატომ ფიქრობს ასე. ჩვენის მხრივ კი ყურადღებას მივაპყრობდით იმ გარემოებას, რომ აქ საუბარია რუსეთის თავდაცვის უწყების წყაროებიდან მომდინარე ინფორმაციაზე, რის გამოც თუნდაც იმის თქმა შეიძლება, რომ რამდენადაც ამ ქვეყნის გავლენიან წრეებში ასეთი მოსაზრებები მუხირებს, საქმე არც ისე “არარეალურად” უნდა გამოიყურებოდეს.

საქართველო ვაშინგტონსა და თეირანს შორის

საქართველოსთვის, როგორც პატარა და ჯერ კიდევ სუსტი სახელმწიფოსთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია რომ მან კარგი ურთიერთობა იქონიოს ყველა ქვეყანასთან, მით უფრო იმათთან, ვისაც ამა თუ იმ ხარისხით მისთვის პრობლემების შექმნა ძალუძს. ეს განსაკუთრებით ითქმის იმ ფონზე, როცა სამხედრო თვალსაზრისით მსოფლიოს ერთ-ერთი უძლიერესი ქვეყნის, რუსეთის მხრიდან აგრესიის მუდმივი საფრთხის ქვეს ვიმყოფებით. ისიც ცხადია, რომ ჩვენთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია პარტნიორული ურთიერთობის შენარჩუნება და შემდგომი განვითარება დასავლეთთან, პირველრიგში ამერიკის შეერთებულ შტატებთან.

ჩვენს ჩრდილოელ მეზობელს თუ არ ჩავთვლით, დღემდეჩვენი ქვეყანა ზემოაღნიშნული ამოცანის რეალიზაციას, შეიძლება ითქვას, წარმატებით ახერხებს, და ეს იმ ვითარებაში, როცა თითქოს, ბეწვის ხიდზე გვიწედა გავლა, რომ შეგვენარჩუნებინა ბალანსი ქვეყნებთან ურთიერთობაში, რომლებიც ერთმანეთთან მტრულ დამოკიდებულებაში იმყოფებიან (თურქეთი-აზერბაიჯანი და სომხეთი, ისრაელ-ამერიკა და ირანი).

უკანასკნელ პერიოდში თავსატეხი მაინც გაგვიჩნდა. ერთი შეხედვით გადაუჭრელი პრობლემის წინაშე აღმოვჩნდით, როცა თითქოს გამოსავალი აღარ გერჩებოდა, ბოლოს და ბოლოს არჩევანი უნდა გაგვეკეთებინა და გადაგვეწყვიტა, თუ ვის მხარეზე დაედგებოდით კონფლიქტში, რომელიც ირანში მოსალოდნელ სამხედრო მოქმედებებს უკავშირდება.

მდგომარეობას კიდევ უფრო ართულებდა ის გარემოება, რომ ირანთან ურთიერთობის გაუმჯობესების მიზნით ჩვენი ქვეყანა განსაკუთრებით მნიშვნელოვან ნაბიჯებს სწორედ იმ დროს დგამდა, როცა დაძაბულობა ჩვენს სტრატეგიულ პარტნიორს- ამერიკასა და ამ სახელმწიფოს შორის სულ უფრო და უფრო მატულობდა და, როგორც იტყვიან, ჰაერში უკვე დენთის სუნი ტრიალებდა.

ზემოაღნიშნულ პრობლემას მედიაში არაერთი პუბლიკაცია მიუძღვნა და შეიძლება ითქვას, რომ ყველა მათგანში ნათლად იყო გაცნობიერებული თუ რა რთული დილემის წინაშე ვიმყოფებოდით.

გიორგი ნემსაძე ინტერნეტგამოცემა “ურასიანეტ.ორგ”-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში “თბილისი ირანს ხიბლავს, ეაშინგტონი პროცესს აკვირდება” წერს: “რეგიონში მრავალწლიანი ურთიერთობების შემდეგ ისეთ ქვეყნებთან, როგორებიც აშშ და რუსეთი არიან, საქართველოს ხელისუფლებამ, როგორც ჩანს, ამ გეოპოლიტიკურ თამაშში ახალი მონაწილის-ირანის- შემოყვანა გადაწყვიტა” (33, 2.06.2010).

ასეთი დასკვნის საფუძველს ავტორი ხედავს 2010 წლის მაისის შუა რიცხვებში საქართველოსა და ირანის მაღალჩინოსნების მიერ ინიციატივების მთელი პაკეტის შესახებ გაკეთებულ განცხადებებში. კერძოდ, აქ მხედველობაშია ორი ქვეყნის მიერ ერთმანეთის მოქალაქეებისათვის უვიზო რეჟიმის შემოღება, თბილისის პესის მშენებლობაში ირანელთა ინვესტიციის

განხორციელება და ელექტროენერგიის იმპორტი ამ ქვეყნიდან, ქარის ენერგეტიკის სფეროში თანამშრომლობა, საქართველოში “ვაშინგტონის მოსისხლე მტრის” პრეზიდენტ მუჰამედ ახმადინეჯადის დაპატიუება, ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრის მანუჩარ მოტაკის შესაძლო ვიზიტი თბილისში და მისთ.

სტატიაში ჩამოთვლილია ფაქტორები, რომლებიც საქართველოსადა ირანს სტიმულს აძლევენ, რომ უფრო ინტენსიური გახადონ ურთიერთობები.

ჩვენი ქვეყნისთვის უმთავრეს ფაქტორად დასახელებულია გადარჩენის მცდელობა იმ რთულ სიტუაციაში, რომელშიც იგი იმყოფება საგარეო-პოლიტიკური თვალსაზრისით. “ერთ-ერთი ცნობილი ქართველი საგარეო-პოლიტიკური ანალიტიკოსის თქმით, – ნათქვამია სტატიაში,-თბილისმა, რომელმაც ძალიან კარგად იცის ვაშინგტონის პრიორიტეტების შესახებ, მაინც ყველაფერი უნდა გააკეთოს იმისთვის, რომ გადარჩეს იმ გეოპოლიტიკურ “ბერმუდის სამკუთხედში”, რომელსაც რუსეთი, შეერთებული შტატები და ირანი ქმნიან. “საქართველო ვერ მისცემს თავს იმის უფლებას,, თავი შორს დაიჭიროს მისი დიდი მეზობელისგან ვინმეს გამო, მით უფრო ახლა, როდესაც რუსეთი აგრესორად იქცა”- ამბობს საქართველოს სტრატეგიული და საერთაშორისო კვლევების ცენტრის ფონდის პრეზიდენტი ალექსანდრე რონდელი – “საჭიროა ვაჭრობა, ტურიზმი და კულტურული კავშირები”(33, 2.06.2010).

რუსულ ფაქტორზე უფრო ვრცლადაა საუბარი “თქვე ინტერნაციონალ ეწს”-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში „აღელვებული საქართველო ირანს და თურქეთს ეხუტება“. აქ პირდაპირ არის მითითებული, რომ ჩვენი ქვეყნის პოლიტიკის ინტენსიფიკაცია სამხრეთის მიმართულებით გამოწვეულია იმით, რომ რუსეთთან ურთიერთობის ე.წ. “გადატვირთვის” კურსიდან გამომდინარე, დასაუფლეთმა

ზოგეკლო ყურადღება და ამით უფრო მოწყვლადი
გაგხადა ჩრდილოელ

პუბლიკაციებში „საქართველო, რომელიც
აღსანიშნავია იმის შიშით, რომ რუსეთთან ომის
გასვლიდან ორი წლის შემდეგ დასავლეთმა დაივიწყა, - წერს
ეს გამოცემა, - ირანთან და თურქეთთან კავშირებს
აღივსებს, რათა კავკასიაში მოსკოვის გაელენას
შეეწინააღმდეგოს - ამბობენ ანალიტიკოსები“ (33, 27.05.2010).

სტატიაში ციტირებულია სტრატეგიისა და
განვითარების ინსტიტუტის თავჯდომარის ანდრო ბარნოვის
სიტყვები, საიდანაც ჩანს, რომ, ამ უკანასკნელის აზრით,
შექმნილ სიტუაციაში ჩვენ არც შეგვეძლო სხვანაირად
აგეგმვა. “ იმ პირობებში, როდესაც საქართველოს
პირადად შეერთებული შტატებისა და ევროპის ყურადღება
შემცირდა, - ამბობს ქართველი პოლიტოლოგი, - თბილისს
სხვა არჩევანი აღარ დარჩა, თუ არა აქტიურად
თანამშრომლობა ორ აღმოცენებულ სერიოზულ ძალასთან,
თურქეთთან და ირანთან. . .

სხვა შემთხვევაში, თბილისი რისკავს პირისპირ დარჩეს
რუსეთთან, რომელსაც მტკიცედ აქვს გადაწყვეტილი
კონტროლი აღადგინოს ყოფილ საბჭოთა სივრცეზე“ (33,
27.05.2010).

აქვე დამოწმებულია შეერთებული შტატების სენატორი
და რესპუბლიკელების საპრეზიდენტო კანდიდატი ჯონ
მაკკეინი, (როგორც გამოცემა მას ახასიათებს,
“საქართველოს გულმხურვალე მხარდამჭერი), რომელსაც
თბილისში იმისთვის გაუკრიტიკებია, რომ “საქართველოს
ნაკლებ ყურადღებას უთმობს”. როგორც მის ვებ-გვერდზე
გამოქვეყნებულ შენიშვნებში ყოფილა ნათქვამი, ნიქსონის
ცენტრში გამართულ კონფერენციაზე მას განუცხადებია:
“ქართველები გრძნობენ, რომ ვაშინგტონი მათ მოსკოვზე
უფროს ჩვენი გადატვირთის დილაკზე ხელის დაჭერის
შესად“ (33, 27.05.2010).

გ. ლომსაძის სტატიაში საუბარია ეკონომიკური თანამშრომლობის მნიშვნელობაზეც, რაშიც, მისი სიტყვებით, “სხვა ეკონომიკური მოთამაშეების ფონზე ირანის უპირატესობას სამი ფაქტორი განსაზღვრავს: ადგილმდებარეობა, ადგილმდებარეობა და ისევე ადგილმდებარეობა” (33, 2.06.2010).

მნიშვნელოვან ფაქტორად სტატიაში დასახელებულია ორ ქვეყანას შორის ისტორიული კავშირი, თუმცა განმარტებული არ არის, რანაირად შეიძლება ეს გარემოება მათი ურთიერთობის სტიმულად იქცეს, მაშინ როცა, როგორც თვითონ ავტორიც აღნიშნავს, “მე-4 საუკუნიდან დაწყებული, დროის გარკვეულ მონაკვეთებში, საქართველო ნაწილობრივ ან სრულად ექვემდებარებოდა ხოლმე სპარსეთის კონტროლს” და რომ “საქართველო, რომელმაც სპარსეთის თავდასხმების გამო დახმარებისთვის რუსეთს მიმართა, 1801 წელს საბოლოოდ (?) შევიდა რუსეთის იმპერიის შემადგენლობაში” (33, 2.06.2010).

სხვა საკითხია ქვეყნებს შორის არსებული კულტურული კავშირები, რომლებიც აგრეთვე მოხსენიებულია სტიმულატორ- ფაქტორთა შორის. აქ მართლაც დიდი ტრადიციები არსებობს, საკმარისია ითქვას, რომ ქართულ ენაზე თარგმნილია სპარსული ლიტერატურის მრავალი ძეგლი, რომელთაგან არაერთი მხოლოდ ქართული თარგმანის წყალობით არის შემორჩენილი. თუმცა აქაც, რბილად რომ ეთქვას, გასარკვევია თუ რას გულისხმობდა სტატიაში ციტირებული ერთ-ერთი ქართველი ადმოსავლეთმცოდნე, როცა ამბობდა, რომ “ირანის გავლენა იგრძნობა მთელ რიგ კულტურულ ტრადიციებთან მიმართებაში, მაგალითად, სტუმრებისადმი უკიდურეს პატივისცემაში” (33, 2.06.2010).

სტუმრებისადმი დამოკიდებულებაში ორ ერს შორის ტრადიციების მსგავსებაზე მართლაც შეიძლება ლაპარაკი, მაგრამ იმის გათვალისწინებით, რომ ამ საკითხში

ქართველებზე სპარსელების გავლენაზე საუბარი, ვფიქრობთ, სასიამოვნო არ უნდა იყოს ჩვენთვის, ავტორს სულ ცოტა რაღაც დამამტკიცებელი არგუმენტი უნდა მოეყვანა მაინც.

ირანის პოლიტიკის განმსაზღვრელ ფაქტორზე საუბრისას, სტატიაში ნათქვამია, რომ ამ ქვეყნის ინტერესი საეჭრო-კულტურული ურთიერთობის ფარგლებს სცილდება” და რომ “ბოლო დროს თეირანი აქტიურად იღწვის რეგიონში საკუთარი გავლენის გაფართოებისაკენ, ასევე ეძებს ახალი საეჭრო კავშირების დამყარების გზებს, ვიდრე გაერო ამ ქვეყნის მიმართ ეკონომიკური სანქციების გამკაცრების საკითხზე ფიქრობს” (33, 2.06.2010).

ირანს მნიშვნელოვანი ინტერესები აქვს არა მარტო საქართველოში არამედ, მთელს სამხრეთ კავკასიაში, თუმცა მასთან თანამშრომლობის თვალსაზრისით ჩვენი ქვეყანა ჯერ კიდევ ჩამორჩება რეგიონის დანარჩენ ორ სახელმწიფოს. ირანმა საციზო რეჟიმი აზერბაიჯანთან უფრო ადრე გააუქმა, ვიდრე ჩვენთან. სომხეთთან ურთიერთობას კი ამ უკანასკნელისთვის კიდევ უფრო ფართო მასშტაბები აქვს შექმნილი. განზრახულია სარკინიგზო მაგისტრალის მშენებლობა, რომელიც ირანს კავკასიაში მის უშუალო მეზობლებთან დააკავშირებს. იგი სთავაზობს შუამავლობას მთიანი ყარაბაღის პრობლემების გადაჭრაშიც. თუმცა ბოლო დროს მის ურთიერთობაში აზერბაიჯანთან გარკვეული ბზარებიც გაჩნდა, მაგრამ ამის თაობაზე მოგვიანებით ვისაუბრებთ.

როგორც ავტორი აღნიშნავს, “ირანის სკანდალური ბირთვული პროგრამის ირგვლივ სულ უფრო მზარდი საერთაშორისო დაძაბულობის ფონზე, თბილისის განზრახვები, ერთი მხრივ, დასავლელი მიმომხილველებისთვის შეიძლება მოულოდნელი აღმოჩნდეს, მით უფრო რომ პრეზიდენტ მიხეილ

სააკაშვილის ადმინისტრაციამ დიდი ხნის წინ და მტკიცედ დაიკავა პრო-ამერიკული კურსი” (33,2.06.2010).

რაც შეეხება აშშ-ს ხელისუფლებას, სტატიიდან ჩანს, რომ მისი რეაქცია თბილისის მიერ ირანის მოხიბვლის მცდელობაზე, ამ პროცესზე მხოლოდ დაკვირვებით შემოიფარგლებოდა. შესაბამისად, მისი წარმომადგენლების კომენტარებიც სიფრთხილითა და თავშეკავებით გამოირჩეოდა. “ქართულ-ირანული ურთიერთობების ინიციატივების შესახებ კითხვაზე პასუხისას, აშშ-ს საელჩოს ოფიციალური წარმომადგენელი კარენ რიბლი თავშეკავებული გახლდათ, წერს გ.ლომსაძე,- მან აღნიშნა, რომ “საეიზო რეჟიმთან დაკავშირებული საკითხები საქართველოს პრეროგატივაა”. თუმცა იმავდროულად განუცხადებია, რომ “ადამიანის უფლებების სფეროს მდგომარეობა და ირანის ბირთვული პროგრამა, ვაშინგტონს ძველებურად ძალიან აშფოთებს”. (33, 2.06.2002)

ამერიკელთა დასამშვიდებლად საქართველოს ხელისუფლებასაც უზრუნვია და სანამ იგი ირანთან მიმართებაში ზემოაღნიშნულ ნაბიჯებს გადადგამდა, ვაშინგტონთან შესაბამისი კონსულტაციები გაუმართავს. საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილეს ნინო კალანდაძეს ამასთან დაკავშირებით განუცხადებია, რომ ჩვენს ქვეყანას ირანთან გამორჩეულად მხოლოდ საეაჭრო ურთიერთობების გაფართოება აინტერესებს და დიპლომატიური მიმართულებით არანაირ ნაბიჯებს არ დგამს. ირანთან კავშირების გაღრმავება, კი “არანაირად არ ეწინააღმდეგება საქართველოს საგარეო-პოლიტიკურ კურსს, რაც მოიცავს ევროკავშირში ინტეგრაციას, საეიზო რეჟიმის გამარტივებას (ევროკავშირთან) და ნატო-ში გაწევრიანებას”(33, 2.06.2012). ნ. კალანდაძეს ასევე აღუნიშნავს, რომ “მსგავს ინიციატივებზე თბილისმა ვაშინგტონთან კონსულტაციები აწარმოვა”, მასთან როგორც ჩვენს სტრატეგიულ პარტნიორთან. “მუდმივი დიალოგის რეჟიმში ვართ” და იგი

44 უიქრობს, რომ ეს ინიციატივები “ქართულ-ამერიკულ ურთიერთობებში რაიმე ტიპის პრობლემებს შექმნის” (33, 06.2012).

სტატიის ავტორთან საუბარში ერთ-ერთ დასავლელ ჟიჟლომატსაც დაუდასტურებია, რომ “მსგავსი დიალოგი მართლაც მიმდინარეობს”, მაგრამ ისიც აღუნიშნავს, რომ “ბოლომდე გარკვეული არ არის, სრულად დაუჭირა თუ არა მხარი ვაშინგტონმა ქართულ ინიციატივებს”. თუმცა ჟიჟლომატის სიტყვებიდან “ამერიკის ხელისუფლებამ თბილისს ურჩია გაეთვალისწინებინა ირანთან მისი კავშირების “უფრო ფართო პერსპექტივები და არ მოეხდინა კონცენტრაცია მხოლოდ იმაზე, თუ რისი მიცემა შეუძლია თეირანს თბილისისათვის ვაჭრობის და ტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით”, იქმნება შთაბეჭდილება, რომ შეერთებული შტატები არამცთუ არ ეწინააღმდეგება ქართულ-ირანულ ურთიერთობებს, არამედ მათი შემდგომი გაღრმავებითაც კი ყოფილა დაინტერესებული. თუ რატომ, ვერსიას ამის თაობაზე ცოტა მოგვიანებით გავეცნობით. ქართველ ანალიტიკოსებსაც სჯერათ, რომ ქართულ-ირანული ურთიერთობების გაუმჯობესების პროცესს ამერიკა გაგებით მოეკიდება. სტატიის ავტორისათვის ამასთან დაკავშირებით პოლიტოლოგ ალექსანდრე რონდელს უთქვამს: “ვაშინგტონი, შესაძლოა, ირანით აღფრთოვანებული არ არის, მაგრამ პრაგმატულ დონეზე ამერიკელებს ესმით, რომ საკუთარ მეზობელთან კარგი ურთიერთობები უნდა ჰქონდეს . . . ირანი მეზობელია და თქვენ გეოგრაფიის იგნორირებას ვერ შესძლებთ” (33, 06.2012).

იმედია, ანადაა მეორე ქართველი პოლიტოლოგი გია ნოდიაც, რომელიც დარწმუნებულია, რომ დასავლეთი გაითვალისწინებს ჩვენი ქვეყნის სასიცოცხლო ინტერესებს და გაგებით მოეკიდება ჩვენს პოლიტიკურ სვლებს. სწორედ ამ საკითხს ეძღვნება მისი ანალიტიკური სტატია

“საქართველო ვაშინგტონსა და თეირანს შორის”, რომელიც მან “ლადიოლიბერტი”-სთვის მოამზადა.

სტატია მაშინ გამოქვეყნდა, როცა ჩვენს ქვეყანას ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრი მანუჩარ მოთაკი ეწვია, ანუ 2010 წლის ნოემბრის დასაწყისში. როგორც ავტორი წერს, სწორედ მაშინ დადგა დღის წესრიგში საკითხი იმის შესახებ, თუ რამდენად იყო შესაძლებელი კარგი ურთიერთობები ერთდროულად ამ ქვეყანასთანაც და შეერთებულ შტატებთანაც.

კითხვებზე პასუხის გაცემამდე გ. ნოდია განმარტავს, რომ ირანთან “კარგ ურთიერთობებში” იგი გულისხმობდა იმ გარემოებას, რომ “ვიზიტისას ორმა ქვეყანამ (ირანმა და საქართველომ) ხელი მოაწერა შეთანხმებას თავისუფალ საეიზო რეჟიმზე და ბათუმში საკონსულოს გახსნის შესახებ ზუსტად ვიზიტის წინ” კი “აღდგა პირდაპირი საჰაერო რეისები თბილისსა და თეირანს შორის”. ამასთან ერთად მხარეებმა დაადასტურეს თავიანთ სახელმწიფოთა განზრახვა ეკონომიკური თანამშრომლობისა და ტურიზმის შემდგომი განვითარების შესახებ” (33, 22.11.2010).

ავტორი ამასთანავე ყურადღებას მიაპყრობს რამდენიმე გარემოებას, რომლებზეც დაყრდნობით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლების ზემოაღნიშნული ღონისძიებები განგაშის საფუძველს არ ქმნის. მისი შეფასებით, “საქართველო ყველაზე დიდსულოვანი ინტეგრეტიციითაც კი . . . მხოლოდ “ახლა უახლოვდება” “ურთიერთობათა იმ დონეს, რომელიც ირანს უკვე აქვს მათ საერთო მეზობლებთან – თურქეთთან, სომხეთთან და აზერბაიჯანთან” (33, 22.01.2010).

და თუ ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრის ეიზიტმა მაინც მიიპყრო ყურადღება, გ. ნოდიას თქმით, “მოვლენათა ასეთი განვითარება ინტენსიური ყურადღების ველში მოექცა” მხოლოდ იმიტომ, რომ “საქართველო შეერთებული

სტატების განსაკუთრებულად ახლო პარტნიორად კლანიზაცია” (33, 22.11.2010).

როგორც სტატიაშია ნათქვამი, “საქართველოს ჯიდერებმა ეს იციან, ამიტომ ისინი მუდმივად უსვამენ ზახს იმ ფაქტს, რომ ქართულ-ირანულ ურთიერთობათა უბაქტიურება არავითარ გავლენას არ ახდენს ქვეყნის სტრატეგიულ ორიენტაციაზე”. ესეც არ იყოს პირად ზაუბრებში ოფიციალური პირები ადასტურებენ, რომ ზრანთან დაკავშირებით არც ერთი ნაბიჯი არ გადადგმულა წამყვანი დასავლური ქვეყნების მთავრობებთან კონსულტაციების გარეშე და ყველა მათგანი ძალისხმევას, რომელსაც საქართველო თავის მეზობლებთან ურთიერთობის გასაუმჯობესებლად სწევს, სიმპათიით იკიდება” (33, 22.11.2010).

ამ ვერსიას ეწინააღმდეგება ცნობა, რომელსაც პეილი სვილანდ ედვარდსი გვაწოდის გაზეთ “ლოს ანჯელეს თაიმსში” გამოქვეყნებულ სტატიაში “ირანი: თეირანსა და ვაშინგტონს შორის მოქცეული აზერბაიჯანი, სომხეთი და საქართველო”, რომლის თანახმადაც აშშ-ს “გადაწყვეტილი აქვს მათ (სამხრეთკავკასიის რესპუბლიკებს. მათ შორის , ცხადია, საქართველოსაც - გ.კ.) ისლამურ რესპუბლიკებთან კავშირების გაწყვეტა იაძულოს”, რის შესახებაც, მისი თქმით, “ამერიკელი დიპლომატების იმ ანგარიშშია საუბარი, რომელიც ჭიკილიკს – მა გამოაქვეყნა (33, 17.10.2010).

ამავე ავტორზე დაყრდნობით, ეჭვქვეშ დგება ისიც, რომ ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლება ირანთან დაკავშირებულ პოლიტიკურ საკითხებში ამერიკის მთავრობასთან კოორდინირებას ეწევა. აქ აღნიშნულია, რომ “ვაშინგტონი ერთგვარად გაცეხულა”, როცა შეუტყეია, რომ “ირანმა და საქართველომ ერთმანეთთან მიმოსვლისათვის სავიზო რეჟიმი გააუქმეს, აღადგინეს დედაქალაქებს შორის პირდაპირი საავიაციო კავშირი და მცირე ვაჭრობის,

ტურიზმისა და ინფრასტრუქტურის სფეროში
პარტნიორობზე შეთანხმდნენ(33, 17.10.2010).

და მაინც, ჩნდება კითხვა, თუ რატომ უნდა გადაედგა ჩვენს ხელისუფლებას ისეთი ნაბიჯი, რომელსაც თუნდაც პოტენციურად შეეძლო მთავარ მოკავშირეებთან ურთიერთობაში მისთვის პრობლემები შეექმნა. სვამს რა ამ კითხვას, გ. ნოდია გვაცნობს “შეთქმულების ორ თეორიას” , რომელიც მას მოუსმენია, “პირველი ასეთი თეორიის თანახმად,- წერს იგი,- ვაშინგტონი აქეზებს თბილისს თეირანთან ურთიერთობების გაუმჯობესებისკენ, რათა ირანთან კომუნიკაციის დამატებითი არხი ჩაიგდოს ხელში. მეორე თეორიის თანახმად, საქართველოს პრეზიდენტი მიხეილ სააკაშვილი აშშ-ს პრეზიდენტს ბარაკ ობამას შანტაჟს უწყობს, რათა მან საქართველოს მეტი ყურადღება დაუთმოს. “თუ მას ჩემთან შეხვედრა არ სურს” აცხადებენ ისინი - “მაშინ მე შევხვდები ამმედინეჯადს”(33, 22.11.2010).

ქართულ მედიაში ვითარდება ორივე ეს ვერსია. თუმცა, ჩვენი აზრით, ვერც ერთი პუბლიკაციის ავტორი ვერ წარმოადგენს რამდენადმე დამაჯერებელ არგუმენტებს იმისათვის, რომ ბოლომდე და ეჭვების გარეშე ვირწმუნოთ ან ერთი ან მეორე. ყოველ შემთხვევაში დღემდე აშშ-ს მხრიდან არ ჩანს მცდელობა იმისა, რომ საქართველო ირანთან პრობლემების მოსაგვარებლად გამოიყენოს. მას სხვა არაერთი სახელმწიფო ეგულება, რომელსაც ძალუძს ბევრად უკეთ გაართვას ამ მისიას თავი. არც ის არის ნათელი, რომ ისეთი რა ზიანი შეიძლება მიაყენოს ჩვენმა ქვეყანამ ამერიკას, რომ მასზე ჩვენმა შანტაჟმა იმოქმედოს.

თვითონ სტატიის ავტორი თვლის, რომ “საქართველოს თავისთავად აქვს სრულიად რაციონალური მიზეზები იმისა, რომ ირანთან უკეთესი ურთიერთობები სურდეს”.საქმე ის არის, რომ, როგორც იგი ამბობს, “2008 წლის აგვისტოს ომმა თბილისს ორი მთავარი რამ ასწავლა, პირველი – დასაყდეთის პოლიტიკური მხარდაჭერა საქართველოსათვის

აბსოლუტური მნიშვნელობისაა, რადგან ამ მხარდაჭერის ;გარეშე, მოსკოვის აგრესიული პოლიტიკის პირისპირ, ქვეყნის სუვერენიტეტის შენარჩუნების შანსები ნულის ტოლია. მეორე, საქართველოს საგარეო პოლიტიკის ორიენტირება მხოლოდ დასავლეთის მხარდაჭერის შენარჩუნებისათვის, სახიფათოა, რადგან არც შეერთებული შტატები და არც ევროპის კავშირი არაა მზად ისეთი ხარისხის გარანტიების მისაცემად, რომელიც საქართველოს მშვიდობიანი, დამოუკიდებელი განვითარებისათვის სტირდება. განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც შეერთებული შტატებიცა და ევროპის კავშირიც რუსეთთან ურთიერთობის გაუმჯობესებას უმაღლეს პრიორიტეტებს შორის ასახელებენ (33, 22.11.2010).

მოკლედ ასკენის ავტორი, “მხოლოდ ერთი მიმართულებით ფსონის დადება გონივრული არ არის“. მით უმეტეს, რომ “საქართველოს დასავლეთზე ორიენტაცია არ გამორიცხავს ინტერესთა კონფლიქტს კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით” (33, 22.11.2010).

გ. ნოდის აზრით ჩვენთვის ძალზე მნიშვნელოვანია, რომ რეგიონალურ დონეზე პოზიციები განვიმტკიცოთ. უამისოდ ჩვენი შესაძლებლობანი წინ აღუდგეთ რუსეთის ზეწოლას, რომელსაც ჯერ არ დაუკარგავს იმედი, რომ მოახერხებს საქართველოში “რეჟიმის შეცვლას”, კიდევ უფრო შემცირდება. ასეთ ფონზე პოლიტოლოგის თქმით, ჩვენი ქვეყნის “ხელისუფლებამ ერთდროულად ორ მიზანს უნდა მიაღწიოს, პირველი, მან უნდა დაარწმუნოს დასავლეთი, რომ თბილისი რჩება სანდო, პასუხისმგებლობის მქონე, პროგნოზირებად მოკავშირედ”, რაც “საშინაო პოლიტიკაში დემოკრატიული ღირებულებებისადმი ორიენტაციის დემონსტრირებათა და წამყვან დასავლურ ქვეყნებთან საგარეო-პოლიტიკური ქმედებების კოორდინირებით უნდა გააკეთოს”. მეორეს მხრივ, კი “საქართველომ უნდა დაამყაროს კარგი

ურთიერთობები რეგიონის ყველა მეტ-ნაკლებად გავლენიან ქვეყნებთან (და არა მხოლოდ მათთან)”, რადგან იგი “თავს იზოლაციაში დარჩენის უფლებას ვერ მისცემს” (33, 22.11.2010).

გ. ნოდია ფიქრობს, რომ ზემოაღნიშნული გარემოებები “სერიოზულ პოლიტიკოსებს . . . “ესმით”. გამომდინარე აქედან, იგი ნაკლებად სავარაუდოდ მიიჩნევს, რომ “საქართველოს ურთიერთობათა დათბობა ირანთან, შეერთებულ შტატებთან, ან ევროპასთან შედეგად გამოიღებს ურთიერთობათა გაცივებას” (33, 22.11.2010).

ასეთივე დასკვნის გამოტანა შეიძლება გაზეთ “ლოს ანჯელეს თაიმსში” გამოქვეყნებული ედვარდსის სტატიიდანაც, რომლიდანაც ჩანს, “რომ ამერიკელები გაგებით ეკიდებიან ირანთან მიმართებაში ქართული პოლიტიკის მოტივაციას. “არსებობს დეპეშა,- წერს გაზეთი,- რომელსაც რუსულ-ქართული ენებ გვერდები იმოწმებენ, თუმცა ჭიკილიკს – ის დოკუმენტებში ის ჯერჯერობით არ იძებნება: მასში მოყვანილია ფრაგმენტები იმ ბრიფინგიდან, რომელიც მაღალი რანგის ამერიკელმა დიპლომატმა რიჩარდ ჰოლბრუკმა ამიერკავკასიაში გამგზავრებამდე გამართა. ითქვა, რომ ‘საქართველო ცდილობს ირანთან ურთიერთობებში გარკვევას’ , თუმცა ეშინია ისეთი შეუქცევადი შეცდომების დაშვების, რაც ირანს აფხაზეთისა და სამხრეთ ოსეთის დამოუკიდებლობის აღიარების შესაძლებლობას მისცემს, როგორც ეს 2008 წელს რუსეთმა გააკეთა.

“ის ვერ მისცემს თავს იმის უფლებას, რომ გაიფუჭოს ურთიერთობა რეგიონში ძლიერ მეზობელთან და საგარეო ეაჭრობაში მსხვილ პარტნიორთან”, - ნათევამია წერილში,- როგორც ჩანს, ყველა ამიერკავკასიურ რესპუბლიკაში ანალოგიური მოსაზრებები დომინირებს” (33, 17.12.2010).

ეფიქრობთ, არსებობის უფლება უნდა ჰქონდეს იმ მოსაზრებასაც, რომლის თანახმადაც, საქართველოს

ირანული პოლიტიკა დასავლეთისათვის არამცთუ მისაღები, არამედ სასურველიცაა. საქმე ის არის, რომ ამ უკანასკნელს საქართველოში გააჩნია ინტერესები, რომლებიც ეწინააღმდეგება რუსეთისას. ამ ინტერესებს (რომელიც ჩვენთვის ძალზე მნიშვნელოვანია), გასაგებია, დაცვა ესაჭიროება და ეს მით უფრო გაძნელებდა, რაც უფრო სუსტი იქნება ჩვენი ქვეყანა თავის ჩრდილოელ მეზობელთან დაპირისპირებაში. ირანთან ცუდი ურთიერთობა კი, ცხადია, დამატებით პრობლემებს შეუქმნის ჩვენს უშიშროებას და, მაშასადამე, უფრო მოწველადს გაგვხდის ამ თვალსაზრისით. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ ასეთი მოსაზრება მხოლოდ იმ შემოხვევაში იქნებოდა გასათვალისწინებელი, თუ იმასაც ვირწმუნებთ, რომ საქართველოს რეალურად უნარიც არ შესწევს თავისი ირანული პოლიტიკით არსებითი ხასიათის პრობლემები შეუქმნას ევროპასა და ამერიკას.

ვაშინტონსა და თეირანს შორის მოქცეული საქართველოს პრობლემა, ჩანს, იმდენად აქტუალურია მედიისათვის, რომ მსოფლიოს არაერთი საინფორმაციო საშუალებადროდადრო კელაე უბრუნდება მას, თანაც მსგავსი სათაურებით, როლებიც მიუთითებს მათ მიერ ამ პრობლემების იდენტურ გააზრებაზე.

ზემოაღნიშნულ პრობლემას 2 წლის შემდეგ უბრუნდება ინტერნეტ გამოცემა “ურასიანეტ.ორგ” -იც, რომელმაც გამოაქვეყნა იმავე ავტორის-გიორგი ლომსაძის კიდევ ერთი სტატია “ირანის ბირთვულ პროგრამასთან დაკავშირებით თბილისი დიპლომატიურ ბეწვის ხიდზე გადის”.

პუბლიკაციის სათაურიდანაც ჩანს, რომ პრობლემის სიმწვავე საქართველოსთვის განვლილი დროის მანძილზე სულაც არ შესუსტებულა და რომ არ გაიოლებულა ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლებისირანული პოლიტიკიდან გამომდინარე ამოცანებიც. შეიძლება ითქვას რომ პირიქითაც მოხდა, რაც გამოიწვია დაძაბულობის

ესკალაციამ ამერიკასა და ირანს შორის, რომელიც გამოწვეული იყო ამ უკანასკნელის ბირთვული პროგრამის შემდგომი ინტენსიფიკაციიდან.

ავტორი სიტუაციას ასე გვიხასიათებს:

“აშშ-ს უღაო მოკავშირე ამიერკავკასიაში, საქართველო – წერს იგი, – ამერიკულ შეხედულებებს ფაქტობრივად ყველა საგარეოპოლიტიკურ საკითხებში ეთანხმება, გარდა ერთისა – ირანისა. თბილისს, რომელსაც არ სურს რეგიონში ამ პოტენციურ კონფლიქტში ჩაბმა, ცდილობს თეირანთან ურთიერთობებში ძალიან პრობლემურ თემებს გვერდი აუაროს, ინარჩუნებს რა იმავდროულად კარგ ურთიერთობებს ვაშინგტონთან ირანის საიდუმლო ბირთვულ პროგრამასთან დაკავშირებული იარაღის უღარუნი საქართველოს ძალიან ძაბავს, თუკი აშშ, ევროკავშირი ანდა ისრაელი შეეცდებიან პრობლემების ძალისმიერი მეთოდებით გადაწყვეტას, თბილისი, თავისი გეოგრაფიული მდგომარეობის გამო, შეიძლება იოლად იქნას ჩათრეული ამ კონფლიქტში” (33, 17.05.2012).

გ. ლომსაძე იმოწმებს კავკასიის საკითხების ექსპერტისა და კარნეგის ფონდის ექსპერტის თომას დე ვაალის სიტყვებს, რომელთა თანახმადაც, “მათ (ქართველ ლიდერებს) სურთ თავიდან აიცილონ კონფლიქტი, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, მაგრამ არ აქვთ განცდა, რომ სიტუაციას აკონტროლებენ (33, 17.05.2012). ამასთან დაკავშირებით ავტორი იხსენებს 2012 წლის თებერვალში ბაქოსა და თბილისში ტერაქტების განხორციელების მცდელობას, რომელშიც ირანელებს ადანაშაულებდნენ და რომელმაც, მისი შეფასებით, “ხელი შეუწყო საქართველოს მთავრობის შეშფოთების ზრდას”. იგი ეთანხმება თომას დე ვაალის განცხადებებს იმის თაობაზე, რომ “საქართველო და აზერბაიჯანი . . . იმ ქვეყნებიდან, რომლებიც ირანის მეზობლად არიან, ისრაელთან ყველაზე მჭიდროდ თანამშრომლობენ, რაც მათ მოწყველადს ხდის ირანს და

ისრაელს შორის ფარული საომარი მოქმედებების შეშუპებაში”(33, 17.05.2012).

გ. ლომსაძის თქმით,- “იმისათვის, რომ მინიმუმამდე შეემცირდეს დარტყმის ტალღა ირანის ბირთვულ ობიექტებზე თავდასხმის შემთხვევაში, თბილისი ირანს ბეჯითად ეფერება”, თუმცა “ცდილობს იმავდროულად ჯონფორტულად აფარებდეს თავს აშშ-ს კალთას” (33, 17.05.2012). აქედან გამომდინარე, ავტორის აზრით, “თბილისის შეუძლია ირანთან ოფიციალური მეგობრობა მხოლოდ შეზღუდულ ფარგლებში ჰკონდეს”. აშშ-ს ელჩს ჯონ ბასს შეეძინა სიტუაციის კომენტირებისას მისთვის გაანუცხადებია, რომ ეაშინგტონი “ირანთან დაკავშირებით საქართველოს მთავრობასთან კონსულტაციებს მართავს” და მოუწოდებს მას შემოიღოს გარკვეული სანქციები, თუმცა “არ დაუკონკრეტებია კმაყოფილია თუ არა სანქციებთან დაკავშირებული თბილისის პოზიციით და როგორ უყურებს ის თბილისს და თეირანს შორის ეკონომიკურ კავშირებს” (33, 17.05.2012).

რაც შეეხება საქართველოს ხელისუფლებას, მას “ირანთან დაკავშირებულ სანქციებზე თუმცა ოფიციალური კანცხადება არ გაუკეთებია”, მაგრამ ავტორის დასკვნით, “როგორც ჩანს, მაინც არსებობს შეზღუდვები საბანკო ოპერაციებზე ირანის მოქალაქეებთან დაკავშირებით” (33, 17.05.2012). ერთ-ერთი კერძო ქართული ბანკის თანამშრომელს, რომელსაც ანონიმად დარჩენა უსურვებია, როგორც სტატიაშია აღნიშნული, უთქვამს, რომ ირანელ ბიზნესმენებს, რომელთა რაოდენობა ჩვენს ქვეყანაში საგრძნობლად გაიზარდა, “ისეთ ძირითად მომსახურებას სთავაზობენ, როგორიცაა ეალუტის კონვერტაცია ად ქართული სახელმწიფო გადასახადების გადახდა”. ყველა სხვა შემთხვევაში კი, “ბანკი ცდილობს ირანული პასპორტების მფლობელებთან არანაირ ოპერაციებში არ ჩაერთოს, რათა თავიდან აიცილოს შესაძლო პრობლემები

ამერიკის ფინანსთა სამინისტროსთან” (33, 17.05.2012), რომელსაც ამერიკული კანონმდებლობის თანახმად შეუძლია სანქციებს მიმართოს უცხოური ბანკების წინააღმდეგ, თუ ისინი “ახორციელებენ ოპერაციებს ირანის ცენტრალურ ბანკთან ან ისლამური რესპუბლიკის გარკვეულ ფინანსურ დაწესებულებებთან” (33, 17.05.2012).

ზემოთქმულის მიუხედავად, ირანთან ეკონომიკური კავშირები საკმაოდ შთამბეჭდავი ტემპებით ვითარდება, თუმცა მხარეებს, ამ თვალსაზრისით, ჯერ კიდევ საკმაოდ მნიშვნელოვანი პოტენციალი აქვთ გამოუყენებელი.

პუბლიკაციით ვეცნობით კოლუმბიის უნივერსიტეტთან არსებული პარიმანის ინსტიტუტის მკვლევარის, კაეკასიის საქმეთა ექსპერტის მოსაზრებასაც, რომლის თანახმადაც საქართველოს კავშირებს ირანთან ვაშინგტონისთვის ამ ეტაპზე “ძალიან დიდი მნიშვნელობა” არ აქვს, მაგრამ ყველაფერი “შეიძლება შეიცვალოს თუკი ირანთან დაკავშირებით სიტუაცია გაუარესდება” (33, 17.05.2012).

სტატიაში ნათქვამია ისიც, რომ “შეგობრული ურთიერთობის შენარჩუნებამ ერთდროულად ირანთანაც და აშშ-სთანაც, თბილისის შეიძლება უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენოს, თანაც არაერთხელ” (33, 17.05.2012).

მიუხედავად ზემოთქმულისა, როგორც ქართველი პოლიტოლოგი აღექსანდრე რონდელი თელის, საქართველოს შეუძლია საკუთარი პოზიცია შეინარჩუნოს. ამისათვის კი “თბილისს მოუწევს ნეიტრალურ პოზიციაზე ყოფნა და ფრთხილი დიპლომატიური პოლიტიკის გატარება” და “სწორედ ამისათვის არსებობს მთავრობა” (33, 17.05.2012).

ვნახოთ, რას მოგვიტანს მომავალი.

ერთი კი ცხადია დღესეუ. არაფრით ჩანს, რომ ვაშინგტონსა და თეირანს შორის მოქცეული საქართველოს პრობლემები უახლოეს ხანში მაინც დაკარგავს სიმწვავეს.

ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლებას კიდევ გაურკვეველი დროის განმავლობაში მოუწევს “დიპლომატიური ბეწვის ხიდზე” სიარული.

ირანი და სამხრეთი კავკასია უცხოურ მედიაში

ირანთან დაკავშირებული მოვლენები მნიშვნელოვანია არა მარტო საქართველოსთვის, არამედ მთელი სამხრეთი კავკასიისთვისაც. სწორედ ასე აფასებს სიტუაციას როგორც ადგილობრივი, ისე საერთაშორისო მედიაც, რომელმაც არაერთი პუბლიკაცია უძღვნა ამ საკითხს. დასკვნა ყველგან ერთია. ირანულ კონფლიქტს შეუძლია არაერთი სერიოზული სატკივარი გაუჩინოს ჩვენს რეგიონსაც.

ზემოაღნიშნული თვალსაზრისით, ყურადღებას იპყრობს გაზეთ “ლოს ანჯელეს ტაიმსში” გამოქვეყნებული სტატია “ირანი: თეირანს და ეაშინგტონს შორის მოქცეული აზერბაიჯანი, სომხეთი და საქართველო”, რომლის ავტორიცააპეილი სვითლენდ ედვარდსი და რომლის შესახებაც ჩვენ ნაწილობრივ უკვე ვისაუბრეთ.

სტატიაში საუბარია ირანისა და ამერიკის დაპირისპირების გამო სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებისათვის შექმნილ სიტუაციაზე, რომლებიც ღებანან რთული დილემის წინაშე - გაატარონ ისეთი პოლიტიკა, რომ არ გაანაწყენონ არც ერთი და არც მეორე და ამ გზით თავიდან აიცილონ მათი მხრიდან შესაძლო არასასურველი ნაბიჯები. არადა საქართველოც, სომხეთიც და აზერბაიჯანიც საკმაოდ მოწყვლადი არიან ასეთი პერსპექტივის წინაშე.

სამივე ქვეყანა დიდადაა დამოკიდებული ამერიკის დახმარებაზე და იმ მხარდაჭერაზე, რასაც ეს უკანასკნელი უწევს მათ საერთაშორისო მასშტაბით მათი ინტერესების

დაცვისა და ადგილის დამკვიდრებისათვის, და ამდენად ისინი ვერაფრით მისცემენ თავს უფლებას ანგარიში არ გაუწიონ მას.

სერიოზული პრობლემების შექმნა შეუძლია მათთვის ირანსაც. ბოლოს და ბოლოს, სხვა რომ არაფერი ვთქვათ, როგორც ავტორი შენიშნავს, “სამივე ქვეყანას სეპარატისტების მადესტაბილიზებელ საქმიანობასთან და ეთნიკურ დაპირისპირებასთან დაკავშირებული პრობლემები აწუხებს, რისი გამოყენებაც გარე ძალებს მარტივად შეუძლიათ” (33, 10.12.2020).

საფრთხეზე, რომელიც ამ თვალსაზრისით შეიძლება შეექმნას საქართველოს, ჩვენ ნაწილობრივ უკვე ვისაუბრეთ და, გამომდინარე აქედან, ამჯერად უმთავრესად, აზერბაიჯანსა და სომხეთზე შევჩერდებით.

ავტორი ამოწმებს ჭიკი იეს-ის მიერ გამოქვეყნებულ მასალებს და წერს, რომ აზერბაიჯანი მზადაა აშშ-ს ირანის იზოლირებაში დაეხმაროს, მაგრამ ბაქოში ამერიკის საელჩოდან 2010 წლის თებერვალში გაგზავნილი წერილიდან ჩანს, რომ მას (აზერბაიჯანის პრეზიდენტ ილჰამ ალიევს- გ.) ძალიან ეშინია დიდი და ხმაურიანი მეზობლის გაბრაზების.

ალიევმა აიერიკელ დიპლომატებს უთხრა, რომ ირანული “პროვოკაციები აზერბაიჯანში მატულობს”. მისი თქმით, ირანი არა მხოლოდ “აფინანსებს რადიკალურ ისლამისტურ დაჯგუფებებს და “პეზბოლას” ტერორისტებს, არამედ აღვივებს კონფესიათაშორის შუღლს აზერბაიჯანის ტერიტორიისაგან მოშორებულ ნახჭევანის რეგიონში, ბაქოსა და აზერბაიჯანის საელჩოებთან უცხოეთში დემონსტრაციებს აწყოფს, ასევე ცდილობს ალიევის რეპუტაციის შელახვას, აჩვენებს რა ირანის ტელევიზიით მის პორტრეტს დაეთთის ვარსკვლავის გვერდით” (33, 17.12.2012).

ირანი სადავოდ მიიჩნევს ნაუთობით მდიდარი კასპიის ზღვის მონაკვეთს, რომელსაც აზერბაიჯანი თავისად თელის, რის გამოც ამ უკანასკნელს ეშინია, რომ იგი “შესაძლოა” მისი სამხრეთელი მეზობლის “დარტყმების” სამიზნე” გახდეს” (33, 17.12.2012).

როგორც პოლიტოლოგი მამუკა არეშიძე ამბობს, გაზეთ “კეირის პალიტრის” კოერსპონდენტისთვის მიცემულ ინტერვიუში, ირანს შეუძლია პრობლემები შეუქმნას აზერბაიჯანს ამ ქვეყნის სამხრეთ რაიონში, სადაც ირანული ტომი (თალიშები) ცხოვრობს, რომელიც პროირანულად არის განწყობილი“. მისივე თქმით, ირანისთვის მსგავსი პრობლემების შექმნა ძალუძს აზერბაიჯანსაც, რომელიც მისთვის “არის დიდი გამაღიზიანებელი ფაქტორი ირანის ტერიტორიაზე უამრავი აზერბაიჯანელის განსახლების გამო” (36, 23.01.2012). გამომდინარე აქედან, “ირანის ხელისუფლება ცდილობს სამოკავშირეო მდგომარეობა გაიმყაროს პარტნიორებთან და თავიდან აიცილოს რეგიონული დაპირისპირება” (36, 23.01.2012).

რაც შეეება სომხეთს, ირანთან მას ყველაზე კარგი მეზობლობა აკავშირებს, რასაც მისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს. ეს აიხსნება იმით, რომ სომხეთს უაღრესად დაძაბული უერთიერთობა გააჩნია მოსაზღვრე ქვეყნებთან – აზერბაიჯანთან, რომელთანაც მთიანი ყარაბაღის გამო საომარ მდგომარეობაში იმყოფება, და თურქეთთან, რომლისგანაც მოითხოვს პირველი მსოფლიო ომის დროს სომეხთა მიმართ განხორციელებული გენოციდის აღიარებას და რომელთანაც ამ გარემოებისა და აზერბაიჯანულ-თურქული სოლიდარობის გამო არც დიპლომატიური, არც ეკონომიკური, და შეიძლება ითქვას, რომ საერთოდ არც არაეკითარი რამდენადმე მნიშვნელოვანი კავშირები არა აქვს. ირანი რომ არ იყოს, სომხეთის მდგომარეობა ალბათ კატასტროფული იქნებოდა. ბოლოს

და ბოლოს ნათობითა და გაზით იგი უმთავრესად აქედან მარადდება, რომ არაფერი ეთქვათ ამ ქვეყანასთან სავაჭრო უერთიერთობასა და დანარჩენ მსოფლიოსთან კავშირის დამყარებაში მისი, როგორც ხიდის განსაკუთრებულ როლზე.

როგორც ედვარდსი წერს, “სომხეთსდიდი ხანია, რაც ირანთან კარგი ურთიერთობა აქვს, ნაწილობრივ. იმის გამოც, რომ მას უკიდურესად სჭირდება რეგიონში ერთი მოკავშირე მაინც” (33, 17.12.2010).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ალბათ დასაშვებია დავასკვნათ, რომ ირანს უნარი შესწევს სომხეთს საპასუხო ნაბიჯების გადადგმაც მოსთხოვოს. შესაძლოა ამითაც აიხსნას, რომ როგორც ჭიკილიკს-ის მასალებიდან ირკვევა “სომხეთი ირანს ბულგარულ რაკეტებს გადასცემდა”. ეს იარაღი აღმოუჩენიათ “ერაყში შიიტელი მებრძოლეების ორი თავდასხმის შედეგად, რომელსაც ერთი ადამიანის სიცოცხლე ემსხვერპლა, ექვსი ამერიკელი ჯარისკაცი კი დაიჭრა” (33, 17.12.2010).

ბუნებრივია, რომ შეერთებულ შტატებს უკმაყოფილება გამოუხატავთ, როგორც გაზეთი წერს, “ვაშინგტონმა განმარტება მოითხოვა და სომხებს შეეშინდათ” (33, 17.12.2010). შიშისთვის კი მათ ნამდვილად აქვთ საფუძველი, რადგან “აშშ-ს სანქციები სომხეთისთვის კატასტროფა იქნებოდა, - ნათქვამია სტატიაში, - ეს ღარიბი ქვეყანა ისედაც იტანჯება იმ სანქციებით, რომლებიც მას მეზობელმა აზერბაიჯანმა და თურქეთმა დაუწესეს” (33, 17.12.2010).

სომხეთის უშიშროების სამსახურის ხელმძღვანელს გორიკ აკოპიანს დაურწმუნებია ამერიკის ელჩი, რომ “სომხეთი ამერიკელების ყველა მოთხოვნას შეასრულებს”. მისი თქმით, “სომხეთს ისედაც უამრავი პრობლემა აქვს და დამატებითი პრობლემების შექმნის არანაირი სურვილი არ აქვს” (33, 17.12.2010)

როგორც ჩანს, ამერიკელები სომეხთა რეაქციით დააქაოფილებულან და შედეგად, “დღეს აშშ-ს მხრიდან სომხეთის წინააღმდეგ არანაირი სანქციები არ მოქმედებს” (33, 17.12.2010).

სტატიაში ისიც არის აღნიშნული, რომ სომხეთი დიდი ხანია რაც წარმატებულ ბრძოლას ეწევა დიპლომატიურ ფრონტზე და მჭიდრო კავშირებს ინარჩუნებს ერთდროულად, როგორც ირანთან და რუსეთთან, ასევე აშშ-სთან”. იგი “დაცვის, ინვესტიციებისა და საგარეო ვაჭრობის თვალსაზრისით ამ სამივე ქვეყანას ეყრდნობა” (33, 17.12.2010).

საკუთრივ ირანის სტრატეგიას სამხრეთ კავკასიათან მიმართებაში ეძღვნება ჰეილინ სვითლენდ ედვარდსის კიდევ ერთი სტატია – “ირანის” “ახლო საზღვარგარეთი”, რომელიც გამოქვეყნდა “ორეიგნ ოლიცე“-ში 2010 წლის სექტემბერში, ანუ რამდენიმე თვით ადრე ვიდრე ის სტატია, რომელზეც ზემოთ გვქონდა საუბარი.

როგორც ავტორი შენიშნავს, გლობალური სანქციებით შეწუხებული ირანის ლიდერები, იძულებულნი არიან ზღვილობრივი კავშირები განავითარონ. მისი შეფასებით, სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ “თუკი ახლო-აღმოსავლეთის ბევრ ქვეყანაში ირანი წამქეზებლურ პოლიტიკას ეწევა, მისი ქმედებები საქართველოში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში არა რელიგიური იდეოლოგიით არამედ პრაგმატული ეკონომიკური და გეოპოლიტიკური მიზნებითაა ნაკარნახევი” (33, 23.09.2010). ჩვენი მხრივ, დაძქნდით, რომ იგივე შეიძლება ითქვას ამ ქვეყნის დამოკიდებულებაზე რუსეთისადმი, სადაც ირანი მაქსიმალურად იკავებს თავს მუამბოხე ჩრდილოკავკასიელი ისლამისტ-ფუნდამენტისტების მხარდაჭერისაგან, რითაც უფიქრობთ მნიშვნელოვან წილად აიხსნება რუსეთის ფრთხილი პოზიცია, რომელსაც ეს უკანასკნელი ავლენს, როცა ღვება საკითხი ირანის საწინააღმდეგოდ სანქციების

შემოდების შესახებ. თუმცა მედია ამ გარემოებაზე ნაკლებ ამახილებს ყურადღებას და ამჯობინებს უფრო ჩვენი ჩრდილოელი მეზობლის სხვა ინტერესებზე ისაუბროს.

გამომდინარე იქიდან, რომ ირანს საკმაოდ ფართო შესაძლებლობები გააჩნია სამხრეთ კავკასიაში არსებულ სიტუაციაზე ზეგავლენის მოსახდენად, როგორც პოზიტიური ისე ნეგატიური თვალსაზრისით, პ.ს. ედვარდსი ყურადღებას მიაპყრობს იმ წლის ზაფხულში თეირანის მიერ ამ რეგიონში განხორციელებულ ენერგიულ დიპლომატიურ ღონისძიებებს და ასევე, რომ ამის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, “ირანი ამ მუდმივ საშიშ სამხრეთ კავკასიაში შესაძლოა გადაწყვეტ მასტაბილიზებელ ძალად იქცეს” (33, 23.09.2010). ამავე დროს, მისი თქმით, “ზოგიერთი ოპტიმისტი ანალიტიკოსი იმასაც ვარაუდობს, რომ ირანის “კარგი საქციელი” მსოფლიოს სტრატეგიულად მნიშვნელოვან რეგიონში შესაძლოა ის პირველი ნაბიჯებია (თუნდაც მიზერული) , რომელიც ვაშინგტონს და თეირანს შორის ურთიერთობების გაუმჯობესებას ხელს შეუწყობს” (33, 23.09.2010).

ავტორს, კერძოდ, მხედველობაში აქვს ის, რომ “ბოლო წლის განმავლობაში ირანის ოფიციალურმა პირებმა საქართველოში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში იმოგზაურეს, სადაც ორმხრივ ეკონომიკურ პროექტებში დაგეგმილი ინვესტიციებისა და მეგობრული ურთიერთობების შესახებ განაცხადეს, მათ შორის ირანში სამოგზაუროდ აზერბაიჯანისა და საქართველოს მოქალაქეებისთვის სავიზო რეჟიმის ცალმხრივად გაუქმებისა და სომხეთსა და აზერბაიჯანს შორის მთიან ყარაბაღზე არსებულ ტერიტორიულ დავაშიშუამავლის როლის შესრულების თაობაზე. ახლახან თეირანმა განაცხადა, რომ ის თბილისთან ერთად ახალ ქართულ-პიდროელექტროსადგურს ააშენებს” (33, 23.09.2010).

ავტორი ასევე დადებითად აფასებს საქართველოს შიშვეთრად პროამერიკელი” პრეზიდენტისმიერ მისი ირანელი კოლეგის აჰმადინეჟადის თბილისში მოწვევას, თიერანის წინადადებას სომხეთისა და ირანის დამაკავშირებელი 1,2 მილიარდი დოლარის ღირებულების საარკინიგზო ხაზის მშენებლობის შესახებ, რასაც მისი შიფასებით, “გადამწვეტი ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვს ერენისათვის, რომელიც აზერბაიჯანთან და თურქეთთან ეკონომიკური და პოლიტიკური იზოლაციისაგან სასტიკად დაზარადა(33, 23.09.2010). მიესალმება იგი იმასაც, რომ თიერანმა ბაქოსგან შარშანდელზე 10-ჯერ მეტი მოცულობის გაზის ყიდვაზე დაინტერესება გამოთქვა და სხლახლა დაადასტურა მომავალში აზერბაიჯანიდან სპარსეთის ყურის მიმართულებით 200 მილის სიგრძის ნავთობსადენის მშენებლობის სურვილი” (33, 23.09.2010).

როგორც ეხედავთ, ამ მასალიდანაც დასტურდება, საფუძველს არ იყო მოკლებული ვერსია იმის შესახებ, რომ ამერიკის შეერთებული შტატებს საწინააღმდეგო არაფერი უნდა ჰქონდეს ირანთან სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების , მათ შორის საქართველოს კარგი ურთიერთობისა. (სხვა რამესთან ერთად აქ იგულისხმება შეთანხმებანიც უეიზო მიმოსვლის შესახებ). თუმცა ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლება (ეს ეხება როგორც ე. შევარდნაძის, ისე მ. სააკაშვილის მმართველობის პერიოდს) ამის გამო არაერთხელ გამხდარა ქართული მედიის კრიტიკის საგანი.

ირანის ასეთი “კავკასიური სიყვარულის”საფუძველი, პ.ს. ედვარდსის თქმით, წმინდა პრაგმატული მოსაზრებებია. ამ შემთხვევაში მას მხედველობაში აქვს ის გარემოება, რომ იმ სიტუაციაში, როცა სამხრეთ კავკასიის მეზობელი სხვა რეგიონალური ზესახელმწიფოები (რუსეთი, თურქეთი) სულ უფრო და უფრო აძლიერებენ თავიანთ გაუღენას, თიერანს არ შეეძლო “თვალი ედევნებინა იმისთვის, თუ როგორ მკვირდებოდა რეგიონში მისი გაუღენა და მან “

არწია მის ახლო საზღვარგარეთში აქტიური დიპლომატიური კამპანია წამოეწყო “. ამის დასტურად სტატიის ავტორს მოჰყავს ამერიკის შეერთებული შტატების არმიის სტრატეგიული კელეუების ინსტიტუტის ანალიტიკოსის სტივენ ბლანკის სიტყვები: “ირანი ცდილობს მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანოს სამხრეთ კავკასიის უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის საქმეში იმისათვის, რომ ყველა დაარწმუნოს მისი როგორც რეგიონალური მოთამაშის როლის ლეგიტიმურობასა და ავტორიტეტში. . უპირველეს ყოვლისა ეს პრაგმატული მანევრია” (33, 23.09.2010).

როგორც ჰ.ს. ედვარდსი წერს, ბლანკისვე თქმით, “ირანის მთავარი მოტივაციაა მის ჩრდილო საზღვრებთან სხვა ქვეყნების, განსაკუთრებით კი შეერთებული შტატების მიმართ არ დაუშვას განსაკუთრებული კეთილგანწყობა. ირანისათვის, რომელიც ერაყს, ავღანეთს და პაკისტანს ესაზღვრება (ყველა იმ მიუღწეველ ქვეყანას, სადაც შეერთებული შტატების მასშტაბური სამხედრო წარმომადგენლობაა), სამხრეთ კავკასიაში ამერიკის სამხედრო ბაზების გაჩენა კატასტროფა იქნებოდა” (33, 23.09.2010).

ზემოთქმული, რასაკვირველია, საქართველოსაც ეხება. თუმცა ისიც ცხადია, რომ ირანს გაცნობიერებული აქვს საკუთარი შესაძლებლობანი. ამიტომაც არც ჩანს, რომ იგი მიზნად ისახავდეს საერთოდ აღუდგეს წინ საქართველოსა და ამერიკის დაახლოებას. რაც შეეხება ჩვენს ქვეყანაში ამ უკანასკნელის სამხედრო ბაზების განთავსებას, მისთვის ეს უკვე ის ზღვარია, ჩვენი მხრიდან რომლის გადალახვის შემთხვევაშიც მას გაუჭირდება გულგრილი დარჩეს და ყველანაირად არ ეცადოს, რომ ამას ხელი შეუშალოს. ამასთან დაკავშირებით, ჰ.ს. ედვარდსი იმოწმებს “საქართველოს მაღალჩინოსანს, რომელსაც მისთვის ანონიმურობის პირობის დაცვა მოუთხოვია, რათა საფრთხე არ შექმნოდა ირანელ წინოვნიკებთან ურთიერთობაში, და

ჯანუცხადებია: “გზავნილი, რომელსაც ისინი მუდმივად იმეორებენ, ასეთია: ჩვენ ვართ მეგობრები, ეკონომიკური პარტნიორები, მაგრამ თუ კი თქვენ დაუშვებთ შეერთებული შტატების ბაზებს თქვენს მიწებზე, ძალიან ცუდი რამ დაგემაართებათ . . . მათი დამოკიდებულება მეგობრულია, მაგრამ გზავნილი მკაფიოა” (33, 23.09.2010).

ცნობილია, რომ ჩვენს ქვეყანაში ამერიკის სამხედრო ბაზების განთავსების პერსპექტივა აღელვებს რუსეთსაც და ამდენად მისი რეალიზაციის შემთხვევაში საქართველო ორმხრივი მწვავე რეაქციის საფრთხის წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს. მაგრამ რამდენად რეალურია მოვლენათა ასეთი განვითარება? ამ თემაზე გადაჭრით რაიმეს თქმა ძნელია. ე. შევარდნაძეს არაერთხელ განუცხადებია, რომ თავის დროზე მას რუსეთის ხელისუფლებისთვის არამცთუ ამისგან თავშეკაების პირობა მიუცია, არამედ შესაბამისი ხელშეკრულების დადებაც შეუთავაზებია. რაც შეეხება პრეზიდენტ მ. სააკაშვილს, მისგან ჯერჯერობით არ არსებობს ისეთი გზავნილი, რომელიც შეუძლებელს გახდიდა საზოგადოებაში აზრთა სხვადასხვაობას ამ საკითხზე. ოპოზიცია კი ბრალს სდებს მას, რომ გაანია ასეთი განზრახვა და ყოველნაირადაც ცდილობს მის განხორციელებას.

როგორც დავინახეთ, ირანი ცდილობს სამხრეთ კავკასიაში ე.წ. მათრახისა და თაფლაკეურის პრინციპით ისარგებლოს, ანუ იგი, ერთის მხრივ, ამ რეგიონში განლაგებულ ქვეყნებს მეგობრობასა და ეკონომიკურ პარტნიორობას სთავაზობს, მეორეს მხრივ კი, მისი ინტერესებისა თუ მოთხოვნების დაუკმაყოფილებლობის შემთხვევისათვის მუშტსაც უდერებს მათ. საქართველოსთან მიმართებაში თაფლაკეურას პრინციპის ერთგულება მისგან გამოიხატება არა მარტო ხელსაყრელი ეკონომიკური პროექტების შემოთავაზებით, არამედ იმითაც რომ იგი “ზაზს უსვამს” ჩვენს პეყნებს შორის “ ხანგრძლივი

ისტორიული და კულტურული კავშირების არსებობას” (33, 23.09.2010).

საქართველოსთან ისტორიულად არსებულ მეგობრულ კავშირებზე არცთუ იშვიათად გვესაუბრებიან თურქებიც. მართალია, ამასთან დაკავშირებით ჩვენთან განსხაავებული წარმოდგენები არსებობს, მაგრამ ჩვენი ქვეყნის ამჟამინდელი ინტერესებიდან გამომდინარე, ჩვენი მხრიდან ალბათ აჯობებდა დაეკმაყოფილებულიყავით იმის გათვალისწინებით, რომ ისინი ისევე, როგორც ირანელები ასე ფიქრობენ და მათს ასეთ შეხედულებებშიდღევანდელი დღისათვის ჩვენს მიმართ მათგან მეგობრული გრძნობების გამოხატვის სურვილი ამოვიკითხოთ.

სტატიიდან აგრეთვე ვგებულობთ: “კატასტროფული რუსულ-ქართული ურთიერთობების ფონზე, ირანის ელჩი საქართველოში მაჯიდ საბერი აქტიურად მუშაობს იმაზე, რომ თეირანი თბილისის ერთადერთ სანდო მეგობრად და მოკავშირედ წარმოაჩინოს”. საზი გაუსუა რა იმას, რომ , მისი შეფასებით, 2008 წლის აგვისტოში “ჯორჯ ბუშის ადმინისტრაციაში საქართველოს დაცვის სურვილი არ გასწენიათ, მასე ირანში ეურნალისტებისთვის განუცხადებია: “თქვენ შეერთებული შტატების დახმარება არ მიგიღიათ მაშინ, როდესაც ეს ყველაზე მეტად გჭირდებოდათ” და რომ“ნამდვილი მეგობრობა რთულ დღეებში ელინდება” (33, 23.09.2010).

პარალელურად ირანი ცდილობს გააქტიუროს თავისი დიპლომატია აზერბაიჯანის მიმართაც. აღნიშნული თვალსაზრისით, ყურადღებას იპყრობს მისი მოწოდებები იმის თაობაზე, რომ რეგიონალური პრობლემები (კასპიის ზღვის ენერგეტიკული რესურსების დემარკაცია და მთიანი ყარაბაღის კონფლიქტი) გადაწყდეს არა საერთაშორისო, არამედ რეგიონალური აქტორების მეშვეობით, რაშიც იგულისხმება, ერთის მხრივ, დასავლეთის გამოთიშვა ამ პრობლემათა გადაწყვეტისაგან , ხოლო მეორეს მხრივ,

საკუთარი როლის გაძლიერება მათი გადაჭრის საკმეში. თუმცა ისიც უნდა ითქვას, რომ მოცემულ შემთხვევაში ირანის საგარეო პოლიტიკა მისი შიდა ფაქტორებითაცაა განპირობებული, კერძოდ, იმით, რომ მას ქვეყანაში ეთნიკური აზერბაიჯანელების უზარმაზარი ლიასპორა ჰყავს, რომელიც აქ მოსახლეობის მეოთხედს შეადგენს. თეირანს სეპარატისტული აჯანყების შიში ახმოძრავებს და “სწორედ ამ შიშის გამო ირანი შიიტ აზერბაიჯანელებშინაციონალიზმის წახალისებას ერიდება” (33, 23.09.2010).

სტატიის ავტორის შეფასებით, სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებმა “თეირანის მეგობრული ქესტები თავაზიანად, მაგრამ ფრთხილად მიიღო” და ეს მათთვის ბუნებრივიცაა, რადგან ყველა ისინი “ამა თუ იმ დოზით შეერთებული შტატების დახმარებით, ინვესტიციებითა და მხარდაჭერით სარგებლობს” და ამის იგნორირება მათ არ შეუძლიათ. კერძოდ, იგი ყურადღებას მიაქცევს იმ გარემოებას, რომ “მარტო საქართველომ ბოლო ორი წლის განმავლობაში დასავლური ფონდებიდან კოლოსალური 4.5 მილიარდი დოლარის ფინანსური დახმარება მიიღო და საკუთარ თავს ვერ მისცემს ვაშინგტონთან ხიდების დაწვის უფლებას” (33, 23.09.2010).

სიტუაციაში უკეთ გასარკვევად ჰ.ს. ედვარდსს მოჰყავს საქართველოს სტრატეგიული და საერთაშორისო ფონდის პრეზიდენტის ალექსანდრე რონდელის სიტყვები: “ ჩვენ აქ ბერძუნის სამკუთხედივით ვართ. საქართველოს სჭირდება შეერთებული შტატების დახმარება, მაგრამ მას ასევე სჭირდება მეგობრული ურთიერთობები მეზობლებთან” (33, 23.09.2010).

მდგომარეობა, რომელშიც სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები იმყოფებიან, ავტორის თქმით, აშშ-საც კარგად ესმის და ამის გამოა, რომ “მართალია, იგი ყურადღებით აკვირდება ირანის გავლენის ზრდას რეგიონში”, მაგრამ მას

“ჯერჯერობით მოკავშირეებისთვის (რეგიონის ქვეყნებისთვის – გ.კ.) თეირანთან კავშირის გაწყვეტა არ მოუთხოვია” (33, 23.09.2010) პ.ს. ედვარდსი აქაც ციტირებს ა. რონდელს, რომელიც ამბობს: “მათ ესმით, რომ ჩვენ პატარა ერი ვართ, რომელიც შუაშია მოქცეული. ჩვენ გვყავს ირანელი ინვესტორები, თურქი ინვესტორები. თავს ვერ მივცემთ ვერც ერთთან გაუცხოების უფლებას. ჩვენს ინტერესებში შედის ხელი შეუშალოთ იმას, რომ ყველა კარტი რუსეთის ხელში არ აღმოჩნდეს” (33, 23.09.2010).

სტატიაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ირანის მიერ ბოლო პერიოდში სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებთან გაბმულ “დიპლომატიურფლირტს პირველ რიგში ერთი საკითხი განსაზღვრავს”, და ეს არის ენერგეტიკა. “ირანს, რომლის წილიც მსოფლიოს გაზით მომარაგებაში 18%-ია, წერს პ.ს. ედვარდსი, - წლების განმავლობაში სურდა სპარსეთის ყურეში კასპიის ზღვის ნაეთობის რესურსების სატრანზიტო მარშრუტი გამხდარიყო. მის ინიციატივებს შორის ასევეა იმ გაზსადენის გაფართოება ჩრდილოეთით საქართველოსა და აღმოსავლეთ-ევროპის ქვეყნებისკენ, რომლებიც ირანიდანსომხეთისკენ უკვე გაყვანილია. საქართველომ, რომელიც მთელი ძალით ცდილობს საკუთარი დამოკიდებულებების შემცირებას ძვირადღირებულ და არაპროგნოზირებად რუსულ გაზზე, იდეა მოიწონა და სომხეთისთვისაც, რომელსაც ეკონომიკური კავშირები უკიდურესად სჭირდება, სატრანზიტო მარშრუტი მომგებიანი იქნება” (33, 23.09.2010).

აეტორის შეფასებები ირანის ენერგეტიკული ინტერესების თაობაზე გასაზიარებელია, თუმცა, ვფიქრობთ, იგი ერთგვარ უზუსტობას უშვებს, როდესაც ირანიდან საქართველოს გავლით გაზის ტრანპორტირებაზე საუბრობს. საკმე ის არის, რომ იმ პერიოდისათვის, როცა ეს სტატია გამოქვეყნდა, ჩვენი ქვეყანა უკვე აღარ იყო დამოკიდებული “ძვირადღირებულ და

აპროგნოზირებად რუსულ გაზზე". ეს პრობლემა ბაქო-თბილისი-არზრუმის გაზსადენის გაყვანამ მოხსნა. თუმცა არც იმის უარყოფა გვინდა, რომ ირანული გაზის გატარება სსაქართველოსთვის მართლაც მნიშვნელოვანი და როგორც პოლიტიკურად, ისე ეკონომიკურად ნამდვილად მომგებიანი თქნებოდა.

სტატიის ავტორთან ალბათ იმაზეც შეიძლება დავა, რომ სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების გამოყენებით საკუთარი ენერგეტიკული პრობლემების გადაჭრით ირანის ელიტერესებას პრიორიტეტად წარმოადგენს მისი უსაფრთხოების უზრუნველყოფის მისწრაფებებთან შედარებით. ჩვენი აზრით, დღევანდელ სიტუაციაში მაინც ამის მტკიცება მთლად სწორი არ უნდა იყოს.

ირანის სამხრეთკავკასიური დიპლომატიის შესაძლო შედეგების თაობაზე პ.ს. ედვარდსის დასკვნა საკმაოდ სკეპტიკურად გამოიყურება. მისი თქმით, ამ "დიპლომატიის ეკონომიკური და გეოპოლიტიკური დივიდენდები მეტწილად თეორიულია", რეალურად კი, არც მოსკოვი (რომელიც ევროპის გაზით მომარაგების მონოპოლისტია) და არც ვაშინგტონი (ირანის შეკავების პოლიტიკით) არ დაუშვებენ იმას, რომ ირანულმა მილსადენმა ევროპამდე მიაღწიოს. პოლიტიკასაც რომ თავი დავანებოთ, გაზის ინდუსტრია ირანს სანდო მომწოდებლად არ აღიქვამს. და ხმამაღალი განცხადებების მიუხედავად, რეალური პარტნიორობა ირანს, საქართველოს, სომხეთს და აზერბაიჯანს შორის ჯერ კიდევ მიზეზულია. მაგალითად 2008 წელს საქართველოში ირანის იმპორტის მოცულობა 1%-ს შეადგენდა" (33, 23.09.2010).

დასავლეთის უნდობლობა ირანისადმი, როგორც ენერგომატარებლების "სანდო მომწოდებლისადმი" უკვე კარგა ხანია რაც დამკვიდრებულია. მიზეზი ასეთი უნდობლობისა თვითონ ამ ქვეყნის პოლიტიკაშია, რომელიც უხედაა გაჯერებული მტრული დამოკიდებულებით

დასაველური ცივილიზაციისადმი, რაც მეტწილად განპირობებულია იდეოლოგიური და კონფესიური მოსაზრებებით, რომელთა შეცვლის პერსპექტივა ჯერჯერობით არ ჩანს. სწორედ ამით აიხსნება ის გარემოება, რომ აზერბაიჯანიდან ევროპისაკენ ნავთობის ტრანსპორტირების მარშრუტის საკითხი თავის დროზე საქართველოს სასარგებლოდ გადაწყდა და არა ირანისა, საიდანაც ნავთობსადენის გაყვანა ყველა სხვა შესაძლო მარშრუტთან შედარებით ეკონომიურად ყველაზე ეფექტურად გამოიყურებოდა.

სამხრეთ კავკასიაში ირანული დიპლომატიის ბოლოდროინდელ გამოვლინებებზე საუბრისას, სტატიის ავტორი თითქოს იზიარებს “ოპტიმისტი ანალიტიკოსების” მოსაზრებას, რომლის თანახმადაც, ეს აჩენს ირანისა და ამერიკის ურთიერთობის გაუმჯობესების გარკვეულ შანსებს. მისი თქმით, ამ ქვეყნის “მზადყოფნას დიპლომატიურად იმოქმედოს და კავკასიაში ხელი შეუწყოს სტაბილურობას, შეუძლია ისეთი ირიბი არხის გახსნა, რომლის საშუალებითაც ირანი შეძლებდა დასაველესგან მისი ოცდაათწლიანი ისტერიის შერბილებას” (33, 23.09.2010). მაგრამ საბოლოო ჯამში იგი მაინც სკეპტიციზმს ამჟღავნებს, როცა ამბობს, რომ “სამხრეთ კავკასიაში მთელი ამ ირანული დიპლომატიის ეკონომიკური და გეოპოლიტიკური დივიდენდები დიდწილად თეორიულია” და რომ “რეალურად საეჭვოა ეს უახლოეს მომავალში მოხდეს”. პრობლემას ართულებს ისიც, რომ “თეირანის ამბიციებმა შეიძლება მის მიღწევებს გადააჭარბოს” (33, 23.09.2010).

პუბლიკაციის დასასრულს თავის სკეპტიციზმში პ.ს. ედვარდსი კიდევ უფრო შორს მიდის და ასეთ დასკვნას გვთავაზობს: “სამხრეთ კავკასიაში ყველაფერი ირანის გეგმითაც რომ მიმდინარეობდეს, - ამბობს იგი, - ეს არ არის ისლამისტური რესპუბლიკის გრძელვადიანი სტრატეგია .

დასაუფლებელთა ურთიერთობების აღდგენა, როგორც ჩანს, არ ახრის თამაშის ნაწილი და გაურკვეველია როგორ ჯგუშელადება მზარდი რეგიონალური ეაჭრობა სსაერთაშორისო სანქციების ეფექტს. თუკი თეირანს აქეს დიდი სტრატეგია, ის, როგორც ჩანს, ბირთვული იარაღის "შექმნაზე დამოკიდებული და ერთნი ფიქრობენ, რომ ადრე თუ გვიან ეს თემა(ც) გახდება განხილვის საგანი ირანსა და იმის მეზობლებს შორის" (33, 23.09.2012).

ირანისა და სამხრეთ კავკასიის სახელმწიფოების ურთიერთობის პრობლემის აქტუალობა მედიისათვის იზრდებოდა იმის კვალობაზე, რაც საერთაშორისო თანამეგობრობას სულ უფრო და უფრო მეტი ეჭვი უჩნდებოდა მისი ატომური ამბიციების თაობაზე და შესაბამისად სულ უფრო მწვავედებოდა დამოკიდებულება ამ ქვეყნის მიმართ იმ სახელმწიფოების მხრიდან, რომლებიც ამაში საკუთარი უსაფრთხოებისათვის სერიოზულ საფრთხეს ხედავდნენ. 2012 წლის დასაწყისისათვის სიტუაცია ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით გართულდა. შესაბამისად იმატა პუბლიკაციებმაც აღნიშნულ თემაზე. მედიაშიც გახშირდა საუბარი შეერთებული შტატებისა და ისრაელის სამხედრო შეტევის შესაძლებლობის შესახებ. გაჩნდა იმის შიშიც, რომ ირანი კავკასიაზე საპასუხო თავდასხმას განახორციელებდა.

სიტუაციის სერიოზულობის საილუსტრაციოდ ალბათ იკმარება დასაუფლებელი საინფორმაციო საშუალებების ზოგიერთი მასალის მარტო დასათაურებაც, რომლებიც დროის ერთ მცირე მონაკვეთში - თებერვლის მეორე ნახევარში გამოქვეყნდა და რომლებზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ.

დაძაბულობის შემდგომი ესკალაცია მოჰყვა 2012 წლის იანვრის დასაწყისში ირანში განხორციელებულ ტერაქტს, რომლის შედეგადაც დაიღუპა ირანელი მეცნიერი მისტაფა აჰმად როშანი. ამ ქვეყნის ხელისუფლებამ ამაში ისრაელი

დაადანაშაულა და დაიმუქრა, რომ “ირანის რეაქცია საზღვრებსა და რეგიონებს გასცდებოდა” და რომ თავდასხმების ვერც ერთი დამკვეთი თუ ხელშემწყობი ვერ იგრძნობდა თავს დაცულად ვერსად (33, 21.02.2012).

ირანის მუქარას მალევე მისი შესაბამისი მოქმედებაც მოჰყვა. პირველი სამიზნე აზერბაიჯანი გახდა, რომლის ხელისუფლებაც მისმა სამხრეთელმა მეზობელმა დაადანაშაულა იმაში, რომ იგი ისრაელის დაზვერვის სამსახურს ირანული მეატომის მოკვლაში ეხმარებოდა და რომ მკვლელების სწორედ “აზერბაიჯანის გავლით გაიქცნენ”. მაშინ “ოფიციალურმა ბაქომ განაცხადა, რომ სამი მამაკაცი დააკავა, რომლებიც აზერბაიჯანში ისრაელის ელჩის მკვლელობისა და შემდეგ ქვეყნის ებრაულ სკოლაზე თავდასხმაში დახმარებისთვის დაიჭირავეს და ფული გადაუხადეს” (33, 22.02.2012). აზერბაიჯანის ხელისუფალთავე განცხადებით, დაპატიმრებულები, “თანამშრომლობდნენ ირანელ მოქალაქესთან, რომელიც მისი ქვეყნის უშიშროების სამსახურთან იყო დაკავშირებული” (33, 22.02.2012).

სამი კვირის შემდეგ ტერაქტის მცდელობა მოხდა თბილისშიც, სადაც ისრაელის საელჩოს მძღოლის (ეროვნებით ქართველის) პერსონალურ ავტომაქანაში დამონტაჟებული ბომბი იპოვეს. იმავე დღეს “ბომბი აფეთქდა ისრაელის საელჩოს ავტომანქანაში ინდოეთში, ნიუ-დელიში. ამ აფეთქების შედეგად სხვებთან ერთად ისრაელის სამხედრო ატაშის მეუღლეც დაიჭრა (33, 25.02.2012).

ტერაქტებში ირანმა და ისრაელმა ერთმანეთი დაადანაშაულეს, ერთმაც და მეორემაც მათში თავიანთი მონაწილეობა უარყო თუმცა არავინ დაუჯერა.

სამხრეთ კავკასიაში ტერორისტულ მოქმედებებს, მართალია მასშტაბური ხასიათი არ ჰქონია, მაგრამ დასავლურმა მედიამ მათ საფუძველზე მაინც საკმაოდ

“შემაშფოთებელი დასკვნები შემოგეთავაზა. ჩ-ის მიერ :გაერცვლებულ დემიენ მაკინესის სტატიაში “ ირანის ბირთვული დაძაბულობა კავკასიასაც გადაედო”, მაგალითად, ნათქვამია: “ირანს და დასავლეთს შორის დაძაბულობა კავკასიაზეც გაერცვლდა . . . ირანი და ისრაელი, როგორც ჩანს, მუქარების, აფეთქებებისა და შეთქმულებების ფარული ომით არიან დაკავებულნი კავკასიაში. . .

ეს . . . იმაზე მიუთითებს, რომ ირანის ჯაშუშები და ისრაელის საიდუმლო სამსახურის “მოსადის” აგენტები სამხრეთ კავკასიაში . . . აქტიურად მოქმედებენ” (33, 22.02.2012).

სტატიის ავტორი გვაცნობს ქართველი პოლიტოლოგის ალექსანდრე რონდელის შეფასებებს, რომელიც ამბობს: “როდესაც საქმე ჯაშუშობას ეხება, რეგიონი მეორე მსოფლიო ომის წინანდელ შეეცარიას ემსგავსება. . ყველა იყენებს სამხრეთ კავკასიას ამ ფარული ომისათვის. ეს ცხადია” (33, 22.02.2012).

მომხდართან დაკავშირებით არანაკლებ მწვავეა აზერბაიჯანის კონტრდასვერვის ყოფილი ოფიცრის, პოლიტოლოგ არასტან ორულუს დასკვნაც, რომლის თანახმადაც , მისი ქვეყნისთვის “ბოლო 200 წლის განმავლობაში ეს ყველაზე რთული პერიოდი” (33, 22.02.2012).

დ. მაკინესი მსჯელობს იმის თაობაზეც, თუ რა შედეგი შეიძლება მოჰყვეს სამხრეთ კავკასიისათვის ირანზე შეერთებული შტატების ან ისრაელის დარტყმას. ამასთან დაკავშირებით, იგი გვაცნობს, არასტუნ ორულუსა და ალექსანდრე რონდელის მოსაზრებებს. პირველი მათგანი დარწმუნებული, რომ “საქართველო ყველაზე ახლო სამიზნე იქნება ირანის კონტრშეტევისას, რადგან, მისი აზრით, “აზერბაიჯანი შეეცდება თავი თავი აარიდოს ნებისმიერ თანამშრომლობას დასავლეთთან, “ მაგრამ

საქართველო ამას უდიდესი სიამოვნებით გააკეთებს”(33, 22.02.2012).

ქართველი პოლიტოლოგი კი ამ მოსაზრებას არ იზიარებს. დმაკინესისათვის მას უთქვამს: “ ჩვენ აქ არ გვაქვს არანაირი ამერიკული ბაზები ან აუცილებელი სამხედრო ინფრასტრუქტურა. რაზეც სტატიის ავტორი დასძენს: “და დიპლომატებიც ამბობენ, რომ ვაშინგტონი არ ჩააყენებს საქართველოს ასეთ მოწყველად მდგომარეობაში” (33, 22.02.2012).

აღ. რონდელისავე აზრით, “საქართველოს მთავარი საფრთხე რუსეთიდან ემუქრება” (33,22.02.2012). სტატიის ავტორის თქმითაც, “ზოგიერთი ქართველი შიშობს, რომ მოსკოვი ირანთან კონფლიქტს რეგიონში რუსეთის პოზიციის აღდგენისთვის საბაბად გამოიყენებს”, რადგან “ტრადიციულად კრემლი ამ რეგიონს მიიჩნევს საკუთარ ზურგად და სასარგებლო ბარიერად არასტაბილური ახლო აღმოსავლეთისგან ჩრდილოეთით.

ქართველების შიშებს ისიც ამძაფრებს, რომ რუსეთი წელს მოგვიანებით კავკასიაში მასშტაბურ სამხედრო წვრთნებს გეგმავს” (33, 22.02.2012).

რაც შეეხება აზერბაიჯანს, მას აღელვებს იმის პერსპექტივა, რომ “ნებისმიერ მნიშვნელოვან კონფლიქტს ირანთან შეიძლება ჰუმანისტური კატასტროფა მოჰყვეს: ასობით ათასი დევნილი მოაწყდება ირანის საზღვართან აზერბაიჯანს, ქვეყანას, რომელიც 1990-იან წლებში სომხეთთან ომის შედეგად მთელი ძალით ცდილობს მილიონამდე დევნილის პრობლემას გაუმკლავდეს” (33, 22.02.2012).

ირანთან დაკავშირებული კონფლიქტიდან საქართველოსა და აზერბაიჯანისათვის მოსალოდნელ საფრთხეზე საუბრობს ბრაიან ვაითმორიცსტატიაში “ირანის კონფლიქტი კავკასიისკენ მოდის”, რომელიც “ღადიო რეე უროპე-ლოდიო იბერტყ”-ს ეთერით გადაიცა.

როგორც იგი ამბობს, “ანალიტიკოსების აზრით. ორივე შემთხვევა (ბაქოსა და თბილისში ტერაქტების განხორციელების მცდელობა – გ.კ.) იმის ილუსტრაციაა, თუ როგორ ემუქრებათ საქართველოსა და აზერბაიჯანს, ირანთან მათი მეზობლობისა და შეერთებულ შტატებთან და ისრაელთან ახლო ურთიერთობის გამო, იმ კონფლიქტში წათრევის რისკი, რომელიც სულ უფრო მწვავედება, ერთის მხრივ, თეირანსა და, მეორე მხრივ, ისრაელსა და დასავლეთს შორის”(33, 20.02.2012).

ასეთი რისკის არსებობას აღიარებენ, როგორც საკუთრივ სამხრეთ კავკასიაში, ისე მის საზღვრებს გარეთაც. აშშ საზღვაო კოლეჯის ნაციონალური უსაფრთხოების მეცნიერებათა პროფესორი ნიკოლას გოზდუევი, არასწორად მიიჩნევს იმ გარემოებას, რომ ირანს დასავლეთში ძირითადად სპარსეთის ყურის პრიზმაში განიხილავენ, მისი სიტყვებით, ფაქტები, რომლებზეც ზემოთ გვქონდა საუბარი, “შეგვახსენებს, რომ ის კასპიური და კავკასიური სახელმწიფოც არის” და თუ იგი გადაწყვეტს, მას შეუძლია არა მარტო ორმუხის სრუტის განადგურება (როგორც იგი ამბობს, “ყველა მხოლოდ ამაზე ფიქრობს”), არამედ პრობლემების შექმნაც კავკასიაშიც.

არც საქართველოსა და არც აზერბაიჯანს, ცხადია არაფრით აძლევს ხელს ირანის მტრად მოკიდება და მისთვის თუნდაც საბაბის მიცემა იმისთვის, რომ მან მათ ტერიტორიაზე რაიმე სახის ძალისმიერი ოპერაცია განახორციელოს, მაგრამ, როგორც ვარაუდობენ, ამ უკანასკნელისათვის არც არის აუცილებელი ასეთი საბაბის არსებობა. მისთვის მთავარია დარტყმა მიაყენოს ამერიკასა და ისრაელს და მაინცდამაინც დიდი მნიშვნელობა არა აქვს იმას, თუ სად განახორციელებს ამას. საკუთრივ ამ ქვეყნებში თუ მათ ფარგლებს გარეთ, ოღონდაც შეძლონ.

სტატიის ავტორი იმოწმებს ქართველ სამხედრო ექსპერტ ბესიკ ალადაშვილს, რომლის აზრითაც, “თუ

სამხედრო მოქმედებანი დაიწყო, საქართველო უფრო მოწყვლადი გახდება ზემოთ ნახსენები ინციდენტის ტიპის შეტევისათვის”. რადიო “თავისუფლების” ქართული სამსახურებისათვის მას განუცხადებია: “მე არ გამოურციხაე იმ ფაქტს, რომ თუ შეერთებული შტატები ან ისრაელი დაიწყებენ სამხედრო ოპერაციას ირანის წინააღმდეგ, ირანი შურს იძიებს. ეს შეიძლება მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანაში მოხდეს...

თუ საქმე ესკალაციისკენ წავიდა – ღმერთმა დაგეიფაროს და ღია კონფრონტაცია დაიწყო, მე არ გამოერიცაე იმას, რომ საქართველო კონფლიქტის ნაწილი გახდეს და აქ ტერორისტული აქტები მოხდეს”(33, 20.02.2012).

აქ ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ როგორც აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტის ყოფილი ჩინოვნიკი, ამერიკის საგარეო პოლიტიკური საბჭოს ევროპისა და აზიის განყოფილების უფროსი თანამშრომელი უაინ მერი ამბობს, “საქართველოსა და აზერბაიჯანში ირანთან მეზობლობის და თავისუფალი სავიზო რეჟიმის გამო, ისრაელის ობიექტები მაცდუნებელი სამიზნეებია ირანისათვის”. მისი სიტყვებით, “ჩვენ ირანისა და ისრაელის სადაზვერუო სამსახურების მცირემასშტაბიანი ასიმეტრიული კონფლიქტის მოწმენი ეხდებით – ამ კონფლიქტში სხვა ქვეყნების სუვერენიტეტს პატივს დიდად არ სცემენ” (33, 20.02.2012).

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში ირანის მიერ დაგეგმილი ტერორისტული აქტების შედეგად შექმნილ სიტუაციას ეხმაურება ნიკოლას კლეიტონის სტატიაც “სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებს ისრაელი-ირანის ომის ეშინიათ”, რომელიც “ლობალ ოსტ”-მა გამოაქვეყნა. სტატიის ავტორი უკვე პუბლიკაციის დასაწყისშივე საკმაოდ შემაშფოთებელ დასკვნას გეთავაზობს. იგი წერს: “სამხეთ კავკასიაში ისრაელელი დიპლომატების მკვლელობის ორი აშკარა

მცდელობის შემდეგ ბევრას ეშინია, რომ ეს დანაწევრებული და სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი რეგიონი ჩათრეულ იქნება სულ უფრო მზარდ დაძაბულობაში ირანს და დასავლეთს შორის..

ამ ორ მხარეს შორის კონფლიქტმა შეიძლება რეგიონის მყიფე, მაგრამ სტრატეგიულად უმნიშვნელოვანესი მშვიდობა დაარღვიოს” (33, 21.02.2012).

როგორც სტატიიდან ვგებულობთ, “საეარაუდო ირანული შეთქმულების მხილების შემდეგ, აზერბაიჯანს და ირანს შორის ურთიერთბრალდებები გამწვავდა. თეირანი არაერთხელ დაემუქრა აზერბაიჯანს ინტერვენციით, რადგან ის დასავლურ ქვეყნებს აძლევს თავისი ტერიტორიის გამოყენების შესაძლებლობას ირანის წინააღმდეგ ოპერაციის მხარდაჭერისათვის”(33, 21.02.2012).

რაც შეეხება საქართველოს, ნიკოლას კლეიტონის აზრით, აზერბაიჯანისგან განსხვავებით იგი მეტ თავშეკავებას იჩენს. მისი თქმით, ჩვენი ქვეყნის მთავრობა “ძალიან ფრთხილი იყო შეფასებებში, როდესაც მის დედაქალაქში ადკეუთილ აფეთქებაზე პასუხისმგებელ მხარეზე საუბრობდა” (33, 21.02.2012). ის კი არადა, საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს ანალიტიკური დეპარტამენტის უფროსს შოთა უტიაშვილს საჯაროდ უსაუბრია “იმ ზოგად მსგავსებაზე, რაც არსებობს გაუუენებელყოფილ ბომბსა და იმ აფეთქებულ ბომბს შორის, რომელმაც ირანელი მეცნიერიმსხვერპლა” (33, 21.02.2012).

სტატიაში არ არის ნათქვამი, რომ შ. უტიაშვილი ამ სიტყვებით ირანულ ვერსიას იზიარებდა, რომლის თანახმადაც, ირანსა და თბილისში განხორციელებული ტერაქტები ისრაელის ნამოქმედარი იყო, მაგრამ ის კი ცხადია, რომ მათი გაცნობისას მკითხველს ასეთი შთაბეჭდილება შეიძლება დარჩენოდა. თუმცა, ავტორის ცნობით, ჩვენმა “სხვა მაღალჩინოსნებმა შეამცირეს ამ

კავშირის მნიშვნელობა” (33, 21.02.2012). მისივე შეფასებით, სიფრთხილე გამოუჩენია “პრო-სახელისუფლო ტელეკომპანიებსაც”, რომლებმაც “ადგილობრივი “ახალი ამბების” გაშუქებისას ინციდენტს ძალიან მცირე ყურადღება დაუთმეს” (33, 21.02.2012).

ავტორის აზრით, ირანში შესაძლო კონფლიქტის შემთხვევაში “ყველაზე მოწყვლადი ქვეყანა სომხეთია” (33, 21.02.2012). საქმე ის არის, რომ, როგორც იგი წერს, ამ უკანასკნელისათვის “ირანის პოლიტიკურ მხარდაჭერას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს” (33, 2.02.2012).

მართლაც, ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, “ისლამური რესპუბლიკა, ის მარშრუტია, რომელზეც სომხეთის ვაჭრობის ერთი მესამედი მოდის”. ამას გარდა სომხები “ღელავენ, რომ დაზიანებულმა ან შეშფოთებულმა ირანმა შეიძლება გამოიწვიოს მთიანი ყარაბაღის გამო მისი პერიოდული ომის განახლება აზერბაიჯანთან” (33, 21.02.2012).

სამხრეთ კავკასიას ემუქრება ისიც, რომ ირანში განვითარებული კონფლიქტის შედეგად მათ საფრთხე რუსეთის მხრიდანაც შეიძლება შეექმნათ. ამაზე თითქოს რუსი ჩინოვნიკებიც მიაწვნიებენ, რომლებიც “ბოლო წლის განმავლობაში . . . ხშირად აცხადებდნენ, რომ საგარეო ინტერვენცია როგორც სირიაში, ასევე ირანში უფრო ფართო კონფლიქტს გამოიწვევდა რეგიონში”. ამაზე მიუთითებენ ექსპერტებიც, რომლებიც “ამბობენ, რომ მოსკოვი, რომელიც სამხრეთ კავკასიას ახლო აღმოსავლეთის წინააღმდეგ თავის ტრადიციულ ბუფერულ ზონად განიხილავს, ახლა ხელახლა აძლიერებს თავის პრეტენზიას რეგიონზე” (33, 21.02.2012). ამასვე უკავშირებს სტატიის ავტორი რუსეთის მიერ კავკასიაში დაგეგმილ სამხედრო წეროვნებს, რომლებიც, მისი შეფასებით, უპრეცედენტო იყო თავისი მასშტაბებით.

პუბლიკაციის დასასრულს ნიკოლას კლეიტონი გეამცნობს აშშ სამხედრო კოლეჯის პროფესორის სტივენ ბლენკის მოსაზრებასაც, რომლის თანახმადაც, “რეგიონის ლიდერებს ახლა აღელვებთ ის, რომ მათ არაპროგნოზირებად კონფლიქტებში ჩაითრევენ”. ეგაა მხოლოდ , რომ რუსეთის განწყობა ამ შეფასებისას რამდენადმე განსხვავებულადაა წარმოჩენილი. თუ მას ვერწმუნებით, რუსები, ისევე როგორც სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები, “აშკარად წუხან იმის გამო, რომ მათ ითრევენ გაურკვეველ სიტუაციაში, რომელიც მათი ტერიტორიის მიღმაა და რომლის თაობაზეც მათ მართლაც არაფერი აქვთ სათქმელი” (33, 21.02.2012).

როგორც ითქვა, ნიკოლას კლეიტონი ამ პუბლიკაციაში მიუთითებს ირანის მიერ დაგეგმილ ტერორისტულ აქტზე საქართველოს ხელისუფლების “ძალიან ფრთხილ” რეაქციაზე და “ძალიან მცირე ყურადღებაზე”, რომელიც ქართულმა “პროსახელისუფლო ტელეკომპანიებმა” ამ მოვლენას “ახალი ამბები”-ს გაშუქებისას დაუთმეს”. ამის თაობაზე იგივე ავტორი უფრო ვრცლად საუბრობს მეორე სტატიაში, რომელიც მან “თქვე ასტერ თიმს”-ში გამოაქვეყნა სათაურით “სიჩუმე გრიგალის წინ: ირანი რეგიონებს ემუქრება”.

სტატიის სათაურიდან ჩანს, რომ ნიკოლას კლეიტონის აზრით, სამხრეთ კავკასიაში “გრიგალია” მოსალოდნელი , აქ კი “სიჩუმეა” დასადგურებული. ამ “სიჩუმეში” იგი ადგილობრივი მედიის სიმშვიდესა და დუმილს გულისხმობს, რითაც ეს უკანასკნელი ირანიდან მომდინარე საფრთხეზე რეაგირებს და რაც მის გაკვირვებას იწვევს.

“გასულ კვირაში-წერს ნ. კლეიტონი,- ქართველი ჟურნალისტების ჯგუფს ეუთხარი, რომ რეგიონზე საერთაშორისო პუბლიკაციებით დიდი ხნის შემდეგ პირველად დაეინტერესდი. “აღბათ ხედებით ხომ რას ეხებოდა ეს პუბლიკაციები?”, კვითხე მე. დუმილი.

მათ ერმანეთს გადახედეს და რამდენიმე მოსაზრება გამოთქვეს. “თუ რქეთსა და საქართველოს ‘შორის შეთანხმება ისტორიული ძეგლების რესტავრაციაზე? ვიცი, რომ პატრიარქი უკმაყოფილო იყო ამით- მაგრამ არა, ეს არ ყოფილა, არც ბოლოდროინდელი შიდა პოლიტიკური აბსურდი”.

საქმოდ გამიკვირდა , რადგან საქართველო კელავ მოექცა საერთაშორისო პრესის ყურადღების ცენტრში და ადგილობრივი მედიიდან ამაზე არაეინ საუბრობდა” (33, 25.02.2012).

აეტორი მიიჩნევს, რომ მიზეზი ამისა საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკაა, რომელსაც იგი აფასებს, როგორც “ცოტა უცნაურ მოვლენას”. “იმის მიზეზს თუ რატომ დაუთმეს ამ ამბავს ძალიან ცოტა დრო საქართველოს პროსამთაერობო არხებმა და რატომ იყო მთაერობის პასუხიც ბუნდოვანი,- წერს ნ. კლუიტონი,- წარმოადგენს ის, რომ ეს ისტორია ძალიან უხერხული სიმართლეა საქართველოს მიმდინარე საგარეო პოლიტიკაზე“ (33, 25.02.2012).

უხერხულ სიმართლედ კი მას მიაჩნია ის გარემოება, რომ, მისი აზრით, ჩვენი სახელმწიფო პოლიტიკა პარადოქსულ ხასიათს ატარებს. როგორც იგი ამბობს, “საქართველოს დაახლოება ირანთან ცოტა უცნაური მოვლენა იყო, იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველო იმავდროულად ნატოს ყველაზე ენთუზიასტი ასპირანტი ქვეყანაა პლანეტაზე. თბილისი ათასობით ჯარისკაცს აგზავნის ამერიკულ მისიებშიერაყსა და ელანეთში და საჯაროდ სთავაზობს დასაველეთს საკუთარ ტერიტორიას ევროპული ანტისარაკეტო ფარის განთავსებისათვის, მაგრამ მისი ჩინოვნიკები ასევე აქტიურად ელოლიავებიან ირანელ ტურისტებს და ინვესტორებს”(33, 25.02.2012).

განმარტებისთვის დაექნთ, რომ ანტისარაკეტო ფარი, რომელზეც ზემოთ არის საუბარი, ირანის შესაძლო

სარაკეტო თავდასხმისაგან დასაველეთის სახელმწიფოების დასაცავადაა გამიზნული და ცხადია, რომ მისი განთავსება საქართველოს ტერიტორიაზე თეირანის მიერ, რბილად რომ ეთქვას, ჩვენი ქვეყნის მიერ მის მიმართ გადადგმულ ძალზე არამეგობრულ ნაბიჯად იქნებოდა განხილული. თუმცა, რამდენადაც ასეთი რამ რეალურად არ გამოიყურება, ამის თაობაზე ირანელებს მწვავე რეაქცია ჯერჯერობით არ მოუხდენიათ.

ნ. კლეიტონის შეფასებით, ჩვენი ქვეყნის ხელისუფლება შეუთავსებლის შეთავსებას ცდილობს. “ბოლო ორი წლის განმავლობაში საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტროს ჩინოვნიკები დროს თეირანსა და ეაშინგტონის შორის ატარებდნენ,- წერს იგი,- ცდილობდნენ რა ამერიკის სამხედრო წარმომადგენლობის გაზრდას საქართველოს ტერიტორიაზე და იმავდროულად არწმუნებდნენ ირანის ლიდერებს, რომ საქართველო არასდროს არ გააკეთებდა არაფერს ისეთს, რაც ირანის უსაფრთხოებას პრობლემას შეუქმნიდა. ეს ორი პოზიცია პირდაპირ ეწინააღმდეგება ერთმანეთს”. ხოლო ის, თუ როდის იჩენდა თავს ეს პარადოქსი,- მისი აზრით,- მხოლოდ დროის ამბავი იყო” (33, 25.02.2012).

ნ. კლეიტონი თუმცა იმასაც აღნიშნავს, რომ ახლა საქართველო უკვე “აცნობიერებს, რომ ბევრ მის ახალ მეგობარს სინამდვილეში ერთმანეთი სძულს და მან შესაძლოა ამით საკუთარი თავისკენ უფრო მეტი გაღიზიანება მოიზიდა, მოიცვა რა ორივე მხარის ინტერესი”(33, 25.02.2012).

ავტორი ამასთან დაკავშირებით, იმოწმებს თ თ-ს თანამშრომელსა და კოლუმბიის უნივერსიტეტის საერთაშორისო და საზოგადოებრივი საქმეების სკოლის პროფესორს ლინკოლნ მიტჩელს, რომელსაც “სია თიმეს”-თან ინტერვიუში განუცხადებია, საქართველოს უნდა სცოდნოდეს, რომ ასეც მოხდებოდაო. “შეიძლება ჩემი

სიტყვები გიუი ამერიკელის ნათქვამს გავს,- უთქვამს მას,- მაგრამ, როდესაც თქვენ ირანელებს უვიზოდ გადაადგილების შესაძლებლობას აძლევთ, მაშინ ასეთი რამ მოხდება. ირანმა ისრაელთან დაკავშირებით თავისი შეხედულებები საკმაოდ მკაფიოდ გამოთქვა, და ის , რომ ზოგიერთი ირანელი ჩამოვა და ვნებს ამერიკას და საქართველოს მეგობრებს, სიგიჟე სულაც არ არის”(33, 25.02.2012).

ინტერესს იწვევს ლ. მიტჩელის აზრიც იმის თაობაზე, რომ თუ საქართველოს პრეზიდენტი “ამ სიტუაციაში სწორად ითამაშებს”, მან შეიძლება იგი სათავეისოდ გამოიყენოს- “თავი დააღწიოს ამერიკის კრიტიკას პუტინთან მსგავსებაზე და დე-ფაქტო მესამე ეადით დაბრუნდეს ტახტზე პრემიერ – მინისტრად”. ამერიკელი პროფესორი აქ გულისხმობს იმას, რომ, მისი აზრით,მ. სააკაშვილს აქვს შანსი ირანში არსებული დაძაბულობის ფონზე გაიორმაგოს მხარდაჭერა შეერთებული შტატების მხრიდან. მაგრამ ეს მხოლოდ მაშინ მოხდება, თუ იგი გონიერულად იმოქმედებს, სხვა შემთხვევაში კი “უდიდეს შეცდომას” დაუშვებს. “სააკაშვილს ეწყება მისთვის პოლიტიკურად ურთულესი ორი წელი,- ამბობს იგი და მას შეუძლია განამტკიცოს მისი შეუცვლელობის მითი, რაც სიმართლეს არ შეესაბამება. ის არ არის შეუცვლელი, მაგრამ თუ კი ომი დაიწყება, მისთვის ძალიან იოლი იქნება იმის თქმა, რომ “უნდა დაერჩე და ვიყო პრემიერ-მინისტრი” (33, 25.02.2012).

ნ. კლეიტონის დასკენით, ირანთან დაკავშირებით საქართველოსთვის შექმნილ სიტუაციაზე “ქართულ მედიას საუბარი არ შეუძლია, მაგრამ ამ მყიფე რეგიონზე მცირე დარტყმები უკვე ხორციელდება და შეუძლებელია იმის პროგნოზირება, თუ სად გაჩნდება პირველი ბზარი” (33, 25.02.2012).

ციტირებული წყაროები და ლიტერატურა

- 1.გაზ. “აღია”
- 2.გაზ.“ასავალ-დასავალი”
- 3.გაზ. “ახალი აღიანსი”
- 4.გაზ. “ახალი თაობა”
- 5.გაზ. “ახალი ეპოქა”
- 6.გაზ. “ვერსია”
- 7.გაზ. “თბილისი”
- 8.გაზ. “იბერია-სპექტრი”
- 9.გაზ. “კვირის პალიტრა”
- 10.გაზ. “კვირის ქრონიკა”
- 11.გაზ. “ლიტერატურული საქართველო”
- 12.გაზ. “მაცნე”
- 3.გაზ. “მამული”
- 14.გაზ. “მთავარი გაზეთი”
- 15.გაზ. “მთავარი გაზეთი კვირას”
- 16.გაზ. “მთელი კვირა”
- 17.გაზ. “24 საათი”
- 18.გაზ. “რეზონანსი”
- 19.გაზ. “საქართველო”
- 20.გაზ. “საქართველო და მსოფლიო”
- 21.გაზ. “საქართველოს რესპუბლიკა”
- 22.გაზ. “7 დღე”
- 23.გაზ. “ხიდი”
- 24.გაზ. «Независимая газета»
- 25.ჟურნ. “გზა”
- 26.ჟურნ. “ეპოქა”
- 27.ჟურნ. “ომეგა”
- 28.ჟურნ.“სარკე
- 29,”www.Akhalitaoba.ge
- 30.www.Akhali7dge.ge
- 31.www.Asavali.ge
- 32.www.Civil.ge
- 33.www.Foreignpress.ge

- 34. www.Interpressnews.ge
- 35. www.Kavkasia.ge
- 36. www.Kvirispalitra.ge
- 37. www.Medianews.ge
- 38. www.24saati.ge
- 39. www.Opinion.ge
- 40. www.presa.ge
- 41. www.Radiotavisufleba.ge
- 42. ზაბაშიძე, ნატოდასაქართველო: უტოპიიდან რეალობისკენ, თბ. 2000
- 43. გ. ნოდია, საქართველოს პოლიტიკური ლანდშაფტი, თბ., 2006
- 44. ე. შევარდნაძე, ფიქრიწარსულსადამომაჯალზე, თბ., 2006
- 45. К. С. Гаджиев, Геополитика, Кавказа, М., 2003

